

Антонова Л.В., студ., гр. МО-65, ФБСО
Науковий керівник: Саннікова С.Б., ст. викл.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ

Уміння конструктивно спілкуватися з діловими партнерами, реальними або потенційними, – важлива професійна складова ділової людини, необхідний елемент її розмовної та психологічної культури.

Ділове спілкування – це, перш за все, комунікація, тобто обмін інформацією, якою діляться колеги і ділові партнери, воно має індивідуальний характер і проявляється в різних способах, які обирає суб'єкт спілкування в конкретних ділових ситуаціях щодо своїх колег, партнерів чи конкурентів. Ділове спілкування повинно відбуватися згідно з прийнятими в суспільстві правилами і бути спрямованим на встановлення контактів та підтримку зв'язків між представниками. Такі правила фіксуються, оформлюються у вигляді протоколу (ділового, дипломатичного), існують у формі усталених етикетних вимог, загальноприйнятих норм соціальної поведінки, у вигляді обмежень спілкування в часі тощо. Діловий протокол – це найвищий рівень ділового етикету. Кожен учасник чітко знає свою роль і місце при проведенні переговорів, офіційних і неофіційних зустрічах. Діловий протокол – це складова іміджу організації або установи. Ділове спілкування є важливою складовою ділового протоколу.

Культура ділового спілкування є цілісною системою елементів, яка охоплює культуру мовлення, культуру почуттів, культуру поведінки, зовнішню культуру учасників, етикет. Відповідно до різних ознак ділове спілкування поділяється на такі види: усне і письмове; діалогічне і монологічне; міжособистісне і публічне; безпосереднє і опосередковане; контактне і дистанційне. Спілкуючись, кожний з ділових партнерів виконує такі функції: передає та сприймає інформацію; коригує поведінку свою та партнера; стимулює емоційні контакти; організовує спільну діяльність з партнером з метою опрацювання та прийняття взаємовигідних рішень. Від культури спілкування переважно залежить результативність відносин між діловими людьми. Знання і дотримання її основних положень необхідні для кваліфікованого проведення будь-яких форм спілкування. Культура спілкування та етика ділових відносин проявляється під час соціальної взаємодії – форми соціальних зв'язків, що реалізуються в обміні діяльністю, інформацією, досвідом, здібностями, уміннями, навичками та у взаємному впливі людей і соціальних спільнот. Головна особливість соціальної взаємодії полягає в тому, що вона є процесом впливу індивідів один на одного. Тобто у процесі взаємодії відбувається вплив свідомості, інтересів, потреб, поведінкових установок однієї людини на іншу та навпаки. Соціальні взаємодії за формами прояву є більш складними, ніж соціальні дії. До складу соціальних взаємодій входять окремі соціальні дії, статуси, ролі, відносини, символи тощо. Сьогодні діловим людям досить часто доводиться бути в конфліктних ситуаціях, вийти з яких швидко, спираючись лише на загальноприйняті критерії добра, справедливості, істини, інколи буває дуже важко, а отже, всі ділові люди, зокрема й соціальні педагоги, повинні знати, що порушувати правила етики ділових відносин не можна, особливо сьогодні, коли розмиваються кордони і відбувається тісна взаємодія людей із партнерами інших країн, які мають свої культурні надбання, належать до різних конфесій тощо.

Сучасний діловий етикет поділяється на такі види: етикет звернень, вітань, представлень, знайомств; етикет службових відносин; етикет ведення бесіди; етикет телефонних розмов; етикет прийому; зовнішній вигляд; етикет візитних карток; етикет дарування та прийняття подарунків; етикет поведінки за столом; повсякденний етикет; етикет державних символів. У професійній діяльності потрібно дотримуватися загальних правил ввічливості: чоловіки і жінки встають, щоб привітатися з начальником, клієнтом або відвідувачем; двері відчиняє той, хто стоїть до них ближче, незалежно від статі; у ліфт заходить першим і виходить той, хто стоїть ближче до дверей; чоловіки і жінки при зустрічі або на знак згоди можуть обмінюватися рукоштовпаннями (не існує правил, які б регламентували, хто перший повинен подавати руку – особа жіночої чи чоловічої статі); ні чоловікам, ні жінкам не потрібно називати співробітників зменшувальним ім'ям або тільки на прізвище чи по батькові; у процесі ділового спілкування не можна дозволяти собі панібратства; якщо на роботі всі користуються спільним чайником або кавоваркою, усі співробітники по черзі (незалежно від статі) повинні мити ці предмети; у їдальні чи буфеті розраховується той, хто запросив колегу на обід (це може бути як чоловік, так і жінка), хоча останнім часом розраховується кожен сам за себе. Важливим моментом ділового спілкування є вміння слухача вислухати співрозмовника. Мистецтво слухати можна висловити трьома тезами: жодних абстрактних думок; доки ви слухаєте, не можна готувати наступне питання або вигадувати контраргументи; потрібно сконцентруватися на суті того, про що йдеться. Навіть досвідчені в тому чи іншому питанні слухачі, слухаючи відвідувача, можуть припуститися таких помилок: лінивість мислення; загострення уваги на голих фактах; відхід від предмета розмови, що може призвести до втрати логічного стержня; велика кількість вразливих місць у мові.

У спілкуванні зі співрозмовником, який щось заперечує, опонент повинен уміти дуже тактовно нейтралізувати його зауваження, для чого використати такий інструмент: відокремлення зауважень на тлі прагнення зрозуміти співрозмовника; не заперечувати відкрито й грубо, оскільки в цьому випадку розмова може перетворитися на сварку; до позиції співрозмовника потрібно виявити повагу, тому що зневажливе ставлення робить спілкування неможливим; визнання правоти слухача (якщо для цього є підстави); стриманість у відповідях, тон яких має бути спокійним, ґрунтовним і дружнім, навіть якщо зауваження співрозмовника мають дошкульний характер; контролювати власні емоції (що можливо за допомогою німих або проміжних запитань на зразок: «А як би я вчинив на його місці?»); окремі види зауважень потрібно повністю ігнорувати. Основними складовими професіоналізму ділового спілкування є чесність та порядність у ділових відносинах. В етичному плані співрозмовник повинен виявляти терпимість, довіру, розуміння й бути відвертим зі співрозмовником. Потрібно бути тактовним, особливо до жінок, людей похилого віку, людей з обмеженими фізичними можливостями, виявляти до них уважність і запобігливість. Нелегко набути репутацію гарного співрозмовника, а ось втратити її можна через дрібницю: нагрубити, обдурити його, не виконати обіцяне. І тоді те, що ми втратили за двадцять хвилин, будемо виправляти роками. Ділова людина у спілкуванні має: поважати себе як особистість, з повагою ставитися до всіх відвідувачів; усвідомлювати, що професійна репутація дуже важлива; цінувати співпрацю; пам'ятати, що розгубленість тільки компрометує ділову людину; бути терпимим до недоліків відвідувача.

Професійний діловий співрозмовник повинен бути активним, що виявляється в різноманітності його прийомів. Його діяльність характеризується не тільки метою, але й мотивами, які спонукають до активності. Ділова людина повинна бути зацікавлена в авторитеті своєї установи та менше думати про матеріальну винагороду. Головна її зброя – це ділове спілкування. Ділові взаємовідносини з відвідувачами створюються не тільки в ході виконання службових обов'язків, а й при проведенні різних зустрічей та заходів. Безконфліктна поведінка ділових співрозмовників – це невід'ємна частина професійної етики. Вона впливає з умінь, навичок і знань у галузі того бізнесу, в якій обертаються співрозмовники. Так, дотримання законів спілкування, чесність, орієнтування на конкуренцію без порушення моралі – все це можна зарахувати до етичних норм спілкування. Етика ділового спілкування багато в чому залежить від того, як поведуться керівники відділів та управлінь. Останнім можна порадити дотримуватися таких правил: робіть людям добро, принаймні намагайтеся; станьте прикладом етичних взаємовідносин, запроваджуйте стандарти етики поведінки; говоріть завжди правду і не ухиляйтеся від відповідей; не уникайте відповідальності за невдачі та промахи, розділіть її зі своїми підлеглими. Можна використати поради з етики поведінки, якими можуть скористатися керівники організацій та установ: якщо відвідувач, з яким ви розмовляєте, не цікавиться законами, то ви повинні тактовно їх йому роз'яснити; якщо діловий клієнт не прийшов на зустріч з вами, зателефонуйте йому і дізнайтеся, що трапилося. Будьте поблажливі, не докоряйте. Позитивна бесіда може стати стимулом для наступного відвідання; у взаємовідносинах передусім має бути ввічливість. Найкраще при спілкуванні з відвідувачем триматися позицій емоційної нейтральності, тобто поводитися стримано, без симпатій чи антипатій; усім діловим людям доцільно мати візитні картки, надруковані двома мовами (державною, іноземною), де, крім імені та прізвища, зазначаються службова адреса та номер телефону (факс). Коли ми говоримо про етикет керівника, то звучить це не дуже звично. Адже, з одного боку, керівник повинен бути суворим та вимогливим, а з іншого – привітним та ввічливим. Він повинен цінувати час відвідувачів, цікавитися їх проблемами. Якщо робота керівника побудована на ґрунті етичних норм, то обидві сторони зекономлять багато часу. Діяльність керівника полягає в постійному спілкуванні з підлеглими в рамках трудових відносин та законів. Це спілкування здійснюється як у приміщенні, де головує керівник, так і в офісах інших фірм та організацій, їх виробничих підрозділів. Отже, дуже багато залежить від поведінки обох сторін. Тут ані керівник, ані підлеглий не можуть вибирати партнера на свій смак. Керівник у спілкуванні не повинен переоцінювати значення своєї діяльності та власної посади. Він не повинен виявляти владу над підлеглими. До підлеглого також не слід виявляти ворожість. Кожен керівник повинен усвідомити, що впливати на підлеглого можна не тільки за допомогою податкового законодавства та адміністративно, але й за рахунок особистих якостей, що забезпечують керівнику довіру й повагу підлеглого. Тут велике значення мають його інтелект, менталітет, здібності, знання механізмів управління. Ще один момент, про який необхідно пам'ятати керівництву: дотримуйтеся межі добрих взаємовідносин з підлеглими. Це необхідно для того, щоб у потрібний момент виявити неупередженість, щоб інтереси справи не суперечили особистим інтересам керівника та підлеглого.

Уміння спілкуватися з діловими партнерами – важлива професійна якість ділової людини, необхідний елемент розмовної та психологічної культури. Адже часом важко бути ввічливим й уважним, коли перед тобою проходить багато людей. Будь-яка взаємодія починається зі встановлення контакту. Тут особливе значення має перша емоційна реакція. Вона має бути позитивною. Уміння професіонально ввійти в контакт створює основу успіху розмови і є цінною якістю в очах співрозмовників. Контакт не стільки залежить від того, що говорить співрозмовник, скільки від того, як він поводить себе.

Балаболов М.Г., студ., гр. КБ-20-2, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ

Уміння спілкуватися (бути комунікабельним) – важливий навик, що забезпечує якісні взаємини не тільки між близькими людьми, але й з колегами.

На початку вересня 2016 року дослідний центр порталу Superjob поставив 200 менеджерам з персоналу питання: «Які риси характеру необхідні працівникам, щоб просуватися по службі?». Їх просили за 10-бальною шкалою оцінити вплив 15 якостей на кар'єру. На перше місце поставили відповідальність (8,6 балів), на друге – комунікабельність (7,9).

Комунікабельність – це здатність людини до комунікації, встановлення контактів і зв'язків. Вона не обмежується лише товариськістю, а означає вміння вибудувати конструктивний діалог. Сучасне суспільство вимагає постійної комунікації, адже суспільства без контактів, спілкування та взаємодії не існує. Більшість свого часу (70 %) людина витрачає на спілкування. Жодна людина чи група людей не може існувати без комунікації. Тільки комунікація забезпечує передачу інформації та ідей.

У процесі спілкування 60–80 % комунікації відбувається за рахунок невербальних засобів вираження, при тому, що тільки 20–40 % інформації передається за допомогою вербальних. Тільки одна десята частина інформації, яку людина надає, – це інформація на словах. Решта припадає на жести, міміку, пантоміму, зоровий контакт, дотики і інтонації.

Невербальне спілкування – вид спілкування, для якого характерне використання невербальної (безсловесної) поведінки та невербальних комунікацій як головного засобу передачі інформації, організації взаємодії, формування образу, думки про співрозмовника, здійснення впливу на іншу людину. До таких засобів належить система знаків, які відрізняються мовними способами та формою їх виявлення. У процесі взаємодії вербальні й невербальні засоби можуть підсилювати або послаблювати дію один на одного.

Мова рухів тіла була дуже важливою вже в Стародавній Греції. Так, жінки й діти не повинні були дивитися своєму співрозмовникові прямо в очі. Повсякденний погляд показував сором'язливість, скромність і покірність.

У західних країнах XVII–XVIII ст. видавалися книги про правила хорошого тону. Зокрема, в 1735 р. була видана книга С. Ван Пара «Велика церемоніальна книга добрих тонів» обсягом 500 сторінок. Першою книгою, яка повністю була присвячена жестам, стала робота Джона Балвера «Хірологія: або природна мова руки, і хірономія, або мистецтво риторики рук». А Френсіс Бекон навіть запропонував створити науку жестів. Наприкінці XIX століття жести вивчалися антропологами і психологами.

Дослідження сенсу мови людського тіла тривають, про що свідчать міжнародні конференції і наукові доповіді, приміром, збірник «Жести і настрої від давнини до наших днів», що був опублікований в Англії.

Невербальна поведінка сприяє розвитку і вдосконаленню комунікативних умінь людини, внаслідок чого вона стає більш здатною до міжособистісних контактів і відкриває широкі можливості для розвитку. Цікаво, що невербальне мовлення настільки потужне і загальне, що часто ми без проблем розуміємо, чого хоче наш собака. А собака, зі свого боку, передбачає багато наших вчинків, зокрема, наперед знає, коли ми йдемо з ним гуляти, а коли вирушаємо на вулицю без нього. Деякі тварини живуть поодинокі, як ведмеді. Тому в них нерозвинене невербальне мовлення (міміка, положення вух, оскал морди). В результаті ведмідь може дати ляпаса дресирувальнику.

До засобів невербальної комунікації належать жести, міміка, інтонації, паузи, поза, сміх, сльози тощо. Згідно із дослідженнями, 55 % повідомлень сприймаються через вираз обличчя, пози і жести, а 38 % – через інтонації і модуляції голосу. Звідси випливає, що всього 7 % залишаються словам.

Міміка дозволяє краще зрозуміти опонента, розібратися, які почуття він відчуває. Так, підняті брови, широко розкриті очі, опущені донизу кінчики губ, відкритий рот свідчать про здивування; опущені донизу брови, вигнуті на чолі зморшки, примружені очі, зімкнуті губи, стислі зуби висловлюють гнів. Печаль відображають світлі брови, згаслі очі, злегка опущені куточки губ, а щастя – спокійні очі, підняті зовнішні куточки губ.

Для кожного, хто бере участь у бесіді, з одного боку, важливо вміти «розшифровувати», «розуміти» міміку співрозмовника. З іншого – необхідно знати, в якій мірі він сам володіє мімікою, наскільки вона виразна.

Теоретики ораторського мистецтва у своїх статтях про лекторську майстерність звертали велику увагу на жестикуляцію. А.Ф. Коні у «Порадах лекторам» пише: «Жести оживляють мову, але ними слід користуватися обережно. Виразний жест (піднята рука, стиснутий кулак, різкий і швидкий рух тощо)

повинні відповідати змісту і значенню даної фрази чи окремого слова (тут жест діє вкупі з тоном, подвоюючи силу мови). Занадто часті, одноманітні, метушливі, різкі рухи рук неприємні, приїдаються, набридають і дратують». А.Ф. Коні підкреслює значення жесту: жест уточнює думку, оживляє її, в поєднанні зі словами підсилює її емоційне звучання, сприяє кращому сприйняттю мови. Однак не всі жести виробляють сприятливе враження. Дійсно, погано, якщо мовець смикає себе за вухо, потирає кінчик носа, крутить гудзики.

За своєю роллю в комунікації виділяють дві групи жестів: жести знакові і жести незнакові (ритмічні і емоційні). Найбільш усталені жести: «сплеснути руками» (радість, захоплення); «розвести руками» (подив); «похитати головою» (несхвалення); «схопитися за голову» (розпач); «відмахнутися (рукою)» (незгода); «бити себе в груди» (каятися; невдоволення собою). Деякі жести емоційного плану стають знаками. Так, рух відмахування рукою може виступати як самостійна репліка в діалозі. У цьому випадку в однім жесті сполучаються два різних плани – інформаційний і емоційний.

Вказівний жест цілком розуміється лише в мовному контексті. Деякі вказівки взагалі можна зрозуміти лише у зв'язку з певною системою уявлень, із «картиною світу», відбитою в мові. Так, якщо людина вказує на груди – зліва, де серце, говорячи: «У нього отут (жест) нічого немає», – це рівнозначно виразу «У нього немає серця» (у переносному значенні). Аналогічною є вказівка на голову, якщо хочуть сказати, що людина не надто розумна.

В образотворчого жесту завжди є реальний прототип, особливості якого намагається передати той, хто жестикулює. Імітація поведінки людини – це найменш умовна сфера невербальної комунікації, проте зазвичай «зображення» відрізняється від точного копіювання, що потрібно, наприклад, у ситуації навчання. При зображенні часто вибирається найбільш виразний елемент дії, що робиться представником усієї дії.

Серед умовних жестів-символів назвемо насамперед жести вітань при зустрічі і прощанні.

Візуальний контакт (погляд) управляє взаємодією, забезпечуючи зворотний зв'язок, і дає інформацію про поведінку партнера і ступінь його залучення в комунікацію. Поглядом можна виразити своє ставлення до співрозмовника (повагу, симпатію, любов, ніжність, презирство, байдужість тощо), до його поведінки. Поглядом можна ставити питання або дати відповідь. Наприклад, короткочасне закриття повік означає відповідь: «Так». Також варто пам'ятати, що в якісь моменти діалогу погляд обов'язковий, в якісь – ні.

Починаючи з раннього віку, за допомогою дотиків різного виду формуються уявлення про простір свого тіла і знання про частини тіла іншої людини. Дотики у вигляді обіймів, поплескування по спині, рукостискання, поцілунків виконують у спілкуванні функцію схвалення, емоційної підтримки. Дотик вимагає чуйності, такту і пильності. Треба знати, як і з ким обійтися, до кого і наскільки привернути увагу, висловити своє позитивне ставлення, встановити контакт, а можна і викликати негативні емоції: у деяких людей скорочення дистанції створює незручність і викликає настороженість. У цьому випадку не варто зловживати дотиками.

Пантоміма – моторика всього тіла; сукупність усіх виразних рухів – жестів, міміки, ходи, постави, положення тіла в просторі.

Взяти до прикладу ходу. Вона має ряд рис: ритм, швидкість, довжина кроку, тиск на поверхню. Хода буває «рівна», «плавна», «впевнена» і т. д. Можна виділити й особливі ознаки ходи: елементи руху при ходьбі, наприклад, положення шкарпеток, рухи рук і плечей.

Вельми важливими невербальними комунікабельними компонентами є також які-небудь різкі зміни особи та інші мимовільні реакції, які зазвичай погано піддаються контролю (а тому й вельми інформативні). До них відносяться: раптове побіління або сильне почервоніння особи, звуження або розширення зіниць, посилення биття пульсу на венах рук або артерій шиї або зниження частоти пульсу, піт, тремтіння (у м'язах обличчя, в пальцях рук і ніг), скрип зубами, укорочення дихання або порушення дихання, спазматичні рухи горла, рефлекторне ковтання слини, бурчання в животі, часте моргання, нервові почісування.

Розуміння тонкощів мови жестів може поліпшити і спростити ваші відносини з оточуючими людьми. При будь-якій взаємодії з іншою людиною мета полягає в спілкуванні, однак занадто часто наші жести при цьому неясні в кращому випадку і суперечливі в гіршому. Як би добре ви не знали когось, ніхто з нас не може читати думки іншого, так що все, що поліпшило б спілкування, представляється цінним.

Барабаш С.С., студ., гр. ААГ-19, ФКІТМР
Науковий керівник: Кругляк М.Е. к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

З ІСТОРІЇ ПЕРЕЯСЛАВА

Залишки людського житла пізнього палеоліту свідчать про те, що переяславські землі вже здавна були заселені. Зокрема 1952 року біля села Добранічівка Яготинського району Київської області було відкрито так звану Добранічівську стоянку. Поселенню стародавніх мисливців на мамонтів – приблизно 15 тисяч років! Найдавніше в Європі людське житло перенесено в Музей народної архітектури й побуту, що в Переяславі Київської області.

Кожен із етапів розвитку людської цивілізації залишав свій слід на цій землі. Предмети епохи бронзи й часів трипільської й черняхівської культури, скіфської пори й часів виникнення етносу ранніх слов'ян, періоду розквіту Київської Русі й Козацької держави... У всіх видатних подіях Переяслав відіграв важливу роль. Нерідко саме тут вирішувалася подальша доля України.

Перша літописна згадка про давній Переяславль у договорі князя Олега із греками сягає ще 907 року, але через брак доказів історики відкидають існування міста. Найімовірніше місто заснували наприкінці Х ст. Щодо заснування Переяслава та походження назви «Повість минулих літ» подає легенду про Кожум'яку (Кирила, Микиту, Яна), але нині вона також не вважається історичною: «Володимир тоді пішов супроти них і встрів їх на Трубежі коло броду, де нині Переяславль. І став Володимир на сій стороні, а печеніги на тій. І не наважувалися ці на ту сторону, а ті – на сю сторону. І приїхав князь печенізький до ріки, і викликав Володимира, і сказав йому: «Ти випусти свого мужа, а я – свого. Нехай обидва борються...».

У той час були часті напади кочівників. І саме через це і пов'язують саму назву міста, коли один хоробрий воїн Руський «перейняв славу» у двобої. Залишки городища Х–ХІІІ ст. – літописного Переяславля-Руського – збереглися в районі злиття рік Альти й Трубіжа. Тут знаходився дитинець – (центральна частина міста).

Переяславське князівство було засноване після розподілу спадщини між синами, Всеволод отримав Переяславські землі.

Місто через своє зручне розташування стрімко розвивалося. Наприкінці 1080-х рр. з ініціативи єпископа (митрополита) Єфрема місто набуло свого кам'яного фасаду в єпископській частині дитинця. Саме в цей час збудували один з найвеличніших храмів давньої Русі – Михайлівський собор. Зі стрімким розвитком місто швидко вийшло за межі дитинця. Переяслав почав називатися окольным містом з пригороддям, він займав солідну площу 123–125 га, з чисельністю населення, що досягла 11–11,5 тис. осіб. Проте вже в 30–40-ві рр. ХІІ ст. розпочинається занепад Переяславля. В березні 1239 р. армія хана Батия вщент зруйнувала місто. На відміну від Києва та Чернігова тут розмістилася татарська залога, яка унеможливлювала повноцінне відродження міста. Колишнє удільне Переяславське князівство перестало існувати, а його землі разом зі столицею включили в нову адміністративну одиницю – Сарайську тьму.

Відродження Переяслава формально розпочалося 6 березня 1585 р., коли король Стефан Баторій надав князю та воєводі київському Костянтину Острозькому привілей «на осажнование мьста Переяславля». За цією грамотою князь мав право «въ томъ то Переяславлю замокъ збудовати». Відновлене місто отримало Магдебурзьке право і власний герб, підтверджені потім грамотою Сигізмунда ІІІ в 1620 р. Проте згідно з останніми дослідженнями відродження могло початись й раніше. Так, згідно з листуванням османського султана Сулеймана ІІ Пишного і короля Сигізмунда І Старого перший скаржить, що восени 1545 р. прийшли козаки з Переяслава (Яцько й Мануйло), Черкас, Брацлава, Києва та інших замків під Очаків і порobili великі шкоди. Іншим листом від 1570 р. той же Сулейман ІІ вимагав від короля Сигізмунда ІІ Августа кари для козаків, які чинять шкоди татарам, а в українських містах, серед яких згадується й Переяслав, є більше тисячі татарських бранців.

Серед інших визначних моментів річесполитської частини історії міста була фундація старостою Лукашем Жолкевським (помер 1636) колегіуму єзуїтів у Переяславі, для якої він передав свій маєток – містечко Бубнів з приналежними околицями.

Після створення Богданом Хмельницьким у повсталій проти поляків Україні полкового устрою влітку 1648 р. Переяслав став центром округи – однойменного полку (втім, як окрема одиниця Переяславський козацький полк існував ще з часів гетьмана Марка Жмайла).

Переяславський полк був одним з найбільших в Україні (1649 року налічував 18 сотень). Переяслав залишався полковим містом до 1782 р. Під час Визвольної війни Переяслав був важливим центром поставок зброї й продуктів харчування для війська. В цей час місто відігравало роль головного дипломатичного центра держави. Сюди приїжджали польські, російські, угорські, татарські, турецькі послы. Війна з Польщею обіцяла бути вкрай жорстокою, татари з турками аж ніяк не могли б бути

союзниками, через це гетьман декілька разів звертався до московського уряду із пропозицією про військовий союз України з Росією. В жовтні 1653 р. Земський Собор у Москві нарешті прийняв рішення про союз. У Переяслав було направлено посольство від московського царя Олексія Михайловича на чолі з боярином В. Бутурліним – Росія обіцяла військову допомогу в боротьбі з Польщею.

Російське посольство приїхало в Переяслав 31 грудня 1653 р. Зібралась практично вся козацька старшина, керівники полків, по 5-7 козаків з кожного полку, духівництво, міщани й ін. Переяславський полк був у повному складі. 7 січня 1654 року відбулася зустріч послів із гетьманом. Згоди домоглися після бурхливої дискусії й взаємних компромісів.

Богдан Хмельницький відігравав неабияку роль в існуванні цього міста, за короткий час зміг створити працездатну армію, організувати людей на боротьбу із гнобителями, закласти фундамент Української держави.

Загибель рідного сина Тимоша в бою під Сучавою в 1653 р. тяжко відбилася на здоров'ї гетьмана. Тиміш міг стати продовжувачем роду, новим гетьманом. Та не судилося. А потім були Переяславська рада, сумніви, роздуми, розчарування, нові придбання й нові втрати...

По закінченні ради гетьман, полковники та старшина вирушили до Успенської церкви, де в присутності послів і московських священників присяглися московському царю. До всіх міст і полків України вирушили московські посланці для складання присяги на місцях, але не скрізь їх радо зустрічали. Наприклад, київське духовенство не склало присяги і взагалі неприяно сприйняло це єднання. Також не склали присяги полковники Іван Богун й Мартин Пушкар. Внаслідок цієї угоди землі Війська Запорозького ввійшли до складу Московського царства.

Після смерті Богдана Хмельницького між представниками старшини почались чвари та боротьба за владу. Значну територію України охопили народні повстання. В Переяславському полку в липні 1666 р. спалахнуло повстання.

Проте місто розвивалося. У Переяславі функціонували 2 школи – при Успенській та Покровській церквах. Великого розмаху набуло будівництво, здебільшого дерев'яне. Відбудували Михайлівську церкву, зруйновану татарами. Коштом гетьмана Івана Мазепи звели головний собор Вознесенського монастиря.

Після ліквідації на Лівобережній Україні полкового устрою 1782 року Переяслав став повітовим містом Київського намісництва, а від початку XIX ст. – Полтавської губернії (Переяславський повіт обіймав 16 волостей). Місто зростало. Так, 1816 року чисельність населення становила 6 720 жителів, 1865 року – вже 10 835 осіб. У поміщицьких господарствах Переяславщини розвивалися цукроваріння, винокуріння, виробництво зернових. У самому Переяславі промисловість була розвинена мало. Крім землеробства, люди займалися кустарними промислами: ткацтвом, чинбарством, шевством. Життя міста поживлявали щорічні ярмарки.

Наприкінці XIX ст. у місті діяли 14 церков, 1 монастир, духовне училище, міське училище, жіноча прогімназія, громадська бібліотека, дві книгарні та церковнопарафіальна школа.

Значну частину культурних пам'яток Переяслава знищили під час атеїстичної боротьби 1930-х рр. та в роки Другої світової війни: Покровський собор, Вознесенський монастир та інші. Під час Голодомору 1932–1933 рр. в місті й районі загинуло 26 878 осіб. Ще 8 800 життів переяславців забрала Друга світова війна.

Незважаючи на тисячолітню історію, 12 жовтня 1943 року, відразу після повернення радянської влади, указом Президії Верховної Ради СРСР місто перейменували в Переяслав-Хмельницький.

1975 року місто Переяслав-Хмельницький набуло обласного значення. 1979 року урядом СРСР нагороджено місто «Орденом Дружби народів» «за успіхи в соціально-економічному та культурному розвитку». 1999 року – третім в Україні, Переяслав-Хмельницьким зареєстрував статут територіальної громади. Прапор та давній герб міста відроджено та затверджено того ж року.

26 жовтня 2017 року депутати міської ради Переяслав-Хмельницького підтримали рішення про повернення місту історичної назви – Переяслав. Цю ідею місцева влада виношувала з 2000-х рр., однак тоді політичні обставини не дали змоги реалізувати задумане.

Як можна замітити з історії, Переяслав здавна був учасником різних важливих для України подій. Тарас Шевченко, Григорій Сковорода, Богдан Хмельницький, Михайло Сікорський та інші відомі люди майже впродовж всього часу існування міста були присутні в його житті, розвитку, історії. Доказом «історичності» міста є величезна кількість історичних пам'яток на його території, які розташовані в музеях. До речі, цих пам'яток та музеїв у місті Переяславі скільки – що це вже не просто місто, а місто-музей, справжнє музейне царство. Серед них і один із найвідоміших – Музей народної архітектури і побуту, в народі – «Музей під відкритим небом», запроваджений М. Сікорським. Всі 25 музеїв Переяслава входять до Національного історико-етнографічного заповідника, що робить не лише ці історичні пам'ятки, а й саме місто важливим та історичним цінним.

Бідюк М.А., студ., гр. ПУА-5, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

МОДЕРНІСТСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ПИСЬМЕНСТВА ДІАСПОРИ (ПЕРША ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)

Європейська література на рубежі XIX–XX ст. вирізнялась переходом від реалізму до модернізму. Модернізм (від лат. *modernus* – «сучасний», тобто новітній) – сучасний напрям у багатьох видах мистецтва, зокрема в літературі. В Україні модернізм зароджується у 1890-ті роки.

Для письменників-модерністів були характерними ліризм, психологізм, естетизм, суб'єктивізм, глибинний індивідуалізм. На противагу європейським письменникам, які прагнули досягнути вершини модерного естетизму, українські прозаїки розширили проблематику творів, заглибилися до філософського підтексту та художнього зображення душі, до нових технік письма та пошуку читачів в інтелігентному середовищі; змін зазнала й роль оповідача, яка віднині повинна була «зливатися» з героями. Однак цей літературний напрям в українській літературі має специфічні ознаки. Зокрема, прозаїки звертають особливу увагу на проблеми національного самоусвідомлення, утвердження української мови. З'являється нова генерація письменників, які прагнуть подолати етнографічно-побутовий стиль та удосконалити досягнення попередників у сфері психологічного змалювання людини. До них належать Михайло Коцюбинський, Ольга Кобилянська, Василь Стефаник, Володимир Винниченко. Література модернізму сповідувала нову естетику, художні прийоми та манеру творчості. Основними ознаками нової естетики виступали естетизм, інтелектуалізм, європеїзм, глибокий психологізм, інтерес до світогляду індивідуума. Тогочасні класики літератури не поділяли погляди модерністів і вступали з ними у суперечки, відстоюючи свої погляди на літературу.

Особливе місце в модернізмі посідали жінки-письменниці, які більшою мірою відчували застійні явища в літературному процесі. Серед найвідоміших представниць модерністського напрямку можна назвати Лесю Українку та Ольгу Кобилянську. Творчість Лесі Українки визначається інтелектуалізмом, філософічністю та абстрактністю. Поетеса збагатила літературу неологізмами, новизною образів і символів. Важливими чинниками літератури даного періоду були знання мов і обізнаність з новітньою європейською літературою. Саме вони обумовили ще одну рису творчості поетеси – свідомий європеїзм. Зразком довершеності модернізму є драма-феєрія «Лісова пісня», у якій авторкою стверджено ідеали високої духовності, гармонії та краси. Відомий літературний критик Сергій Єфремов знайшов у творчості Ольги Кобилянської риси символізму. Філософська теорія індивідуалізму Ф. Ніцше вплинула на свідомість та манеру письма письменниці з Буковини. Її творчість спрямована на створення нових образів емансипованої жінки, яка стоїть вище за патріархальну буденщину. Подібні мотиви знаходимо в новелах «Природа», «Меланхолійний вальс», «Некультурна».

На початку ХХ століття українська інтелігенція, шукаючи нові теми й тенденції в літературі та мистецтві в цілому, почала організовувати мистецькі осередки. Першим формальним модерністським угрупованням була «Молода муза», її учасників називали «молодомузівцями». Дане товариство об'єднувало літераторів зі Східної і Західної України. Чільне місце посіли: Б. Лепкий, П. Карманський, В. Пачовський. Більш дієвим товариство було в Галичині, свою діяльність «молодомузівці» висвітлювали в однойменному альманасі. Натомість рупором модернізму у Східній Україні було видання «Українська хата». Відомими літераторами були Микола Вороний і Олександр Олесь.

Модерністи пропагували «чисте мистецтво», вони відкидали побутовізм, сповідували натуралізм. Модернізм набув розквіту у 20–30-х рр. ХХ ст. (поети «розстріляного відродження»). Література української діаспори ХХ ст. була вільною, модерною, різножанровою, орієнтованою на європейські досягнення. Здобутки діаспорного модернізму в літературі: 1. Використовувалась тематика й проблематика творів, яка була заборонена в українській радянській літературі (голодомор 1932–1933 рр., сталінські репресії тощо). 2. Художнє піднесення сильної особистості відважного українця, незламного борця за правду та свободу, безмежного патріота. 3. Проблема людини й Бога, яка трактувалась як синівство українців Богові. 4. Прискіплива увага до назв художніх творів («Тигролови» Івана Багряного; «На твердій землі» Уласа Самчука) і ключова роль імені персонажа. 5. Створення вітаїстичного консолідуючого міфу України в майбутньому. 6. Значна роль сюрреалізму та показу багатогранності світу особистості та людських можливостей. 7. Провідна риса літератури – інтелектуалізм.

Отже, поява модернізму – явище не випадкове. Модернізм здійснив переворот у літературі: замість гасла «служити народові» постало гасло «служити мистецтву», а термін «мистецтво для мистецтва» перестав вважатися хибним чи ворожим людській природі та суспільним устоям. Автор і читач по-новому інтерпретують твори на противагу класичним, де дія відбувається в певний час, у конкретному місці, а сюжет твору є стрижнем, навколо якого обертаються всі герої і події.

Білобровець Б.В., аспірант
Науковий керівник: Саух П.Ю., д.філос.н., проф.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

МУЛЬТКУЛЬТУРАЛІЗМ ТА КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА

Сьогодні більшість країн світу є багатокультурними, і навіть така моноетнічна країна, як Японія, все ж має низку проблемних питань з національними меншинами. Іміграційні процеси після Другої світової війни, глобалізація та деколонізаційні процеси призвели до нової етнічної та культурної різноманітності в європейських суспільствах. Закінчення «холодної війни» також означало перерозподіл сил у світі та кінець біполярної міжнародної системи. Культурна різноманітність та культурна фрагментація, нові технології та відкриття кордонів сприяли етнічним, релігійним та культурним розбіжностям у рамках одного простору. Саме з 1970-х мультикультуралізм почали активно використовувати на національному та регіональному рівнях більшість країн Європи в рамках різних політик, в тому числі і культурних.

Мультикультуралізм є багатограним терміном, і саме тому в різних контекстах він може мати різне значення. Анамарі Віткіайнен виділяє мультикультуралізм як *дескриптивний, нормативний та орієнтований на політику* термін. Дескриптивний аспект позначає стан справ у сучасному суспільстві, насамперед стосовно культурного різноманіття. Мультикультуралізм як *нормативний термін* легітимізує культурне різноманіття як прийнятний стан речей і забезпечує нормативні підстави для його забезпечення. Мультикультуралізм як орієнтований на політику термін позначає різноманітність державних політик, спрямованих на врахування культурних відмінностей людей. Часто термін «мультикультуралізм» можуть використовувати як синонім до «культурного різноманіття». Отже, з одного боку, культурне різноманіття є ціннісним ядром мультикультуралізму, а мультикультуралізм виступає як інструмент вирішення проблем співжиття в багатокультурних суспільствах. Ці терміни взаємопов'язані і є умовою наукових, національних та міжнародних дискусій для вирішення нагальних питань сучасності, які включають питання рівності, ціннісних орієнтирів окремих держав та світу, міжнародної та міжкультурної взаємодії, а також культурної ідентичності. Питання політики мультикультуралізму включають права корінних груп, іммігрантів та національних меншин і в кожній країні впроваджуються по-різному.

Протягом XVIII та XIX ст. сформувались національні ідентичності європейських країн, що пізніше вилилось у кризу міжнародної політики та Першу і Другу світові війни, що супроводжувалось битвою ідеологій. Згідно з канадським філософом і теоретиком американського мультикультуралізму Вілла Кімліки в цей період етнокультурна різноманітність сприймалась як загроза політичній стабільності держави. Саме тому держави проводили політику, яка змушувала асимілюватись іммігрантів, національні меншини та корінні народи, а також маргіналізували їх. Протягом останніх тридцяти років XX ст. західні демократії почали змінювати свої політики під егідою нових загальнолюдських цінностей та намаганням виправити помилки минулого. Такому підходу, зокрема, сприяла боротьба за права людини та їхнє поширення у світі. Саме з 1970х рр. країни Європи почали активно приймати мультикультурні політики. Вперше мультикультуралізм як політика був запроваджений в Канаді в 1971 р. на противагу культурній асиміляції. Також з 1960-х – 1970-х рр. «культура» почала набувати все більшого значення, що найбільше виражалось в діяльності ЮНЕСКО. Отже, протягом останніх п'ятдесяти років відбулось велике зрушення в багатьох західних демократіях по відношенню до етнокультурного різноманіття. Асиміляція передбачала від людини відмовитись від частини своїх соціальних, культурних, традиційних та мовних характеристик та набути нові. Пасі Саукконен вказує на іншу модель у зв'язку з міжнародною міграцією, яку вела Німеччина, де іммігранти, що не мали німецького походження, майже не могли отримати політичні права чи громадянство. Модель мультикультуралізму передбачала більше, ніж просте визнання різноманітності суспільства, а саме: позитивне або, принаймні, нейтральне ставлення держави до культурного різноманіття, підтримку для розвитку культурних практик та ідентичностей та громадські зусилля для подолання соціальної нерівності на основі культурного походження або маркерів.

Як зазначає Пасі Саукконен, згідно з Індексом мультикультурної політики, незважаючи на те, що на початку 2010-х прослідковується відмова від мультикультуралізму, за останні тридцять років він став сильнішим, ніж слабшим. Зважаючи на думку про те, що мультикультуралізм – це більше опис суспільства, ніж припис державної політики, цінності мультикультуралізму стали частиною сучасного світу. Сьогодні такі країни, як Канада, Австралія, Фінляндія та Швеція, репрезентують сильний мультикультуралізм, який можна назвати ідеологією. Все ж, за думкою дослідника культурної політики Тоні Беннетта, культурне різноманіття представляє великий виклик традиційним формулюванням культурної політики та нашому розумінню суспільних процесів, які обслуговує ця політика. Загальний перехід від суспільної однорідності до неоднорідності вимагає переосмислення різних процесів, механізмів та взаємозв'язків.

Бондарчук О.А., студ., гр. ІПЗ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Литвинчук О.В., к.філос.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

НАСИЛЬСТВО – ЦЕ НЕ ЛИШЕ ПРО ПОБОЇ

На жаль, у нашому сучасному суспільстві поширюється думка, що насилля в сім'ї – це звичайний конфлікт, про який забувають відразу після чашечки кави в родинному колі, проте дана проблема набуває все більшої актуальності серед дорослих та дітей. Зазвичай люди, які зазнають домашнього насильства, не розуміють, що зіткнулись із ним. У суспільстві існує думка, що насильством слід вважати лише фізичні вияви агресії, проте виділяють наступні різновиди.

Психологічне насильство може проявлятися у тому, що людина принижує та маніпулює вами, зневажає та ігнорує ваші бажання, думки, почуття. До цього виду насилля також відносять переслідування, постійний контроль з боку кривдника, погрози. Якщо вас ігнорують чи дискримінують через ваші переконання, віросповідання, національну, расову належність чи походження, шантажують – все це є одним із проявів психологічного насильства.

Коли вас обмежують у доступі до грошей чи забороняють використовувати ваші кошти так, як ви вважаєте за потрібне, це можна вважати **економічним насильством**. До нього також слід віднести пошкодження вашого майна, перешкоджання в доступі до їжі, житла, майна, обмеження в можливості працевлаштування чи навчання, змушення до жебрацтва та шантажування.

Якщо вас гвалтують або примушують до небажаних сексуальних контактів, то це приклад **сексуального насильства**.

Фізичне насильство проявляється в побиттях, обмеженні свободи. Насильством слід вважати примус до вживання алкоголю чи наркотиків, погрози вбити чи навмисно створити ситуацію, яка може загрожувати вашому життю.

В Україні від насильства в сім'ї страждає майже 60 % дітей у віці від 2 до 14 років. Такі попередні результатами дослідження озвучила голова представництва ЮНІСЕФ в Україні Юкіе Мокуо на міжнародній конференції «Надання допомоги постраждалим від насильства». За результатами проведеного опитування «лідером» з усіх його видів виявилось психологічне насилля, якого зазнавали майже половина опитаних, тому з упевненістю можна сказати, що насильство – це не лише про побої.

З більшістю із нас траплялася наступна ситуація: вдома називали образливими словами, принижували гідність, засуджували інтереси та захоплення дитини. «Так і виростеш нездарою!» – чує кожна жертва від своєї матері чи батька. Іноді трапляється й таке, що дорікання з боку дорослих можуть викликати серйозні проблеми в дитини: вона починає голодувати, стикається з проблемою безсоння, не має позашкільних захоплень та хобі, надає перевагу життю на свій лад в самотності. Через конфлікти вдома більшість опитаних хочуть утекти, завдати собі фізичної шкоди або покінчити життя самогубством.

Неповнолітні, які зазнали психологічного насильства, досить часто стають агресивними, спрямовуючи свою ненависть найчастіше на більш слабких: молодших братів та сестер, тварин. Часто це виявляється в грі, навіть без видимої на те причини. Деякі з жертв насильства, навпаки, надмірно пасивні, не можуть себе захистити. І в одному, і в іншому випадку порушується злагоджене спілкування з однолітками. В цих дітей прагнення будь-яким шляхом привернути до себе увагу іноді виявляється у вигляді зухвалого поведіння. Рішення своїх проблем діти-жертви часто знаходять у кримінальному середовищі, а це часто пов'язано з формуванням у них пристрасті до алкоголю, наркотиків, вони починають красти й здійснювати інші протиправні дії.

Серед українців популярним є негативний стереотип, що внутрішні справи сім'ї повинні вирішуватися лише за зачиненими дверима, і долучати до них сторонніх людей не потрібно, навіть якщо це представники соціальних служб. Двадцять відсотків студентів вищих навчальних закладів втягнуті в насильницькі стосунки, причому 66 % розповідають про це друзі, 26 % – батькам, 25 % – нікому не розповідають. Ми не можемо сказати точно, що психологічне насильство може відбуватися лише в прямому розумінні «батьки-діти», іноді це відносини сестер та братів, які намагаються виставити напоказ всі негативні якості один одного, щоб лише хтось один був правий. При цьому сучасні батьки не можуть зайняти нейтральну позицію, підтримуючи щоразу лише одну сторону. Як результат – тотальна недовіра одного з дітей до всієї родини та пошук підтримки, любові, уваги з боку друзів та ровесників. Унаслідок цього дитині важко домогтися поваги та успіху серед однолітків.

Ми всі повинні боротися з насильством у власних родинах, не замовчуючи дану проблему. Адже сім'я – це те місце, де ми можемо відчути себе комфортно, затишно, безпечно серед усіх складнощів нашого життя, де тебе зрозуміють, будуть поважати, де можна висловити свою думку та не боятися засуджень. Родина – це любов, пошана один до одного, взаєморозуміння, злагода та добробут.

Васьківський В.Ю., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ВНЕСОК «ШІСТДЕСЯТНИКІВ» У РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Шістдесятники – це мистецька інтелігенція (літературознавці, публіцисти, письменники, художники), що увійшла в культуру та політику СРСР у період хрущовської «відлиги». Назву отримали завдяки тому, що найповніше себе творчо виявили на початку та в середині 1960-х років.

Шістдесятники формувалися під впливом світової культури (зокрема модернізму), української літератури (як класичної, так і доби «розстріляного відродження») та народної творчості.

Світоглядними засадами шістдесятників були:

- лібералізм (культ свободи в усіх її виявах – свободи особистості, духу, нації);
- гуманізм та антропоцентризм (культ людської особистості – центру Всесвіту);
- духовні аристократизм (культ видатної творчої особистості) і демократизм (культ простої, звичайної людини-трудівника);
- моралізм та етичний максималізм (культ моральності як абсолютного мірила людських вчинків).

Характерними рисами шістдесятників є: критика інакшості (заперечення соцреалізму власною творчістю); єдність національних і світових традицій й новаторства; індивідуалізація; естетична незалежність, відстоювання свободи митця; інтелектуалізм, елітарність, естетизм.

Найвідоміші імена шістдесятників: письменники Ліна Костенко, Іван Драч, Володимир Дрозд, Микола Вінграновський, Григорій Тютюнник, Борис Олійник, Микола Холодний, Василь Симоненко, Євген Гуцало, Валерій Шевчук, художники Алла Горська, Віктор Зарецький, літературні критики Іван Дзюба, Євген Сверстюк, перекладачі Микола Лукаш, Григорій Кочур, режисер Лесь Танюк, кінорежисери Юрій Іллєнко, Сергій Параджанов, кінокритик Роман Корогодський та ін. Матвія Шестопала, доцента факультету журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка, вважають одним із тих, хто закладав фундамент шістдесятництва в Україні, адже його учнями були Василь Симоненко, В'ячеслав Чорновіл, Борис Олійник, Вадим Крищенко.

Шістдесятники розгорнули активну культурницьку діяльність, яка виходила за межі офіціозу: влаштовували неформальні літературні читання та художні виставки, ставили замовчувані театральні п'єси, проводили вечори пам'яті репресованих митців, складали петиції на захист української культури.

Центром духовного життя творчої молоді у Києві на початку 1960-х рр. став клуб «Сучасник», заснований у 1959 р. студентами театального інституту, консерваторії, а також літераторами та художниками. Очолював його Лесь Танюк, активно співпрацювали в ньому Микола Вінграновський, Євген Сверстюк, Алла Горська, Іван Світличний, Іван Драч та інші. У Львові шістдесятники гуртувалися навколо клубу творчої молоді «Пролісок», активною була молодь у Харкові та на Донеччині.

Шістдесятникам вдалося відновити традиції класичної дореволюційної інтелігенції, якій були притаманні прагнення до духовної незалежності, політична відчуженість, ідеали громадянського суспільства та служіння народові. Однак, починаючи із 1963 року, настав час ідеологічних звинувачень (насамперед у націоналізмі). Влада розгорнула широку кампанію цькування шістдесятників: їх критикували у пресі, на засіданнях спілок та різноманітних зібраннях, забороняли, а потім і розганяли літературно-мистецькі зустрічі та творчі вечори, закривали клуби творчої молоді, їх звільняли з роботи, проти них влаштовувалися провокації. Більшість шістдесятників не мала можливості видавати свої твори. Зіштовхнувшись із жорстким опором партійних та карних органів, частина шістдесятників пішла на поступки владі, інші – стали політичними дисидентами та відкрито протистояли режимові.

Багатьох дисидентів було знищено радянською системою. Слід згадати про яскраву художницю (монументальний, станковий живопис), засновницю руху шістдесятництва, відому діячку правозахисного руху 1960-х рр. в Україні – Аллу Горську. Творчість Алли Горської ґрунтувалась на традиціях київської академічної школи, народному мистецтві, українському авангарді 1920-х, бойчукізмі, глибокому знанні світових мистецьких напрямів. Вона писала, що працює над тим, щоб мистецтво було сучасним, українським, таким, що представляє свій народ. Художниця допомагала тим, хто постраждав через владу: брала до своїх команд тих, хто був під ризиком потрапити під репресії й виконувала разом з ними монументальні замовлення; брала активну участь у правозахисній діяльності (зокрема, меморандум № 2 Клубу творчої молоді; знаменитий «Лист 139-ти»; протест до Верховного суду УРСР про незаконність вироку В. Морозу; участь у політичних судах, у т. ч. суді, що чинився над В. Чорноволом). Брала участь у виявленні місць поховань розстріляних органами НКВС на Лук'янівському та Васильківському цвинтарях.

Творчість шістдесятників є найвищим зразком прояву національного духу другої половини XX ст.

Воробій І.П., студ., гр. ПД-6, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІГРОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД МОЛОДІ

Ігрова залежність завжди була важливою проблемою суспільства. Якщо раніше молодь (і не тільки) багато часу і грошей витрачала у різноманітних казино, ігрових автоматах, то в сучасному суспільстві більш розповсюдженою є відеоігрова залежність. Однією із причин такої тенденції є доступність. Немає потреби нікуди виходити, адже можна витратити час на відеоігри в комфорті власного будинку. До того ж, поріг входження є дуже низьким – розробники пропонують великий перелік безкоштовних ігор. На жаль, в інтернеті завжди можна знайти піратські копії платних ігор. Цим часто користується молодь.

Відеоігрова залежність найчастіше спостерігається серед людей підліткового й молодіжного віку. Причинами цього є: несформована та нестійка психіка; відсутність навичок самоконтролю; незадоволення реальним життям; система «винагородження» (ряд ігор припускає винагороду гравцю за скоєні дії, це й спонукає продовжувати грати). Ігри спеціально розробляються таким чином, щоб максимально залучити гравця, через що ризик розвитку залежності є ще вищим. Наразі дуже важливим фактором стала пандемія коронавірусу. Люди більше часу проводять вдома, а значить мають більше вільного часу, який витрачають на ігри. У 2020 р. було побито всі рекорди за кількістю комп'ютерних та мобільних гравців у світі. Німецькі дослідники університету «Charité» провели експеримент, в ході якого групі з 20 осіб показували зображення з улюблених ігор. Їх реакція виявилася схожою з тією, що проявляють хворі на алкоголізм та наркоманію, коли бачать предмет своєї патологічної пристрасті. Дослідження університету «Nottingham Trent University» під назвою «International Gaming Research Unit» показали, що 12 % від контрольної групи з 7 000 осіб мають ознаки залежності від комп'ютерних ігор. 20 % з 250 мільйонів користувачів Facebook зізналися, що відчувають сильну ігрову залежність.

Розглянемо симптоми відеоігрової залежності. До фізіологічних належать втом, неогляд за особистою гігієною, мігрєні через напругу очей, тунельний синдром. Емоційними симптомами є неспокій і дратівливість поза грою, заклопотаність думками про минулі та майбутні сеанси гри, самоізоляція з метою більше часу присвячувати відеоіграм. Відомі випадки, коли дуже довгі сеанси призводили до смерті через виснаження. Найрозповсюдженішим видом відеоігрової залежності є мобільний геймінг та онлайн-ігри. Вони вимагають найбільше часу, а також пропонують придбати віртуальні нагороди за реальні гроші, щоб отримати перевагу серед інших гравців (так званий «донат»). Нерідкими є випадки, коли діти крали дані кредитних карток у батьків, щоб заплатити за віртуальний предмет в улюбленій грі. Іноді суми, які витрачалися на такі речі, доходили до десятків тисяч доларів.

Наразі офіційно ігрова залежність захворюванням не визнається. Втім, відомості про швидке прийняття даного терміну з'являлися неодноразово. У червні 2018 р. ВООЗ включила ігровий розлад в 11-й перелік міжнародної класифікації хвороб, який планується ввести в дію з 1 січня 2022 р. Обговорення того, чи є залежність від комп'ютерних ігор окремим синдромом або симптомом прилеглих проблем, таких як депресія або синдром дефіциту уваги й гіперактивності, триває.

На цей час у ряді країн створено і функціонує ряд медичних установ і програм, що здійснюють лікування та профілактику ігрової залежності. В Англії, на базі реабілітаційного центру «Broadway Lodge», відкрито відділення, що спеціалізується на роботі з відеоігровою залежністю. Програма складається з 12 етапів, розрахована як на дітей, так і на дорослих. Міністерство культури та спорту Південної Кореї розробило програму, покликану боротися з ігровою залежністю, якою страждають понад 2 мільйони користувачів у країні. В Китаї, де згідно з аналітичними даними близько 13 % користувачів інтернету залежні від онлайн-ігор, у 2007 році відкрився літній реабілітаційний табір. Міністерство інформації та зв'язку В'єтнаму планує ввести жорсткі обмеження – провайдерів і власників ігрових кафе зобов'язують заблокувати можливість грати в онлайн-ігри з 10 вечора до 8 ранку. На жаль, в Україні до проблеми відеоігрової залежності не ставляться серйозно, тому ні про які спеціалізовані заклади не може йти мови. Але найпершими заходами у боротьбі з відеоігровою залежністю серед підлітків і молоді повинні бути самодисципліна, контроль з боку батьків. Необхідно навчитися розрізняти реальне життя від віртуального. Батьки повинні контролювати час, проведений дитиною у грі, та перевіряти її вікові обмеження, слідкувати за витратами грошей в онлайн-іграх.

Отже, відеоігрова залежність стає реальною соціальною проблемою в сучасному суспільстві. Доступність, низький поріг входження і несформована психіка сприяють її виникненню. Підлітки та молодь є найбільш вразливими до появи залежності від ігор. Це негативно впливає як і на фізичний, так і на психологічний стани, а також є причиною непомірних грошових витрат. Проте своєчасний контроль з боку батьків, а також власна самодисципліна можуть вберегти молодь від цих проблем. Відеоігри повинні бути хобі, а не залежністю.

Габрель Н.В., студ., гр. П-6, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ІСТОРИЧНИЙ ПОРТРЕТ ВІНСТОНА ЧЕРЧИЛЛЯ

Однією з найяскравіших та найвідоміших постатей XX століття є Вінстон Черчилль (1874–1965). Його діяльність як для Британії, так і для всієї світової політики, мала велике значення. Він був не просто двічі прем'єр-міністром Великобританії, але й письменником, військовим кореспондентом, канцлером казначейства, геніальним державним діячем, найкращим оратором свого часу, лауреатом Нобелівської премії за досягнення в літературі. Тим не менш, діяльність Вінстона Черчилля в сучасному суспільстві оцінюється вкрай неоднозначно. Одні захоплюються хоробрістю та вчинками політика, натомість в інших виникає відраза через те, що за його позицією правити світом повинна тільки біла раса. Одні називають його людиною з подвійним дном, інші – героєм свого часу.

Лорд Вінстон Леонард Спенсер-Черчилль народився 30 листопада 1874 р. в аристократичній родині. Батьки приділяли хлопцю мало часу, тому піклуванням про дитину займалась няня Елізабет Енн Еверест. Вона стала однією з найближчих людей для Черчилля. У шкільні роки Вінстон погано вчився та поводив себе в школі не дуже чемно, за що був фізично покараний учителями. Після того як батьки дізналися про це, хлопчика було вирішено перевести до іншої школи. Хоч хлопчик і навчався в приватних школах, але він так і залишився із 13-ти учнів тим саме 13-тим. Сміливість, наполегливість, військова підготовка притаманні Черчиллю, адже він служив в армії та брав участь у військових експедиціях в Індії та Судані.

Власне, він все життя був професійним літератором. Вагому частину його прибутків складали гонорари та відрахування від публікацій та статей, книг, читання публічних лекцій. Після закінчення Першої військової компанії Черчилль вирішив надрукувати книгу, присвячену цій операції. «Перший млинець» вийшов не дуже, твір було видано без попередньої перевірки коректорів, а тому він містив чимало помилок. Коли розпочалася Друга англо-бурська війна (1899), Черчиллю запропонували стати головним військовим кореспондентом «Morning Post» в Північній Африці. Перші твори Вінстона отримали неабиякий успіх у США та поза їх межами. Літературні здібності Черчилля відобразились і при озвучуванні промов, виступів та обговорень. Його промови були шедевром ораторського мистецтва і в повній мірі продемонстрували літературний талант Вінстона. Він писав: «Успіх – це вміння рухатися від невдачі до невдачі, не втрачаючи ентузіазму». Саме це гасло характеризувало його літературні здібності.

Після вищесказаних подій Черчилль відчув у собі талант політика. Його було обрано до парламенту (у віці 26 років), де він очолював спочатку Консервативну, а потім Ліберальну партії (у стінах британського парламенту політик провів із перервами 64 роки й залишив його у віці 90 років!). Невдовзі він обійме посаду заступника міністра у справах колоній, потім стане президентом Ради торгівлі. А ще він був міністром фінансів, канцлером Казначейства. Владу Черчилль називав наркотиком: один раз спробуєш – і вона отруїть все твоє життя. Це отруєння супроводжувало його майже 60 років.

Уперше посаду прем'єр-міністра він обійняв у 1940 році, у розпал Другої світової війни. Він мав неймовірний авторитет у народі. У 65 років мав вдосталь життєвого та політичного досвіду, щоб миттєво ловити настрої людей. Політик не обіцяв кращого життя, а, навпаки, закликав боротися задля перемоги.

«Постійні зусилля, а не сила чи розум – ось ключ до розкриття нашого потенціалу». Ці слова дуже влучно характеризують його перебіг подій в політичному аспекті. Адже він у період Першої світової війни «провалив» більшість своїх планів, однак не падав духом та йшов вперед. Все життя Черчилль був послідовним ворогом комунізму. Зокрема, він підтримував інтервенцію проти Радянської Росії після Жовтневої революції 1917 року, планував «похід 14 держав» проти більшовиків, активно сприяв постачанню білогвардійської армії. Однак через кілька годин після початку вторгнення Гітлера до СРСР першим з лідерів великих держав виступив на підтримку Радянського Союзу. Період Другої світової війни призвів до його кар'єрного злету.

«Я взяв від алкоголю більше, ніж він забрав у мене». Черчилль міг випити до літра бренді вдень, і деякі люди з оточення стверджували, що він навіть спить із сигарою в зубах. Він дуже любив сигари, тому часто можна зустріти його фотографії в карикатурах. Відомо, що він пропавив сигарами більше п'ятдесяти своїх костюмів. У нього була відмінна пам'ять, він міг процитувати 1200 рядків книги про Стародавній Рим, напам'ять знав майже всього Шекспіра. Автор близько 40 книг. Головним досягненням вважається 8-томна книга «Друга світова війна». Він був завжди зухвалим, впертим, впевненим у собі, самі ці якості допомагали триматися йому на плаву та були улюбленцем мільйонів.

Видатною особистістю Вінстон Черчилль зробив себе самотужки, довівши, що воля і аналітичний розум, непохитність і мужність, а також послідовність у досягненні поставленої мети, помножені на удачу і випадок, – це потужна зброя.

Гайдай І.О., к.п.н., ст. викл.
Шевчук О.О., студ., гр. ПВ-4, ФБСО
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АВТОРСЬКОГО ПРОЄКТУ З ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ДЕКОРУ «ПЕЙПЕРКРАФТ МОДЕЛЗ»

Екологічні проблеми вже тривалий час турбують громадськість. Окрім того, проблеми довкілля почали викликати занепокоєність влади, бізнесу та суспільства. З метою пошуку оптимального вирішення цих проблем було створено проєкт «Papercraft-Models», який не тільки є екологічно безпечним, але й може використовуватися з педагогічною метою.

З кожним роком стають все більш поширеними та здобувають підтримку з боку суспільства та потенційних інвесторів екологічні проєкти, точніше так звані екологічні стартапи. Вважаємо за доцільне детальніше розглянути ці поняття. Стартап – це інноваційна діяльність економічного суб'єкту, направлена на покращення життя та отримання можливого очікуваного прибутку в майбутньому.

Екологічний стартап – це інноваційна діяльність економічного суб'єкта в області екології, яка передбачає покращення стану природи та отримання прибутку.

Варто зазначити, що на позначення фігурок із картону і раніше використовувалися терміни «paper models», «craft models» тощо. Тоді як терміну «Пейперкрафт Моделз» вперше надано нами декілька визначень та розглянуто його у вузькому та широкому розумінні. Отже, Пейперкрафт Моделз (англ. «PaperCraft» – «папір» та «ремесло», «Models» – «моделі») – 1) у вузькому розумінні це полігональні 3D моделі, які можуть бути складені для різних потреб користувачів; 2) у широкому розумінні термін «Пейперкрафт Моделз» можна ототожнити з оригами.

Авторський бренд «PaperCraft-Models» пропонує екологічні 3D-моделі для подарунку та декору. Їх можна використовувати в якості декору не тільки для будинку, а й для будь-якого заходу. Також дуже часто моделі використовують в якості незвичайного подарунка або хобі для дитини.

Даний стартап-проєкт було презентовано в Києві на програмі «Yer! Starter Program 2019». Він увійшов до топ-7 стартапів України в цій програмі.

Ми пропонуємо наш продукт для корпоративних клієнтів та приватних користувачів. Вибрати свою оригінальну модель можна серед понад 1,5 тис. моделей. Така продукція може додати приємної атмосфери та стилю до будь-якої вечірки, внести родзинку в домашній декор та зробити фотографію незабутньою. Дітям також буде корисно та приємно користуватися ним, адже даний продукт готується для запуску на ринок розвиваючих ігор. Також розглядається продаж товару за кордон, адже іноземні ринки більш зрілі та характеризуються більшим попитом порівняно з ринками України.

PaperCraft-Models – це, перш за все, екологічно чистий продукт ручної роботи. Це креативно, незвично і, що найголовніше, це найшвидше рішення для декору. Даний проєкт робить певний внесок у вирішення сучасних екологічних проблем. Проєкт має широку сферу застосування. Ринками збуту нашої продукції є ринок подарунків, декору, різних заходів та розвиваючих ігор. Перспективною ми вбачаємо діяльність з оформлення тематичних вечірок, фотостудій, магазинів.

Також новим напрямком збуту продукції є постачання даних продуктів у заклади дошкільної та загальної середньої освіти з педагогічною метою. При роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку педагоги можуть використовувати фігурки PaperCraft Models на уроках образотворчого мистецтва, розмальовуючи білі фігурки й розвиваючи при цьому уяву дітей. Під наглядом вчителів та вихователів діти можуть складати моделі фігур, при цьому розвиваючи дрібну моторику рук. Діти середнього та старшого шкільного віку можуть складати фігурки самостійно, прикрашати за допомогою них свої класні кімнати, використовувати їх для позакласної роботи, декору шкільних виставок, вечірок тощо.

Вважаємо за необхідне описати процес створення Пейперкрафт Моделз, що може використовуватися у закладах середньої та дошкільної освіти з педагогічною метою.

Після того, як замовник отримує наші роздруковані розгортки, він вирізає ножицями або канцелярським ножом всі деталі. Далі їх потрібно позгинати у правильні сторони, в залежності від позначень на них й відповідно до інструкції. Потім потрібно намазати клеєм клапан деталі та приклеїти її до іншого вільного місця на деталі. Кожна така ділянка пронумерована малими цифрами. Намазавши клеєм клапан під номером 1, потрібно знайти іншу деталь із вільним місцем, де пронумеровано тією ж самою цифрою, і приклеїти одну деталь до іншої. Тобто слідувати наступному варіанту: 1 приклеюєте до 1, 2 – до 2, 3 – до 3 і т. д. У кінці у вас повинна вийти готова фігура.

Зауважимо, що в даний час екологічна ситуація в Україні потребує допомоги. Цей стартап допоможе людям замінити шкідливі для здоров'я та навколишнього середовища матеріали, тим самим зменшуючи негативні викиди в атмосферу та землю. Декор «Пейперкрафт-Моделз» є не тільки візуально привабливим, але й екологічно безпечним.

Гонишнюк В.С., студ., гр. П-4, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ТРАДИЦІЇ ТА ЗВИЧАЇ НАРОДІВ СВІТУ

Культура кожного народу бере свій початок ще з появи людини на землі. Наш народ має багату культуру, великий скарб якої складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями. З прадавніх часів до нас ідуть життєва мудрість та поради щодо способу життя. Культура проявлена у звичаях, обрядах, фольклорі, адже саме в них – світосприймання нашого народу. У них пояснюється взаємовідносини між людьми, цінність духовної культури кожного індивіда і народу взагалі. Релігія сформувала в людини погляд на світ, знання певних норм і цінностей. Головною ознакою будь-якої релігії є віра в надприродне – уявлення про потойбічні сили у вигляді божества, ангелів, чортів тощо.

Релігія виникла у свідомості людей під впливом умов суспільного буття. Вірянин, переконаний в існуванні релігійних явищ, вважає, що його віра, дотримання певних правил може змінити його життя, долю та світогляд. Мова є національним скарбом, який потрібно оберігати, розвивати та вдосконалювати. Без мови й писемності ми не знали б історії наших предків.

У сучасному світі подорожі є частиною життя кожної людини. Подорожувати світом досить цікаво, попри те, що поїздки дуже виснажують. По-перше, історія кожного міста, кожної країни по-своєму особлива і цікава. Дослідження і вивчення історії є річчю захоплюючою, воно інтригує та додає знань. По-друге, спілкування з людьми іншої країни дає можливість розвивати власні мовленнєві навички, брати приклад гарних вчинків. Отож, коротко розглянемо звичаї та традиції таких країн, як: Туреччина, Франція та Велика Британія.

Туреччина – країна з дуже сильними традиціями. Турки – народ щирий та гостинний, мабуть, тому ця країна популярна як чудовий курорт. Там завжди раді новим знайомствам, готові прихистити у своєму будинку, запропонувати провести час у лазні, до того ще й смачно пригостять. Турецька кухня вважається однією з найрізноманітніших у світі та поєднує в собі страви на будь-який смак, але потрібно дотримуватися певних правил за столом. По-перше, не прийнято занадто швидко поглинати їжу, а також із загальної страви шматки можна брати тільки правою рукою. По-друге, палити та розмовляти за столом без дозволу господаря заборонено. По-третє, непристойним вважається знаходитися в гостях занадто довго, зате співам і танцям там завжди раді. У спілкуванні з жителями Туреччини необхідно знати їхні особливі жести. Схвалення, наприклад, означає щиглик пальцями, заперечення – цокання язиком, згода – нахил голови в один бік. А ось піднятий вгору великий палець тут є вкрай вульгарним і непристойним жестом.

Франція дуже багата на звичаї та традиції, оскільки включає в себе культуру всіх європейських народів та Африки в тому числі. У Франції кожне місто, район та навіть виноградник мають свою символіку, будь то герб, прапор чи девіз. Також кожен атрибут має своє історичне коріння. Велика увага приділяється обрядам, етикету та іншим формальностям. У французів є ціла церемонія вітання, для кожного регіону вона різна. Приходячи в гості до французів, потрібно бути обережним з поцілунками при вітанні, їх можуть розцінити як кокетство. На побаченні з романтичним чоловіком поцілунки варто замінити простим рукостисканням. Обніматися можна лише один раз на день, потім вітатися тільки помахом руки. Обов'язково при зустрічі використовуйте ввічливі слова, такі як «месьє», «мадам». Не заведено посміхатися або дивитися в очі незнайомій людині, проте в крамницях ви зобов'язані чемно привітати власника. Щоб вразити французів, рекомендується виглядати пристойно та охайно. Вони відкриті та доброзичливі, завжди готові допомогти та щось підказати.

Великобританія горда тим, що її традиції помітно відрізняються від інших країн світу. Британці суворо намагаються дотримуватися звичаїв і традицій. Вони цінують історію своєї країни, й тому деякі звичаї по цей час незмінні, наприклад, гра у крикет, вимірювання відстані не в кілометрах, а в милях. Британці не привчені показувати свої почуття, але незважаючи на це, вони товариські люди, що володіють гарним почуттям гумору. Місцеві жителі мають дивну звичку жартувати з усього. До цікавих та дивних традицій можна віднести такі змагання, як уміння корчити обличчя; біг з сиром, що котиться; танці навколо величезного стовпа, який заздалегідь прикрашають різнокольоровими стрічками й гірляндами.

Новорічні традиції по-особливому цікаві та казкові. Як тільки лунає 12 ударів, англійці біжать відчиняти задні двері будинку, щоб старий рік вийшов, і відчиняти вхідні парадні двері, щоб Новий рік увійшов і подарував родині щастя і радості на весь рік.

Сподіваємося, це дана інформація підштовхне вас до дослідження інших країн, адже набагато цікавіше побачити власними очима, спробувати на дотик та смак, ніж 10 разів слухати від інших і бачити по телевізору чи в соціальних мережах. Пам'ятайте, перш ніж відвідати країну, добре ознайомтесь з її традиціями.

Данилко Є.С., студ., гр. ІСТ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Система освіти є однією з найважливіших структур у державі. Діяльність даної системи спрямована на розвиток і соціалізацію кожного члена суспільства. Освіта повинна прищеплювати людині моральні і духовні цінності та формувати її духовне обличчя. Зміст освіти формується на основі досягнень людства, розвитку науки і загальної культури. Освіту, як і науку, можна розглядати як цілісну систему знань людини про світ, підкріплену відповідними навичками в різних сферах активності, як цілеспрямоване навчання особистості, формування в неї певних знань і навичок, як систему соціальних інститутів. Сучасна система освіти, покликана допомогти дітям створити майбутнє для себе, в кінцевому результаті, не в змозі зробити це. В сучасній школі існує ряд невирішених або недостатньо вирішених проблем, які є актуальними для вчителів і батьків. Для покращення рівня надання освітніх послуг та мінімізації впливу існуючих проблем виділимо найбільш актуальні проблеми сучасної освіти.

Проблема перша: сучасна освіта – це застаріла система. Система, яку ми знаємо сьогодні, не зазнала значних змін з тих пір, як шкільна освіта стала масово доступною у XVIII столітті. В цей час розгорталася промислова революція, і система освіти була розроблена, щоб «витіснювати дітей під складальні лінії виробництва». Всі діти розділяються за класом чи віковою групою. Система була розроблена для того, щоб діти були слухняними та не ставили під сумнів авторитет. Студенти повинні точно виконувати вказівки і не розмовляти та не спілкуватися з іншими. Кожен студент оцінювався на якість запам'ятовування матеріалу та вміння дотримуватися протоколу. Дана модель не актуальна для XXI століття, вона не підходить дітям і студентам, які навчаються сьогодні.

Друга проблема сучасної освіти – марна трата часу. Ні для кого не секрет, що ми використовуємо лише незначну частину інформації, яку ми дізналися в школі. Більшість з нас витрачають від 11 до 13 років на освіту, перш ніж ми навіть почнемо говорити про спеціалізований ступінь. Ми вивчаємо так багато деталей, але ніколи не отримуємо загальної картини. Ми вчимося робити те, що більшість з нас ніколи не буде використовувати в роботі або особистому житті. Натомість ми отримуємо купу фактів. Освіта намагається досягнути неосяжне і заштовхати в дитячі голови потрібне і непотрібне в непомірних кількостях. Деякі автори навчальних посібників іноді погано знайомі з особливостями дитячої психології. Звідси маємо проблему відсутності творчості в роботі учнів. Завантажується пам'ять, а не мислення. Характер навчання такий, що вчителі перебільшують роль спостереження і сприйняття, використовуючи ілюстративно-пояснювальний характер навчання, тим самим фактично вимикається мислення учня, не даючи зайвого приводу для додаткових роздумів. У школі потрібно, звичайно ж, пояснювати та ілюструвати, але все це повинно бути підпорядковане одній меті: розумінню і засвоєнню учнями суті предметів, що вивчаються, а не спрощеному викладу і детальному опису.

Третя проблема – кожна особистість різна. Навчання – це індивідуальний процес для кожного, який відбувається з різною швидкістю. Існує принаймні 8 різних типів інтелекту. Кожному з нас було дано унікальний розум, але наша система освіти не бере це до уваги. Наш спосіб мислення зводиться до того, щоб відповідати шаблону, який хтось вибрав для нас. Коли студент має унікальний талант, йому кажуть придушити його, щоб наповнити свій розум купою сірої інформації. Кожен з нас різний, і кожному з нас потрібні різні навички і знання для того, щоб розвиватися в повному обсязі. Якщо хтось має певний талант, йому слід дозволити його розвивати. Поки ми знаходимося в школі, наша унікальність руйнується під тягарем непотрібної та тісної шкільної програми, яка хоче перетворити нас на ходячі енциклопедії. Музиканту слід дозволити бути музикантом, математику – математиком, а бігуну – дати можливість бігати. Ми повинні мати більш гнучку шкільну програму, яка базується на досягненні успіху в практичних завданнях, з акцентом на сильні сторони та таланти кожного учня.

Проблема четверта – система оцінювання базується на неправильних цінностях. Сучасна система освіти зосереджена виключно на дотриманні вимог акредитації та сертифікації. Вона вимірює успіх студента за результатами складених ним тестів та отриманих балів. Школа стримує невдачі та помилки учнів. У реальному житті найуспішнішими є люди, які часто зазнають невдач і вчать на своїх помилках. У школі ми отримуємо винагороду за те, що дотримуємося структурованих інструкцій і робимо абсолютно те саме. Оцінка в школі може бути принизливою. Люди навчаються зі своїх помилок, але помилки – це найгірше, що можна було б зробити в контексті сучасних шкіл. Найкращий спосіб отримати хороші оцінки – робити речі саме так, як вам сказали.

Отже, сучасна система освіти повинна охоплювати незалежну думку, особисті таланти, сприяти творчості та унікальності. Якщо ми відкинемо стару систему, то неминуче прийдемо до чогось безмежно кращого. Це не тільки зробить молоді роки нашого життя приємнішими, але і наше суспільство більш відкритим, толерантним і продуктивним.

Дехтяр М.С., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ХТО Є ВИНАХІДНИКОМ ТЕЛЕФОНУ – АЛЕКСАНДР БЕЛЛ ЧИ АНТОНІО МЕУЧЧІ?

Ідея створення пристрою на кшталт телефону виникла в 1849–1854 роках. Інженер, інспектор Паризького телеграфу Шарль Бурс розробив перший принцип роботи телефону, який він описав у своїй дисертації в 1854 році. Проте до створення прототипу справа так і не дійшла. Шарль назвав свій пристрій «телефон», тому всі пристрої, здатні передавати звук через електричні коливання, називають саме так.

Одного разу італійський учений Антоніо Меуччі (1808–1889), перебуваючи в Гавані, спробував виликувати людину за допомогою електричного струму. Один з контактів був прикладений до язика чоловіка. Коли на контакт подали струм, пацієнт голосно закричав. Антоніо почув звук, який доносився із сусідньої кімнати, та вирішив практично дізнатися, яким чином звук зміг передатися через дріт. Прикрутивши до контакту рупор, Антоніо доручив пацієнту знову закричати в рупор. Після таких дій науковець почув звук із сусідньої кімнати, таким чином експериментально довівши передавання звуку через електричні коливання.

У 1860 році Антоніо Меуччі опублікував статтю в італійській газеті Нью-Йорка, в якій розповів про свій винахід, здатний передавати звуки по електричних дротах. Свій апарат Меуччі назвав *Teletrofono*. 28 грудня 1871 року Меуччі подав заявку в Патентне Бюро США на винахід телефону. Це була заявка-повідомлення, яка передбачала право на винахід протягом одного року і можливість повноцінно запатентувати пристрій на 17 років. Антоніо зміг показати свій винахід віце-президенту «American District Telegraph Company» містеру Гранту. Антоніо забезпечив його кресленнями, розповів про свій виріб, і той пообіцяв допомогти. Два роки Меуччі оббивав пороги Гранта, а той відбувався обіцянками, після чого оголосив, що креслення були загублені і допомогти він нічим не може. Антоніо не зміг знайти інвесторів для розвитку своєї справи. Три роки Антоніо Меуччі продовжував заявку, а в 1874 році вже не став цього робити.

Александр Белл працював у компанії, яка займалася виготовленням телеграфу. Одного дня він помітив, що при появі електричного сигналу в телеграфному апараті з'являлися звуки. Це і наштовхнуло його на думку про створення дистанційного переговорного пристрою. Белл зумів перетворити звуковий сигнал в аналоговий електричний, а потім передавати його на певну відстань і знову перетворювати в звуковий. Тоді ж було створено і перший пристрій, який складався з невеликої мембрани і сигнального різька для посилення звуку; це представляло собою трубку, де одночасно знаходилися і передавач, і приймач. 10 березня 1876 року відбулася передача першої фрази, що стала історичною: «Містер Ватсон, йдіть сюди. Ви мені потрібні». Ця передача була здійснена по 12-метровому дроту, що з'єднав квартиру Белла з лабораторією на горищі. 7 березня 1876 року Александр Белл отримав патент на створення телефону. Згодом цей документ назвуть «найдорожчим патентом в історії».

Через деякий час телефон був продемонстрований відвідувачам Всесвітньої виставки у Філадельфії. А через п'ять років – на міжнародній виставці в Парижі, де до апарату Белла шикувалися величезні черги. Александр Белл вже на наступний рік після отримання патенту створив першу телефонну компанію «Bell Telephone Company». У 1881 році відкрилися перші телефонні станції. Комутація на них велася вручну, за допомогою штекерів.

Меуччі, який не став продовжувати патент, втратив право на володіння своїм винаходом, тому через деякий час судився за право володіння патентом, але в 1887 році програв справу. Його компанія «Globe Telephone Company» подала позов до Верховного Суду, і слухання було призначене на 1891 рік. На жаль, Антоніо помер 18 жовтня 1889 року, і компанія не стала продовжувати справу без нього.

Таким чином, саме Антоніо Меуччі винайшов телефон, але не зміг створити повноцінний пристрій для передавання інформації. Натомість Александр Белл зміг розробити пристрій, за допомогою якого мільйони людей по всьому світу можуть спілкуватися один з одним на великій відстані. Так, Меуччі був першим, хто відкрив можливості струму до передавання звуків, проте Белл зрозумів, яким чином треба реалізувати дослідження Меуччі та створити телефонний пристрій. Винахід телефону можна вважати революцією, що призвела до розвитку цілої індустрії, яка і сьогодні повсякденно використовується людьми.

Більше ніж через 100 років Конгрес США визнав Меуччі першим винахідником телефону (2002). 17 жовтня 2001 року конгресмен Віто Фосселла запропонував колегам прийняти резолюцію, щоб «пошанувати життя і досягнення італо-американського винахідника XIX століття Антоніо Меуччі і його роботу з винаходу телефону».

Драчук А.П., студ., гр. П-6, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЧОМУ САМОГУБСТВО НЕ ВИХІД З СИТУАЦІЇ?

Самогубство, або суїцид, в перекладі з латинської означає «вбивати себе». Це насамперед навмисне спричинення власної смерті. Причини самогубств: фінансовий стан (банкрутство); стосунки суб'єкта в суспільстві (моральне гноблення, образи, розлучення); нестабільний психічний стан (біполярний розлад, шизофренія); залежність від психотропних засобів (пігулки, наркотики, алкоголь). Депресія – це базова та основоположна причина самогубств, з неї випливають другорядні фактори, які були перераховані вище. Існують різні способи вчинення самогубства: вистріл з вогнепальної зброї, повішання, отруєння пестицидами (у 20 % випадків). За даними ВООЗ, щорічно близько 800 000 осіб у світі вдаються до суїциду (2019). Це третя за ліком причина смерті для осіб віком 15–19 років. На країни із низьким і середнім рівнем прибутку припадає 79 % самогубств у світі.

Першим, хто зацікавився суїцидом з наукової точки зору, був французький соціолог Еміль Дюркгайм (1858–1917). Його слід вважати основоположником даної теорії. На його думку, самогубство є соціальним фактором, який виник унаслідок соціальних відносин, а саме: у спілкуванні людини в соціумі. Він вважав, що людина з більшою мережею спілкування є менш чутливою до даного вчинку, ніж людина, яка не є соціально розвинутою в аспекті спілкування. Самогубство набагато частіше вчиняють люди, які є самотніми, ніж віруючі та особи, в яких є родина. Соціолог стверджував, що серед військових ймовірність суїциду є вищою, ніж серед цивільних громадян, а під час війни ризик самогубства менший, ніж у мирний. Потрібно зазначити, що саме Еміль Дюркгайм створив таке поняття, як «аномія», що означає: виявлення в людини відчуття власної непотрібності, яке виникає при швидкій зміні статусу індивіда в соціумі.

Існують різні фактори скоєння суїциду. Це психічні розлади, вживання наркотичних речовин, ігрові засоби та ЗМІ.

Психічні розлади стосуються людей, які мають психічні захворювання, такі як: шизофренія, біполярний розлад, клінічну депресію. Наукові дослідження показали, що 20 % людей з даними захворюваннями декілька разів на рік намагаються вчинити самогубство, і лише один відсоток таки йде з життя. Більшість людей з даними типами захворювання перебуває під медичним наглядом.

Наступним, не менш важливим фактором, є залежність від наркотичних засобів – психотропних препаратів та алкогольних напоїв. Під час перебування індивіда у стані афекту ймовірність скоєння суїциду суттєво зростає. Смертність від даного фактору визначають у 15–30 %. У країнах, де показники вживання наркотичних речовин є вищими, ризик самогубства також зростає.

Ігровий засіб вчинення самогубства. До нього можна віднести «Російську рулетку». Під час даної гри людина відчуває «екстрим», адже гра відбувається не на виживання, а на смерть. Індивіди у більшості випадків використовують даний метод у стані афекту.

Засоби масової інформації. Суб'єкт завжди перебуває в соціумі, і соціум впливає на людину в позитивному та негативному плані. Соціальне гноблення у засобах масової інформації є поширеною причиною скоєння самогубства. Якщо людина має відмінні від оточуючих погляди на життя, то зазнає морального гноблення й булінгу. Через гноблення людина входить у депресію, споживає алкоголь та психотропні препарати, а потім чинить самогубство, навіть не замислюючись над можливими наслідками.

На самогубства припадає 0,5–1,4 % смертей. Наукові дослідження довели, що саме чоловіки вчиняють самогубство частіше, ніж жінки. Особи віком від 14 до 29 років частіше, ніж 80-тирічні.

Суїцид згадується і в релігії. За релігійним мотивом, самогубство є одним із гріхів, і ті, хто його вчиняють, є «грішниками». Їх заборонено відспівувати: той, хто відспіває, бере гріх на себе. Відомо, що людину, яка вчинила суїцид, не ховали на кладовищі, для таких було відведено місце поза його межами. Віруючі вважали самовбивцю грішником, тому що людина, яка вчиняє суїцид, порушує волю Божу.

У культурі багатьох народів світу самогубство не лише не засуджувалося, але й вважалося почесним чи навіть обов'язковим у деяких випадках. Наприклад, у японських самураїв практикувалося ритуальне самогубство (харакірі), де самурай пронизував себе катаном.

Самогубство не є виходом з ситуації. Це лише втеча від проблем, які оточують людину. Якщо існує проблема, то існує й її вирішення. Немає початку без кінця. Якщо в людини з'являються думки про власне та навмисне позбавлення життя, негайно потрібно звертатися по медичну допомогу.

Людина повинна розуміти, що самогубство не приносить позитиву і не має підтримки в соціумі, що навіть релігія відмовляє людей від даного вчинку.

Жданюк Д.Б., студ., гр. ПВ-5, ФБСО
Науковий керівник: Саннікова С.Б., ст. викл.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЕТИКЕТ СПІЛКУВАННЯ

Людське життя неможливе без спілкування, оскільки це є важливою частиною буття людини. Спілкування було завжди, в будь-якому історичному періоді життя людей. Завдяки спілкуванню ми дізнаємось про якусь інформацію або розповсюджуємо її тим чи іншим способом. Етикет спілкування має значення для кожної людини. Завдяки правильному спілкуванню ми можемо показати себе такими, якими ми хочемо бути; стати лідером в колективі; уникати конфліктних ситуацій та інше. Звісно, культура мовлення в кожного різна, можна навіть сказати, що вона індивідуальна, але етикет спілкування залежить від багатьох факторів, таких як: країна, в якій проживає людина; національність; соціальні норми країни; виховання; вплив однолітків та інше. Етика спілкування виражається в людини під час її комунікації з іншими людьми. Головною складовою в етикеті сімейних відносин є моральний аспект, який полягає в тому, що хоч ти і у власному домі, але не можна спілкуватися «як захочеться, бо це ніхто не бачить і це не стосується нікого». Навпаки, вживання слів подружжя в сім'ї, їхня поведінка в побуті є важливим аспектом гарного спілкування один з одним. Нас всіх навчають формулам привітань, вибачень, вдячності, і порушення цих норм може призводити до негативних явищ. Особливо якщо це спілкування відбувається в діловому колі.

Етикет ділового спілкування має свої особливості та класифікації, які відрізняються від звичайного, неформального спілкування. Важливими ознаками як в діловому спілкуванні, так і в побутовому, є гарний тон та манери. Адже можна сказати будь-яке гарне слово так, що інший співрозмовник образиться на вас і більше не захоче спілкуватися з вами. Наприклад, якщо сказати людині «дякую» у зневажливій формі, вона розцінить це так, що її поміч вам не потрібна і в наступний раз не відгукнеться на ваше прохання. Коли хтось постукав до вас у двері, потрібно ввічливо сказати: «Зайдіть, будь ласка», «Почекайте хвилинку» і т. п. Коли хтось запитує, як у вас справи, можна відповісти: «Дякую, все гаразд, а як ваші справи?», «Дякую, що запитали» та інше. Вирази, що можна вжити при незапланованій зустрічі, це: «Як добре, що ми зустрілися!», «Як багато часу минуло!», «Радий тебе зустріти!» та інше. Коли прощаємось, можна сказати: «Радий був бачити вас», «Дякую, що зайшли», «Приходьте ще», «Обов'язково зустрінемося ще» та інше.

Етикет спілкування повинен бути не лише, коли ми спілкуємося напряду з людиною, а й в письмовій формі. При написанні листа також є певні правила та норми етикету. Лист завжди починається зі шанобливого звернення до його адресата, особливо, якщо це діловий лист. Нам потрібно обов'язково звертатися на «Ви» (якщо це не близька вам людина). В листі також потрібно гарно прощатися, наприклад: «До наступного листа», «Дякую, що прочитали мого листа. Чекаю від вас відповіді» та інше.

Засоби масової інформації (телепередачі, інтернет тощо) мають як позитивний, так і негативний вплив на культуру спілкування людини. Тут потрібно згадати про деякі умовні правила етичного спілкування, тобто правила промовця та правила слухання.

Для різних видів мовленнєвої діяльності суспільство формує певні правила їх здійснення. Правила будови діалогу, чи етикет мовлення, поділяються на правила для мовця і слухача. Виділимо, насамперед, правила для мовця: доброзичливе ставлення до співрозмовника, повага до адресата; необхідність виявляти доречну в певній ситуації ввічливість (враховувати вік, службовий чи суспільний статус тощо); мовцеві не рекомендується ставити в центр уваги своє «я», нав'язувати свої думки й оцінку подій; мовцеві треба вміти вибирати тему для розмови, доречну в кожній ситуації, яка є цікавою, зрозумілою партнерові; мовець повинен стежити за логікою розгортання тексту, за тим, щоб висновки не заперечували задуму бесіди; мовець повинен пам'ятати, що межа смислового сприйняття і концентрації уваги в слухача доволі обмежені; мовець повинен пам'ятати, що в усному контактному спілкуванні слухач не тільки чує, але й бачить його, отже, сприймає жести, міміку, пози, загальну манеру триматися при розмові й культуру поведінки. Отже, культура спілкування – це частина загальної культури людини.

Правила для слухача: необхідно перервати всі справи й уважно вислухати співрозмовника; слухаючи, необхідно доброзичливо, з повагою і терпляче ставитися до мовця, бути тактовним; намагатися не перебивати мовця, не вставляти недоречних зауважень, не переводити власне слухання у говоріння; необхідно вміти вчасно оцінити співрозмовника, погодитися чи не погодитися з ним, відповісти на запитання.

Отже, етикет спілкування – це певні норми та правила в процесі правильного спілкування. Етикет спілкування має бути наявним як у діловому стилі, так і в повсякденному житті, незважаючи на вік, стать, статус людей.

Зарицький О.В., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА СПІЛКУВАННЯ

Використання молодіжного сленгу трапляється все частіше і частіше. Його починають використовувати дорослі, а особливо батьки і навіть вчителі, бо часто чують його і починають розуміти.

З погляду лінгвістів, сленг – це частина лексики в постійному стані розвитку та змін, що складається з яскравих і барвистих слів та фраз, які характеризують різні соціальні та професійні групи, особливо коли ці терміни використовуються для спілкування всередині групи.

Процес зникнення старих слів та появи нових проходить дуже стрімко. Найчастіше зустрічаються англійські сленгізми, адже сленг є невід'ємною частиною будь-якої мови, а тому його вивчення є необхідним. З сивої давнини сленгом користувалися різні прошарки населення. Це був сленг бандуристів, мандрівників-ліриків, професійний сленг та сленг різних соціальних груп.

Оскільки мова постійно змінюється і слова та вирази можуть переходити з однієї форми в іншу, то і сленг може міняти своє значення. Те, що означає сленг для одного покоління, не є таким для наступного й те, що раніше вважалося сленгом, тепер стало частиною словника людей.

Сленг можна класифікувати за стилістичними ознаками, за спорідненістю інтересів осіб (робота з комп'ютером, зацікавленість автомобілями, музикою, книгами, спортом та ін.), за оточенням (кримінальний, студентський та шкільний сленги) та інтержаргон.

Дослідники сленгу (В. Хомяков, Л. Кудрявцева) поділяють сленг на дві групи: загальноновживану і загальновідому лексику та лексику, що вживається в більш-менш вузькій сфері. Наприклад, серед людей, які працюють з комп'ютером, часто використовуються жаргонні англійські сленги, бо англійська є мовою комп'ютерних технологій. Так, серед комп'ютерників найпоширенішими є слова: апгрейд (поліпшення), батони (клавіші), юзер (користувач), аватарка (головне фото сторінки), баг (помилка у коді програми).

Комп'ютерний сленг вражає великою кількістю скорочень та своєрідної символіки. Спостереження за роботою людей, які працюють у сфері комп'ютерних технологій, показують, що саме в цій сфері створюється найбільше неологізмів та граматичних й фонетичних інновацій. Виникнення такої «мови» пояснюється тим, що двома-чотирма специфічними словами можна передати абзац технічного тексту.

Від англійського *shoot* – стріляти з'явилося слово *шутер* (гра-стрілялка), від назви гри *Quake* з'являється слово *квакати* (грати в комп'ютерну гру *Quake*), англійське дієслово *crack* (розколювати) стає дієсловом *крекнути*, а *hack* (розбивати) – *хакнути*. Під впливом народної етимології з'являється слово *крякали* – назви програм, які зламують програмне забезпечення. Багато українських дієслів набули нових значень, наприклад, *зависнути* (припинити відповідати на команди); *злити*, *перекачати* (переписати інформацію). Усічені слова найпопулярніші у комп'ютерному жаргоні. Це зумовлено прагненням укластися з повідомленням у менший часовий проміжок. Так утворилися слова: *проги* (програми), *комп* (комп'ютер), *вінда* (програма Windows).

Останнім часом сленг почав зустрічатися при мовленні теле- та радіопередач, у журналах, газетах тощо. Це говорить про те, що автори намагаються наблизити свою інформацію до більшого кола читачів (слухачів), надати відтінок молодіжної розкутості.

Часто сленг використовується і у творах літератури. Можна виділити дві течії сленгової поезії: львівська та київська. Функції, які виконує сленг у художньому тексті: нормативна, характеристична, оцінна, емоційно-експресивна, сатирична.

У молодіжному середовищі сленг посідає важливе місце як засіб виділення із маси та спосіб вербального спілкування. Він охоплює всі сфери життя та ситуації, які пов'язані з вираженням емоцій. Підлітки прагнуть вирізнитися не лише як окрема суспільна група, але і як особистості, це відбувається за допомогою мовно-виражальних засобів. Тому багато підлітків намагається ще більше урізноманітнити своє мовлення власними новотворами. За даними опитування, 60 % людей вживають сленгові слова через вплив оточення та друзів, 75 % – через прагнення вирізнитися, 70 % – через недостатній словниковий запас та 57,5 % опитуваних використовують сленг через бажання бути сучасними.

Основну роль у розвитку мовлення відіграє молоде покоління. Основним джерелом поповнення словникового запасу є неформальне мовлення. Незважаючи на це, молодіжний жаргон у своєму словотворенні підкоряється законам української мови. В молодіжній лексиці сленг був і є. Як і в будь-якій іншій мові, він міняється з часом: одні слова з'являються, інші – вмирають. Чи добре це? Звісно ні, сленг не може замінити людині нормальне мовлення, але представити сучасну молодь без сленгу неможливо. Навіть у сучасній літературі, пресі, при виступах держаних діячів використовуються сленгові висловлювання для надання жвавості мовленню. Це невід'ємна частина нашого мовлення, і не можна до нього ставитися зверхньо.

Збарішевський Д.О., студ., гр. КІ-20, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

У ПОШУКАХ КРАЩОГО МАЙБУТНЬОГО ЗА КОРДОНОМ

Уже багато років поспіль молодь обирає навчання за кордоном, вбачаючи в цьому кращі перспективи майбутнього працевлаштування та життя. За кордоном є можливість реалізувати свій потенціал у тій чи іншій галузі, бо для наукових досліджень виділяються відповідні кошти. Таким чином, Україна втрачає кваліфіковану, талановиту робочу силу, що ще більше погіршує стан економіки нашої держави.

Основним чинником, що змушує молодь виїжджати за кордон, є соціально-економічний розвиток нашої країни в порівнянні із розвинутими країнами світу. Так, за даними Держстату, рівень ВВП на одну особу в Україні у 2018 році становив 17,1 тис. дол., тоді як в Австрії цей показник становить 43,0 тис. дол., у Німеччині – 41,1 тис. дол., у Чехії – 30,6 тис. дол., у Польщі – 26,6 тис. дол. Середня щомісячна заробітна плата в Україні на початок 2020 року становила 424 дол., натомість у Німеччині – 4 тис. 442 дол., у Чехії – 1 тис. 376 дол., у Польщі – 1 тис. 260 дол. Наведені статистичні дані свідчать про досить низький рівень життя українців, не дивно, що це спонукає молодь шукати кращого життя за кордоном. За даними опитування «Українська Молодь у Світі: Повернення», проведеного організаціями «Ukrainians Without Borders – Українці без кордонів» та OWL Open World Learning Society щодо найголовнішої причини виїзду за кордон, 64 % студентів вказали «кращі умови для життя та навчання». На другому місці – «бажання отримати гарні знання для працевлаштування за кордоном», на третьому – «висока якість освіти за кордоном». Навіть в останні роки обмеження, пов'язані з епідемією коронавірусу, не завадили українцям обирати закордонні навчальні заклади. Навпаки, такі країни, як Польща, Словаччина, Чехія, Німеччина, активно запрошують українських студентів до своїх університетів, пропонуючи безкоштовне навчання, стипендії, першочергове отримання навчальних віз.

Також існують спеціальні навчальні програми, наприклад Erasmus Mundus, завдяки яким близько 20 тис. українців щороку виїжджають за кордон. За даними Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою, до 2025 р. здобувати закордонну освіту будуть близько 8 млн молодих людей. Найбільш популярними серед студентів вважаються економічні, юридичні, технічні та ІТ- спеціальності. Після навчання більша частина молоді залишається працювати за кордоном. На питання «Чи плануєте ви повернутися додому в Україну?» ствердно відповіли лише 19 % опитаних, 39 % відповіли негативно, а 42 % – ще не визначились. Саме це небажання повернутись і працювати в Україні негативно впливає на її економічний розвиток, і як наслідок – наша держава втрачає певний інтелектуальний потенціал.

Навчання в закордонному університеті надає багато переваг, таких, як отримання високого рівня освіти та закордонного диплому. Дуже привабливими є можливості зануритись у мовне середовище іншої країни, удосконалити знання іноземної мови, спілкування з іноземцями, подорожувати в інші міста та країни. В подальшому студенти, отримавши досвід під час стажування, мають можливість влаштуватись на роботу за кордоном. Звичайно, обрання університету для навчання за кордоном або на Батьківщині з метою отримання майбутньої професії – це особиста справа кожної людини. Цей вибір залежить не тільки від бажання, а й від фінансових можливостей, знання іноземної мови на достатньому рівні, наполегливості та знань, яких повинно бути достатньо для подальшого навчання. На жаль, держава не приділяє достатньої уваги масовому виїзду молоді за кордон і в умовах сьогодення не може запропонувати майбутнім спеціалістам гідний рівень освіти, оплати праці і рівня життя.

Президент України Володимир Зеленський 12 березня 2021 р. підписав Указ № 94/2021 «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року». В центрі уваги стратегії – молодь, яка визнається творцем як власного майбутнього, так і майбутнього всієї країни. «А держава повинна стати сучасним та інноваційним сервісом для молоді, щоб кожна молода людина мала бажання й можливості реалізовувати свій потенціал в Україні», – зазначив Глава держави. Указом передбачено, що задля впровадження стратегічних напрямів Кабінет Міністрів України протягом місяця має розробити та затвердити соціальну цільову програму «Молодь України» на 2021–2025 роки. Президентом засновано гранти на навчання за кордоном для абітурієнтів з України. Так, щороку будуть виділятися президентські гранти для здобуття вищої освіти за кордоном (США, Великобританія, Німеччина, Франція, Канада, Японія, Китай) за умови обов'язкового повернення в Україну. Наостанок В. Зеленський зазначив: «Ми боремося за нашу талановиту молодь, за те, щоб у майбутньому вони працювали на благо України, і будемо підтримувати їх, як тільки зможемо».

Необхідно, щоб держава створювала умови для майбутніх випускників українських вишів, щоб у молоді не виникало бажання виїхати за кордон. Це може бути співпраця із закордонними колегами, обмін досвідом з організації навчального процесу, надання можливості випускнику після навчання отримати роботу у престижній фірмі і мати високу оплату праці.

Зима Д.А., студ., гр. ПЗ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Литвинчук О.В., к.філос.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

КІБЕРСПОРТ В УКРАЇНІ

Ніхто ніколи не міг уявити, що ігри можуть бути не лише розвагою, але й роботою, і навіть цілою секцією в спорті. На початку 90-х, коли Україна тільки починала ставати незалежною державою, про кіберспорт ніхто не знав. Та й складно було асоціювати 8-бітову приставку Dendy з таким гучним словом. Мало хто спочатку міг уявити, що відеоігри стануть величезною прибутковою індустрією не лише для творців ігор, але й для самих гравців.

У 2000-х з'явилися перші кіберспортивні організації. Перші турніри проходили в невеликих комп'ютерних клубах, часто в підвальних приміщеннях. А призами могли стати ігрові девайси або безкоштовний час за комп'ютером. Тільки починаючи з 2010-х, кіберспорт став по-справжньому розвиватися в Україні. Вихід ігор Dota 2, CS: GO (Counter Strike : Global Offensive), League of Legends викликав інтерес не лише в мільйонів гравців, але й у спонсорів.

Перший масштабний кіберспортивний турнір в Україні відбувся в 2010 році, коли відкрилася «Київ кіберспорт Арена». А з 2012 року регулярно проходили кіберзмагання на ігровому майданчику StarLadder. У 2010 році в Україні з'явилися й перші серйозні кіберуспіхи: українці виграли один мільйон доларів на міжнародному турнірі по Dota 2. Розмір призового виграшу команди вразив навіть найбільших скептиків. Стало зрозуміло, що на кіберспорті можна заробляти. У 2014 році в Україні була створена кіберспортивна організація HellRaisers, яка зараз складається з двох команд в дисциплінах CS: GO і Dota 2, а також підрозділи в Fortnite.

Діловий світ теж поступово відкриває для себе можливості кіберіндустрії. Бренди частіше виступають спонсорами заходів або окремих команд. Кібертурніри збирають аудиторію, що за масштабами порівнюється з концертом відомої зірки або футбольним матчем. Наприклад, фінал турніру The Kiev Major зібрав повний Палац «Україна». А фінал нещодавнього WePlay! Bukovel Minor 2020 транслювався в кінотеатрах у шести містах України.

Столиця України претендує на статус міжнародного кіберспортивного міста: Київ офіційно подав заявку на проведення найбільш глобального турніру The International 2021 року по Dota 2.

Гра в комп'ютерні ігри й кіберспорт – різні речі. Кіберспорт – це змагання, а гра виступає інструментом – як м'яч і поле у футболі. Зараз є величезний розрив між аматорським і професійним кіберспортом. Якщо ти сидиш вдома і граєш в якусь гру, ти не в кіберспорті насправді. Ти можеш брати участь в онлайн-турнірах і т. д., але тобі це навряд чи щось серйозне дасть. Зіркою вдома не станеш. Потрібно вибиратися на турніри офлайн, знаходити постійних партнерів по команді, щоб грати, тренуватися, кудись виїжджати. Потрібно намагатися потрапити в команду, яка забезпечить тобі поїздки на зіркові заходи і зможе платити хоч мінімальні гроші, щоб була змога багато грати. Тому що ті, хто зараз на серйозному рівні, грають навіть не 8, а більше годин на день. Якщо ти не можеш собі дозволити такий графік, швидше за все, у тебе нічого не вийде.

Якщо порівнювати заробіток професійних українських кіберспортсменів із середніми зарплатами в країні, то вони заробляють набагато більше. Але порівняно з футболістами топових українських клубів їх заробіток набагато менший. Точних відомостей немає, але українських гравців, які заробляють тисячі доларів на місяць небагато, – 10–15. Ринок кіберспорту однозначно зростає. З ростом кількості турнірів зростає фанатська база й зацікавленість у нових успішних проектах.

В Україні практично немає офлайн-турнірів професійного рівня. Тільки іноді проводяться турніри Starladder, вперше пройшов Major з Dota 2. Але це глобальні турніри, на які, за запрошеннями й пройшовши кваліфікацію, приїжджають найкращі команди з усього світу. Десять років тому в Україні було більше десятка напівпрофесійних команд, зараз таких з постійним складом немає. Зате професійних стало більше – у 2010 році до таких можна було віднести тільки Natus Vincere. Сьогодні в Україні базуються чотири професійні команди – Na'Vi, HellRaisers, Gambit і нещодавно з'явилася pro100.

Сучасний кіберспорт чимраз набирає більше глядачів. 2012 року їх було 124 мільйони, а 2017 року їхня кількість збільшилася майже втричі – до 335 мільйонів. Прогнозовано, що до 2021 року глядачів стане 557 мільйонів, що зробить кіберспорт обов'язковою опцією будь-якого казино. За дослідженнями, щонайменше 40 % глядачів не грали в ті ігри, за якими вони стежать. Цей факт уже робить кіберспорт глядацьким спортом, так само як і футбол, бейсбол чи баскетбол.

Кіберспорт повільно, але впевнено ввійшов у наш світ. Можливо, відеоігрова індустрія й розпочалася з кількох ентузіастів, але сьогодні це платформа для широкого кола глядачів. Популярність кіберспортивних дисциплін щодалі зростає, і цей тренд, безумовно, закріпить популярність та актуальність цієї спортивної ланки.

Климчук Н.В., здобувач, гр. 12 Мд-Істар.
Науковий керівник: Гуцало Л.В., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

УТВОРЕННЯ ПОЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО РАЙОНУ НА ЖИТОМИРЩИНІ У 1925 РОЦІ

Дослідження національних меншин України займає вагоме місце в сучасній внутрішній політиці країни. Знання попереднього досвіду дозволяє запобігти помилкам минулого та створити гармонійну національну політику держави щодо національних меншин.

Метою даної статті є висвітлення передумов та виявлення тенденцій суспільно-політичного розвитку, що впливали на утворення польського національного району, та його ролі в політиці СРСР.

Формування національних районів та їх проблематика висвітлена в монографіях Л. Гуцало, Т. Зарецької, Б. Чирка, О. Рафалського та Л. Якубової. У публікаціях К. Горбурова, Г. Стронського, І. Ващенко та Т. Єременко висвітлено становлення та розвиток системи національного районування щодо польської меншини.

Політика «коренізації» в УСРР 1920-х рр. у своїй теорії мала змогу зберегти культурне надбання польського населення України, але за своєю реалізацією це було більш заідеологізоване рішення, метою якого було створення національних районів як форпостів розповсюдження комуністичних ідей за кордони СРСР. За постановою РНК УСРР 1925 р. у районах, де переважало польське населення, почали утворюватися польські національні сільради.

Якщо аналізувати настрій та думки польської меншини щодо створення національного району, варто відзначити її страх та розгубленість на початку. Багато представників не розповідали про своє походження, приховували факт володіння польською мовою. Причиною цьому стало те, що частини Червоної Армії часто «приєднували» поляків Житомирщини до польської армії.

На Житомирщині створення національного району мало важливе значення в політиці уряду УСРР; його завданням було просування соціалістичної ідеї в бік Польщі, і в першу чергу район позиціонувався як база ідей комунізму, а не місце компактного проживання польської меншини. Розробниками ідеї та ініціаторами створення були Юліан Мархлевський та Фелікс Кон, а сам район постав на мапі УСРР вже 1 вересня 1925 р. Центром було обрано м. Довбиш Житомирської округи.

Протягом 1923–1925 рр. до Волинської губернії було переселено близько 30 тис. польських родин із територій Росії та Білорусії.

Уже в квітні 1926 р. відбувся перший з'їзд рад Довбишанського району, і було прийняте рішення перейменувати район в Мархлевський, а місто Довбиш в Мархлевськ, в честь його ідейного засновника та ініціатора створення Юліана Мархлевського. Дана подія широко оголошувалася в газетах, серед них «Радянська Волинь», «Радянська Україна», «Правда», також широко використовувалися польськомовні видання «Серп» та «Радянська трибуна». Це було зроблено для того, щоб інформація про польський національний район потрапила за той бік кордону, тобто в Польщу, і представляла там комуністичні ідеї серед польського населення СРСР.

Також варто відзначити особливу прихильність польської меншини до питань релігії. Саме тому радянська влада намагалась проводити атеїстичну пропаганду щодо поляків. Варто виділити журнал «Безвірник», який відзначався палкою антирелігійною ідеологією та розповсюджував інформацію про звинувачення церковнослужителів в шпигунстві, закриття церковних споруд, зменшення кількості релігійних громад.

Мархлевський національний район своїм економічним розвитком сильно відставав від сусідніх районів УСРР, також, крім цього, район не мав соціально-культурної бази. Тому для створення замкнутого та розвинутого польського району Центральна влада СРСР прийняла рішення на прискорений розвиток регіону – бюджет подвоювався щорічно. Дане рішення насамперед зумовлене пропагандою «соціалістичного будівництва».

Як висновок, варто зазначити, що польський національний район був важливим політичним кроком з боку комуністичної влади. Проте його утворення та функціонування було створено насамперед не для польської меншини, для їх комфортного проживання та їх культурної самоідентифікації, а як проект пропагандистського характеру.

Козачук А.О., студ., гр. 41Бд-СОіст.
Науковий керівник: Власюк І.М., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

ПОСТАТЬ БОЛГАРСЬКОГО ЦАРЯ БОРИСА ІІІ (1918–1943)

Болгарський цар Борис ІІІ зійшов на престол 3 жовтня 1918 р. і до 28 серпня 1943 р. очолював країну. Він був відомим монархом та одним з провідних персонажів історії не лише Болгарії, а й усього Балканського півострова у міжвоєнний період та в роки Другої світової війни. Попри свою значущість та неординарність, варто згадати ще і про певну приналежність цього царя до історії України. Так, М. Манько у своїй праці відтворює генеалогічну реконструкцію Бориса ІІІ, де зазначає, що цар є нащадком князя Данила Васильковича Острозького – у 21-му коліні.

Історіографія даного питання представлена низкою праць болгарських дослідників. Зокрема, П. Димитров всесторонньо характеризує постать Бориса ІІІ у своїй праці «Борис ІІІ цар на България (1894–1943). Труженик, гражданин, цар». Чимала кількість російських учених описувала правління Бориса ІІІ саме напередодні Другої світової війни. Так, К. Залеський дає коротку, але досить ґрунтовну довідку про Бориса ІІІ у своїй праці «Кто был кто во второй мировой войне. Союзники Германии». Р. Гришина присвятила декілька праць історії Болгарії у ХХ ст. зокрема і постаті Бориса ІІІ.

Народився майбутній цар 30 січня 1894 р. у Софії в сім'ї католиків Фердинанда І та його дружини Марії Луїзи Бурбон-Пармської. Борис також був хрещений у католицьку віру, проте невдовзі, в результаті міркувань Фердинанда І, хлопчик прийняв православ'я, яке панувало в країні, а російський імператор Микола ІІ став його хрещеним батьком. Коли Борису було 5 років, його мати померла, тому вихованням хлопчика займалася бабуся Клементина Орлеанська, після смерті якої освіта та виховання хлопчика стали ношею батька, який обрав авторитарний стиль у цій справі. Борис, попри традиційну болгарську освіту, додатково займався ще низкою дисциплін, зокрема вивченням багатьох мов. Безперечно, ніяк не обходилося і без якісної військової освіти. Ще з 1911 р. Борис подорожує за кордон, де починає залучатися до різноманітних міжнародних процесів. Невдовзі він здобув звання капітана; через короткий час розпочалися Балканські війни, в них Борис брав участь, часто перебуваючи на передовій. Після всіх цих лихоліть він став дуже насторожено ставитися до війн, перетворився на противника насилля та головного прихильника миротворчих процесів. Вже після Першої світової війни, яка закінчилася для Болгарії поразкою, та зречення його батька з престолу, 4 жовтня 1918 р., Борис ІІІ прийняв монархічну владу і офіційно став царем. Дослідники зазначають, що з цього часу він мав ще більшу тривожність та неврівноваженість, його переслідували апатія та страх.

Від моменту правління уряду А. Стамболійського Борис ІІІ фактично не відігравав значної ролі, про його вплив в цей час не доводиться говорити. Проте, В. Лобанова у своїй праці «Роль інституту монархії в політичній системі Болгарії 1918–1943 років», згадуючи те, що до державного перевороту 9 червня 1923 р. Борис ІІІ виконував роль «царя, який царює, але не править», зазначає, що врешті-решт, саме ця його поведінка стала запорукою відновлення авторитету та престижу монархії. Надалі вже, під час урядів А. Цанкова і частково А. Ляпчева, Борис ІІІ посилив свої позиції в управлінні і виконував роль ефективного арбітра. До початку 1930-х рр. цар перетворився на досить активного болгарського політика, зокрема, здійснюючи успішну для країни міжнародну політику. Після перевороту 19 травня 1934 р. було встановлено режим одноосібної влади Бориса ІІІ.

Напередодні Другої світової війни одне угруповання політиків радило царю та урядові приєднатися до блоку фашистських держав, вони апелювали тим, що війна наблизила б Болгарію до бажаної ревізії Нейїського договору 1919 року. Друга частина – демократично налаштована опозиція, закликала орієнтуватися на Велику Британію, Францію та США. Невдовзі між Німеччиною та Болгарією встановилися тісні економічні зв'язки, в першу чергу, у сфері торгівлі. Тут не обійшлося без тиску А. Гітлера, після чергової зустрічі з ним Бориса ІІІ Болгарія стала союзником Німеччини по Антикомінтернівському пакту. Варто сказати, що для Бориса ІІІ згода на дану співпрацю була дуже важким рішенням, він вагався і довго не міг обрати шлях Болгарії на той час. Надалі сам Борис ІІІ відмовився оголосити війну СРСР і відправити болгарські війська на радянсько-німецький фронт. Він відмовився видати нацистам на вірну смерть у таборах масового знищення 50 тис. євреїв, які проживали в Болгарії. 14 серпня 1943 р. відбулася особиста і досить напружена зустріч Бориса ІІІ та А. Гітлера. Невдовзі, 28 серпня, болгарський цар помер, за висновком лікарів – від інфаркту. Проте навколо його смерті виникла низка версій, зокрема і про вбивство.

Отже, постать царя Бориса ІІІ в історії Болгарії займає важливе місце, враховуючи як його особисті якості, так і складність того часу, у якому йому довелося правити країною.

Козлов Д.О., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЧИ ПОТРІБНА СУЧАСНІЙ МОЛОДІЙ ЛЮДИНІ ВИЩА ОСВІТА?

У сучасному світі все більше молодих людей ставить під сумнів важливість і необхідність такого соціального інституту, як вища освіта. І частина випускників після школи відразу починає шукати роботу. Причин тому кілька. Хтось не може дозволити собі здобути вищу освіту через матеріальні труднощі, дехто вважає, що їм просто не потрібна вища освіта й що відвідування університету – марне гаяння часу і сил, які можна було б витратити на щось більш важливе.

Є й інші аргументи. Скажімо, досвід відомих особистостей, які не закінчили навчання в університеті, але досягли неймовірного кар'єрного успіху. Крім широко відомих Білла Гейтса і Стіва Джобса, свою успішну кар'єру з незакінченою вищою освітою, серед інших володарів багатомільйонних статків, побудували засновники Twitter (Джек Дорсі), компаній Dell (Майкл Делл) і Oracle Corporation (Ларрі Еллісон).

Наскільки ці аргументи є переконливими? Звернімося до досвіду інших країн.

Освіта є четвертою найбільшою статтею видатків у країнах ЄС після соціального захисту, охорони здоров'я та надання державних послуг. З-поміж дорослого населення США частка людей з вищою освітою становить понад 45 %.

Навчатися у Великобританії престижно. В університетах Об'єднаного Королівства студенти здобувають фундаментальну освіту, освоюючи гуманітарні та технічні спеціальності, і частка випускників технічних вишів зростає з року в рік. 46 % дорослих англійців – це люди з вищою освітою.

Відразу дві країни Азії мають порівняно високу частку населення з вищою освітою. Мова йде про Південну Корею і Японію. У Південній Кореї майже 47 % жителів мають диплом про закінчення вищого навчального закладу. Здобуття освіти є пріоритетом населення країни.

А що ж в Україні? В нашій країні здобуває вищу освіту 79 % громадян. За ступенем охоплення населення вищою освітою Україна посідає 10-12 місце у світі.

Але є й інша статистика. Так, близько чверті (26 %) роботодавців вказали на те, що за останні 5 років якість підготовки випускників в українських ВНЗ погіршилася.

За даними експертів, по закінченні навчання в університеті 44 % випускників працюють не за фахом, 29 % – за фахом, лише частково пов'язаним з набутою спеціальністю, за спеціальністю ж працює всього-на-всього 36 %. Із 301 тисячі безробітних 48 % мають вищу освіту.

Якщо в Україні майже половина населення працює не за спеціальністю, то в Німеччині – лише 10 %. Різниця п'ятиразова. Чому? Одна з причин – необізнаність українських абітурієнтів при вступі у виш. За кілька років навчання вони зі здивуванням виявляють, що обрана професія – нецікава, вона не відповідає очікуванням чи просто не принесе бажаного доходу (21 % опитаних не працюють за спеціальністю, бо вона їм не подобається, 43 % – через низьку заробітну плату).

Натомість в Україні існує гостра нестача людей із робітничими професіями. Найбільш затребуваними, для яких потрібна середня спеціальна освіта, є: водій (мається на увазі і автогрейдерист, і тракторист), лаборант, медична сестра, швачка, касир, сантехнік, будівельник.

Нічого дивного. В Україні існує величезний попит на неякісну освіту. Достатньо переглянути у соцмережах, за яким критерієм абітурієнти обирають університет: «легко вступити», «вмовили родичі», «після школи потрібно кудись податися», «необхідно отримати диплом».

Таким чином, питання сьогодні у нашому суспільстві має стояти не про те, потрібна молодій людині вища освіта чи не потрібна, а про те, як зробити цю освіту якіснішою, престижнішою, затребуваною. Робота над цим сьогодні здійснюється в Україні – розпочато процес реформування системи освіти, відбуваються кардинальні зміни, спрямовані на структурну трансформацію вищої освіти, проводиться об'єднання вишів, активізується міжнародна співпраця. Окрім того, Кабінет Міністрів поставив за мету, щоб через 5 років принаймні 45 % випускників шкіл обирали саме професійну освіту. У планах на 2021–2023 роки створення семи центрів професійної досконалості в семи регіонах України, збільшення вдвічі кількості учнів, що навчаються на дуальних програмах, де 70 % навчання відбувається на виробництві, повне перенавчання усіх менеджерів закладів та педагогів у пілотних регіонах тощо.

Усі люди – різні. Не всі відмінники досягають в житті успіху, не всі магістри вишів насправді розумні та через освіту отримують путівку в щасливе майбутнє. Є цікаві особистості, які просто не мали можливості здобути вищу освіту, яким довелося багато й сумлінно працювати. Або чий батьки не мали змоги не тільки оплатити контракт в університеті, але й допомогти прожити під час навчання.

Однак освіта все ж відіграє велику роль в житті людини. В залежності від того, що людина вивчає, чим цікавиться, складається її особистість.

Кондратюк Д.М., аспірант
Науковий керівник: Білобровець О.М., д.і.н., доц.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

ДІЯЛЬНІСТЬ ТИМЧАСОВИХ РЕВІЗІЙНИХ КОМІСІЙ З ПЕРЕВІРКИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ У ПЕРІОД ГЕТЬМАНУВАННЯ П.СКОРОПАДСЬКОГО

Повноцінне функціонування держави неможливе без створення чіткої та ефективної структури місцевого самоврядування, яка дала б змогу реалізовувати внутрішню політику відповідно до потреб населення як соціально-економічних, так духовно-моральних.

29 квітня 1918 р. внаслідок державного перевороту було повалено уряд Центральної Ради, а до влади прийшов гетьман Павло Скоропадський. Отримавши у спадок від УНР розбалансовану та неконтрольовану систему місцевого самоврядування, гетьманський уряд взявся за її реформування. Сам гетьман неодноразово критикував роботу земських установ, зазначаючи, що вони перетворилися на руїну та втратили авторитет в очах населення.

Відносини органів місцевого самоврядування зі структурами виконавчої влади, у тому числі з МВС, були доволі напруженими. Представники губернських, повітових, волосних земських зборів, міських дум орієнтувалися на соціалістичні ідеї та негативно ставилися до державного перевороту, звинувачуючи гетьмана в незаконному захопленні державної влади.

Департамент місцевого самоврядування, який був структурним підрозділом МВС, розробляв заходи з виведення місцевих владних структур з кризового стану. Щоб легітимно вплинути на ситуацію, було вирішено провести масову перевірку їх діяльності, за підсумками якої влада отримала б підстави змінювати склад чи навіть розпускати органи місцевого самоврядування.

Ключовим кроком у процесі реорганізації місцевого самоврядування стала робота державних тимчасових ревізійних комісій. Їхня діяльність регулювалась відповідним законом та «Статутом про тимчасові ревізійні комісії» від 8 червня 1918 р. Повноцінний штат комісії включав 5 чоловік: старости різного рівня (голови), представники судового відомства, податкової служби, по одному представнику від земського та міського самоврядування.

Відповідно до Волинської губернської комісії входили: Д.Андро (губернський староста), І.Зеленецький (представник Житомирського окружного суду), О.Беляєв (гласний губернського земства), А.Півощий (міський голова Житомира), І.Новицький (податковий інспектор). Крім того, на території Волині діяла спеціальна комісія МВС, яка ознайомлювалася з основними векторами діяльності губернського і повітових старост.

Робота комісій тривала протягом серпня-жовтня 1918 р. Загалом на території Волині функціонували одна губернська та десять повітових ревізійних комісій. Складені акти повітових комісій повинні були подаватися для затвердження до губернських комісій, які мали право за необхідності виїхати на місце перевірки. Гетьманський уряд виділяв на канцелярські витрати комісіям на кожну губернію не більше від 10 тис. крб.

Від МВС комісії отримали листа, де зазначалося, на які сфери діяльності слід звернути особливу увагу під час перевірок (персональний склад самоврядувань, обговорення політичних питань, податки, продовольство, освіта, поштові відділення).

За В.Галатирем, 8 із 14 міських самоврядувань (Здолбунівська, Острозька, Дубенська, Новоград-Волинська, Кременецька міські управи) та 7 із 13 земських самоврядувань (Рівненська, Старокостянтинівська, Кременецька, Дубенська, Острозька, Луцька, Новоград-Волинська повітові земські управи) було розпущено у Волинській губернії.

Підсумовуючи, важливо зазначити, що результати перевірок показали, що більшість органів волинських самоврядувань знаходяться у стані краху. У звітах комісій відзначались такі недоліки: корупція, перевищення службових обов'язків, занепад місцевого господарства, неналежний рівень ведення діловодства. Важлива увага приділялася гласним, їхній компетенції, досвіду, освіті. Є очевидним, що означені перевірки носили політичний підтекст. Недоліком ревізійних комісій було зловживання її членами службовим становищем у своїх цілях. Дуже часто проводились обшуки без ордерів, конфісковувалось майно та документи, відсторонювали від посад працівників самоврядувань без причин.

Коржак М.К., здобувач, гр. 11Мд-СОіст.
Науковий керівник: Гуцало Л.В., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

ЕКОНОМІЧНІ ТА АДМІНІСТРАТИВНІ РЕФОРМИ В РИМСЬКІЙ ІМПЕРІЇ ЗА ЧАСІВ КОСТЯНТИНА ВЕЛИКОГО

Дослідження діяльності імператора Костянтина не втратило своєї актуальності і на сьогоднішній день. Адже період його правління називають «революційним», через те, що реформи та заходи, які він впроваджував у Римській імперії, були новаторськими, сучасними та нестандартними. Саме це допомогло докорінно змінити державу та підняти її на абсолютно новий рівень розвитку.

Мета дослідження – описати основні економічні та адміністративні реформи Костянтина Великого, а також проаналізувати їх вплив на майбутній розвиток Римської імперії.

Дане питання активно досліджували Якоб Буркгардт, А.Б. Ранович, Е.М. Штаерман, С.Б. Лугвин, Л.А. Муравйова.

Одними з перших заходів імператора було реформування адміністративного апарату. Була сформована службова-ієрархічна драбина, яка мала окреслити повноваження та обов'язки державного апарату. Згідно з нею на вершині були «найблагородніші», зазвичай це були представники імператорської сім'ї, далі були «сяючі», «найповажніші», «найсвітліші», «найдосконаліші».

За Костянтина всі державні чиновники отримували великі заробітні плати, зокрема начальник канцелярії заробляв близько 300 тис. сестерцій на рік. Такі заходи були запроваджені як превентивні дії проти корупції в державі. Але якщо чиновники все ж зловживали становищем, то були передбачені сурові покарання за хабарництво, зокрема закон Костянтина 331 р. декларував такий вид покарання, як звільнення з посади, заборона на подальшу роботу в державних органах, відрубання руки та навіть смертна кара. При дворі знаходилася консисторія імператора, де обговорювалися найважливіші державні питання, писали закони, приймали іноземні посольства та вирішували найгучніші судові справи. На засіданні відбувалося заслуховування звітів керівників відомств та префектів.

Серед адміністративно-територіальних нововведень варто відзначити поділ імперії на 4 префектури: Схід, Італія, Галлія, Іллірія. В свою чергу вони поділялися на діоцези на чолі з вікаріями. Діоцези поділялися на провінції, керівниками яких був ректор. Особлива увага була приділена провінціям Азії та Африці, які безпосередньо підпорядковувалися імператору та управлялися поставленими ним намісниками. Змінився також статус та значення столиці держави. Костянтин вирішив перенести її ближче до східних територій, щоб ефективніше впливати на їх розвиток. З цією метою було побудоване місто Константинополь на перетині Західної і Східної частини імперії, це була справжня краса містобудування з найсучаснішим на той час плануванням та інфраструктурою. Важливим заходом було остаточне відділення цивільної влади від військової. Префектура стала цивільною посадою, в свою чергу армією на місцях командували виключно військові магістри. Це допомогло місцевим керівникам зосередити увагу на інші внутрішні проблеми та соціально-економічний розвиток територій. Також для збільшення доходів державної скарбниці був введений додатковий ювілейний податок, який збирався кожні п'ять років правління імператора, також обкладалися додатковим збором сенаторські землі та ті, хто займався підприємницькою діяльністю.

Ще одним надзвичайно успішним заходом, спрямованим на покращення економічної ситуації та подолання інфляції в Римській імперії, була грошова реформа. Золотий солід був визнаний офіційною монетою імперії вагою 4,3 г. З одного фунта золота карбували 72 соліди, а з срібла – 144 селікви, дрібною монетою став мідний нуммус. За таких умов співвідношення між золотою та розмінною монетою почало відповідати реальному курсу. Саме тому монета Костянтина стала більш стійкою і проіснувала до кінця імперії та зустрічалася навіть у середні віки. Важливою була реформа 316 та 325 рр., яка мала на меті прикріпити статус колонів до відповідної території. Такий захід був спрямований на нормування системи податків, а також був корисний землевласникам для подолання кризи робочої сили. На тих територіях, де існувала проблема запустіння земель, Костянтин видавав дозволи на їх заселення ветеранами та варварами.

Отже, такими були основні економічні та адміністративно-територіальні перетворення, які здійснив імператор Костянтин Великий в період свого правління. Як відзначають дослідники, всі ці заходи, перш за все, були спрямовані на покращення економічної ситуації в державі та створення професійного адміністративного апарату, який би міг вирішувати найскладніші питання. Як показала історія, ці реформи справді позитивно вплинули на подальший розвиток імперії та допомогли подолати ті кризові явища, які існували в державі.

Костенко Г.В., студ., гр. ІБАС-17
Науковий керівник: Орехова С.Є., к.і.н., доц.
Маріупольський державний університет

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ БІБЛІОТЕК: СПЕЦИФІКА ВІДБОРУ ТА КОМПЛЕКТУВАННЯ

Широке поширення видань на електронних носіях і постійно зростаючий попит на них вимагає активного вивчення властивостей цього виду джерел інформації і розробки методології їх оцінки та відбору. Формування фондів бібліотек електронними виданнями стає все більш актуальним. Основні етапи формування бібліотечних фондів електронними виданнями відповідають традиційним напрямкам робіт з комплектування, однак відмінності в методах підготовки видань у цифровій формі, технологіях їх обробки і забезпечення доступу до них вносять суттєві корективи в діяльність бібліотек.

Електронні матеріали в бібліотеках поділяються на локальні і віддалені. До локальних електронних ресурсів належать такі, що знаходяться на окремому комп'ютері (жорсткому диску), на оптичних дисках і в локальній мережі бібліотек. До віддалених відносяться ресурси INTERNET.

Віддалені ресурси, з точки зору комплектування, поділяються на наступні категорії: платні і такі, що знаходяться у відкритому доступі; такі, що копіюють традиційні видання (наприклад, журнали, книги, карти), і принципово нові породження INTERNET (наприклад, VEB-сайти, блоги, чати). Принципи і прийоми роботи бібліотек з останніми нововведеннями знаходяться ще в стані становлення і розвитку. Пошук і оцінка матеріалів, розміщених в INTERNET, їх відбір і комплектування, відображення в каталогах, збереження, – ці питання вимагають аналізу та узагальнення накопиченого досвіду.

Відбір. Каталоги і рекламні видання фірм-посередників і агентств по підписці – головні джерела відомостей про нові електронні ресурси. Передплатні агентства відстежують ринок, швидко інформують про появу електронної версії журналів, що значаться в замовленні бібліотек, і включають розділи електронних видань у свої каталоги. Існує ряд безкоштовних інструментів, які допомагають оцінити або порівняти зміст численних баз даних, що випускаються різними постачальниками.

Крім платних електронних ресурсів, бібліотеки все більше звертають увагу на введення у свої фонди ресурсів так званого вільного (або відкритого) доступу (Open Access Resources). Вони поділяються на ті ж самі категорії: електронні журнали, книги і бази даних, а також нові для бібліотечних фондів ресурси (наприклад, VEB-сайти). Вони дають бібліотекам серйозні переваги: не вимагають бюджетних коштів (крім витрат на обладнання і оплату каналів); практично не мають обмежень за авторськими правами; не потребують ліцензійної угоди, їх досить легко включати і виключати з фонду.

Основні критерії відбору електронних документів:

- відповідність профілю комплектування і запитам користувачів;
- вартість;
- ідентичність електронного та друкованого видань (в разі вибору між двома версіями);
- можливість отримання безкоштовного доступу до матеріалу через інші джерела, включаючи МБА;
- необхідні технічні ресурси і програмне забезпечення;
- умови, про які домовилися в ліцензії (обмеження доступу до бази, роздруківка, копіювання тексту, пересилання по МБА, архівування та ін.).

Використання електронних ресурсів читачами легко простежити завдяки автоматизованому обліку числа звернень, зроблених пошуків, роздруківок, копіювання і т. д. Звіти про використання ресурсу дозволяють комплектатору більш точно і обґрунтовано приймати рішення про виключення документів з фонду і придбання нових документів.

Комплектування. Загальна комп'ютеризація відкрила нову еру в комплектуванні фондів. Арсенал комплектатора поповнився новими джерелами (мережеві магазини, колектори, видавничі сайти), способами (доступ до електронних баз даних, створення цифрових копій для поповнення фондів), засобами комплектування (електронна пошта, сканер).

Автоматизація комплектування та замовлення внесла великі зміни в цей чіткий процес, одночасно і спростивши, і ускладнивши його. Спростився процес спілкування з постачальниками, безпаперова технологія дозволила скоротити ряд технологічних ланцюжків. Разом з тим з'явилися нові операції (наприклад, переговори з приводу умов ліцензійної угоди), зросла різноманітність форм одного і того ж видання, ускладнюючи процес відбору; а різке розширення ринку матеріалів за рахунок електронних ресурсів збільшило обсяг інформації, яку доводиться переробляти комплектатору.

У придбанні електронних ресурсів бібліотекою заслуговують на увагу дві особливості: ліцензування та колективна покупка в рамках консорціумів.

Для друкованих видань угода купівлі-продажу завершувалася після надходження видання в бібліотеку. Придбання електронного ресурсу тягне за собою необхідність подальших послуг з боку

продавця: усунення технічних проблем, спостереження за безперебійністю доступу, формування статистики використання ресурсу та ін.

Перед відправкою замовлення на придбання ресурсу бібліотека веде переговори про умови ліцензійної угоди, в якій відбивається широкий спектр питань його використання і прав бібліотеки. Переговори дозволяють сторонам, що купує, вносити корективи, щоб отримати найбільш вигідні умови використання ресурсу. До найбільш важливих для бібліотек умов більшість авторів відносять:

- форму доступу до ресурсу (наприклад, з паролем або через IP-адресу);
- копіювання тексту (ксерокопіювання і електронне);
- доступ до ресурсу для різних груп користувачів;
- можливість відправляти копії документів по МБА;
- розміщення копій статей на навчальних сайтах (для університетських бібліотек);
- термін дії контракту;
- надійність ресурсу (безперебійний доступ);
- збереження права на використання ресурсу в разі припинення підписки;
- технічну та консультативну допомогу;
- правила вирішення спорів (в місті/країні бібліотеки).

Друга з особливостей – придбання електронних матеріалів в рамках консорціумів. У нових умовах корпоративна робота стає однією з можливостей збереження статусу інформаційно-бібліотечного центру. Консорціум звільняє бібліотеки-учасниці від обговорення і затвердження ліцензійних угод, роблячи це централізовано для всіх. У різних країнах сьогодні успішно працює велика кількість регіональних і галузевих консорціумів, що об'єднує вузівські, публічні, шкільні та спеціальні бібліотеки.

Відносно організації фонду електронних ресурсів необхідно врахувати специфіку цих документів (технічне, програмне та лінгвістичне забезпечення), а також економічні і технічні можливості бібліотеки. Крім того, слід брати до уваги також типізацію електронних ресурсів, відповідно до якої всі електронні ресурси, в залежності від режиму, доступу можуть бути локальними, а також віддаленими. Саме тому при комплектуванні і при обліку локальних і віддалених електронних ресурсів застосовуються різні підходи.

Комплектування та облік локальних електронних ресурсів практично не відрізняється від комплектування та обліку друкованих документів. Тільки при цьому під екземпляром для електронних видань розуміється фізична одиниця – дискета або оптичний диск.

Отримання і облік віддалених електронних ресурсів в більшості випадків вивільнили час співробітників, а також спричинили зміну технологічної схеми. Після внесення оплати за новий ресурс, підписання ліцензійної угоди і відправки IP-адреси бібліотека, як правило, лише одержує звістку про відкриття доступу до ресурсу. Ніякого технічного обліку і реєстрації ця частина процесу комплектування не вимагає. Ресурс, якщо це база даних, буде відображений в бібліотечній документації і з'явиться на сайті у переліку наданих електронних ресурсів.

Таким чином, комплектування бібліотек електронними ресурсами – складова використання нових технологій в бібліотеках, що є дуже актуальним на сьогоднішній день.

Коханчук М.В., студ., гр. П-4, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

СІМЕЙНІ ВІДНОСИНИ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Сімейні відносини завжди були головною складовою суспільства, вони врегульовувалися як правовими законами, релігійними догмами, так і суспільними звичаями. Стародавня сім'я є специфічною та особливою, оскільки в ній є свої цікаві правові відносини та кодекси поведінки. Родина була як кровно пов'язаною, так і засновувалася на шлюбах.

Вивченням сімейних відносин у Стародавньому Римі займалися такі науковці, як Д.Д. Грамм, І.А. Покровський, І.Б. Новицький, П.Брюле, Х.Фолей та ін.

Більшість шлюбів у багатьох багатих сім'ях Стародавнього Риму укладалися за розрахунком: для продовження роду, для об'єднання володінь, для зміцнення політичних союзів. Серед бідного населення також переважав розрахунок, однак мали місце й шлюби по любові.

Період Римської Республіки вважався часом розквіту римського шлюбу, адже тоді чоловіки суворо контролювали мораль дружин. Партнерство подружжя в сучасному розумінні вважалося непотрібним: в Стародавньому Римі вважали, що дружина повинна присвятити життя підтримці чоловіка й турботі про нього. Шлюб у стародавньому світі – це священна справа та зміцнення політичних союзів, об'єднання володінь.

Шлюб укладався двома методами 1) енгієсіс – договір нареченого з батьком нареченої або її покровителем; 2) епідікасія – укладання шлюбу перед посадовою особою або судом. Останню форму застосовували рідко: а) при видачі заміж дівчини-спадкоємиці; б) при видачі заміж дівчини, дочки особи, яка стала їй батьком; в) при одруженні усиновленого.

У Стародавній Греції шлюб вважався обов'язковим, але якщо людина не вступала в шлюб, покарання не було. Зазвичай шлюб укладався договором між нареченим і батьком нареченої. Відносини в родині контролював чоловік, він вирішував усі сімейні проблеми та визначав, коли його доньці настав час вийти заміж. Особі, яка не мала сім'ї, спадок не передавався. Донька мала права на спадщину при відсутності братів, а за відсутності близьких родичів спадок переходив іншим родичам. Позашлюбні діти не були спадкоємцями. Першочерговими спадкоємцями були сини. Не мали право на власність неповнолітні, жінки та прийомні сини. Розлучення давали лише за поважної причини; за її відсутності накладався штраф. Жінки майже не мали права на розлучення, в той час як чоловіки могли легко це зробити. В Афінах дружина була не тільки жінкою, яка народжує дітей, а й старшою служницею. Коли дівчина виходила заміж, то брати участь в релігійних обрядах в сім'ї батька вона не вже не могла, а тільки в родині чоловіка. Закон вимагав від жінки бути покірною та не перешкоджати чоловікові мати коханок. Римська родина будувалася на повній владі глави сім'ї.

У стародавньому римському праві існувало два види шлюбу: законний римський шлюб і шлюб, що укладався між вільними особами, які не мали ні римського громадянства, ні права укладати римський законний шлюб. Законний римський шлюб поділявся на два види: шлюб з чоловічою владою та шлюб без чоловічої влади. Жінка повністю залежала від чоловіка. Шлюб без чоловіка врегульовувався Законами 12 таблиць, але жінка могла наприкінці року виходити на три дні за межі дому. Якщо домовласник не давав згоди на шлюб, то примусити його міг магістрат. Шлюбний вік для дівчат – дванадцять років, для хлопців – чотирнадцять років. Шлюби, в яких жінки і чоловіки були родичами четвертого покоління, каралися смертною карою, але деякими місцевими звичаями дозволявся шлюб між братом та сестрою. Шлюб укладався тільки вільними римськими громадянами; опікуни, посадові особи тощо не мали право на одруження. Розлучитися могли тільки чоловіки, наприклад, якщо жінка безплідна тощо. Сім'я зв'язувалася з державою тільки через голову сім'ї. У період принципату шлюб став виконувати педагогічну функцію, тому що чоловік мав право виховувати свою дружину, якщо вона непокірна чи не мала певних манер виховання. Жінка після одруження втрачала кровний зв'язок із родичами і батьками. Вона позбавлялася права вступати у спадок своєї рідної сім'ї.

Римське право на шлюб є більш жорстким і більше обмежувало права жінок, ніж у Греції.

Отже, грецьке шлюбно-сімейне право не було офіційно записане, в той же час як римське право задекларувалося в Законах 12 таблиць. Римське і грецьке право лягли в основу створення права континентальної Європи.

Коханчук Н.В., студ., гр. П-4, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ УКРАЇНИ

Трудова міграція стала звичним явищем у сучасному світі. За даними 2017 року, вітчизняні науковці оцінюють загальний обсяг міграції робочої сили з України щонайменше у 2 млн осіб. Щодо українських студентів офіційної статистики немає, але за приблизними підрахунками, в ЄС навчається приблизно від 60 до 70 тисяч, тільки у Польщі – понад 30 тисяч. Україна нині є п'ятою країною у світі за кількістю емігрантів. Проблеми трудової міграції досліджували вітчизняні науковці, зокрема С.Брю, С.Пирожков, О.Малиновська, Ю.Гуменюк та ін.

Трудова міграція – це пересування особи з метою тимчасового працевлаштування, що супроводжується перетинанням державного кордону (зовнішня трудова міграція) або меж адміністративно-територіальних одиниць (внутрішня трудова міграція). За даними ООН, кожен п'ятий українець хотів би виїхати з населеного пункту, в якому проживає (15 % українців хочуть змінити місцевість в Україні, 5 % мають намір виїхати за межі держави). Основними чинниками, що спричиняють трудову міграцію, є відсутність перспективи розвитку та професійної реалізації, нестабільна економічна ситуація в Україні, низький рівень довіри до держави, низька заробітна плата.

Причини внутрішніх трудових міграцій в Україні:

1. Обмежені можливості працевлаштування, особливо в сільській місцевості.
2. Низька заробітна плата в місцях, де проживає громадянин.
3. Престижніша робота на підприємствах та установах великих міст.

Причини зовнішніх трудових міграцій:

1. Ємний ринок праці західних країн.
2. Приваблива матеріальна оцінка трудової діяльності.
3. Постійне зростання вибагливості розвинених країн на працю іноземців.

Трудова міграція здебільшого є негативним процесом не тільки для України, але й для багатьох країн світу, оскільки це призводить до зменшення чисельності населення, створення конкуренції іноземними громадянами, втрати кваліфікованої, конкурентоспроможної частини населення (науковці, фахівці, лікарі тощо), не сприяє наповненню пенсійних і соціальних фондів тощо.

Однак в міграції є й позитивні наслідки, наприклад: надходження до країни іноземної валюти, сприяння інтеграції України до світового ринку праці, можливості реалізувати свої здібності за кордоном, зниження соціальної напруженості в суспільстві, набуття досвіду.

Основними центрами внутрішньої міграції українців є: м. Київ, Київська, Одеська, Чернівецька, Волинська, Івано-Франківська, Харківська області.

Центрами зовнішньої трудової міграції є: Росія, Польща, Італія, Чехія, Португалія, Іспанія, Туреччина, США.

Заходи держави для регулювання трудової міграції:

- 1) створення умов для збільшення кількості легальних працівників, з цією метою слід активізувати підписання відповідних міждержавних угод;
- 2) надання можливості вільного повернення додому працівників;
- 3) організація цивілізованих форм виїзду працівників за кордон;
- 4) створення робочих місць в Україні;
- 5) підвищення заробітної плати;
- 6) впровадження політики стимулювання грошових переказів в Україну;
- 7) забезпечення прав та соціального захисту працівників-мігрантів.

Отже, сьогодні Україна входить до п'ятірки країн-лідерів з трудової міграції. Згідно з прогнозами в найближчій перспективі кількість емігрантів буде не зменшуватися, а навпаки, збільшуватися, що є негативним явищем, оскільки це створить загрозу суттєвих втрат людського капіталу, нації, знижує рівень конкурентоспроможності, погіршення рівня економіки країни загалом.

Міграційна політика України повинна бути спрямована на:

- 1) зменшення трудової міграції з України;
- 2) підвищення конкурентоздатності національного ринку;
- 3) зменшення нелегальної міграції;
- 4) захист працівників-мігрантів, які знаходяться за кордоном.

За допомогою правильної діяльності органів, відповідальних за міграційну політику України, знижується негативні явища трудової міграції, підвищується позитивний ефект на економіку держави.

Кругляк І.Е., магістрант, гр. 1-1м, ФРГТБ
Науковий керівник: Мельниченко С.В., д.е.н., проф.
Київський національний торговельно-економічний університет

МОТИВАЦІЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Вивчення мотивації є надзвичайно важливим на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу, адже воно виступає основою при виробленні ефективної політики щодо трудових відносин. На практиці жодна угода не може бути укладеною без залучення певної кількості працівників, із притаманними для них поглядами, переконаннями, цілями та принципами.

Глибокі зміни, що мають місце в структурі і якості робочої сили, у змісті праці потребують нетрадиційних підходів щодо стимулювання мотивації праці. При цьому завдання полягає в приведенні в дію можливостей працівника, пов'язаних з його рівнем майстерності, освітою, фаховою підготовкою, розвитком трудового потенціалу, прагненням до самореалізації і творчості. Тому, щоб глибоко зрозуміти поведінку працівників і впливати на неї належним чином, менеджери готельно-ресторанного бізнесу повинні володіти теорією і методами мотивації в повному обсязі, вміти визначати причини низької продуктивності праці, а також ефективно мотивувати працівників до її підвищення.

Мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, визначають її поведінку, форми діяльності, надають цій діяльності спрямованості, орієнтованої на досягнення особистих цілей і цілей організації. Мотивація – це сукупність усіх мотивів, які мають вплив на поведінку людини. Натомість стимулювання – це процес використання конкретних засобів на користь людини й підприємства й один із способів, за допомогою якого здійснюється мотивація трудової діяльності. Стимул – це спонукання до дії (матеріальне, моральне тощо), яке має цільову спрямованість. Чим вищою є якість робочої сили, чим досконалішими є трудові відносини, тим меншою є потреба в стимулюванні як способі управління персоналом.

Роглев Х.Й. вважає, що мотивація праці передбачає:

- 1) систему винагороди, матеріального і морального заохочення;
- 2) збагачення змісту праці, підвищення інтересу до роботи;
- 3) розвиток персоналу, надання можливості професійно-кваліфікаційного просування, планування кар'єри;
- 4) поліпшення соціально-психологічного клімату в готелі завдяки зміні стилю управління, умов наймання і роботи, заохоченню індивідуальної і групової ініціативи, творчості і саморозвитку;
- 5) активне залучення працівників до управління трудовими процесами, участь у прибутках і акціонерному капіталі готелю тощо.

Завдяки мотивації можна вирішити такі проблеми, як підвищення результативності праці і зацікавленості у професійній мобільності, стабілізація колективу, забезпечення систематичного зростання кваліфікації.

Українські науковці І.Б. Андреєнко, О.М. Кравець, І.М. Писаревський визначають такі основні мотивуючі фактори:

- *внутрішня мотивація – зовнішня мотивація* (показник спрямованості мотивації співробітника);
- *інтерес до процесу обслуговування гостей результатами праці, задоволення від роботи й спілкування з гостями готелю й колегами;*
- *творчість* (мотивація творчого самовираження й самореалізації, новаторство);
- *спілкування* – орієнтація на спілкування з цікавими й впливовими людьми;
- *долучення до команди;*
- *допомога гостям і колегам* (мотивація альтруїстичної поведінки, співпереживання й емоційного контакту);
- *служіння суспільству* (мотивація моральної самоповаги, служіння суспільству, романтизм);
- *визнання* – мотивація визнання колег, клієнтів, партнерів, а також індустрії в цілому (марнославлення);
- *орієнтація на самоствердження, реалізацію своїх здатностей, підвищення статусу;*
- *гроші* (матеріальна забезпеченість);
- *зв'язки* – мотивація негрошової форми забезпечення матеріального й соціального благополуччя, пошук підтримки, заступництва;
- *наслідування традицій* (наслідування сформованої традиції, очікувань близьких, обставин);
- *збереження здоров'я* (мотивація економії витрат інтелектуальних і фізичних ресурсів, запобігання новизни й неспокою).

Західні науковці детально розглядають питання внутрішньої і зовнішньої мотивації. Внутрішня мотивація проявляється, коли люди відчують, що їхня робота є важливою, цікавою та стимулюючою. Вона забезпечує їх достатньою свободою (автономією), можливістю розвиватися і досягати задоволення своїх потреб і бажань. Зовнішня мотивація асоціюється із розміщенням працівників у бажаному для них напрямку, необхідному для досягнення певних результатів. У сучасній науковій літературі виділяють декілька підходів до класифікації стимулювання. Так, О.В. Полтавська виділяє матеріальне і нематеріальне стимулювання. Л.І. Нечаюк та Н.О. Нечаюк ведуть мову про 3 види стимулювання: моральне; соціальне; матеріальне.

Моральне стимулювання передбачає появу в працівника почуття внутрішнього задоволення від результатів виконаної роботи. Моральна винагорода спрямована на задоволення лише вторинних потреб працівника (за теорією А.Маслоу) й виражається у формі публічної подяки від керівництва, відзначенні державними нагородами. Громадське визнання (подяка, грамота, орден, медаль, почесне звання тощо) сприяє підвищенню престижу. Отже, предметом потреби є цінності та явища, що сприяють підвищенню престижу й авторитету об'єкта управління.

Соціальне стимулювання – виражається у зміні соціального статусу працівника (як адміністративного, так і загального). Адміністративний соціальний статус являє собою становище працівника в організаційній структурі. В такому разі винагородою є або горизонтальне переміщення на посаду того самого ієрархічного рівня (робота з меншим контролем/більш творчого характеру), або вертикальне переміщення працівника на вищу посаду. Загальний соціальний статус – це становище працівника в суспільстві. Винагородою в даному разі є: висунення працівника до обрання в органи державної влади, надання працівникові персонального автомобіля, комфортного житла.

Матеріальне стимулювання за інтенсивністю впливу є найбільш дієвим. Управління матеріальним стимулюванням персоналу на підприємствах готельного господарства є динамічним інтегрованим процесом, що передбачає вплив на трудову поведінку персоналу за допомогою матеріальних стимулів (заробітна плата, преміювання, доплати), а також матеріальною підтримкою розвитку персоналу і формування професійних компетенцій.

Всі стимули доповнюють один одного, тому поділ стимулювання на матеріальне і нематеріальне є умовним. Так, премія за результатами роботи – це визнання заслуг працівника, а не лише матеріальне стимулювання. Заробітна плата (матеріальний стимул) впливає й на оцінку та самооцінку працівника, задовольняє його потреби у повазі і самоствердженні (нематеріальне стимулювання).

Принципи мотивації і стимулювання персоналу:

- 1) *об'єктивність* – розмір винагороди працівника визначається на основі об'єктивної оцінки результатів його праці;
- 2) *прозорість* – зрозумілий зв'язок між критеріями оплати праці та цілями готелю, тобто працівник повинен знати, яка винагорода чекає на нього залежно від результатів його праці;
- 3) *адекватність* – винагорода повинна бути адекватною внеску кожного працівника до загального результату діяльності колективу, його рівня кваліфікації і досвіду;
- 4) *своєчасність* – винагороду отримують якнайшвидше після досягнення результату;
- 5) *значимість* – винагорода повинна відповідати очікуванням працівника і бути значущою для нього;
- 6) *справедливість* – правила визначення винагороди повинні бути справедливими і зрозумілими кожному працівникові.

Турецькі науковці Саїд Кінгір та Муаммер Месджі здійснили дослідження двадцяти п'ятизіркових готелів Бодрума (з 1.02.2008 по 15.02.2009) з метою з'ясувати мотивацію персоналу. За результатами опитування було визначено 17 найважливіших мотивів до праці. Найпопулярнішими з них стали:

- 1) соціальні зручності та пільги працівника (житло, транспорт);
- 2) схвальне ставлення керівництва;
- 3) справедлива оплата праці;
- 4) розмір заробітної плати;
- 5) оптимальний час роботи;
- 6) робота в колективі;
- 7) винагороди;
- 8) успіх.

Отже, основою системи стимулювання, що складається в готелі, є сукупність потреб, здатностей, професійних і особистісних якостей кожного працівника. Діапазон мотивів і стимулів визначається фірмою, виходячи з її матеріальних можливостей і специфіки роботи. Система стимулювання зазнає постійних змін і корегування. Однак основним фактором підвищення її ефективності можна вважати відповідність мотивів і стимулів тим очікуванням і потребам, що склалися у працівників під час формування їхніх професійних і особистісних якостей і знань, а також у процесі роботи в готелі. З трьох видів стимулювання (моральне, соціальне, матеріальне) найбільш вагомим є матеріальне. Однак у чистому вигляді жоден з цих видів існувати не може. Тому досвідчений і професійний керівник готелю повинен активно застосовувати різні типи стимулювання у комплексі.

ЧОТИРИ КНИГИ ПРО РАСИЗМ

Расизм (фр. *racisme*, від *race* – рід, порода) – політична ідеологія, що стверджує вищість одних рас чи етносів над іншими та упередження й дискримінація, пов'язані з такою вірою. Ми звикли до того, що расизм стосується, перш за все, Сполучених Штатів Америки й гноблення чорношкірого населення. Тим не менш, хочеться розширити тлумачення расизму крізь призму сучасної світової літератури. Отож, чотири книги, в яких однією з тем є расизм.

Американська письменниця Фенні Флетт «Смажені зелені помідори в кафе «Зупинка» (англ. *Fried Green Tomatoes at the Whistle Stop Cafe*). Роман було надруковано 1987 року й екранізовано 1991 року. В цій книзі минуле й сучасне поєднані крізь дружбу Евелін Кауч, домогосподарки середнього віку, та Нінні Тредгуд, літньої жінки, яка живе в будинку престарілих. Щотижня Евелін відвідує Нінні, й та розповідає про кафе «Зупинка» у місті Вісл-Стоп, штаті Алабама, де її невістка Іджі зі своєю подругою Рут працювали у 1920–1940-і роки. Ці історії разом із дружбою Нінні дозволяють Евелін розпочати нове життя.

Поряд із білими подругами Іджі і Рут у кафе на кухні працюють чорношкірі; вони ж допомагають у вихованні сина Рут. Коли Іджі почала продавати їжу чорношкірим, які приходили до чорного входу, місцевий шериф попередив дівчину, що якщо вона продовжуватиме, Клу Клуks Клан не забариться. Однак Іджі відмовилася зупинитися. Мало того, вона готова була пожертвувати власним життям, йдучи в суд й захищаючи свого чорношкірого приятеля, якого обвинуватили у вбивстві білої людини – чоловіка Рут. На відміну від книги, у фільмі не показано історій «кольорових» героїв, натомість у романі значно більше персонажів-афроамериканців, більш детально розглянуто їхні долі та спосіб життя, показано трагізм народитися чорним в Америці першої половини ХХ століття.

Головна героїня книги з 1980-х Евелін Кауч не має нічого проти кольорових людей, вона ніколи не вживала слова «негр», але знову ж таки вона ніколи насправді й не контактувала з кольоровими людьми, крім «просто знайомства з покоївкою або покоївками друзів». Але батьки змушували її боятися чорношкірих чоловіків, і вона впадала в істерику, коли в околицях був кольоровий. Натомість у Нінні немає жодних упереджень по відношенню до чорношкірих. Вона виросла з ними, ділила радість й горе з не-білими друзями й робітниками. Таким чином, авторка роману симпатизує афроамериканцям, наділяючи їх благородними рисами, а також засуджує расизм по відношенню до кольорового населення.

Друга книга про расизм написана перуанським класиком, лауреатом Нобелівської премії з літератури (2010) Маріо Варгас Льюсою. «Хто вбив Паломіно Молеро?» – сповнена драматизму детективна повість, в якій описано випадок, що мав місце на військово-повітряній базі у Таларі. Йдеться про вбивство молодого льотчика. Про злочин тривалий час мовчали, а винуватців так і не було покарано. У книзі розповідається про те, що невинного льотчика Паломіно Молеро знаходять по-звірячому вбитим і оскотленим поблизу бази військово-повітряних сил. До справи беруться досвідчені поліцейські – лейтенант Сильва та його підлеглий Літума. Однак їм постійно заважають. Урешті-решт, поліцейські з'ясовують, що льотчик-метис Паломіно Молеро закохався в білу дочку полковника й утік з нею, натомість батько знайшов утікачів та познущався з юнака. «Ні, трясця твоєї матері, не важко», – подумав Літума. Навіщо так заплутувати життя? Чому Алісія Міндро не могла покохати хлопця, який чудово грав на гітарі і співав? Чому не могло розквітнути кохання білої та метиса? Чому полковник вбачає в цьому коханні злочинну змову проти себе? Однак полковник не відчуває своєї провини: «... І тієї ж таки ночі брехливий метис викрав і зґвалтував її. Сподівався загнати мене в безвихідь, нещасний...» – каже полковник. Тобто біла дівчина ні за яких обставин не може покохати метиса чи афроамериканця, навіть якщо він буде привабливим, чесним і талановитим. Звісно, що основний конфлікт у творі – не расовий, а соціальний. Тим не менш, у повісті продемонстровано, що владні посади в країні в основному посідають білі, а кольорове населення має менше шансів піднятися вгору соціальним ліфтом.

Третя книга – Абдель Селлу «Ти змінив моє життя». Міжнародний бестселер, екранізований й відомий на просторі СНД під назвою «1+1». Одна відмінність – у фільмі головний герой є чорношкірим, у книзі ж розповідає про події свого життя араб з Алжиру. В першій частині роману спостерігаємо матрицю життя арабського мігранта у Франції. Абдель у чотирирічному віці приїжджає до Франції разом зі своїм братом. Рідні тітка й дядька, які не мають власних дітей, вирішують піклуватися про своїх африканських родичів. Абделеві надано максимальну свободу. І він знає, що йому робити: погано вчитися, ледарювати, вивчати Париж та красти – в однокласників, туристів, продавців магазину. Красти й потрапляти до відділку поліції. А потім йти звідси впевненим у собі, оскільки ніхто не буде займатися юнаком, якому ще не виповнилося вісімнадцяти. Й так до повноліття, доки не настане час відповідальності й ув'язнення. Звісно, що головна ідея книги – показати дружбу бідного алжирського хлопця та заможного аристократа-інваліда. Книга про те, як кожен з них змінив життя іншому.

Однак подивімося глибше. Чому хлопчина з Африки не став успішним учнем у класі? Чому він не пішов здобувати освіту в Сорбонну й не зробив жодного наукового відкриття? Чому заможним у цій історії є білий француз? Інколи здається, що емігрантові нібито наврочено жити в певній матриці: низька успішність у школі, наркотики, крадіжки, соціальне дно. А може, так влаштоване суспільство? Аж ніяк, у класі з Абделем навчалися білі діти, нащадки більш заможних і успішних батьків. Натомість замість дружби із ними хлопчина стає на шлях знущань та помсти. Нібито він отримував якесь задоволення з того, що знімав кросівки в успішного білого француза чи вимагав гроші у білої дівчинки за милу тваринку, яку він у неї вкрав.

Ось декілька красномовних цитат з книги, в яких розкрито зовсім інший світ, у якому жив Абдель: «Банківський службовець трясеться над своїм годинником, американський турист – над фотоапаратом, шкільний учитель – над своєю машиною, лікар – над будинком ... Коли їх грабують, вони так лякаються, що відразу сунуть вам ключі від сейфа, замість того щоб захищатися.

А я не боюся. Життя – це просто велика афера. У мене нічого немає, і мені плювати».

«Життя здавалося мені мультфільмом, де падаєш зі скелі, розплющуєшся в млинець і потім бігаєш, як ні в чому не бувало. Смерті не було. Страждань не було. У гіршому випадку на лобі схопитися гуля, а навколо голови затанцює хоровод свічок. Оговтатися можна від чого завгодно – щоб знову і знову здійснювати всі ті ж помилки».

«... в'язниця мене не лякає. Якби там було так страшно, то ті, хто там був, постаралися б більше туди не потрапляти».

Й, нарешті, книга ще одного відомого письменника – Нобелівського лауреата (2003) й двічі володаря Букерівської премії з літератури (1983, 1999). Маємо на увазі твір південно-африканського прозаїка Джона Максвелла Кутзее (нар. 1940) «Безчестя», також екранізований (у головній ролі – Джон Малкович). Південно-Африканська Республіка, постапартейдний період. Білий професор Девід Лур'є не справляє враження на студентів Кейптаунського університету, які мало цікавляться англійською літературою XIX століття. У свої п'ятдесят два він уже двічі розлучений, однак не втрачає інтересу до жінок і шукає можливості задовольнити інтимні потреби. Рідко буває семестр, коли він не закохується в котрись зі своїх студенток. Проте інтрижка з кольоровою студенткою Мелані Ісаакс вибиває його з усталеного ритму й веде до незворотних змін. Професора звільнено з університету за харасмент (прикметно, що, читаючи книгу, складається враження, що спершу студентка була не проти цього зв'язку із професором) і він переїжджає до доньки-лесбійки Люсі в село, де й починається новий, надто складний етап у його житті.

По сусідству із Люсі живе зі своєю сім'єю чорношкірий Петрус. Спочатку Девід приймає його за прислугу (той уявляється йому людиною, яка стежить за собаками дочки), проте незабаром Лур'є помічає, що Петрус часом поводить себе занадто фривольно – наприклад, може без попередження ввійти в будинок дочки і почати дивитися телевизор. Незабаром професор змушений буде вийти із зони комфорту. Це станеться після нападу на ферму. Троє чорношкірих чоловіків, які стверджували, що їм потрібен телефон Люсі, щоб покликати на допомогу хворому родичеві, силою пробіраються до фермерського будинку. Чоловіки гвалтують Люсі та намагаються вбити Девіда, підпаливши його. Крім того, вони також відстрілюють собак у клітках, яких доглядає Люсі, адже чорношкірі люди в Південній Африці бояться собак як символів білої сили та гноблення. Чоловіки їдуть на машині Девіда: однак її так і не знайдуть, а гвалтівників ніхто й не збирається розшукувати, хоча поліція якось зв'язується із Девідом. Невдовзі з'ясовується, що один з гвалтівників Полукс є родичем чорношкірого сусіда Люсі – Петруса; що Люсі вагітна й змушена буде одружитися із Петрусем й віддати йому свою землю. У розмові з Девідом Петрус захищає Полукса: «...Я теж приглядаю за своєю дитиною...Так. Він – дитина. Він – частина моєї родини, частина мого народу».

По суті, в Люсі немає іншого виходу. Вона беззахисна, а Петрус – єдиний, хто може її хоч якось захистити. Кутзее демонструє нам негативне ставлення чорношкірих мешканців ПАР до білих. Це є расизм, хоч й у незвичній формі. Роман Джона Максвелла Кутзее «Безчестя» неодноразово звинувачували в расизмі й негативному висвітленні ПАР як країни насильства. Президент Табо Мбекі сказав про творчість Кутзее, що ПАР не лише місце, у якому гвалтують.

Отже, у розглянутих нами книгах расизм виступає однією з піднятих проблем, проте, не головною. «Смажені зелені помідори» сучасні критики розглядають як повість про дружбу і платонічне кохання двох дівчат. У повісті «Хто вбив Паломіно Молеро?» знаходять соціальну нерівність у перуанському суспільстві, корупцію і nepotизм. Роман «Ти змінив моє життя» також має більш соціальне звучання, він розповідає про конфлікт між бідними й заможними французами. Нарешті, в «Безчесті» багато хто з критиків бачить лише колоритну фігуру хтivity професора Лур'є. Тим не менш, соціальну нерівність можна й треба розглядати у тісній взаємодії із расовою нерівністю. Й якщо расизм по відношенню до афроамериканців у США є явищем більш-менш відомим, то дискримінація білого населення в ПАР є темою маловивченою. Будемо сподіватися, що художня література стане саме тим трампліном, який допоможе політикам звернути увагу на конфлікти, що мають у сучасному світі расове підґрунтя.

Кузьміч І.С., студ., гр. 41Бд-СОіст.
Науковий керівник: Буравський О.А., д.і.н., проф.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

ПОСТАТЬ ОЛЕКСАНДРА ЛУКАШЕНКА ЯК ПРЕЗИДЕНТА СУЧАСНОЇ БІЛОРУСІ

Діаметрально протилежна оцінка О.Лукашенка притаманна як зарубіжним, так і білоруським дослідникам. Його постать стала досить цікавою для суперечливих досліджень уже із років першого президентства, що починається 1994 роком.

Безумовно, Олександр Лукашенко є одним із лідерів на світовій політичній арені, чим викликає інтерес до своєї персони.

Аналіз діяльності даної постаті ускладнюється певною закритістю для отримання фактів про окремі біографічні відомості, а власне оцінки часто несуть суб'єктивний характер. Серед істориків можна виокремити зокрема Д.Фурман, А.Диріна, П.Карабущенко, С.Ніколюка та інших. Тематика є досить актуальною і нині, особливо в контексті останніх подій, пов'язаних із заворушеннями в Білорусі, що зумовлює чималу кількість електронних джерел.

Мета статті – дослідження умов формування постаті О.Лукашенка як президента сучасної Білорусі разом із аналізом факторів приходу до влади та її утримання.

Свою кар'єру майбутній президент мав нагоду розпочинати зі спроби працювати в комсомолі, радянських органах, армії, промисловості, сільському господарстві, що відомо із доступних біографій. На посадах різного роду заступників О.Лукашенко перебував протягом більш як 30 років. Досить позитивною подією у майбутньому розвитку подій відіграла горбачовська перебудова. Саме із нею пов'язаний перехід майбутнього президента на самостійну керівну роботу.

Показовим був 1988 рік, оскільки із січня місяця одним з перших в Могильовській області він став впроваджувати в радгоспі орендний підряд. Було створено 3 орендних колективи в рослинництві, а в тваринництві – 16. За нього протягом наступних двох років валова продукція в господарстві зросла в 2,2 рази, врожайність зернових і виробництво м'яса – в 2 рази, надій молока від корови – в 1,5 разу, рентабельність збільшилася з 2,3 до 47,3 %, прибуток – з 16,3 тис. до 1 686 тис. крб. Був оновлений машинний парк, побудовані цегельний і асфальтовий заводи, багато доріг. У 1989 р. проходили перші відносно демократичні вибори народних депутатів СРСР, що дало змогу для першої появи на політичній арені. Наступні 5 років стали певною підготовкою для подальших дій. Президентські вибори 1994 р. припали в Білорусі на пік постперебудовного хаосу, який породив масовий запит на сильну особистість. І така особистість з'явилася в особі керівника тимчасової комісії Верховної Ради по боротьбі з корупцією.

Майбутній президент ефективно використовував ще один стереотип буденної свідомості. Вже давно серед політологів утвердилася думка, що білоруси – найбільш радянський народ. В основному це відноситься до проблеми національної самосвідомості. Сильна особистість обіцяла «запустити заводи», і свою обіцянку виконала. Відновлювальне зростання і російські дотації дозволили в 2011 р. підвищити реальні доходи населення на 28 %, що і забезпечило «елегантну і красиву перемогу» чинному главі держави.

Президентство поступово сформувало систему авторитарного лідерства. Одні дослідники надають значення особистим якостям О. Лукашенка. Інші звертають увагу на «білоруську модель», в якій збереглися багато соціальних гарантій радянського періоду, включаючи повну зайнятість і доступне житло.

Акції протесту в Білорусі почалися в травні 2020 року у зв'язку з підготовкою до чергових президентських виборів, що відбулися 9 серпня. З цього дня ситуація в країні стала характеризуватися як політична криза.

Сам О.Лукашенко називає вибори такими, що відбулися, а протести – організованими з-за кордону. США і більшість країн Євросоюзу (в першу чергу, Польща і країни Балтії), на відміну від Росії, не визнали підсумки виборів.

Отже, президентство О.Лукашенка має діаметрально різні окраси для кожного, оскільки демонструє діапазон від «останнього диктатора Європи», «найкращого лідера» до особистості, що втратила свій авторитет в очах білоруського народу.

Куликівський І.Д., студ., гр. КБ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

«ВІДЬМАК»: КНИГА, ВІДЕОГРА, СЕРІАЛ

«Відьмак» – фентезійний літературний цикл польського письменника Анджея Сапковського. Перше оповідання циклу вийшло у 1986 році в польському часописі «Фантастика».

Головним героєм серії є Геральт із Рівії – мисливець на чудовиськ, які загрожують людям. Чудовиська та інші істоти з'явилися на світі через «Сполучення сфер». Дійовими особами також є чародії, краснолюди, ельфи, дріади. Відьмаки створені для того, щоб захищати обидва світи (чудовиськ та людський). За допомогою мутацій у дитинстві відьмакам було надано високі бойові якості: велика сила, блискавична реакція, прискорений метаболізм і висока регенеративна здатність.

Відьмаки не беруть участі в політичних інтригах королів та чарівників, однак вплутуються у складний вузол протистояння північних королівств і могутньої південної імперії Нільфгард. Геральт намагається захистити юну королеву зруйнованого королівства Цинтра Цірі (Дитя-Несподіванка), призначену йому пророцтвом ще до її народження. Цірі стає цікавою для імператора Нільфгарду, чарівника Вільгефорца, Ложі Чародійок та інших, адже її нащадку пророковано вирішити долю світу. Отримавши від своїх прийомних батьків, Геральта і його коханої, чарівниці Йеннефер, символічні дарувіння (відьмацьке вправне володіння мечем і чарівницьке опанування магії), зазнаючи важких випробувань, Цірі стає поряд з Геральтом головною героїнею саги.

Цикл «Відьмак» відноситься до піджанру постмодерністське фентезі. Замість чіткого поділу на добро і зло пан Анджей змальовує картину жорстокого Середньовіччя, в якому ведеться боротьба народів та держав. Сапковський не визнає жодну зі сторін привабливішою та більш позитивною, натомість демонструє жах війни та натуралістичні сцена насильства.

У творі присутня яскраво виражена любовно-романтична лінія. Важлива особливість – своєрідне почуття гумору, що іноді переходить у виразну сатиру на злободенні проблеми.

Книги серії:

- «Останнє бажання» (1993),
- «Меч призначення» (1993),
- «Кров ельфів» (1994),
- «Час погорди» (1995),
- «Хрещення вогнем» (1996),
- «Вежа Ластівки» (1997),
- «Володарка Озера» (1999),
- «Сезон гроз» (2013).

Популярність літературної саги про Відьмака була настільки шаленою, що історію цього казкового героя вирішено було перенести в кіберпростір. «The Witcher» – рольова відеогра за мотивами серії романів «Відьмак» Анджея Сапковського, розроблена польською компанією CD Project RED. Події відбуваються в середньовічному фентезі-світі. Гра розповідає про відьмака Геральта з Рівії, якому доводиться приймати важливі рішення, що вплинуть на весь ігровий процес. Гра стала комерційно успішною, і до 2012 року було продано понад 2 млн копій.

17 травня 2011 року було випущено *The Witcher 2: Assassins of Kings* для ПК і 17 квітня 2012 року для Xbox360. Третя, заключна гра, під назвою *The Witcher 3: Wild Hunt*, була випущена 19 травня 2015 року.

Першою студією, яка повинна була випустити «Відьмака», була Metropolis Software. Гра повинна була вийти в 1997 році, але розробку було скасовано, бо компанія боялася, що гра матиме низьку популярність.

У 2004 році за розробку *The Witcher* взялася польська компанія CD Projekt RED. Над сюжетом працювали такі відомі польські письменники, як Яцек Комуда та Мачей Юревіч. Анджей Сапковський також брав участь в розробці сюжету (давав настанови, редагував). За первинним задумом авторів гри головним героєм мав стати не Геральт, а невідомий мисливець на монстрів, проте пізніше від цієї ідеї автори відмовилися.

Відомо, що розробники використовували технологію motion capture для зображення рухів Геральта під час бойових сцен: в цьому їм допомагав один з найвідоміших у Польщі фахівців з середньовічної зброї і фехтування Марцин Змудський.

Механіка гри являє собою класичну RPG. З набуттям досвіду герою стають доступними нові вміння та навички, різні операції з торгівлею, бартером, ковальством, алхімією. Словом, практично всі аспекти «вільного» геймплею, що ми бачили в книзі. Наприклад, Геральту знадобився новий меч, він знаходить три одиниці метеоритної руди, віддає ковалю і отримує оновлену зброю. На зароблені гроші можна

купити собі нову куртку. Бойова система будується на простому управлінні клавіатурою і мишкою. Є можливість перемикає вид камери.

В ході гри можна зіграти в міні-ігри, з якими також пов'язані додаткові завдання: «Покер з костями», «Кулачний бій», «П'ємо до дна».

Як повідомляє портал Eurogamer, CD Project стала найдорожчою ігровою компанією в Європі, обійшовши навіть Ubisoft. На цей момент, капіталізація CD Project становить 8,02 млрд євро, а Ubisoft – 7,82 млрд євро.

Загальний бюджет гри був 19,1 млн. Також ця серія ігор отримала понад 50 головних нагород, таких як «Гра року», «Золотий Джойстик» та інші.

«Відьмак» – це також польський телевізійний серіал 2002 року, створений на основі творів Анджея Сапковського – «Останнє бажання» та «Меч призначення» з циклу «Відьмак». У серіалі розповідається про створення відьмаків, їх навчання та перші подвиги Геральта. 2004 року серіал трансливався в Україні на каналі ICTV.

Всього було показано тринадцять серій тривалістю по 50 хвилин:

- «Дитинство»,
- «Наука»,
- «Людина – перша зустріч»,
- «Дракон»,
- «Уламок льоду»,
- «Каланте»,
- «Долина Квітів»,
- «Роздоріжжя»,
- «Храм Малітеле»,
- «Менше зло»,
- «Яскір»,
- «Фальвік»,
- «Цірі».

Режисер – Марек Бодзкі. У головній ролі – Міхал Жебровський.

У 2019 році компанія Netflix на основі серії романів Анджея Сапковського зняла свій телесеріал «Відьмак». Початково він планувався як повнометражний фільм. Головного героя, Геральта із Рівії, грає відомий актор Генрі Кавілл, до речі, великий шанувальник серій ігор The Witcher.

Netflix витратив 80 млн дол. на один сезон. Для прикладу: перший сезон «Гри престолів» коштував продюсерам на 20 млн менше, хоча епізодів там було більше. Отже, за кожну серію Netflix виклав по 10 мільйонів.

На відміну від польського серіалу Netflix закрутили сюжет, як могли. Глядач спостерігає за подіями в різний часовий період (спочатку показують пригоди Цірі, а потім її народження). Для людини, яка не цікавилася відьмаками, буде складно зрозуміти, що відбувається. Однак це не заважає зануритися в цей світ та схвилювано спостерігати за героями. Другий сезон серіалу заплановано на 2021 рік.

Отже, «Відьмак» Анджея Сапковського став справді легендарним романом, яким захоплюється багато людей різного віку. Це дало змогу багатьом компаніям створити справжні шедеври у своїй сфері діяльності – в кіно та відеоіграх. Для багатьох людей це не просто фантастика, це спосіб розслабитися та побачити справжні проблеми людства.

Кухаренко А.М., студ., гр. КІ-20, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ФІЛОСОФІЯ ЧАСУ

*«Час не існує», – говорить Ейнштейн.
«Але годинник існує», – сказав месьє Андре Оннора*

Коли ми говоримо, що всі явища природи відбуваються у просторі і часі, ми маємо на увазі, що для того, щоб їх описати, потрібно вказати місце, де вони відбуваються, і час коли відбуваються. Те, що відбувається в певній точці в певний момент часу, у фізиці має назву елементарної події. Реальний фізичний простір приймається тривимірним, а час – однорідним.

Загальні властивості простору і часу – об'єктивність і невіддільність свідомості та психології людини. Психологічний час пов'язаний із перцепцією і переживанням часу об'єктом. Це індивідуальне відчуття часу, і воно лише в цілому відповідає справжньому фізичному часу. Далі постає питання у співвідношенні часу й вічності. Час розбивається на минуле, сьогодення і майбутнє, і якщо ми подумаємо про ці три частини, то зробимо дивний висновок, що їх немає. Сьогодення – нескінченно малотриваюча мить, коли минулого вже немає, а майбутнього ще немає, але яка сама по собі представляє якусь абстрактну точку, що не володіє реальністю. Нитка у часі розірвана на три частини.

Відносність – це теорія у фізиці, яка може в основному припускати, що простір і час – одне і те ж. Це абсолютно суперечить класичній фізиці, в якій ці дві сутності абсолютно різні. Відносність можна розділити на два основних поняття: спеціальна і загальна теорія відносності. В рамках теорії відносності фундаментальна концепція, перш за все, полягає в тому, що простір і час переплітаються один з одним у Всесвіті як полотно, зване простором-часом, хоча і являють собою, здавалося б, абсолютно різні площини.

Але так склалося, що час ми звикли сприймати як нескінченне та злічуване, повністю неабстрактне поняття. У будь-яких організмів часто є якийсь «внутрішній годинник», що регулює їх поведінку. Наприклад, листя бобових рослин мають тенденцію змінювати своє положення, так що вдень вони лежать в одному положенні, а вночі – в іншому. Ця тенденція зберігається, якщо рослина перебуває в штучному освітленні, яке підтримується постійним ритмом, хоча його можна змінити на іншу періодичність (наприклад, на шестигодинний замість 24-годинного ритму), відповідним чином регулюючи періоди штучного світла і темряви. Тварини зазвичай набувають аналогічних добових ритмів, але в експериментальних умовах тварини, проте, схильні краще адаптуватися до 24-годинного ритму, ніж до будь-якого іншого. Морські анемони розширюються і стискаються відповідно до ритму припливів, і ця періодична поведінка буде зберігатися протягом деякого часу, навіть якщо морська анемона поміщена в резервуар. Бджіл можна навчити приходити за їжею в певні періоди часу (наприклад, кожні 21 год.), і це демонструє, що у них є якийсь внутрішній годинник. Так само люди самі мають деяку здатність оцінювати час за відсутності годин та інших сенсорних сигналів. Цей факт спростовує твердження англійського філософа XVII ст. Джона Локка (інших філософів емпіричної традиції) про те, що час сприймається лише як відношення між послідовними відчуттями. Американський математик Норберт Вінер висловив припущення про можливість того, що людське відчуття часу залежить від α -ритму електричних коливань у мозку. Тимчасові ритми, як у рослин, так і у тварин і людей, залежать від температури, і експерименти на людях показали, що, якщо їх температура підвищується, вони недооцінюють час між подіями.

Незважаючи на ці факти, уявлення Локка про те, що оцінка часу залежить від послідовності відчуттів, до деякої міри залишається вірним. Наприклад, люди, які беруть гашиш і мескалін, можуть відчувати, що їх відчуття слідує один за одним набагато швидше. Оскільки в даний проміжок часу виникає набагато більше відчуттів, ніж зазвичай, час, здається, тягнеться, так що хвилина може здаватися годиною. Подібні ілюзії щодо проміжків часу виникають уві сні. Неясно, чи мають більшість дискусій про так званий біологічний і психологічний час велике значення для метафізики. Що стосується спотвореного сприйняття часу, що виникає через наркотики (і при шизофренії), можна зауважити, що немає нічого дивного в тому факті, що патологічні стани можуть змушувати людей неправильно оцінювати періоди часу, і тому можна стверджувати, що факти такого роду проливають не більше світла на філософію часу. Ідею часу потрібно було якимось чином побудувати з примітивного досвіду ідей, що змінюють одне одного. На сьогоднішній день формування концепцій розглядається швидше як соціальний феномен, пов'язаний із «засвоєнням» мови, і, таким чином, сучасні філософи схильні бачити проблему інакше: людям не потрібно будувати свої концепції зі своїх безпосередніх відчуттів. Навіть у цьому випадку вивчення темпоральних понять, безсумнівно, включає, по крайній мірі, безпосереднє розуміння відношення «раніше» і «пізніше». Однак проста послідовність відчуттів жодним чином не

приведе до виникнення ідеї часу: якщо одне відчуття повністю зникло до того, як інше виявиться у свідомості, неможливо відразу усвідомити послідовність відчуттів.

Точність вказівки часу необхідна для цивільних, промислових і наукових цілей. Час – це найбільш точно вимірювана фізична величина. Вимірювання часу привласнює унікальний номер або епосі, яка визначає момент, коли відбувається миттєва подія, в сенсі часу доби, або часовому інтервалу, який є тривалістю триваючої події. Хід будь-якого явища, яке зазнає регулярної зміни, можна використовувати для вимірювання часу. Такі явища складають більшу частину предмета астрономії, фізики, хімії, геології та біології.

СФОРМОВАНА МОТИВАЦІЯ – СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР

Посилення конкурентної боротьби в сучасному світі активно стимулює кардинальні зміни в системі мотивування. Проблема мотивації працівників була і залишається найбільш актуальною для сьогодення. Нині складається ситуація, яка характеризується нестачею висококваліфікованих фахівців у всіх галузях – «кадровий голод», ця проблема ускладнюється негативною демографічною ситуацією. За цих умов якісно побудоване системне мотивування є важливою складовою функціонування будь-якого підприємства. В українських реаліях важливо не лише зацікавлювати працівників, а й створювати необхідні умови для досягнення поставлених цілей. Від чітко розробленої системи мотивації залежить не тільки соціальна й творча активність працівника, а й кінцеві результати діяльності.

Таким чином, необхідно розробити фундаментальні положення щодо формування та використання нових технологій мотивування працівників у сучасних українських реаліях. Правильна мотивація підвищує ефективність та якість роботи, стимулює креативність працівників, збільшує рівень корпоративної культури та покращує конкурентоспроможність. Для того, щоб спонукати людей працювати якісно, недостатньо вивчити потреби працівників, необхідно розробити механізми мотивації, які будуть викликати в людини бажання до більш ефективної праці.

Беручи до уваги широке коло існуючих наукових праць (питаннями ефективної мотивації праці серед вітчизняних науковців займалися О.Богущий, В.Воронкова, А.Грішнова, Г.Дмитренко, М.Дороніна, І.Завадський, М.Клименко, Л.Лещенко, В.Різник, В.Співак), проблема формування ефективної системи мотивації в сучасних реаліях вимагає подальших досліджень та зосередження на формуванні конкурентоспроможного працівника з високим рівнем інтелекту, творчими здібностями та прагненням до професійного самовдосконалення з відповідними мотивами та стимулами до праці. Одночасно малодослідженими залишаються актуальні проблеми мотивації як чинника підвищення професійної компетентності та кар'єрного зростання.

Ставлення людини до праці, її поведінка у виробничому процесі завжди мотивована, тому для досягнення ефективного управління людиною слід зрозуміти її мотивацію. Як зауважує І.Гринько: «...останніми роками питання, пов'язані з мотивацією праці, настільки ускладнилися, а науковцями накопичено такий інформаційний та статистичний матеріал, що мотивація почала формуватися як самостійний науковий напрям».

Більшість учених зазначають, що мотивація – важливий елемент існування й розвитку не лише працівників різноманітних установ, а й самих підприємств.

На думку А.Кибанова, мотивація – функція керівництва, яка полягає у формуванні в працівників стимулів до праці (спонукати їх працювати з повною віддачею), а також у довготривалій дії на працівника в цілях зміни по заданих параметрах структури його ціннісних орієнтацій і інтересів, формування відповідного мотиваційного ядра та розвитку трудового потенціалу.

Науковець В.Співак мотивацію трактує як процес управлінської діяльності, спрямований на стимулювання працівників досягати цілей підприємства та розглядають її як функцію управління; як процес спонукання себе та інших до дії для досягнення особистих цілей та цілей організації; а дослідник В. Різник систематизував поняття «мотивація», де з одного боку, мотивація визначається як система (формування мотиваційної системи одного або декількох працівників), а з іншого – як процес (довготривалий вплив на працівників з метою зміни за заданими параметрами структури ціннісних орієнтацій та інтересів).

Отже, у загальному розумінні мотивація – це сукупність рушійних сил, що стимулюють людину до виконання визначених дій, що можуть мати як зовнішнє, так і внутрішнє походження й змушувати людину свідомо або несвідомо робити ті або інші вчинки.

Таким чином, у процесі мотивації можна виокремити чотири стадії.

Перша стадія – виникнення потреби, коли в людини формується відчуття нестачі, яке необхідно задовольнити. Друга стадія – це спонукання до задоволення потреби, виникає необхідність щось робити. На цій стадії людина дає відповідь на такі питання: по-перше, що я матиму після задоволення потреби; по-друге, що я мушу зробити, щоб отримати бажане; по-третє, наскільки досяжним є бажане; по-четверте, наскільки отримане задовольнить потребу. На третій стадії виконуються дії задля досягнення поставлених цілей. Четверта стадія – отримання винагороди за виконані дії й задоволення потреби. В залежності від рівня задоволення потреби людина може продовжувати дії, які асоціюються із задоволенням потреби, й уникатиме дій, які асоціюються з недостатнім задоволенням.

Необхідно відзначити, що правильно побудована система мотивації дозволяє отримати максимальну віддачу від кожного працівника. Тобто головна мета системи мотивації – формування таких стимулів та умов праці, за яких співробітники бажали б працювати заради досягнення поставлених завдань, підвищуючи ефективність діяльності. Проте відсутність у працівників бажання працювати, тобто мотивації, найчастіше призводить до низького рівня продуктивності та якості праці, високої плинності кадрів, неможливості залучити потрібних спеціалістів.

У сучасних українських реаліях для ефективної мотивації необхідно усвідомити, що саме спонукає працівника до праці, та зрозуміти, як спрямувати його на досягнення заданих цілей, тобто мотивація праці – це отримання максимального ефекту від наявних кадрів, підвищуючи загальну ефективність підприємства та збільшуючи його прибутковість.

Однією з найважливіших форм мотивації персоналу є матеріальне стимулювання. До матеріальної мотивації віднесемо: заробітну плату; регулярні грошові премії (ювілей служби, різноманітні державні та релігійні свята); нерегулярні грошові премії (народження дитини, певні досягнення в роботі); інші грошові виплати (відсотки від підписаних контрактів, гонорари).

Не менш важливою є нематеріальна мотивація, до якої належить: навчання; подарунки; соціальний пакет; корпоративні святкування; відкритість, діалог керівництва з персоналом. Також варто перерахувати інші способи нематеріального стимулювання: можна компенсувати витрати співробітників на відвідування семінарів, купівля професійної літератури та інше. Проста подяка виявляється найбільш ефективним засобом нематеріальної мотивації, коли керівництво не забуває подякувати працівникам.

Не менш важливим видом мотивації є проведення корпоративних святкувань, під час яких відбувається зближення трудового колективу. На таких святкуваннях обов'язковою є присутність керівництва, у неформальній умові простіше налагодити взаємозв'язок. Працівники відчують, що вони разом з керівництвом належать до єдиної команди. На думку керівників багатьох установ України, такі мотиваційні заходи найбільше зближують колектив.

А також можна виокремити й інші види мотивації: безкоштовний медичний огляд; безкоштовний відпочинок під час відпустки; можливості для оздоровлення і заняття спортом. Такий вид мотивації вимагає порівняно невисоких витрат протягом року на одного працівника, проте підвищує статус установи, оскільки працівник бачить турботу про себе з боку керівництва.

Оцінювання керівником процесу виконання поставленого завдання також чинить на підлеглих мотивуючий вплив. Інтерес керівника до того, що робить працівник, похвала, зауваження, допомога й інші форми управлінського впливу стимулюють підлеглих до кращого виконання своїх обов'язків. Тому формою підтримання зворотного зв'язку з працівниками є інформування колективу про те, що чекає від нього керівництво установи. Кожен працівник гостро відчуває потребу в позитивній чи негативній оцінці його роботи. Це дозволяє йому корегувати свою діяльність.

Ефективність діяльності проявляється в умінні керівника й підлеглих визначити мотиваційну сферу й домогтися від працівника відповідної поведінки, єдності дій, ініціативності й відданості справі.

Разом з тим ефективність мотиваційних заходів може досягатися шляхом максимізації рівня організації праці та управління, а також стимулювання персоналу до саморозвитку для реалізації подальшого професійного зростання.

У роботі важливе значення мають також психологічні методи мотивації: самоповага, визнання досягнень, моральне задоволення роботою й гордість за свою організацію. Такі методи мотивації базуються на вивченні психологічних, ціннісних та моральних потреб людини.

У контексті українських реалій існує цілий ряд проблем, що стосуються мотивації праці, серед яких, по-перше, неврахування індивідуальності кожної людини, унаслідок чого керівник не спроможний визначити ті фактори, що впливають на покращення праці кожного робітника. По-друге, керівники досить часто не звертають увагу на покращення психологічного клімату в колективі, що має свої суттєві негативні наслідки. По-третє, відсутність чіткої залежності розміру премії від конкретних результатів діяльності працівника. Премія перестала виконувати головну стимулюючу функцію і перетворилась на надбавку до посадового окладу.

Отже, роблячи висновки, зауважимо, що сукупність різноманітних поглядів щодо розуміння мотивації підтверджує, що це складний процес, ефективність якого оцінюється за результатами діяльності різноманітних установ. Жодна дія людини не відбувається без мотивації. У сучасних українських реаліях для успішного керування поведінкою особистості в процесі її трудової діяльності важливо визначити, чому саме людина працює, що викликає бажання й потребу працювати. Недостатня мотивація в сучасних умовах – обмежуючий фактор, який не дозволяє установам реалізувати свої потенційні можливості. Посилення конкуренції примушує керівників підприємств і організацій замислюватися над впровадженням сучасних технологій і нових підходів щодо мотиваційної складової. Щоб спонукати людей працювати якісно, недостатньо вивчити потреби працівників, необхідно розробити механізми мотивації, які будуть викликати в людини бажання ефективно працювати на користь підприємства.

Лук'янчук Р.М., студ., гр. КІ-20, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

КОСМІЧНА ГОНКА

На перший погляд, космос – це просто напівпорожня неосяжність, усипана маленькими самоцвітами-зірками. Проте це було і залишається об'єктом виклику для його завоювання людиною. Військові, ідеологічні, моральні та інші цілі досягли успіху протягом багатьох років, щоб спонукати передові наукові країни вкладати величезні суми в цей проект. Це було початком космічної гонки двох наймогутніших держав того часу – СРСР та США.

Завоювання Місяця було одним із найцікавіших науково-технічних починань в історії людства та, мабуть, найскладнішим і безкровним полем битви між Сполученими Штатами Америки та Радянським Союзом. Завоювання космосу бере коріння свого успіху з Німеччини. Після Першої світової війни за умовами Версальського договору Німеччині було заборонено мати далекобійну артилерію, тому командування рейхсверу виявляло цікавість до ракетної зброї. З середини 1920-х рр. німецькі інженери експериментували з ракетами і до 1942 року завдяки Вернеру фон Брауну досягли значних успіхів.

Німецька балістична бойова ракета А-4, запущена у 1942 році, стала першим апаратом, що досягнув космічної висоти у найвищій точці суборбітальної траєкторії польоту. У 1943 році Німеччина почала серійний випуск цих ракет під назвою «Фау-2».

Коли стало зрозуміло, що поразка в будь-якому разі неминуча, німецькі вчені, що знали технологію зародження ракет, повинні були вибрати, якому союзнику здатися. Фон Браун, разом з іншими, здався США. Однак Радянському Союзу вдалося взяти в полон деяких вчених, які брали участь у проекті «Фау-2», і змусити їх співпрацювати з одним із видатних аерокосмічних інженерів того часу Сергієм Корольовим. Тому зародження ракетних програм у двох країнах стало результатом об'єднання різних знань – американських, радянських та німецьких.

На жаль, те, що об'єднало США та Радянський Союз під час Другої світової війни, а саме: прагнення повалити нацистський авторитаризм, не було замінено іншою спільною метою, яка могла підтримувати таку неміцну дружбу. Застосування атомної зброї та, як наслідок, майже повне знищення, яке могло б статися, підштовхнули дві протилежні супердержави, США та Радянський Союз, перенести свій прихований конфлікт на «периферію», тобто з географічної точки зору в Південній Америці, Африці та Азії, а також від наукового підкорення космосу, який, крім того, що дозволив переможцю демонструвати свою технологічну перевагу, мав значний військовий вплив, пов'язаний із розробкою найкращих ракет для ядерних боеголовки. Отже, страх знищення, спричинений можливою атомною війною, і необхідність створення зброї, яка б підтримувала баланс між двома наддержавами, прискорила і сприяла космічній гонці.

У 1957 році американці оголосили, що хочуть запустити власний орбітальний супутник. Вибір року не був випадковим. Насправді 1957-й був Міжнародним геофізичним роком, присвяченим вивченню Землі. І що може бути кращим способом показати світові величезний людський прогрес у цій галузі, ніж запуск штучного супутника для вивчення нашої планети з космосу? Так і сталося. Але, на подив американців, саме СРСР виграв перший етап довготривалої гонки, виправивши супутник на орбіту в жовтні 1957 року. Машина у формі баскетбольного м'яча справила неймовірне враження на американську громадськість: «Як нація, яка вважається недемократичною і, отже, неповноцінною з технологічної та, зрештою, моральної точки зору, досягла успіху в тому, чого не вдалося США, а саме: потрапити в космос?».

Радянський Союз хотів випередити США, відправивши першу живу істоту на орбіту. Тому на «Супутник-2» запустили собачку Лайку. Пес загинув під час польоту – через 5-7 годин після старту, Лайка померла від стресу і перегріву, хоча передбачалося, що вона проживе близько тижня.

Поки комунізм пожинав космічні успіхи-плоди, американські векторні ракети вибухали на стартовій площадці після зльоту або з катастрофічними відхиленнями від курсу. Лише 1 січня 1958 року перший супутник США, Explorer I, нарешті досяг орбіти Землі. Зіткнувшись з однозначною втратою престижу внаслідок цих початкових невдач, в 1958 році Американський Конгрес прийняв космічний закон, який створив Північно-Американське космічне агентство (НАСА), що гарантувало централізацію ресурсів і зусиль, необхідних для відновлення втрачених позицій. Потім Радянський Союз створив подібну організацію.

Радянський Союз 19 серпня 1960 року запустив «Супутник-5» з Білкою і Стрілкою. Більше доби собаки кружили по орбіті і потім благополучно повернулися додому. Разом з ними на борту були ще миші, рослини, комахи. Експеримент показав, що в космос можна відправити і людину, власне, це і був

наступний крок СРСР. Дуже милий факт: одного з цуценят Стрілки на прізвище Пушинка Хрущов подарував доньці американського президента Джона Кеннеді.

Ескалація, яка не могла відбутися з ядерною зброєю, була пов'язана з величезними фінансовими зобов'язаннями при відправленні першої людини в космос. Знову ж таки Радянський Союз здобув перемогу, 12 квітня 1961 року відправивши на орбіту свого колегу-комуніста Юрія Гагаріна.

5 травня 1961 року американський космонавт Алан Шепард здійснив той самий подвиг, будучи другим у досягненні мети.

Перший політ тривалістю більше від доби здійснив космонавт з СРСР Герман Титов 6 серпня 1961 року на космічному кораблі «Восток-2».

16 червня 1963 року Радянський Союз записав на свій рахунок ще одне досягнення, відправивши в космос Валентину Терешкову. Вона стала першою жінкою, яка побувала в космосі.

Радянська автоматична міжпланетна станція «Луна-9» 3 лютого 1966 року виконує першу посадку на Місяць та перші фотознімки поверхні Місяця. Американці 2 червня 1966 року на автоматичній міжпланетній станції «Сервейер-1» повторюють успіх СРСР.

21 липня 1969 року Ніл Армстронг і Едвін Олдрін на космічному кораблі «Аполлон-11» висаджуються на Місяць, роблячи один маленький крок для людини, але величезний стрибок для людства. І Америка оголошує себе переможцем у космічній гонці.

Радянський Союз, звісно ж, був незадоволений цим оголошенням, адже перший супутник запустив СРСР, першу живу істоту також, перша людина в космосі – теж заслуга СРСР, і, звісно ж, перші фотознімки Місяця також були за ним.

У період «холодної війни» такий вислів з боку США погіршив відносини між країнами, і СРСР 25 червня 1974 року запустив «Салют-3» – військову орбітальну станцію із «самооборонною» гарматою на борту. Але ця ситуація завершилась тим, що обидві сторони визнали дружню нічию, і «Салют-3» зійшов з орбіти 24 січня 1975 року. Вже 15 липня 1975 року сталася подія, яку назвали «рукостискання у космосі». Це був перший спільний космічний політ СРСР і США, який завершився зустріччю двох екіпажів на орбіті. Радянський космічний корабель «Союз-19» та американський «Аполлон» зістикувалися на орбіті, екіпажі кораблів потиснули один одному руки.

Чим же відрізнялися підходи до підкорення космосу в СРСР та США?

- **Підхід до громадськості.** Програма радянських космічних польотів проводилася в максимальній таємниці, без залучення населення. США, навпаки, проводили свою роботу публічно, внутрішньо і навіть на міжнародному рівні, через телебачення, навіть демонструючи свої невдачі, як це сталося в серії катастрофічних випробувань, які мали б вивести Explorer I на орбіту.

- **Різноманітність капсул.** Невдовзі в СРСР зрозуміли, що сферичні капсули, придатні для транспортування одного космонавта, гарантують значні переваги під час фази повернення, оскільки пілот не вимагав маневру. Навпаки, американським усіченим конусоподібним капсулам доводилося маневрувати, щоб зменшити тертя атмосфери, внаслідок чого необхідно провести спеціальний етап підготовки пілотів, який подовжив підготовку під час перших важливих польотів.

- **Різноманітність векторів потужності.** Радянські ракети «Схід» були потужнішими за американські «Редстоун» та «Атлас». Це дозволило збільшити вихідну точку та проведення атмосферного польоту в умовах значної аеродинамічної переваги.

- **Різні режими посадки.** Американські капсули «Ртуть» були розроблені для того, щоб покинути космонавта, який усе ще був усередині. Це обов'язково передбачало зменшення швидкості та ідеальні розрахунки для повторного в'їзду, щоб уникнути аварій. Натомість радянські конструктори вважали за краще, щоб їх космонавти були скинуті з великих висот, а потім повернули капсулу, що приземлилася на сушу, після більш-менш сильного удару.

Кожна із перерахованих відмінностей дала невелику тимчасову перевагу в розробці та виконанні радянських місій, що дало їм можливість досягти важливих завойовницьких заходів, згаданих вище.

Магалецький А.М., аспірант
Науковий керівник: Білобровець О.М., д.і.н., доц.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

СОЮЗНИКИ ТА ЗАВЕРШЕННЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: РЕАЛІЇ ТА РАДЯНСЬКІ МІФИ

Керівництво СРСР протягом 1930-х рр. активно готувалося до військових дій, проте це не врятувало ситуацію в перший період війни. Застаріла база і недостатнє забезпечення стали однією з причин поразок СРСР на першому етапі війни з Німеччиною. Допомога союзників стала ключем до вирішення проблеми із забезпечення армії. Найбільш вагому допомогу було надано з боку США за програмою «ленд-лізу», до якої СРСР був включений 22 червня 1941 р. США заявили про свою готовність надавати допомогу від моменту початку війни між СРСР та Третім Райхом.

СРСР отримав за ленд-лізом у борг: товарів різного характеру на 11 мільярдів доларів, на сьогодні це близько 140 мільярдів, та вантажів загальною масою близько 17,5 мільйонів тонн. США передавало стрілецьку зброю, боєприпаси, танки, різного роду техніку, одяг та продовольство для солдат, наприклад м'ясних консерв було надано 664,6 т., що складало 108 % від радянського виробництва.

Можна сказати, що з 1947 року в Радянському Союзі свідомо почали применшувати роль міжнародної допомоги під час війни, незалежно, чи це були благодійні організації, чи допомога розвинутих країн. Радянська влада формувала в суспільстві думку, що применшувала значення допомоги від союзників. Інформація подавалася в такому ключі, що існував особливий внесок СРСР у перемогу за величезну ціну, в той час як решта країн ховалися в окопах.

За різними підрахунками, допомога союзників у різних сферах склала такий відсоток від Союзного виробництва:

- у бронетанковій галузі – 12–16 %;
- в авіапромисловості – 10–15 %;
- у морській – 32,4 %.

Із загальної кількості автомобілів, які використовувалися радянськими військами, близько 70 % були поставлені союзниками. Серед цих автомобілів найбільш відомим є Студебеккер. Саме він став основою для «Катюши», яка є одним з найбільш розрекламованих видів озброєння та об'єктом поклоніння «ура-патріотів». За період війни США передали близько 20 тис. автомобілів для встановлення на них «Катюш», а СРСР за цей же період випустив близько 600 автомобілів.

Якщо виокремити одні з найважливіших поставок, то за ленд-лізом СРСР отримав:

- 622,1 тис. т. залізничних рейок – 56 % власного виробництва;
- 1 900 паровозів – у 2,4 рази більше від власного виробництва;
- 11 075 вагонів – кількість отриманих вагонів перевищувала кількість вироблених більше, ніж у 10 разів;
- 3 млн. 606 тис. автомобільних покришок, що склали 43 % власного виробництва;
- палива для літаків надали більше, ніж 18 % використаних за час війни;
- продовольства було надано в такій кількості, що можна було годувати радянське військо протягом всієї війни.

Після завершення війни військові США сприймалися як союзники й бойові побратими, виключно у позитивному сенсі, проте від початку «холодної війни» в Радянському Союзі формувався міф про них, як про лежнів і пристосуванців, що нічого не зробили для перемоги. Таким чином, закріплювались уявлення про виняткову роль червоноармійців та нівелювався внесок у перемогу союзників. Більш того, на сьогодні у свідомості росіян сформована думка про те, що серед народів СРСР саме вони здобули перемогу й зазнали найбільших втрат.

Німеччина капітулювала пізно ввечері 8 травня 1945 р., за московським часом це було вже 9 травня. Цей день був всенародним святом з 1945 по 1947 рр., але через тяжкі наслідки для народу статус дня змінили. Проте, 8–9 травня була оголошена перемога над Німеччиною. Друга світова війна остаточно закінчилася з капітуляцією Японії – 2 вересня 1945 р. Офіційно Днем Перемоги у Другій світовій війні законом визначалося 3 вересня, проте він не набув популярності в населення, а, що більш важливо, не відповідав інтересам держави, і це свято просто забули. Пояснень цьому може бути декілька, проте можна припустити, що великою мірою це пов'язано з державною політикою. Не варто було нагадувати, що війну вели й інші країни, що вмирали не тільки громадяни СРСР, а ворогом була не лише «фашистська Германия». Відродження свята Перемоги саме над Німеччиною у 1965 р. і піднесення його ледь не до головного в країні свідчать, що пропаганда в країні працювала на зміцнення все тієї ж ідеї про першість СРСР.

Ситуація із підписанням капітуляції затягнулася з 7 по 9 травня 1945 р. у різних часових поясах. Першу капітуляцію Німеччини було підписано 7 травня 1945 р. у Реймсі. Проте підписання на території, яку звільнили союзники, було неприпустиме для СРСР, і тому представник СРСР звернувся з проханням відкласти оголошення про капітуляцію на 36 годин, щоб підготувати другу капітуляцію Німеччини в Берліні, але інформація в певних колах все ж просочилася, і вдень 8 травня офіційно заявили про капітуляцію Німеччини. Остаточний другий акт про капітуляцію Німеччини було підписано 8 травня 1945 р. о 22:43 за східноєвропейським часом, або ж 9 травня 1945 р. о 00:43 за московським часом у передмісті Берліну. Отже, плутанина в днях виникла виключно через політичні забаганки країн союзників, що хотіли обіграти капітуляцію Німеччини на свою користь.

У післявоєнних творах Георгія Жукова можна прочитати, що саме 9 травня 1945 р. було завершено війну: «Вдень 9 травня мені зателефонували з Москви і повідомили, що вся документація про капітуляцію німецько-фашистської Німеччини отримана і вручена Верховному Головнокомандувачу. Отже, закінчилася кровопролитна війна. Фашистська Німеччина та її союзники були остаточно розгромлені». Проте як мінімум можемо сказати, що СРСР продовжив війну до остаточної капітуляції Японії, однак, не відігравши основної ролі у продовженні війни, влада СРСР вирішила зацентувати увагу саме на 9 травня.

З 2014 року Україна приєдналася до європейської традиції вшанування жертв війни 8 травня, проте це не означає, що 9 травня викреслено з ряду важливих дат. Відповідно до Закону України «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років» закріплено положення про щорічне відзначення 9 травня «Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні» (День Перемоги). Відповідно до закону порядок і список заходів визначаються Кабінетом Міністрів. Станом на 2017 рік, можна спостерігати, що у свідомості людей відбулися певні зміни: від святкування все більше переходимо до вшанування. Проте, на жаль, не зникли «ура-переможці», які є дестабілізуючим фактором у країні та реальною небезпекою в умовах військової агресії Росії.

В останні роки велика увага приділяється руйнуванню історичних міфів та поширенню історичних фактів. Вшанування всіх, хто боровся проти нацистської агресії, незалежно від того, до якої армії, національності чи утворення належали вояки, стало новим напрямом політики пам'яті. Саме це може виступити новим об'єднуючим фактором для громадян України, адже ніхто не має бути забутим чи обмовленим.

Головною відмінністю між відзначенням 8–9 травня в Радянському Союзі і Росії від західних країн є те, що перші приділяли більше уваги святкуванню, а другі вшановували пам'ять полеглих людей.

Отже, в період з 1965 по 1991 рр. в Радянському Союзі розвивали та формували нові міфи, що стосувалися Другої світової війни, або ж, як її подавали, «Великої Вітчизняної Війни». Влада перечекала майже два покоління з метою витіснити страшну пам'ять про жахи, що пережили учасники війни. Виросло та виховалось нове покоління, що сприймало слова ідеологів як істину в останній інстанції. Використання образу «Перемоги» дозволило об'єднати радянських людей навколо ідеї спільного ворогу та наймогутнішої держави-переможниці. Одночасно свято дозволяло підтримувати відчуття постійної загрози з боку «ворожих» капіталістичних держав. З кожним роком масштаби парадів та інших ритуальних дійств збільшувалися, за рахунок святкових заходів та пропаганди відвертали увагу від реальних проблем держави. Свято Перемоги з 1965 року міцно закріпилося як одне з головних державних свят.

Магурін О.О., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУЧАСНА ЛЮДИНА ТА СМІТТЯ

Природа – не сильно вразлива система. Вона має велику здатність до адаптації та самовідновлення й може пережити різні негаразди. Але розвиток людини та цивілізації настільки швидкий, що природа не встигає за їхніми темпами. За останні 10 років загроза для екології та екосистеми є основною проблемою світу. Ніколи раніше людство так сильно не турбувалося про навколишнє середовище. І це не дивно: антропогенним фактором, який впливає на нашу планету і завдає великої шкоди всьому живому, вже не можна нехтувати. Одним з наочних доказів цього є концентрація вуглекислого газу в атмосфері Землі. Антропогенний вплив на концентрацію двоокису вуглецю помітний від середини XIX століття. Починаючи з цього часу, темп зростання збільшувався і наприкінці 2000-х рр. відбувався зі швидкістю $2,20 \pm 0,01$ ppm/рік або 1,7 % за рік. Згідно з окремими дослідженнями, сучасний рівень CO₂ в атмосфері є максимальним за останні 800 тис. років і, можливо, за останні 20 млн років. Відмінною особливістю парникових властивостей CO₂, в порівнянні з іншими газами, є його довгостроковий вплив на клімат.

Забруднення середовища впливає на атмосферу, гідросферу, біосферу, геосферу. Теплоелектростанції псують повітря своїми викидами, підприємства зливають хімікати в річки та озера, вбиваючи всю живність, люди вирубують ліси, а велетенські території розмиває водою та вітром видуває ґрунт. З часом деякі проблеми люди навчилися не вирішувати до кінця, а хоча б стримувати, зокрема, з розвитком технологій з'являються нові методи очищення від шкідливих речовин, їх переробка та утилізація. Фільтри стримують токсичні гази та важкі метали, не даючи їм змоги забруднити атмосферу та осісти в ґрунт, атомні, вітряні, сонячні та гідроелектростанції майже не забруднюють навколишнє середовище, а нові технологічні процеси дозволяють використовувати більш ефективно земні ресурси. Але одною із наймасштабніших проблем, з якою людство хоче розібратися останні 10 років, є сміття.

Наша країна має серйозні проблеми зі сміттям та його утилізацією. За офіційними даними, у 2016 році в Україні утворилося близько 11 млн т твердих побутових відходів, тобто 250–300 кг на людину в рік. Однак щодо переробки відходів ми катастрофічно відстаємо від сусідів: всього 3,09 % відходів було перероблено, 2,71 % – спалено, 0,003 % – компостовано. Все інше, тобто близько 94 %, вивезли на полігони та сміттєзвалища, яких в Україні у 2016 році налічувалося 5 470, і лише деякі з них відповідають європейським вимогам. Сміття може пролежати від 50 до 1 000 років і тим самим отруювати ґрунт. Науково доведено, що всього лише одна пальчикова батарейка, яка потрапила на звалище, забруднює важкими металами близько 20 м² землі. Такі елементи, як цинк, марганець, свинець, нікель, літій, марганець, ртуть, потрапляючи в ґрунт, роблять його неродючим.

Тож назріває питання – як боротися зі сміттям? Для простого населення є декілька пунктів, які слід виконувати. По-перше, виробляйте відходів якомога менше. За статистикою, 70 % побутового сміття – це обгортка, яка часто є зайвою і відразу відправляється у смітник. Наприклад, не беріть новий зайвий пластиковий пакет, купуйте продукти без обгортки та плівки, якщо це можливо. По-друге, використовуйте вторинно речі, які відслужили своє (пластикові пляшки в якості вазонів для квітів). А можливості до використання старого одягу – просто безмежні! По-третє (і найважливіше), сортуйте та здавайте сміття на переробку. Завжди, коли строк придатності продукції спливає або коли вона остаточно перестала виконувати свої функції, здавайте її на переробку. Це є очевидний спосіб хоч трохи допомогти природі. Переробляючи відходи, ми зберігаємо ресурси і підтримуємо навколишнє середовище. Сучасні товари на 60–80 % виробляються з матеріалів, придатних для переробки, а значить, задача їх в спеціалізовані пункти прийому вторинної сировини абсолютна виправдана.

При виготовленні пластмас можна застосовувати альтернативні, перероблені або біорозкладні матеріали, удосконалювати конструкції виробів з метою зменшення кількості пластику, збільшення терміну служби продукту, його ремонту і повторного використання. Слід розробляти екодизайн: упаковка товарів з можливістю її повторного використання і переробки, розробка ефективної конфігурації для зручної доставки, тобто потрібно придумати таку форму продукту, яка дозволить за одне транспортування перевезти якомога більше одиниць товару. Розширення відповідальності виробника за відходи допоможе ситуації. Компанії мають прагнути до зменшення кількості відходів, вони повинні нести відповідальність за сміття, вироблене їхніми продуктами. Варто дотримуватися нормативів утилізації, сплачувати екологічний збір тощо.

Отже, щоб і надалі насолоджуватися красою природи, свіжістю прохолодного повітря та чистотою води, нам усім слід докладати зусиль. А сміття – це головна проблема, від якої треба позбавитися раз і назавжди. Адже, як говорив Том Саки, гендиректор TerraCycle – компанії, яка займається переробкою сміття та переосмисленням цього явища: «Переробка сміття – не розв'язок проблеми, а лише тимчасовий пластир. Рішенням стане перехід до світу, де не існує сміття. Ось чого ми повинні досягти».

Макаров О.В., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

РАНОБЕ І ПРОБЛЕМИ ЇЇ АДАПТАЦІЇ

Ранобе (або лайт-новела) – японські романи з ілюстраціями, основна цільова аудиторія яких – підлітки та молодь. Їх зв'язок з аніме є помітним з першого погляду – найчастіше автори користуються ілюстраціями в схожому стилі як всередині тому, так і на обкладинці. Проте, навіть після того, як ранобе стали масово екранізувати, основним джерелом для японської анімації (аніме) залишилися манга.

Манга та ранобе технічно, як комікси, так і проза з ілюстраціями, розповідають історію, проте це не робить їх однаково зручними до серіальної інтерпретації. Принципова відмінність між ними – різні форми сторітелінгу, які визначають сприйняття історії. Так, у ранобе читач сприймає те, що відбувається через внутрішній монолог протагоніста, а відносини між героями розкриваються через діалоги між ними.

Незважаючи на те, що індустрія постійно змінюється, більшість ранобе можна більш-менш віднести до однієї з трьох тематик: фентезі, повсякденність та ісекай. У порівнянні зі стандартною літературою письменникам-початківцям легше працювати з ранобе, адже багато видавців спонсорує конкурси для авторів цього жанру, допомагаючи розвивати їх творчість. Після публікації такі роботи часто привертають увагу компаній, що займаються виробництвом аніме. Так вони підтримують екранізації.

Коли надходить час адаптувати історію в аніме, творці неминуче стикаються з труднощами. Якщо переносити на екран ці розмови, серіал вийде затягнутим. Якщо ж, навпаки, прибрати з ранобе «воду», персонажі не будуть достатньо розкриті, адже їх розвиток в оригіналі відбувається в основному через розмови. Без внутрішнього монологу, який займав величезну частину новели, головний герой буде плоским і неживим. Тому слід дотримуватися балансу між словом і дією. Те, що відбувається в манзі будь-якого жанру, сприймаєш через дію й не має значення, що це: посиденьки за чаєм або запекла битва. У ранобе все навпаки. Зрештою, ранобе – це література. Значну частину часу читач сфокусований на діалогах. У манзі ж він буквально спостерігає дію за допомогою кадрів (фреймів). Перенести історію такого формату в аніме набагато простіше навіть з технічного боку. Якщо екранізувати ранобе у той же спосіб, що і мангу, глядач легко втратить інтерес до знеособлених героїв. Тому режисерові необхідно відчути цю тонку грань, щоб випустити гідний серіал.

На тлі популярності ранобе серед творців аніме зростає і кількість серіалів-одноденків. Коли в індустрії з'явився попит на жанри гарем та ісекай, безліч ранобе на тематичних сайтах стали джерелом ідей. Погані екранізації, як правило, мають однаковий набір штамів (сильний головний герой без відмінних рис особистості, декілька любовних інтересів, тематика – фантастика, фентезі та / або відеоігри), тому розпізнати їх просто. Це неминуче призводить до того, що аудиторія складає думку про серіал, виходячи лише з того, що він – адаптація ранобе. Такий підхід грає на руку тим, хто не визнає сучасне аніме в принципі, порівнюючи прохідні серіали з більш ранньою класикою. Спостерігаючи за тим, як багато ісекай виходить щосезону, в це дійсно можна повірити.

Проте є безліч прикладів хороших аніме-адаптацій. «Re:Zero», у якого не так давно вийшов другий сезон, уникає (і навіть висміює) ці штампи. Все починається цілком звичайно з протагоніста-отаку, що потрапляє у фентезійний світ, проте далі глядачеві відкривається основна особливість історії – здатність героя вмирати і перероджуватися в певній часовій точці. Він аналізує свої дії і робить так, щоб домогтися найкращого результату подій. Крім того, смерть протагоніста завдає йому страждань і впливає на його психіку. Незважаючи на труднощі із розкриттям другорядних персонажів, серіал можна назвати однією з найкращих екранізацій ранобе.

Ще один вдалий приклад адаптації – «Toradora». Головний герой виявляється в класі зі своїм найкращим другом і дівчиною, в яку давно закоханий. Там же він зустрічає хуліганку і грозу всієї школи, яка виявляється його сусідкою і, до того ж, закоханою в його найкращого друга (ось така шкільна «Санта-Барбара»). Кожен персонаж вийшов досить розкритим і живим. Тим не менш, це не рятує аніме він затягнутості і філерів, тому не можна сказати, що він подолав усі штампи жанру.

Індустрія японської анімації стрімко розвивається, знаходить нові джерела ідей і самостійно задає тренди. Для письменника адаптація його ранобе – не тільки факт визнання, а й можливість зайвий раз пропіарити оригінальний роман. Поки обидві ці сторони зацікавлені один одному, спільні роботи будуть виходити все частіше. Залишається лише спостерігати за розвитком цієї тенденції, адже, судячи з усього, її історія тільки починається.

Отже, основна проблема адаптації ранобе – правильне перенесення сюжету, який проходить через монолог протагоніста; розкриття персонажів, щоб при цьому вони не виглядали плоскими і нецікавими. Наскільки успішно адаптації вдасться вирішити ці проблеми, залежить від режисера, але все це буде неважливо, якщо сам сюжет, написаний автором ранобе, буде нецікавий і неглибокий.

Маркєєв Б.В., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ СЕРЕД МОЛОДІ УКРАЇНИ

Булінг, або ж цькування – найчастіше систематична агресія однієї особи або групи осіб стосовно іншої особи за наявності відмінностей, слабкостей. Ця проблема виникає майже на усіх етапах соціалізації людини, але, на думку вчених, здебільшого під час навчання у молодшій та середній школі. За даними дослідження ЮНІСЕФ, 2018 року в Україні: 67 % дітей у віці від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу; 24 % дітей стали жертвами булінгу; 48 % дітей нікому не розповідали про випадки булінгу; 44 % школярів були спостерігачами булінгу, але ігнорували його, бо їм було страшно за себе.

Цькування проявляється у:

- завданні фізичної шкоди;
- психологічному натиску: ігнорування, чутки, жарти;
- у корисних цілях: крадіжки, вимагання грошей.

З розвитком суспільства розвиваються і способи завдання шкоди, таким чином на сьогодні виник та розповсюджується кібербулінг: цькування за допомогою мережі інтернет та електронних пристроїв. Усіх кривдників об'єднує ціль, заради якої вчиняється подібне, це – власна вигода та авторитет, який можливо отримати в результаті зчиненого. Причинами таких дій може стати як будь-яка дрібниця, так і особливості сім'ї жертви, її матеріальний чи фізичний стан, але варто зауважити, що булери також є жертвами насилля чи проблем сім'ї, через що намагаються затвердитися в очах однолітків. З цього слідує, що сім'я як один з найперших етапів соціалізації, а насамперед старші її члени, слугують кісткою особистості дитини. Саме дорослі своїми емоціями та реакціями доносять дітям правильність тих чи інших дій. Також доречно розрізняти конфлікт і булінг: їх спільна ознака – це присутність проблеми між членами суспільства, але різниця полягає в систематичності булінгу та одноразовості конфлікту.

Відомо, що учасниками дилеми є жертва, нападник та спостерігачі. Але існує ще один тип поведінки «булер-жертва» – це люди, які зазнають шкоди від сильніших за них та при цьому завдають шкоди слабшим, таким чином втамовуючи власний біль. Характерними ознаками жертви часто є чутливість, фізична слабкість, низька самооцінка, в той час як кривдник може вирізнятися розвиненим інтелектом, здатністю бачити слабкі місця жертви. Роль спостерігачів, на думку дослідників, є однією з найважливіших через кількість людей даного типу. Від їх реакції залежать подальші дії кривдника над жертвою: сміх та радість вказуватимуть доцільність зчиненого, а от захист та хвилювання за жертву, навпаки, будуть стримувальним фактором. Суть у тому, що перед спостерігачем стоїть вибір: ігнорувати подібні випадки чи цілком можливо наразити себе на небезпеку.

Варто приділити увагу старшим наглядцям даного дійства – вчителям. Їх функція полягає у допомозі соціалізації дітей та їх розвитку. Але вони часто стають спостерігачами, котрі розуміють як можна все вирішити, але їх зусилля марні. Не менш важливий той факт, що через особливості ієрархії в школах, яка діє за принципом «учитель – учень», перші іноді постають прикладом для агресорів. Так трапляється через владу та авторитет, яку мають вчителі, обіймаючи дану посаду. Своїми агресивними вчинками стосовно учасників навчального процесу на кшталт публічного висміювання чи покарання, вчителі дають інструкцію щодо того, як чинити можна. Діти, зі свого боку, розуміють це як особливості життя у суспільстві і відтворюють все у власному колі.

Розглянемо сучасний вид цькування – кібербулінг. До середовищ, в яких він виникає, належать: онлайн-ігри, соціальні мережі, месенджери, форуми та т. д. Особи, які вдаються до подібного насильства, здебільшого поширюють брехню про жертву чи розповсюджують її незручні фотографії, пишуть погрози чи брідкості у приватні повідомлення або ж видають себе за інших людей та витягують потрібну інформацію, яку використовують проти жертви. Жахливий той факт, що онлайн-знущання змушують жертву почуватися в небезпеці постійно, навіть перебуваючи вдома. Відмінність від реального булінгу полягає в тому, що кібербулінг залишає докази по собі у вигляді цифрової інформації.

Докорінного розв'язання даної проблеми поки що не існує, можливо, це через особливості структури людського суспільства. Але профілактика подібної хвороби в суспільстві є та розвивається. Насамперед це заходи на початкових етапах входження людини в суспільстві, які покликані відрізнити добре та погане.

Матвеев Д.В., студ., гр. П-4, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО ХЛОПОМАНСТВА

Хлопоманство – це різновид громадського руху 1850–1860-х років, що був представлений польською інтелігенцією, студентською молоддю, нащадками спольщених православних родин, які прагнули зближення з народом. Буквально означає «селяноманія».

Хлопомани – це польський термін на означення прихильників селянства; невдовзі цю презирливу назву перебрали самі адепти «любові до простого українського народу». Аналогічне явище, тільки у менших масштабах, існувало також у Білорусі.

На нашу думку, хлопоманство є не прагненням ідентифікувати себе з українським народом, а даниною соціально-революційним ідеям Заходу.

Процеси формування української та польської нації тісно пов'язані, бо достатньо тривалий час відбувалися на спільній території. Справедливо буде зауважити, що епохальністю для обох націй відзначалося ХІХ століття, а точніше – друга його половина. Саме в цей час, під пресингом імперських режимів Романових і Габсбургів, українська та польська інтелігенція інтенсивно працювали над оформленням своїх «національних проєктів», намагалися знайти їм легітимний шлях до реалізації. Основною проблемою тогочасного націотворення і українців, і поляків був пошук етнонаціональних ідентантів, які б послужили базою їхніх національних проєктів. Серед таких ідентантів виділялися віра, етнічне та соціальне походження, мова, територія тощо.

Історичні реалії зумовлювали внутрішню боротьбу, внаслідок чого виникла поліфонія критеріїв ідентичності. Регіоном, де ідентанти мали особливу й принципову вагу, було Правобережжя України (українці втратили його під час «Руїни», а поляки – внаслідок поділів Речі Посполитої в останній третині ХVІІІ ст.). Саме на Правобережжі виникло достатньо своєрідне явище – «хлопоманство». Воно має свою історію, висвітлити яку допомагає достатньо широка джерельна та історіографічна база, залишена нам активними учасниками громадського руху Борисом Познанським, Володимиром Антоновичем, Тадеєм Рильським та ін. Хлопоманство знайшло відгук й серед молоді Лівобережжя та Південної України, зокрема в Харкові, Одесі, Чернігові, Полтаві.

Хлопоманство було нав'язане модерністським рухом, який прийшов до нас саме із Західної Європи. Спочатку хлопомани вірили в те, що стагнація, яка охопила інтелектуальне середовище, і тривала культурна криза викликані життям у місті. Тому було поширене повернення до природи, бажано – до сільської місцевості, яка повинна була стати джерелом оновлення життєвих і мистецьких сил, ослаблених внаслідок пристосування до сучасного способу життя. Вільна група молодих художників і політичних мислителів почала захоплюватись селянством як «ядром нації» та наголошувати на необхідності відстоювати селянську справу, з часом вони стали сприймати цю справу як свою.

Отже, студенти, представники переважно з польських і спольщених українських шляхетських родин починають відмовлятися від своїх польсько-шляхетських привілеїв заради якоїсь там «української справи», починають пропагувати українську мову, розмовляти й писати нею, одягатися в народний одяг. Під час студентських канікул вони мандрували селами, збирали народні пісні, казки, прислів'я, звичаї та обряди. Водночас розповідали селянам про славне минуле України, її злиденне становище та можливий вихід з нього. Така діяльність тривала протягом усього 1860 року.

Але це все відбувається не з простого любовного потягу до нашої культури.

Хлопоманство з'явилося в часи розквіту демократичних рухів у різних країнах Заходу (аболіціоністського, феміністичного, антикріпосницького), у часи, коли зароджуються основні політичні течії. Хлопомани ввібрали в себе соціально-революційні ідеї та створили власне свою течію за демократичну боротьбу на землі, де вони жили. Так, у першому числі часопису «Основа» за 1862 рік Володимир Антонович написав: «Я – перевертень і пишаюсь цим так само, як пишався б в Америці, якби з плантатора перевернувся на аболіціоніста, чи в Італії з папіста став би чесним працюючим слугою спільної народної справи».

Хлопомани прагнули демократизації суспільних відносин, вони розуміли свою відчуженість від народу та землі, на якій вони живуть, вважали себе «колонізаторами», намагалися відновити справедливість. Наслухавшись соціально-революційних проповідей Заходу, усвідомивши, що варто служити тому народові, серед якого живеш, а не нищити та принижувати його, вони переходили в православ'я, відмовлялися від підтримки польського руху, відійшли від польських студентських організацій і заснували, можна сказати, громадську організацію, українську громаду. Вони знайшли історичні несправди з боку польської шляхти щодо українського народу – хлопів. Більше того, вони сповідували ідею національного самоврядування та незалежності.

Володимир Антонович, головний ідеолог хлопоманства, що також накреслив і програмові його засади, писав, що для польських шляхтичів (він сам поляк за національністю), що живуть в Україні, є лише два шляхи: «...або полюбити народ, серед якого вони живуть, проїнятися його інтересами, повернутися в народ, колись залагодити покинутий їх предками і невтомною працею та любов'ю, в міру сил, залагодити все зло, принесене ними народу, який вигодував чисельні покоління вельможних колонізаторів, і якому ці останні за піт та кров платили презирством, лайкою, зневагою його релігії, звичаїв, моралі, людськості, – або ж, якщо для цього не вистачить моральної сили, переселитися в землю польську, заселену польським народом для того, щоб не додавати собою ще однієї дармоїдської особи, для того, щоб, нарешті, позбутися самому перед собою огидного докору в тому, що і я теж колоніст, теж плантатор, що і я опосередковано чи безпосередньо (що однаково) користаюся чужою працею, заступаю розвитку народу, в хату котрого я заліз непрошений, з чужими йому намірами, і що я належу до табору тих, хто прагне загальмувати народний розвиток туземців і що невинно поділяю відповідальність за їх дії».

Тут бачимо, що головний ідеолог хлопоманства визначає свою мету не просто ідентифікуватися з народом, а полюбити його, проїнятися його інтересами та очолити його. Він хоче відновити справедливість, розуміє, що народ України експлуатується, і не хоче бути експлуататором. От і наші соціально-революційні ідеї.

Хлопомани не просто намагалися ідентифікуватися з українським народом, вони, у першу чергу, займалися просвітницькою діяльністю. Їхнє завдання – добровільне служіння своїм учорашнім «слугам», підняття культурно-освітнього рівня селянства та його громадянської свідомості. Під час студентських канікул учасники молодіжного руху мандрували Україною, аби краще «пізнати її людність».

На кінець 50-х років XIX століття подібні подорожі здійснювали чисельні однодумці В. Антоновича. Цікаво, що це були не лише зовнішні спостереження за життям селян; під час «вакацій» мали місце безпосередні контакти, коли студенти брали участь у сільських роботах разом із селянами, спільно з ними відпочивали. У слідчій справі, яка наприкінці 1860 року велася щодо декількох київських студентів, звинувачених у «злочинному зближенні з селянами», зберігся допит В. Антоновича: «1859 року з товаришем Тадеєм Рильським здійснив тривалу подорож Київською, Херсонською та Катеринославською губерніями.... Антонович бажав придивитися до народного побуту, мови, звичаїв, способу життя тощо ...для написання нариса про народний побут, з метою розміщення в журналі. Одяг селянський у Антоновича є й він любить його носити виключно з міркувань естетичної симпатії. Він ним послуговувався під час етнографічної екскурсії...».

1859 року студенти заснували школу, де зібрали 15 бідних юнаків, котрих «вчили в національному напрямі».

Українське хлопоманство, пов'язане із українофільством, формувало із хлопоманів з їхніми україноцентричними переконаннями українських реформаторів, людей, які хотіли створити націю, людей, які не просто ідентифікували власну належність до українського народу, а й виявляли громадянську активність щодо утвердження національних інтересів свого народу.

Значна частина вихованої на польській культурі молоді відмовилась від аристократизму та від власних станових привілеїв і проявила себе українською національною елітою. Чому? Тільки через їхні демократичні та національно-революційні переконання.

Хлопомани розмовляли українською мовою, носили національний одяг, улаштовували маніфестації на честь Т. Шевченка. Однак серед них траплялися й польські сепаратисти з представників привілейованого стану, яких часто вважали українофілами. Вони мріяли про об'єднання України з Польщею, не обмежуючи своїх претензій Дніпром. Ці особи використовували рух задля здобуття підтримки українців у польських повстаннях та очищення іміджу поляків в Україні як нелюдів.

Культурно-освітня діяльність хлопоманів викликала обвинувачення з боку російських публіцистів у політичних зв'язках із польським повстанням 1863–1864 рр., хоча хлопомани вважали його чужою справою. Після Валуєвського циркуляру 1863 року хлопомани припинили свою діяльність, однак продовжували брати участь у діяльності Київської Громади.

Отже, хлопоманство – це данина соціально-революційним ідеям Заходу українізованої еліти. Хлопомани визначали своє основне завдання реалізацією своїх демократичних переконань на теренах України. Діячі руху вважали, що їх можна реалізувати, лише допомагаючи корінному населенню відійти від шкоди, завданої поляками, та переставши витирати ноги об простих людей.

Матвій В.І., студ., гр. ПВ-5, ФБСО
Науковий керівник: Саннікова С.Б., ст. викл.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ДОТРИМАННЯ ЛЕКСИЧНИХ НОРМ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ

У мовознавстві давно утвердився термін «розмовна лексика». Здебільшого його використовують для позначення групи слів, що входять до складу літературної мови, не порушуючи її норм. У процесі розвитку літературної мови кількість і якість мовних варіантів, які підлягають нормуванню, змінюються. Мовні норми найповніше й у певній системі зафіксовані у правописі, словниках, довідниках, підручниках і посібниках із української мови. Лексичні норми – це норми слововживання, прийняті в сучасній українській літературній мові. Вони регулюють вибір слова відповідно до змісту й мети висловлювання. Джерелами засмічення мовлення можуть бути діалектизми; слова іншомовного походження, використані невміло чи без потреби; жаргонізми; сленг; просторічні слова; вульгаризми; слова-паразити.

Розмовний стиль мовлення – це стиль, який використовується в усному повсякденному спілкуванні. Основне призначення розмовного стилю – бути засобом невимушеного спілкування людей, живого обміну думками, з'ясування побутових стосунків. У розмовному стилі відсутній попередній відбір мовного матеріалу. Вживаються разом із нейтральною лексикою стилістичнознижені мовні засоби: фразеологізми, діалектизми, жаргонізми тощо. Часто вживаються в розмовній мові вигуки, частки, вставні слова, неповні речення, усічені конструкції, риторичні запитання, повтори, неузгоджені словосполучення тощо. У розмовній мові велику роль відіграють невербальні засоби спілкування: міміка та жестикуляція, які надають мовленню яскравості та емоційності.

Стильова розмовна норма – ознака розмовного стилю спілкування. Залежно від того, яким рівнем мовно-літературного стандарту оволодів мовець, його розмовно-побутова мовна практика матиме відповідне співвідношення ненормативних/нормативних елементів, засобів вираження думки та емоцій, передавання ситуативної експресії. Тобто вона буде проявом усної літературної мови чи репрезентантом мови з периферійними перехідними елементами, з тяжінням до конотованої народнорозмовної мови з говірковими, діалектними, інтердіалектними, лексичними, граматичними елементами, особливостями наголошування, вимови, а можливо, із соціально-жаргонними нашаруваннями. Розмовна лексика – це характерні для усної розмовної практики складні іменники з дієслівним компонентом у формі наказового способу та дієслівним коренем у ролі другого компонента (*вернидуб, душогуз*); субстантивовані іменники (*старий, братова, диспетчерська*); іменники жіночого роду із суфіксом *-к-, -н-, -еч-, -анин-, -ш-, -их-* (*професорка, тяганина, головоха, директорша*); власні назви людей, що є варіантами офіційних власних назв (*Маруська, Настуля, Петрусь, Мишко*), та ін.

Поняття «розмовна лексика» вужче, ніж поняття «лексика розмовної мови», оскільки останнє може покривати шари діалектних слів, просторіччя, сленгу, жаргону, суржику, всіх макротериторіальних варіантів народнорозмовної практики, зокрема й форм, неправильних «з погляду фонетичної, словотвірної, граматичної будови на зразок: *кореш, холера, паняй*.

Отже, термінологічний відповідник «розмовна лексика» – криве дзеркало й розмовного стилю і літературної мови, оскільки відображає лише частку його лексичного складу, який в українській стилістиці вивчають на матеріалі розмовно-побутової мови, виробничо-службових жанрів усної мови, писемних текстів художнього та публіцистичного стилів. Мовознавець Л. А. Коробчинська виділяла три підгрупи у структурі розмовної лексики: власне *розмовна лексика*; так зване *просторіччя*; грубе *просторіччя*, або *вульгаризми*. Емоційність мовця може мати ознаки розмовності, поетичності, публіцистичності. З-поміж вербальних виразників людських емоцій називають: вигуки (*ага, ого, овва, ух*), назви психічних, внутрішніх станів, емоцій (*переживати, ненавидіти, нудьга, радість, захоплення, зневага*), назви-характеристики людей (*писака, вертихвістка, бабій, реп'ях*), дій людини (говорити – *брехати, верзти*, спати – *дрихнути*, казати – *теребенити, базікати, лепетати*), частин тіла (*баньки, щічки, рило, пика, ротяка*), матеріальних об'єктів (*вазочка, рученька, городище*), а також будь-які поняття з негативним та позитивним оцінним компонентом семантики.

У повсякденному житті ми, звісно, частіше використовуємо розмовний стиль мовлення. Тому для того, щоб дотримуватися лексичних норм в побуті, слід позбутися діалектизмів, жаргонізмів, слів-паразитів та суржику. Суржик – суміш двох або кількох мов, об'єднаних штучно, без дотримання норм літературної мови. Спочатку термін «суржик» (без додаткових визначень) вживався переважно щодо українсько-російського суржику, адже процес русифікації тривав довгих чотири століття. Суржик уже доволі давно став частиною української мови. В художній літературі суржик використовується досить часто, залежно від тематики твору. Але використовується, перш за все, для того, щоб підкреслити певні риси, щоб створити ефект іронії, комізму, тобто для того, щоб надати смислового навантаження героям

твору. Але це все робиться з певною творчою метою. Зовсім інакше ставлення до суржика має бути в побутовій, а особливо побутово-діловій сферах спілкування. Потрібно усвідомити, що розмовляти суржиком – це ознака мовленнєво-мисленнєвого примітивізму, неосвіченості, провінційності, байдужості до своєї мовної поведінки, а отже, неповаги до української мови, свідчення неможливості професійного зростання.

Позбутися суржика практично дуже непросто. Але все ж потрібно працювати над очищенням рідної мови. Є досить багато методів для боротьби із суржиком. Ми виділяємо найбільш дієві поради, які, на нашу думку, допоможуть побороти суржик: читати книги та дивитися фільми українською мовою; переглядати експрес-уроки та корисні поради на тему «Суржик» у форматі відео; слідкувати за своїм мовленням (намагатися розмовляти тільки українською мовою); користуватися словником, якщо з'являється навіть невеличкий сумнів у правильності слововживання.

Книги та фільми допоможуть вдосконалити та збільшити наш словниковий запас, а від експрес-уроків можна довідатися про типові помилки в мовленні. Зазвичай такі відео короткі, мають гарне оформлення, зацікавлюють і легко запам'ятовуються. Поєднуючи ці два пункти, ми будемо правильно формувати речення і швидше думати над доречністю і правильністю вживання слів.

Існує ще одна ненормативна проблема у слововживанні – це діалектизми. Діалектизм – це слово, що є характерним для певного територіального або соціального діалекту (обмеженість території). Вживання діалектної лексики в художній літературі надає твору емоційної яскравості, визначення належності до певної місцевості. Але в спілкуванні потрібно слідкувати за використанням діалектизмів. Вони хоча і надають мовленню емоційності, але здебільшого є незрозумілими для оточення.

А ось використання жаргонізмів в мовленні людей – це соціальна проблема. Проблема використання жаргонізмів у мові залишається відкритою. В сучасній українській мові найвиразнішими є жаргонізми, котрі вживаються в молодіжному середовищі. Прикладом можуть бути студентські та шкільні колективи. Звісно, деякі із жаргонізмів носять професійний характер залежно від спеціалізації та предметності. Наприклад: *пара* (практичне, або лекційне заняття); *хвіст* (академічна заборгованість, тобто не складений вчасно залік чи іспит); *студак* (студентський квиток); *тролик*, *трайбик* (тролейбус); *комп* (комп'ютер); *клава* (клавіатура); *вебка* (веб-камера); *лаба* (лабораторна робота); *няшка* (гарна людина); *фейс* (обличчя); *родаки* (батьки); *облом* (невдача); *прикол* (веселе, цікаве, анекдот); *крутий* (багатий) і багато іншого. Багато хто використовує сленг або жаргонізми для надання своєму мовленню веселого настрою, у такий спосіб створюючи свій світ, відмінний від дорослого. Жаргон – дуже приставуча манера мовлення. Але серед дорослих також використовується специфічна лексика всупереч мовним нормам.

Жаргонізми – це специфічна лексика, що вживається у розмовному мовленні людей окремих соціальних груп, зв'язаних певною спільністю інтересів – професією (жаргон шоферів), перебуванням у певному середовищі (солдатський жаргон), однаковим захопленням (жаргон рибалок). Діалектизми та жаргонізми дуже часто вживаються в повсякденному житті. Вони належать до лексики обмеженого вживання. На нашу думку, слід уникати використання таких слів, тому що вони, як і суржик, засмічують літературну мову. Діалектизми та жаргонізми слід використовувати дуже виважено, вміло та обережно, пам'ятаючи про те, що це одиниці позалітературного рівня. Невмотивоване використання слів, що належать до цих груп, розхитує літературні норми та знижує рівень культури мовлення. І тому змінюється поняття культурної людини. З'являється два рівня мовлення, два рівня спілкування. Але ж українська мова є однією з найкращих мов світу. Вона настільки милозвучна і красива, настільки багата на влучні слова, що будь-яку емоцію, позитивну чи негативну, можна висловити, використовуючи саме літературну мову, а не якісь там жаргонізми, лайливі слова, сленгові, діалектні слова і тому подібні.

Потрібно боротися за чистоту своєї рідної мови. Мова повинна розвиватися. Потрібно свідомо ставитися до кожного слова, стежити за своїм мовленням, аналізувати його, контролювати слововживання, у разі потреби перевіряти за відповідним словником, навчитися чути себе, таким чином виробляти чуття правильного мовлення. Потрібно активно пізнавати світ, культуру, розвивати здібності, читати, спілкуватися, виступати з доповідями з фахової тематики, тобто збільшувати словниковий запас фахової, специфічної мови.

Поради для боротьби з діалектизмами та жаргонізмами ідентичні до порад боротьби із суржиком. Намагайтеся розмовляти тільки українською літературною мовою в повсякденному житті, тому що так ви будете розвиватися як розумна, індивідуальна та креативна особистість. Ознакою сучасної людини має бути прагнення до очищення та вдосконалення своєї мовної культури та заохочення до цього процесу інших. І головне – говоріть правильно, пишіться тим, що ви вмієте говорити красивою українською літературною мовою. Мова буде чистою тоді, коли вона буде чисто звучати.

Праця над своїм мовленням викликає повагу і, без сумніву, дає результати. Шляхів вдосконалення є безліч, а процес триває все життя.

Миколук Є.С., магістрант, гр. 11Мд-СОіст.
Науковий керівник: Власюк І.М., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОСТІ МАКЕДОНІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Проблема вирішення македонського питання набула особливої гостроти наприкінці XIX – на початку XX ст. Протягом XX ст. територія македонських земель входила до складу Королівства сербів, хорватів та словенців; у період Другої світової війни Вардарська Македонія була окупована Болгарією. Після Другої світової війни ці землі перебували як союзна республіка у складі СФРЮ.

Проголошення незалежності Македонією відбулося восени 1991 р. 17 листопада 1991 р. було прийнято Конституцію Республіки Македонія, за якою вона проголошувалася демократичною суверенною державою. Вищим законодавчим органом влади країни є однопалатний парламент – Збори Республіки Македонія (120 депутатів, які обираються строком на 4 роки).

Необхідно зазначити, що Македонія змогла домовитись про мирний вихід зі складу Югославії, на відміну від інших республік. 21 лютого 1992 р. було підписано угоду про виведення Югославської народної армії (ЮНА) з території республіки.

Основною метою зовнішньополітичного курсу керівництва Республіки Македонії було вирішення двох завдань: визнання легітимності свого існування і розв'язання проблеми безпеки нової держави. Країні також потрібно було вирішувати проблему перехідного періоду до ринкової економіки і виходу з кризи. У першій половині 1990-х рр. країна перебувала в економічній та зовнішньополітичній ізоляції (на 1993 рік її визнали Україна і лише 29 країн світу), була однією з найбідніших республік колишньої СФРЮ. Греція заперечувала назву республіки – Македонія (таку назву має область в Північній Греції), виступила проти використання грецької символіки, зажадала гарантій від Македонії про відсутність територіальних претензій. Болгарія відмовила в існуванні македонської нації, хоча визнала її державність; македонці в історичному аспекті вважалися болгарами; Туреччина мала тут свій вплив через мусульман; Сербія також вважала історично її своєю територією.

За етнічним складом у державі македонці-слов'яни складали 66,5 %; албанці – 22,9 %; також проживали турки, серби, цигани. Албанці вимагали автономії у складі цієї держави (Партія демократичного процвітання). Це призвело до міжнаціонального напруження. Частково проблему вдалося вирішити через прийняття у листопаді 1995 р. закону про місцеве самоврядування (право використання територіальними громадами рідної мови). Однак у 2001 р. виник новий албано-македонський конфлікт. Він супроводжувався підтримкою з боку албанців Косово; сутичками албанців з македонськими військами і поліцією; операцією миротворчих сил НАТО по роззброєнню албанських військових формувань; компромісами, поступками македонської влади албанській громаді.

Євроінтеграційні процеси у Македонії посилювались у 2005–2010 рр., коли відбувалися переговори її урядовців про перспективу вступу до ЄС. 2011 рік – Міжнародний Суд ООН задовольнив позов Македонії проти Греції, згідно з яким остання не має права блокувати членство Македонії в НАТО, ЄС та інших міжнародних організаціях. Суспільні проблеми в країні загострилися у квітні 2017 р., коли відбувся штурм парламенту з боку опозиційних сил; демонстранти захопили будівлю парламенту і виступили проти обрання спікером етнічного албанця Т. Джафері.

17 червня 2018 р. міністри закордонних справ Греції та Македонії підписали угоду про зміну назви країни. У 2009–2019 рр. президентом Македонії був Георге Іванов, який виступив проти зміни назви країни, вважаючи цей крок історично помилковим для македонців, і закликав бойкотувати відповідний референдум (він відбувся 1 жовтня 2018 р., явка виборців склала 36 %). Однак 11 січня 2019 р. парламент Македонії ухвалив зміни до конституції, згідно з якими вона отримала назву Республіка Північна Македонія. 6 лютого 2019 року Македонія і країни НАТО підписали протокол про її вступ до альянсу.

Протягом періоду незалежності політичні партії продовжують відігравати велику роль у житті країни, відбувається оновлення політичних еліт. На дострокових парламентських виборах 15 липня 2020 р. найбільшу кількість голосів здобули дві основні політичні партії: СДСМ (Соціал-демократичний союз Македонії) та ВМРО–ДПМНС (Внутрішня революційна македонська організація – Демократична партія за македонську національну єдність). Провідною політичною фігурою є прем'єр-міністр країни (Зоран Заєв); президент виконує більше представницькі функції (з 2019 р. – Стево Пендаровський). Обидва лідери виступають за євроінтеграцію республіки.

Отже, становлення державності Македонії (Північної Македонії) відбувалося у складних умовах переходу до ринкової економіки, посилення міжетнічних конфліктів з албанцями, певних претензій з боку інших сусідніх держав. Однак країна змогла стати на шлях демократичного розвитку та поступового входження в європейську спільноту.

Михалюк А.С., студ., гр. 41Бд-СОіст
Науковий керівник: Шевчук А.В., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ: БІОГРАФІЧНИЙ НАРИС

29 липня 1865 року в сім'ї графа Яна (Івана) Шептицького та Софії народився син, якому батьки дали потрійне ім'я Роман Марія Олександр. Родина Шептицьких жила в с. Прилбич, що поблизу Яворова і недалеко від Львова. Батьки були не тільки високоосвіченими, але й дуже шанованими людьми свого часу. Батько Іван Шептицький (1836–1912) був депутатом австрійського парламенту, а мати – Софія (1837–1904) – дочкою відомого польського письменника Фредра. Майбутній митрополит вільно володів багатьма іноземними мовами, включаючи латинську, іврит, давньогрецьку. Під час однієї зі своїх численних поїздок за кордон, у Франції, він служив церковну службу французькою мовою. До речі, Софія Шептицька також вільно володіла англійською, німецькою та французькою мовами.

У 1875 р. Андрей Шептицький брав приватні уроки вдома, готуючись до іспитів для вступу до польської гімназії імені Франца Йосипа у Львові, чотири класи якої він згодом закінчив із відзнакою. Восени 1879 р. він продовжив освіту у Кракові в Гімназії Святої Анни, де його прийняли до п'ятого класу. 11 червня 1883 р. А.Шептицький отримав свідоцтво про зрілість. Після цього він один рік прослужив в австрійській армії, покинувши її 22 червня 1884 р.

Ще перебуваючи на військовій службі, А.Шептицький навчався на юридичному факультеті Краківського університету. Після відставки продовжував навчання спочатку у Краківському, а потім у Бреславському (Вроцлавському) університетах (1883–1887). Закінчивши їх, 10 травня 1887 року майбутній митрополит здобуває ступінь доктора юридичних наук. Упродовж певного часу Шептицький вивчав право у Відні й філософію в Мюнхені. Ще у 1885 р. заснував інтелектуально-духовне товариство «Соцієтас Гозіяна», навколо якого збиралась католицька молодь.

Під час поїздки у 1886 р. до Риму А. Шептицький мав у Ватикані щонайменше дві зустрічі з Папою Римським Левом XIII, розмова з яким, вірогідно, вплинула на вибір ним свого подальшого життєвого шляху. У 1896 р. Шептицький був призначений настоятелем Львівського монастиря св. Онуфрія. Шептицький не обмежується лише чернечою діяльністю, а йде «до людей», що згодом принесло йому велику славу та авторитет. 17 червня 1899 р. Шептицького було призначено єпископом Станіслава. Він не дуже довго залишався на цій посаді, оскільки 21 жовтня 1900 р. Папа Лев XIII призначив Андрея Шептицького архієпископом Львівським і митрополитом Галицьким, 31 жовтня у пресі з'явилося офіційне підтвердження цього призначення. Впродовж 44 років Андрей Шептицький був головою УГКЦ. Увесь цей час його життя та діяльність були переплетені з найважливішими подіями історії українського народу.

Андрей Шептицький був депутатом Сейму і членом Палати Австрійського парламенту у Відні, заснував церковний музей (нині Національний музей ім. А. Шептицького), підтримував діяльність українських культурно-просвітницьких товариств «Просвіта», «Рідна школа», «Сільський господар». Крім піклування про власне греко-католицькі церковні й церковно-громадські організації, митрополит Андрей налагоджував контакти з провідними діячами Української Центральної Ради. У 1941 р. очолив Українську Національну Раду, а в 1944 р. – Всеукраїнську Національну Раду. Під час Другої світової війни ставив питання про об'єднання всіх християн України навколо Київського Патріархату у єдності з Римським Престолом.

Митрополит Андрей проявив себе майже в кожній суспільній галузі і приклався до її розвитку, маючи величезний вплив на духовність свого народу. У 1906 р. він організував перше в Україні паломництво на Святу Землю – Єрусалим, в якому брало участь понад 500 осіб. У 1903 р. заснував Народну лікарню, в якій могли безкоштовно лікуватися бідні люди, а сестрами милосердя працювали черниці.

Єпископ Галицький – засновник національного музею у Львові, будинок для нього придбав в 1905 р. на власні кошти. Завдяки піклуванню Шептицького в музеї зібрано одну з найбільших в Європі колекцій іконопису. Шептицький – засновник Земельного банку у Львові (1910), кредитної спілки «Руська ощадниця» в Перемишлі. На кошти митрополита придбано будівлю для художньої школи В. Новаківського й майстерню М. Сосенко і А. Куриласа. Шептицький надавав стипендії молодим українським художникам для отримання художньої освіти в найкращих навчальних закладах Європи. Ним заснована Львівська Богословська Академія (у 1928 р. – єдиний український виш на території Польщі). Брав участь в розвитку страхування.

А. Шептицький протягом усього життя займався науковою роботою. Навіть наприкінці життя, незважаючи на параліч правої руки та обох ніг, якими він не володів останні 14 років свого життя, незважаючи на важкі обов'язки митрополита, весь вільний час він проводив в особистій бібліотеці, яка була однією з найкращих не лише в Західній Україні. Андрей Шептицький помер 1 листопада 1944 р.

ДАВНЬОГРЕЦЬКІ СОФІСТИ ПРО ПРИРОДНЕ ПРАВО

Тема прав і свобод людини, а особливо питання природних прав, пронизують усю історію людства і є так званими «вічними» питаннями. З давніх-давен звичайні люди, а тим більше інтелектуали різних країн та епох, розмірковували над феноменом прав людини. Що є право за своїм змістом і суттю? Яке воно є від природи, незалежно від людського встановлення? Чи існують об'єктивні, незалежні від самих людей та держави, онтологічні та ціннісні критерії, що дозволяють з максимальною достовірністю відрізнити праве від неправого, право як таке від природи, від права, встановленого державою? Якщо ж такі критерії існують, то як їх виявити, обґрунтувати і практично застосувати?

Здавалося б, абстрактні, відволікаючі та спекулятивні питання, які дуже далекі від життя і годяться лише для непотрібних, схоластичних дискусій. Питання, які, як здається, зовсім не стосуються реального життя тисяч і мільйонів людей. Однак ні. В соціальній, політичній та і в усій людській реальності за цими питаннями чітко проглядається практика життя, яка щоразу, як тільки виникають правові колізії, повертає до них не лише окремих людей, але й соціальні групи, народи, нації. Більше того, «проза» життя, як не дивно, дуже часто ставить питання не просто про права і свободи, а про те, чи є взагалі в людей підстави для права людини? Ось чому варто стверджувати, що за усієї глибини феномена прав і свобод людини та різноманітності його вимірів і багатств методологічних підходів незмінним залишається одне: все починається з теми природного права. В якому б ракурсі дослідники не розглядали тему людських прав і свобод, вони ніяк не можуть оминати проблему природного права як фундаментального виміру цієї багатогранної теми. Саме цим пояснюється мій дослідницький інтерес.

Можна говорити про багатьох авторів стародавнього світу, однак зазначу, що цілісний і певною мірою кумульований підхід до проблеми природного права все ж таки вперше зустрічається у софістів. Вважається, що цей напрям давньогрецької філософії чи не вперше в історії стародавньої Західної Європи поламав усталену на той час (середина V – перша половина IV ст. до н. е.) традицію розглядати головним об'єктом своїх роздумів навколишній світ – природу, космос, всесвіт. Софісти перші заговорили про людину як стрижневе явище світу, як вирішальний об'єкт уваги мудреців. Такий підхід, як відомо, виразився у знаменитих словах Протагора, які дійшли до наших днів: «Людина є мірою усіх речей: існуючих, що вони існують, і неіснуючих, що вони не існують». А відтак, зробивши людину осердям буття і головним предметом філософських розмислів, софісти рано чи пізно мали прийти до питання про її сутнісні ознаки як істоти. Тема природного права, як мені видається, – закономірний наслідок того світоглядно-гносеологічного повороту, який здійснили софісти.

Проблема природного права виникла у софістів у зв'язку і з ще однією особливістю їх філософствування. Представники цього інтелектуального напрямку виходили з ідеї про відносність всього існуючого. Платон у своїх коментарях щодо Протагора зауважує, що той вважав речі такими, якими вони являються людині. «Протагор казав, – зауважує Платон, – що міра всіх речей є людина, тобто якими речі являються мені, такими вони і суть для мене, а якими (вони являються) тобі, такі вони для тебе». Подібний коментар думок Протагора ми знаходимо і у Секста. «Протагор...мірою називає критерій, речами ж – справи/ те, що робиться/; таким чином, він стверджує, що людина є критерій усіх справ: існуючих, що вони існують, неіснуючих, що вони не існують. І внаслідок цього він приймає тільки те, що являється кожній/ окремій людині/, і таким чином вводить/ принцип/ відносності...». Це означає, що насправді світ є не таким, яким він є, а є таким, яким він являється конкретній людині. Тому, що кожен людський індивід володіє як від природи, так і в залежності від своєї соціальності такими природними і соціальними силами, які роблять його особливим, унікальним, неповторним, одне слово – індивідуальним. І саме неповторний набір природних і соціальних якостей дає можливість кожному з нас сприймати, розуміти і тлумачити речі, явища, предмети, процеси навколишнього світу і самих себе так, як це можемо лише ми як окремішні, індивідуальні, неповторні. Ось чому у поглядах на конкретні речі чи на весь світ не може бути єдиної думки. Софісти звели істину до суб'єктивності конкретної людини, посиливши свій висновок про те, що все відносне.

З іншого боку, тези про відносність речей і світу привели представників давньогрецького софізму до висновку про відносність людського буття. А оскільки це так, то і права і свободи людини є відносними. Тоді виникає логічне питання про те, чи є взагалі в людському існуванні щось вічне, стабільне, таке, що не піддається змінам. Саме цей контекст логіки софістів вивів їх на проблему природного права. В контексті вищесказаного можемо сформулювати два висновки. Перший полягає в тому, що права людини є відносними, як і усе в світі. Другий актуалізує питання про існування незмінних, вічних людських прав. У цьому контексті відзначимо два вузлових досягнення софістів. Перше пов'язано з введенням в науковий вжиток поняття «природне право», «право природи», а друге, відповідно до цього,

полягало у розведенні понять «природне право» і «позитивне право». Щодо останнього, то його софісти розуміли як право, яке отримується людиною в залежності від того суспільного середовища, в якому вона здійснює свою життєдіяльність. В цьому випадку право людини не є стабільним, вічно однаковим, на його зміст впливає низка найрізноманітніших за своїм походженням, силою, способами і формами прояву суспільних чинників. Серед них як об'єктивні, так і суб'єктивні. Позитивне право, таким чином, не завжди відповідає людським потребам, оскільки його зміст – суть інтегральне від багатьох факторів. Швидше за все, його зміст визначається пріоритетом тих чи інших групових інтересів у конкретних умовах. Це означає, що таке право практично ніколи не може бути ідеальним щодо справжніх людських потреб, бо воно – результат конкуренції багатьох сил, особливо у політико-державному смислі.

По-іншому розглядали софісти феномен природного права. Вони вважали, що таке право впливає з природи людини як істоти, а тому завжди є виправданим, правильним, істинним, бо виражає людську природу. Знову наведу слова Протагора. «Люди, – пише він, – в різний час сприймають по-різному, в залежності від відмінності своїх станів. А саме той, хто живе за природою, сприймає те із існуючого в матерії, що може явитися як таке, що живе за природою, ті ж, що живуть протиприродно – те, що може являтися як таке, що живе протиприродно». Протагор вважав цей принцип універсальним для людського буття, а тому таким, що поширюється на будь-які зрізи, виміри, сфери життєдіяльності людини. Згадуваний вище Секст наводить його думку так: «І точно те ж саме вчення дається і стосовно віків, і відносно сну або неспанья, і про кожний вид стану/ людини/. Отже, згідно з його вченням, критерієм існуючого є людина. Бо все, що уявляється людям, то і існує... Отже, ми бачимо: і /в своєму вченні/ про текучість матерії, і /у вченні/ про те, що причини усіх явищ лежать в матерії, він тримається догматичних поглядів».

Цікавим є також аналіз двох основних течій софістичного трактування природного права. Незважаючи на те, що в основу вказаного феномену представники цього напрямку брали людську природу, висновки вони виводили різні. Тезу про рівне природне право відстоювала егалітаристська течія, найвидатнішими представниками якої можна вважати Гіппія, Алкідаманта, Лікофрона тощо. Ці мислителі стверджували, що всі люди за своїми природними правами рівні, незалежно від місця народження, сімейного чи майнового походження. Основа такої рівності – подібність людей за природою. Звідси – необхідність людської взаємоповаги, солідарності, взаємостраждання, підтримки одне одного. Звідси ж – заперечення насильства, несправедливості, різного роду соціальної нетерпимості між людьми тощо. Яскравою ілюстрацією такого розуміння природного права є слова Гіппія, які наводить Платон у своєму діалозі «Протагор». Роблячи спробу не доводити гостру розмову між Сократом і Протагором до крайньої форми, цей філософ бере слово і промовляє: «Мужі, які тут зібралися! Я вважаю, що ви усі тут родичі, свояки і співгромадяни за природою, а не за законом: адже подібне є родинним подібному за природою, закон же – тиран над людьми – змушує до багато чого, що гидко природі». Іншою ілюстрацією вказаної позиції є слова Антифона Афінського – давньогрецького філософа, одного із представників старшого покоління софістів. Він стверджував, що за природою людські відносини однакові як у варварів, так і в еллінів, в усіх людей потреби від природи однакові.

Друга течія софістичного розуміння природного права є антиегалітаристською і представлена такими іменами, як Горгій, Критій, Каллікл та інші. Ці мислителі вважали, що рівне природне право всіх людей, разом з тим, об'єктивно і справедливо породжує нерівність. Адже всі люди неоднакові у своїх біологічних вимірах. Хтось, наприклад холерик, хтось сангвінік. Один має одну фізичну силу, інший – іншу. Такі роздуми привели вказане крило софістів до висновку про виправдану необхідність соціальної нерівності людей. У діалозі «Горгій» Платон наводить слова Каллікла: «...Закони якраз і встановлюють слабосильні, а їх більшість... Прагнучи залякати більш сильних, тих, хто здатен над ними піднятися, боячись цього піднесення, вони стверджують, що бути вище інших соромно і несправедливо, що в цьому якраз і полягає несправедливість – в прагненні піднятися вище інших... Ось чому звичай оголошує несправедливим і ганебним прагнення піднятися над натовпом, і це зветься у людей несправедливістю. Але сама природа, я думаю, проголошує, що це справедливо – коли кращий вище гіршого і сильний вище слабкого».

Нетребницька А.В., студ., гр. СЗ-1, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ: ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Поняття «соціальний ризик» було введено в науковий обіг згідно з низкою міжнародних актів, серед яких: Конвенції та Рекомендації МОП № 10 (1952) про мінімальні норми соціального забезпечення; № 128 (1967) про допомогу у зв'язку з інвалідністю, старістю та у разі втрати годувальника; Європейський Кодекс соціального забезпечення (1964 та 1990); Європейська хартія про основні соціальні права трудящих (1989).

Соціальний ризик – це втрата доходу, що спричиняє необхідність матеріальної підтримки громадян для задоволення мінімальних потреб незалежно від їхніх індивідуальних можливостей. Низка авторів визначає поняття «соціальний ризик» як ймовірність настання випадкових, незалежних від волі людини подій, що порушують її нормальну фізіологічну і соціально-економічну життєдіяльність. В.Д. Роїк вважає соціальні ризики чинниками порушення нормального соціального положення людей при ушкодженні здоров'я, втраті працездатності або за браком попиту на працю (безробіттям), що супроводжуються настанням для зайнятого населення матеріальної незабезпеченості через втрату заробітку, додаткових витрат, пов'язаних з лікуванням, а для сімей – втратою джерела доходу у випадку втрати годувальника. Разом з цим, соціолог визначає соціальні ризики і як ймовірність настання матеріальної незабезпеченості працівників через втрату працездатності внаслідок професійних і загальних захворювань, нещасних випадків або відсутність попиту на робочу силу (трудові ресурси). М.П. Шаварина, Н.В. Шиманська: соціальний ризик – це ймовірність різкого зменшення або втрати громадянами та членами їхніх родин тимчасово або назавжди засобів до існування (доходів) за об'єктивними причинами (через досягнення пенсійного віку, у разі втрати працездатності, професійних захворювань, нещасних випадків на виробництві, що призвели до інвалідності, втрати годувальника). Соціальні ризики можуть бути представлені і мірою очікуваного наслідку певного явища, настання якого пов'язано із вірогідністю втрати або обмеження економічної самостійності та соціального благополуччя людини. В.Д. Базилевич: соціальний ризик – це ризик виникнення таких негативних соціальних явищ, як злочинність, порушення безпеки об'єктів, несприятливі соціальні зовнішні об'єкти та ін. Н.П. Борецька: соціальні ризики пов'язані із небезпекою соціальних деформацій і диспропорцій у функціонуванні й розвитку людини, суспільства, держави. Деякі вчені відносять до соціальних ризиків усі несприятливі події в житті людей, які впливають із усталених форм суспільних відносин.

Соціальні ризики перебувають у зв'язку зі зміною системи орієнтації в життєдіяльності людини, предметного середовища людини; це процеси, які виникають у соціальній сфері, несуть небезпеку соціальної дестабілізації і за своєю структурою є доволі складними, характеризуються специфічними функціями і наслідками, які стосуються усього суспільства в цілому, що зумовлює складність їх оцінювання та прогнозування появи, розвитку і величини наслідків. С. А. Шимків: соціальний ризик – соціальне явище, що веде до виникнення загрози життю та здоров'ю соціальних суб'єктів у будь-якій сфері життєдіяльності – економічній, політичній, трудовій, соціальній. Такі ризики виникають з причин суспільного характеру, й захиститися від них індивідуально в переважній більшості випадків неможливо, адже вони зумовлені складним комплексом об'єктивних соціально-економічних умов. І. С. Ярошенко акцентує на юридичному аспектові соціальних ризиків. Соціальний ризик – це визначена законодавчо ймовірність настання матеріальної незабезпеченості в результаті втрати заробітку або трудового доходу з об'єктивних, соціально значимих причин, а також необхідності додаткових витрат. Ситуація соціального ризику може виникнути внаслідок втрати здатності до праці (через хворобу, нещасний випадок, народження дитини та догляд за нею і т. д.); відсутності попиту на працю (безробіття).

Найрозповсюдженішими соціальними ризиками є безробіття, непрацездатність внаслідок інвалідності або хвороби, старість, вагітність, догляд за дітьми, смерть годувальника. Наслідки даних ризиків громадяни неспроможні подолати самостійно, а тому постійно існує потреба в певних заходах з боку держави щодо регулювання соціальних ризиків. На думку А. Суханової, «соціальний ризик – це сукупність імовірних подій, що мають об'єктивний характер, настання яких зумовлюється соціально-значимими причинами, наслідками їх реалізації є погіршення життєвого, матеріального та соціального становища особи чи групи людей, та зумовлюють факультативну участь держави в побудові системи нейтралізації негативних наслідків їх настання». Таку систему представляє собою система соціального захисту. Фактично соціальний захист населення – це система управління соціальними ризиками з метою підтримки встановлених суспільством соціальних стандартів життя кожної людини. Її економічна сутність полягає в перерозподілі національного доходу для забезпечення відтворення людини в умовах

дії соціальних ризиків. У контексті соціально-трудових відносин система соціального захисту представляє собою фактор збереження трудового потенціалу на всіх етапах відтворення соціально-демографічного циклу, компенсаторним і мотиваційним механізмом для працівників, її призначення – пом'якшення наслідків соціальних ризиків, що виникають у різних сферах життєдіяльності людини, у т. ч. на ринку праці. З точки зору соціальних ризиків систему соціального захисту необхідно розглядати у двох площинах: 1) як систему, що функціонує з метою мінімізації наслідків ризиків і попередження виникнення нових соціальних ризиків, 2) як систему, що продукує соціальні ризики.

Доцільно виділяти соціальні ризики першого порядку (первинні), тобто ті, на мінімізацію яких повинна впливати система соціального захисту, і соціальні ризики другого порядку (вторинні), які виникають унаслідок недоліків у системі соціального захисту. До соціальних ризиків першого порядку можна віднести більшість відомих соціальних ризиків (безробіття, втрата годувальника). Первинні ризики виникають незалежно від системи соціального захисту і стають причиною потрапляння певної особи до неї. Поява вторинних соціальних ризиків означає невиконання системою соціального захисту своїх безпосередніх функцій. Отже, вторинні соціальні ризики є ризиками «власне системи соціального захисту». До вторинних соціальних ризиків належать правові, організаційні та ресурсні. Правові соціальні ризики – це бюрократизація процедур, пов'язаних із соціальним захистом; помилка виключення/включення у систему соціального захисту; невідповідність законодавчих актів реальіям. До організаційних ризиків відносимо: некомпетентність і низьку мотивацію персоналу; високе навантаження на одного фахівця; відсутність координації дій між установами, які призначені для вирішення проблеми отримувача соціальних послуг; територіальна віддаленість установи, що надає соціальні послуги, від отримувачів. Ресурсними ризиками є: недостатність фінансових ресурсів установ та організацій сфери соціального захисту; недостатня кількість кадрів для здійснення діяльності; застарілість або відсутність необхідного обладнання для надання відповідних соціальних послуг.

Правові ризики викликані відсутністю ревізії законодавчих актів з питань соціального захисту (в Україні вміст споживчого кошика не переглядався з 2000 по 2016 рр.), надмірною законодавчою регуляцією (значна кількість законодавчих з питань соціального захисту дублює положення один одного або вступає у суперечність), прийняття законодавчих актів без належного фінансового обґрунтування (в перші роки незалежності, намагаючись здобути прихильність громадян, законодавці збільшували кількість пільгових категорій, здійснення виплат яким стало проблематичним). Чинники організаційних ризиків (низька заробітна плата працівників та їх недостатня участь у системі підвищення кваліфікації) викликають відтік кваліфікованих кадрів, а неврахування потреб територіальної одиниці в заходах соціального захисту та недостатня співпраця між організаціями системи соціального захисту здатні звести нанівець будь-які зусилля працівників високої кваліфікації. Ресурсні ризики провокуються збільшенням кількості отримувачів соціальних послуг і виплат, у результаті збільшується навантаження на державний бюджет, нераціональним фінансуванням установ сфери соціального захисту (фінансується не послуга, а утримання самої установи), неврахуванням потреб територіальної одиниці в заходах соціального захисту, що стає причиною нестачі ресурсів для ефективного соціального захисту.

Вихідною точкою формування соціального ризику виступають загрози для людського розвитку (будь-які фактори, що своїм впливом здатні зупинити процеси людського розвитку і (або) призвести до регресу цих процесів): продовольчі (добове споживання калорій у відсотках до мінімальної потреби, індекс виробництва продуктів харчування на душу населення, коефіцієнт залежності від імпорту продукції), екологічні загрози (радіаційне, хімічне забруднення, геомагнітні, електромагнітні випромінювання), загрози для здоров'я (неповноцінне харчування, небезпечні для здоров'я умови праці та проживання, низькі та нестабільні доходи, бідність і злидні, зниження доступу до ефективного медичного обслуговування, забруднення довкілля, епідемії і пандемії), загрози особистій безпеці (природні та техногенні аварії, катастрофи, нещасні випадків на виробництві, транспорті, в попуті, смертність від дорожніх пригод, зростання злочинності, військові і бойові дії), економічні (безробіття, інфляція, втрата або зниження доступу до джерел доходів), політичні (систематичні тортури, жорстоке поводження з населенням з боку держави, контроль сфери ідеології інформації), суспільні та культурні загрози (руйнування традиційних спільнот – родини, громади, організації, етнічної групи, деструктивні тенденції в розвитку суспільства, втрата культурного різноманіття, монополізація ЗМІ).

Загрози для людського розвитку, потрапляючи у соціально-економічну систему реалізуються у найслабшому сегменті цієї системи. Локалізація загрози можлива на трьох основних рівнях: 1) під загрозу підпадає все населення (країни, світу, регіону), 2) окрема територія (країни, світу, регіону), 3) соціально вразливі групи населення. Після локалізації загрози відбувається її максимізація або мінімізація. Так, працівникам заводу, який припиняє свою діяльність, загрожує безробіття. Вони є соціально вразливою групою. Проте теоретично їм можуть запропонувати інше місце роботи і виплатити відповідну компенсацію (мінімізація загрози), або ж навпаки – не виплатити компенсації і не запропонувати іншого робочого місця (максимізація загрози). Соціальні ризики існують не ізольовано, вони мають здатність накопичуватись і взаємодіяти. Саме на цьому етапі включається система соціального захисту.

Онищук К.В., студ., гр. ПУА-5, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

УРБАНІСТИЧНА ЛІТЕРАТУРА В УКРАЇНІ

З кожним поколінням, з кожним століттям змінюється бачення літератури у митців, тому і не дивно, що саме місто є парадоксом сучасної світової культури. Місто бере участь у всіх можливих аспектах розвитку людства, а в літературі володіє можливістю відтворювати не лише колективні настрої, а й інтегрувати свідомість міського соціуму. Не випадково соціокультурний потенціал суспільства, сформований процесом урбанізації, зацікавлює істориків, філософів, соціологів, економістів тощо.

Актуальність урбаністичної культури полягає в поєднанні досвіду різних поколінь, об'єднаних тривалими та важливими почуттями та настроями. Вона поєднує у собі сучасні тенденції у вітчизняному літературознавстві, бере до купи різногалузеві науки, щоб дослідити феномен міста в літературному процесі. Національна сутність урбаністичної прози в тому, що серед багатьох змістових спрямувань, які українська літературна думка розвиває, заперечує або дедалі свідоміше прагне започаткувати, художньому освоєнню міського середовища й міського типу життя таланило найменше.

Протягом століть спостерігаємо тенденцію до зростання населення у містах, найбільше у тих, де постійно розвивається промислове виробництво, і щоб зайняти своє місце у суспільстві, люди сприяють створенню нових соціальних протиріч. Саме через таку різноманітність тенденцій глобальної урбанізації письменники вдаються до розкриття різних проблем, які пов'язані з розвитком міст, та спроб вирішення конфліктів.

Започаткування нової міської історії, культури та літератури припадає на другу половину ХХ ст. Поділяємо положення Д.Харві, С.Сассен, Л.Ямпольського, що «місто – середовище індивідуальної та соціальної свободи», а процеси урбанізації спричинили цілу низку глобальних проблем, які впливали і впливають на поступування світового літературного розвитку. Наприклад, навіть за часів письменства Київської Русі, Київ – не лише столиця, він є головним центром розміщення міського культурного обшару. У свою чергу, місто виступає уособленням суспільства, що є дійсно важливим у літературі.

Активний процес переселення у міста припадає на початок ХХ століття, коли в містах основною ланкою робочої сили були жителі сіл. І не дивно, що «україномисляча» громадськість вирішує голосно заявити про себе. Створився термін «українська хата», що охопив навіть індустріальні Харків, Донбас, Катеринослав, Київ, Львів. Можливо, саме це стало поштовхом до самоліквідації народної літератури. Село й місто у ХХ столітті йшли назустріч одне одному не з волі І. Франка чи М. Коцюбинського, а тому, що свою колишню відособленість переросли. Сама зміна відбувається в людях, які мають новий погляд на світ та процеси, що в ньому відбуваються. Така зміна світогляду стала поштовхом до нової масштабності літературної творчості, яка залежала від багатства та глибини внутрішнього сприйняття особистості, від рівня освіченості та начитаності. Обираючи для себе соціальний простір міста, український письменник мав на меті відкрити для себе все невідоме, що значно переважало над відомим йому. Місто не можна порівнювати із селом, де чуже життя і біди відомі всім, бо в урбанізованому суспільстві сторонніх людей не хвилює все це.

Першим зародком та найбільш принципово значущим урбанізаційним твором став роман «Місто» Валер'яна Підмогильного. Датований 1927 роком, він не вписався в жодну з тематичних ніш тогочасного літературного процесу, що не означало «не був поміченим». Та й сама назва «Місто» зроджувала цілком природну зацікавленість, оскільки сконденсована нею проблема урбанізованого соціуму ще ніким в українській літературі так прямо не ставилася. Однак практично в усіх тодішніх відгуках переважав ідеологічний підхід, який зводився до запитання, ким є головний герой роману Радченко з точки зору більшовицького курсу на «побудову соціалізму в одній окремо взятій країні». Місто поєднує як автора, так і його героя, виступаючи символом певного типу свідомості. Ця свідомість вихована бібліотекою, а не природою, вона пізнала філософські сумніви, розчарування й самотність. Процес соціальної адаптації колишніх селян у місті та їх подальше життя в ньому розглядаються під час суспільних стосунків. Місто має різні суперечливі характеристики, а герої розчиняються в міському просторі.

В українській прозовій урбаністиці другої половини ХХ століття особливе місце займає творчий доробок Юрія Щербака. Характерною ознакою його манери є прагнення не звинувачувати місто в проблемах, а, навпаки, допомогти людям впоратися з ними, не бути безпорадними під цим тягарем. Письменник сподівається, що майбутнє міста в шляхетних dokonаних думках та діях людей, що саме воно допоможе суспільству подолати важкі шляхи еволюційного розвитку. Втілюючи урбаністичну проблематику, Ю.Щербак знайшов свій стиль і тематику. Актуальна проблема «людина і місто» посідає значне місце в галузі суспільної свідомості. Урбанізований соціум для багатьох людей є звичною формою життя, яка безперервно супроводжується стрімким його темпом.

Варто згадати одного з основоположників футуристів в Україні Михайля Семенка. Він вдавався до різних форм написання творів та піднімав різні соціальні та актуальні на той час проблеми, у тому числі і процес урбанізації в суспільстві. Як зразок, його вірш-медитація «Місто» має яскраво виражений урбаністичний характер. У вірші автор, використавши прийоми й засоби футуризму, не тільки відтворив життя великого мегаполіса, а й передав своє захоплення містом, що живе інтенсивним життям. Унікальною та незвичною є композиція твору – це одне речення, у якому немає жодного розділового знаку. Щоб передати динаміку життя великого міста, автор розбив деякі слова на частини, а деякі частини слів об'єднав між собою таким чином, що утворилися цікаві й незвичні неологізми, значення яких без контексту не можна зрозуміти. Ліричний герой – людина, що добре відчуває місто, розуміє його, чує кожен звук. У вірші «Місто» центром є образ-символ міста, яке причарувало автора своїм рухом і неспокоєм.

Новий вплив на культуру спричинила НТР другою половиною XX століття, яка започаткувала постіндустріальний період урбанізації. Формується загальна модель нового способу життя для більшої частини українців. У сучасній прозі місто є ніби сценою, де проходять всі події, де людина повинна, але не завжди здатна, зробити свій життєвий вибір. Таким чином, феномен української літератури XX століття, яка осмислює в контексті історичних та соціальних реалій роль та значення урбанізації, набуває самодостатності. Місто постійно залежить від усіх процесів урбанізації та розвивається разом з ними у будь-яких сферах суспільного життя.

Сучасний етап розвитку суспільства залежить від впливу урбанізації на процес формування особистості. Анатолій Дністровий звертається у романі «Місто уповільненої дії» до негативних процесів урбанізації: наркоманії, самотності, хиткого становища неповних сімей, відчуженість суспільства від проблем кожної окремої людини тощо. Для героїв роману життя в місті – звичка, повсякденність, яка просякнута бездумним, позбавленим будь якої мети життям. Для автора місто – простір, який він описує та осмислює сповнене проблем, болем, злочинів тощо.

Отже, урбаністична культура – особливий спосіб життя великих соціальних груп, в основі якого лежать засоби виробництва та пов'язані із ним види діяльності, упорядкування стосунків в урбанізованому соціумі, особливості менталітету, рівень знань, мораль, мистецтво, релігія, право. Сам термін «урбаністична» не має впливу якихось протилежних ознак традиціям та культурній спадщині ні в селі, ні в місті, стосовно української культури. Звісно, місто і надалі продовжить відчутний вплив на всі процеси модернізації всіх сторін людського життя.

Опанасюк С.С., студ., гр. АТ-30, ФКІТМР
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

АНДЖЕЙ САПКОВСЬКИЙ ТА ЙОГО ФЕНТЕЗІ-СВІТ

Анджей Сапковський (нар. 21 червня 1948 р., Лодзь, Польща) – польський письменник-фантаст, публіцист. Закінчив Лодзинський університет (факультет зовнішньої торгівлі) та працював за фахом з 1972 по 1994 рр. Варто зазначити, що факультет був обраний ним усвідомлено, адже батько письменника знав декілька мов і потурбувався про те, щоби передати свої знання, що зі свого боку вплине на створену Анджеєм «Старшу мову», або «Hen Llinge», в «Сазі про Відьмака». 1986 року написав фентезійну новелу «Відьмак», де розповідалося про Геральта із Рівії, який вбиває різних фентезійних створіння за винагороду, заодно веде розмову про вибір між більшим і меншим злом. Дана новела вкупі з декількома оповіданнями увійшла до збірки «Відьмак». 1990 року була видана друга книга «Останнє бажання». 1992 року виходить книга «Меч призначення», у 1994–1999 рр. – п'ятитомна сага: «Кров ельфів», «Час погорди», «Хрещенням вогнем», «Вежа ластівки», «Володарка озера». У 2001 р. – 13-серійний телесеріал «Відьмак», знятий Heritage Films за мотивами збірок «Меч призначення» та «Останнє бажання». У 2007 р. випускаються відеоігри від компанії «CD Projekt RED». Також Сапковський автор книги-гри «Око Ірредеса». У 1995 р. побачило світ есе «Світ короля Артура», у якому автор розмірковував над популярністю легенд про короля Артура і над тим, як вони впливають на творчість сучасних авторів (згодом не раз повернеться до цієї теми). У 2001 р. виходить бестіарій про міфологічних істот фентезі-світів. Сапковський є автором саги «Трилогія про Рейневана», сюжет якої відбувається в середньовічній Європі під час Гуситських війн. У 2009 р. побачила світ книга «Змія», темою якої була війна в Афганістані. У 2013 р. публікується роман «Сезон гроз», що є частиною сетингу «Відьмака». Анджей Сапковський – володар багатьох нагород. Зокрема, є першим лауреатом David Gemmell Legend Award за книгу «Blood of Elves» у Лондоні (2009).

Дебютом Анджея Сапковського як письменника стало оповідання, надіслане на конкурс, оголошений журналом «Фантастика». Незважко здогадатись, що оповідання мусило бути фантастичним. Причиною вибору жанру фентезі були не тільки уподобання, а й певний розрахунок на те, що цей жанр не настільки популярний у Польщі. Це припущення виявилось хибним, і багато письменників надіслали саме фентезі. Незважаючи на це, оповідання «Відьмак» Сапковського виграло премію, що дає підстави стверджувати про значну літературну цінність твору. В одному з інтерв'ю пан Анджей розповідав, що ця історія розпочалася з того, що його син приніс йому журнал, де був оголошений конкурс на найкраще фантастичне оповідання, і сказав: «Усього лише, оповідання! Навіть я таке зможу написати!». Без зайвих слів було укладено парі. Результатів довелося чекати рік, і, нарешті, новела з'явилася на сторінках журналу. В цей час про премію ще нічого не було відомо, але за текст Сапковський отримав суму, яка дорівнювала його місячній зарплаті. Після цього поспішалися запрошення на різні конвенти. Відвідавши декілька і відмовивши на більшість надісланих запрошень, він зустрівся як з адекватною реакцією організаторів, так і отримував гнівні статті про своє зазнайство. Виявилось, що після написання оповідання чи роману ви потрапляєте у своєрідний світ зі своїми принципами та законами: з одного боку, від вас усі в захваті, всі поважають, з іншого – фендом починає думати, що ви його власність, і виникає споживацьке ставлення, а це неправильно, адже письменник ніколи нікому не належить.

Із самого початку Анджей Сапковський не збирався писати більше, ніж одне оповідання, але позитивні відгуки читачів, яким сподобався його невеличкий твір, та незавершеність історії, змусили його взятися за продовження. Будучи обізнаним із каноном англосаксонської фантастики (там сага із 5–6 томів – звичайнісінька річ), Сапковський вирішив повторити. Але, на відміну від англо-американських письменників, він твердо вирішив написати 5 томів, і ні книгою більше, без приквелу та сиквелу.

Відомо, що батько Анджея Сапковського володів декількома мовами. Він потурбувався про те, щоби передати знання своєму синові: в дитинстві вголос читав йому книжки, так що вже в 14–15 років Анджей міг мигцем читати російською та німецькою мовами. Російською він читав насамперед фантастику. Знання мов (англійська, російська, французька, німецька) стало усвідомленим вибором під час вступу до Лодзинського університету на факультет зовнішньої торгівлі. Робота в зовнішній торгівлі (20 років) розвинула мовні здібності й не дала втратити набутих навичок.

Багато років А.Сапковський писав від руки, а рукописи передруковував на друкарській машині. Купивши комп'ютер, він продовжив писати від руки, але рукописи вже набирав на клавіатурі. Згодом почав писати за допомогою клавіатури, що виявилось, на його подив, зручно і пришвидшило роботу в декілька разів. І, звісно, він уже не уявляє свою роботу без інтернету (за його словами, «Велика Книга Знань Людства»). Улюблені автори письменника: Е.Хемінгуей, У.Еко, В.Шекспір, Г.Сенкевич, Е.М.Ремарк, О.Дюма-батько, С.Лем. Сапковський звик писати тільки у власній квартирі, біля комп'ютера, з бібліотекою (звичайною й електронною) на відстані витягнутої руки. У тиші і спокої.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК СЕРВІСНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Значущим об'єктом інформаційного обслуговування є інформація, включена в інформаційні ресурси. Інформація визнається цінністю культури і одночасно цінністю в системі інформаційного обслуговування.

У процесі інформаційної діяльності її об'єкти піддаються певній трансформації, реальній або віртуальній – систематизації, зберіганню, наданню користувачам та ін.

у процесі діяльності об'єкти – елементи інформаційної системи вступають у певні зв'язки. Двосторонній зв'язок інформаційних працівників з інформаційними ресурсами представлений у таких видах діяльності, як збір інформації та аналітико-синтетична переробка інформації. Зв'язки між інформаційними працівниками і керівниками установ через матеріально-технічну базу безпосередньо здійснюються в управлінні. Багатобічні зв'язки: користувач – матеріально-технічна база – інформаційний працівник – інформаційні ресурси реалізуються в інформаційному обслуговуванні.

У ході інформаційного обслуговування користувач вступає або в безпосередній зв'язок з інформаційними ресурсами, або цей зв'язок опосередковується інформаційним працівником або матеріально-технічною базою (наприклад, через Інтернет), або тим та іншим одночасно. При цьому через інформаційне обслуговування здійснюється зв'язок власне інформаційної діяльності із зовнішнім середовищем.

Надання інформаційних послуг користувачам – одна із загальних ознак, характерних для всіх установ, зайнятих інформаційним обслуговуванням (як основною і як допоміжною діяльністю).

Економісти розглядають послугу як особливий продукт праці, як вид споживної вартості, існуючої у формі корисної діяльності, що задовольняє суспільні потреби. Послуга звичайно не приймає матеріальну форму.

Згідно із визначенням, даним у Законі України «Про Національну програму інформатизації», інформаційна послуга – дії суб'єктів щодо забезпечення споживачів інформаційними продуктами.

Властивостями інформаційних послуг є корисність, здатність полегшити доступ до інформації, розширити можливості її вибору, інтелектуальний характер послуги, невіддільність від виконавця, унікальність (оскільки щоразу одна і та ж форма послуги створюється різними партнерами в різних ситуаціях, за допомогою різних ресурсів і поєднання їх елементів), неможливість накопичення і зберігання послуг, віддзеркалення в структурі послуги деяких елементів запиту (перш за все – предмету запиту), наявність у структурі послуги форми, змісту, просторово-тимчасових характеристик.

Бібліотечне, архівне, музейне та інші види інформаційного обслуговування, володіючи такою загальною властивістю, як надання послуг, відрізняються домінуючими в кожному з них формами послуг. Для бібліотеки – це надання документів у тимчасове користування, довідок; для книжкового магазину – продаж документів; для музею – експозиційні послуги, екскурсії. Для органів наукової і технічної інформації характерні аналітичні послуги, для радіо і телебачення – передачі новин (у першому випадку – в усній формі, в другому – у формі показу і розповіді) і т. п. Це не означає, що бібліотеки не організовують експозиції, не виконують аналітичні довідки, не використовують, наприклад, для дітей, таку форму, як розповідь, а музеї або органи науково-технічної інформації не надають документи, довідки і т. п. Йдеться про домінуючі форми послуг. На цій підставі бібліотечне, архівне, музейне або інші види обслуговування можна визначити як «один з видів інформаційного обслуговування, що забезпечує користувачів необхідною інформацією шляхом надання бібліотечних, або архівних, або музейних, або інформаційно-брокерських послуг і т. п.».

В останнє десятиліття (на Заході раніше) у зв'язку з упровадженням нових інформаційних технологій помітно стираються грані між послугами різних інформаційних установ. Оскільки багато хто з них використовує Інтернет, для більшості важливою формою стає показ: музей демонструє свої експозиції, бібліотека показує книжкові багатства, видавництво – продукцію, що випускається, архів – рідкісні документи і т. д.

Можливість копіювання документів дозволяє бібліотекам і архівам не видавати документи в тимчасове користування, а по суті продавати копії документів.

Перетин послуг – одна з причин взаємного інтересу та інтеграційних тенденцій в інформаційному середовищі.

«Обслуговувати» означає «працювати по задоволенню чийось потреб». У ході інформаційного обслуговування за допомогою виконання послуг задовольняються потреби людей в інформації (інформаційні потреби), – це друга загальна властивість інформаційного обслуговування, не залежна від

його установ, що надаються. Змістом цих потреб є: пізнавальне, учбове, професійне та ін. В узагальненому вигляді – це ідеальні потреби пізнання значення життя: соціальні потреби, пов'язані із залученням до суспільних норм, культури, отриманням знань для виконання тієї або іншої діяльності: потреби саморозвитку. В інформаційній практиці ці потреби заломлюються через можливості служби, її інформаційні ресурси і предстають перед інформаційним працівником у вигляді потреб в інформаційних послугах і більш конкретно – в довідках, документах, орієнтуванні в інформаційних ресурсах, в перекладі, копіюванні або покупці документів, перегляді сюжетів, новин і т. п.

Послуги, що надаються, – це механізм наближення до користувача предмета його потреб, полегшення доступу до нього. Забезпечення доступу користувачів до інформації – третя загальна межа інформаційного обслуговування, що реалізується в будь-якій установі.

У цілях забезпечення доступності у сфері інформаційного обслуговування, разом із створенням крупних центрів, в яких користувач може одержати широкий спектр послуг, організовуються філіали, невеликі магазини, які, хоча і пропонують дещо обмежений круг послуг, але наближені до місця проживання, роботи, навчання, лікування, відпочинку людей і, таким чином, створюють зручності для споживачів. У першому випадку має місце процес централізації обслуговування, в другому – його децентралізація. Можливості децентралізації обслуговування зростають у зв'язку з інформатизацією суспільства.

Мета інформаційного обслуговування – загальна – задоволення інформаційних потреб, хоча вміст цих потреб у різних установах розрізняється. Наприклад, у краєзнавчому музеї задовольняються, головним чином, потреби в інформації про природу, економіці, культурі та ін. даної території; у науково-технічній бібліотеці автомобільної промисловості – потреби, пов'язані з цією галуззю економіки; радіо і телебачення різними передачами задовольняють потреби різної спрямованості; політематичні потреби виконують публічні універсальні бібліотеки.

В інформаційному обслуговуванні звичайно беруть участь суб'єкти двох типів, як і в інших інститутах сфери обслуговування: виконуючий суспільно-корисну діяльність і задовольняючий свою потребу в ході цієї діяльності (вчитель і учень, продавець і покупець, бібліотекар і читач і т. п.). Ці різноролеві суб'єкти, проте, зв'язані єдиною метою (задоволення потреби одного з них, другий задовольняє свої потреби через оплату його праці) і єдиним результатом послугою. По суті, в обслуговуванні перетинаються діяльності названих двох типів суб'єктів, придбаваючи риси спільної діяльності. Тому діяльність у сфері інформаційного обслуговування носить діалоговий характер.

Загальним є і те, що у якості об'єкта діяльності виступають інформаційні потреби, предметом праці є не природний або створений руками людини матеріал, а запит (покупця, клієнта, читача, глядача, слухача і т. п.). В запиті у вербальній (усної або письмової) формі виражений ідеальний або реальний предмет потреби користувача (книга, інформація, знання, спілкування та ін.).

Діяльність ця здійснюється за допомогою інформаційних ресурсів (ІР).

Також разом з такими об'єктами, що відносяться до ІР, як документ, інформаційно-програмний комплекс, інформаційна система, інформаційний продукт як базове поняття пропонується інформаційний масив. Останній термін визначається як «підбірка окремих творів (документів), даних або іншої інформації, системно або методично скомпонованих, до яких може бути здійснений індивідуальний доступ за допомогою електронних або інших засобів».

До інформаційних масивів відноситься широкий набір: бази даних, архівні, бібліотечні і картографічні фонди, каталоги, картотеки і дос'є, реєстри, кадастри, реєстри та ін.

Інформаційні ресурси виступають як сировина при виробництві інформаційних послуг, але така сировина, яка в ході обслуговування не переробляється, а змінюється шляхом перегруповування елементів і переміщення в просторі, забезпечуючи доступ інформації для користувачів. Інформаційні ресурси є також елементами інформаційного середовища, в якій відбувається надання послуг.

Проте для реалізації інформаційного обслуговування інформаційні ресурси необхідно доповнити матеріально-технічними, фінансовими, інтелектуальними ресурсами інформаційних працівників.

Таким чином, сутність інформаційного обслуговування як сервісної діяльності полягає в задоволенні інформаційних потреб користувачів за допомогою надання інформаційних послуг.

Панасюк О.С., здобувач, гр. 1Бд-СОіст
Науковий керівник: Міщук Г.А., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА В НАУКОВИХ ДИСКУРСАХ

Перша світова війна – наймасштабніша подія початку ХХ ст., подія, яка має колосальну значимість для європейської та світової історії. Велика кількість дослідників, професійні історики різних країн, прихильники різних наукових шкіл та політичних поглядів до 100-річного ювілею підготували велику кількість досліджень. Це й окремі публікації з різних питань, пов'язаних з Першою світовою війною, монографії та колективні праці, випущені відомими видавництвами. Велика війна стала відображенням кардинальних змін в різних країнах, наслідком глибоких економічних і політичних процесів розвитку цивілізації. Авторські дослідження акцентують увагу на складних та часто суперечливих проблемах періоду Першої світової війни.

У 2013 році вийшла велика робота відомого австрійського військового історика, професора Віденського університету Манфріда Раухенштайнера «Перша світова війна і кінець Габсбурзької монархії». У ній докладно розглядається внутрішньополітична система Австро-Угорщини 1914 року та хід бойових дій її армії. На внутрішніх розворотах обкладинки представлені карти театру військових дій австрійської армії на російсько-австрійському й італійсько-австрійському фронтах. М.Раухенштайнер використовує велику кількість опублікованих джерел та мемуарну літературу німецькою, англійською, італійською та французькою мовами. Загальна кількість сторінок – 1 222, праця складається з 32 розділів, епілогу і висновків, має потужний іменний і географічний покажчики.

В анотації зазначено: «Історія звільнення від пут Першої світової війни, роль кайзера Франца Йосифа, поведінка національностей Габсбурзької монархії, розпад існуючого понад 600 років рейху не втратили свого драматизму аж до сьогоднішнього дня». Дослідження М.Раухенштайнера багато науковців розглядає як своєрідну австрійську енциклопедію Першої світової війни. Манфрід Раухенштайнер на початку роботи проводить аналіз обстановки в Австро-Угорщині та Європі напередодні війни, характеризує ступінь підготовки двохмільйонної армії до очікуваних битв, а потім переходить до безпосереднього опису ходу подій 1914–1918 рр.

Звертаючись до історії створення австро-угорської армії, він зазначає, що після перетворень 1867 року і поділу країни на австрійську і угорську частини в 1868 році були створені «загальні» кайзерівсько-королівські Збройні сили. Поряд з ними існували Угорська королівська армія і кайзерівсько-королівські об'єднані локальні сили. М.Раухенштайнер подає статистику, яка показує, з яких частин склалися війська Австро-Угорщини, які нараховували в мирний час 415 тис. осіб. Для порівняння він наводить дані про те, що бюрократичний апарат імперії складався з 550 тис. чоловік. Автор надає статистичні дані стосовно національного складу імперії. Так, частка німців дорівнювала 24 %, в армії вони становили 76,1 %, угорці при цьому – 10,7, а 5,2 % – інші національності: чехи, хорвати, русини, словаки, поляки, румуни, словенці, серби й італійці. Серед офіцерів резерву налічувалося 56,8 % німців, 24,5 % угорців, 10,6 % складали чехи. Серед унтер-офіцерів було всього 25 % німців. В армії служили 44 тис. євреїв. У самому Військовому міністерстві служили 68 % німців, 14 % чехів, військовим міністром з 1913 року по 1917 рік був чех, барон Олександр Кробатін.

У заключній частині книги М.Раухенштайнер показує, в яких умовах велися переговори і укладався мир на Паризькій мирній конференції 1919 року, як в окремих групах експертів готувалися мирні договори з Німеччиною, Болгарією та Османською імперією. Габсбурзька монархія прогнала в тривалій виснажливій війні. Її противники, держави Антанти, ухвалили рішення про дезінтеграцію Габсбурзької монархії. Вона залишилася тільки в спогадах. На її місце прийшли так звані держави-спадкоємці. Все це принципово змінило розстановку сил як на європейській, так і на міжнародній арені й визначило нові важливі тенденції розвитку всієї системи міжнародних відносин.

Панчук М.С., студ., гр. 41Бд-СОіст
Науковий керівник: Власюк І.М., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВПЛИВ СРСР НА РОЗВИТОК БОЛГАРІЇ У 1945–1989 РР.

Розвиток Болгарії впродовж 1945–1989 рр. відбувався під прямим впливом Радянського Союзу, що стало можливим безпосередньо в результаті розстановки сил після Другої світової війни. Поляризація світу і, відповідно, поділ його на сфери впливу мав неоднозначні наслідки для Болгарії. З огляду на її географічне розташування та встановлення політичних зв'язків з СРСР, що було характерним для Центральноєвропейських та Балканських країн, питання про подальший розвиток було певною мірою наперед визначеним.

У різні роки проблему впливу СРСР на розвиток Болгарії у своїх дослідженнях розглядали як вітчизняні, так і зарубіжні історики. Серед визначних науковців варто звернути увагу на праці В.П. Чорнія (Історія Болгарії, Львів, 2007), Г.Г. Литаврина (Краткая история Болгарии, Москва, 1987), О.Л. Валевої (Болгария в XX веке: Очерки политической истории, Москва, 2003).

Метою статті є з'ясування векторів впливу та визначення характеру зовнішньополітичних відносин між СРСР та Болгарією, а також аналіз тих тенденцій, які були характерними для розвитку останньої протягом 1945–1989 рр.

У дослідженні автора В.П. Чорнія вказується, що нормативно-правова база, яка визначала стосунки між Болгарією та Радянським Союзом, почала закладатися ще в 40-х роках XX ст. В даному випадку мова йде про програму уряду ВФ від 17 вересня 1944 р. та Договір про дружбу, співробітництво і взаємодопомогу від 18 березня 1948 р. В подальшому стосунки між двома державами регламентувалися й іншими договорами, а також встановленням дипломатичних стосунків з країнами соцтабору. Такі дії становили собою перші кроки до подальшого розвитку Болгарії під абсолютним впливом СРСР.

Вся зовнішня політика Болгарії, починаючи з цього часу, була твердо регламентована та підконтрольна СРСР. В результаті розриву дипломатичних відносин з США, відмови у вступі до ООН через переслідування комуністичною владою політичної опозиції Болгарія опинилася майже в цілковитій ізоляції. Натомість активно встановлювалися стосунки з країнами, політичне становище яких було аналогічним Болгарії. Йдеться про створення у 1949 р. Ради економічної взаємодопомоги та підписання 14 травня 1955 р. Варшавського договору.

В період перебування при владі М.Хрущова Болгарія продовжувала бути союзником СРСР. Підтвердженням цього є те, що Т.Живков висував ідею про те, що потенційно Болгарія може увійти до складу Радянського Союзу і стати шістнадцятою республікою на рівні з іншими. Сам факт існування подібної ідеї в керівника суверенної республіки свідчить про те, що національні інтереси держави були далеко не на першому місці, поступаючись місцем відданості Москві.

Як зазначає автор Г.Г. Литаврин, за період 1970–1982 рр. за рахунок розширення товарообігу з СРСР було досягнуто понад 50 % всього приросту зовнішнього товарообігу Болгарії. На постійній основі з середини 70-х років в Болгарію постачалися паливо та сировина. Стратегічним кроком у відносинах між СРСР та Болгарією стало створення спільної паромної переправи Варна–Іллічівськ.

Автор О.Л. Валева дійшла висновків, що перебудова в Радянському Союзі не передбачала подальшого курсу на опіку над соціалістичними державами, це мало значний вплив на становище Болгарії. Почали виразно проявлятися наслідки відходу від односторонньої зовнішньої політики, а саме: припинення отримання радянських пільгових кредитів, відсутність безоплатної допомоги та поставок нафти з СРСР за низькою ціною. Не можна не згадати про те, що активізація реформаторів і противників Т.Живкова та його відставка відбулися під безпосереднім впливом та контролем з боку Москви.

Варто відзначити, що Україна, як одна з республік СРСР, також підтримувала контакти з Болгарією на засадах побратимства. Так, побратимами стали Одеська область та Варненський округ, тут в основу було покладено історичні зв'язки. Подібна практика станом на початок 1980-х рр. була характерною для 11 українських областей та 135 комітетів й 1126 клубів болгарсько-української дружби в Болгарії (О.М. Каковкіна).

Отже, такі відносини були вигідні для СРСР, оскільки, здійснюючи безпосередній вплив на Болгарію, Радянський Союз не лише «поширював соціалізм», але і віддаляв центральну Європу від країн заходу ідеологічно. Безумовно, така діяльність мала стратегічне геополітичне значення, особливо в умовах «холодної війни». Для Болгарії, в свою чергу, подібний вплив теж мав певні позитивні дивіденди, адже неодноразово в зовнішньополітичній риторичі звучали тези про заохочення посилення політичних, економічних та культурних зв'язків з Радянським Союзом. Проте в подальшому це негативно вплинуло на розвиток держави в 90-х рр. XX та на початку XXI ст.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ АРХІВНИХ УСТАНОВ

Державні архіви є основною ланкою системи архівних установ України. Ці спеціалізовані державні установи організовують формування Національного архівного фонду, зберігають абсолютну більшість загального його обсягу, забезпечують державний облік його документів і надання архівної інформації користувачам. Вони разом з Державним комітетом архівів України здійснюють управління архівною справою і діловодством.

Архівна справа здійснює посередницькі функції між утворювачами і споживачами ретроспективної документної інформації. У процесі виконання цих функцій архівні установи вступають в численні суспільні відносини з різними суб'єктами права. Вагомість суспільного продукту, що є об'єктом цих відносин, надає їхньому чіткому і правильному врегулюванню особливого значення. Становлення архівного будівництва не можна розглядати окремо від правових аспектів розвитку архівної справи в Україні.

Проголошення державного суверенітету України у серпні 1991 р. дало початок процесу реформування архівної системи, якого так чекали українські архівісти. Найбільш характерними рисами цього процесу стали демократизація та децентралізація. Архівна інформація стає більш відкритою, розширюється доступ до неї. А це все, в свою чергу, вимагає правового врегулювання всіх без винятку складових елементів системи архівних установ, у тому числі правове регулювання інформаційної діяльності державних архівів.

Нормативну базу в галузі інформаційної діяльності державних архівів становлять Закони України, Постанови та розпорядження Верховної Ради України, Укази, розпорядження та доручення Президента України, Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, Накази Держархіву України, нормативно-правові акти інших центральних органів виконавчої влади, нормативно-правові акти та методичні документи з архівної справи і діловодства, проекти нормативно-правових актів з архівної справи і діловодства, стандарти і рекомендації, правила роботи та правила видання документів і пам'яток.

Основу правової системи, її ядро становить Конституція України, де викладено низку норм, що мають безпосереднє відношення до історико-культурної спадщини, архівно-документальної інформації, а відтак – і до діяльності архівів. Ці норми розглядаються в різних аспектах: як права і свободи людини, як обов'язок держави, як результат інтелектуальної, творчої діяльності людини і об'єкт права власності. Усі інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і мають відповідати їй.

2 жовтня 1992 року був ухвалений Закон України «Про інформацію», який встановлює загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплює право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України, а також систему інформації, її джерела, визначає статус учасників інформаційних відносин, регулює доступ до інформації та забезпечує її охорону, захищає особу і суспільство від неправдивої інформації.

Розглядаючи інформаційну діяльність державних архівів, доцільно наголосити, що історично першим галузевим Законом, основою якого було регулювання відносин, пов'язаних із формуванням, обліком, зберіганням і використанням Національного архівного фонду, та деяких інших основних питань архівної справи, став Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», ухвалений 24 грудня 1993 року.

Найсуттєвішими особливостями українського архівного закону є:

- визначення двоєдиної суті НАФ як складової частини не лише вітчизняної, але й світової культурної спадщини, з одного боку, та інформаційних ресурсів суспільства, з другого;
- врегулювання права власності на документи НАФ з визнанням рівності всіх форм власності і закріпленням верховного права Українського народу на Національний архівний фонд як загальнонаціональне надбання.

Закон став своєрідним фундаментом, нормативно-правовою базою для реорганізації архівної справи в Українській державі, здійснення реформ на принципах деполітизації та демократизації, забезпечення захисту прав власників архівів та споживачів архівної інформації.

Водночас було розроблено й інші нормативно-методичні документи з архівної справи, які також ґрунтувалися на новій законодавчій базі:

- Про затвердження Правил роботи архівних установ України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.04.2013 № 656/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України

від 10 квітня 2013 року за № 584/23116. Ці Правила встановлюють вимоги щодо забезпечення формування, обліку, зберігання та використання Національного архівного фонду (далі – НАФ), документи якого є власністю держави та власністю територіальних громад.

– Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 18.06.2015 № 1000/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22 червня 2015 року за № 736/27181. Правила встановлюють єдині вимоги щодо створення управлінських документів і роботи зі службовими документами, а також порядок їх архівного зберігання в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності. Ці Правила є нормативно-правовим актом, обов'язковим для виконання всіма установами.

– Про проведення експертизи цінності документів (із змінами), затвердженого постановою Кабінетів міністрів України від 08.08.2007 № 1004. Цей Порядок визначає процедуру утворення комісій з проведення експертизи цінності документів та організацію їх діяльності.

– Закон України Про електронні документи та електронний документообіг від 22 травня 2003 року № 851-IV. Цей Закон встановлює основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів.

Слід зазначити, що окремі питання архівної діяльності, крім нормативних актів Держархіву, мають місце також в інструкціях, правилах та положеннях, виданих у межах їхніх повноважень іншими центральними органами виконавчої влади.

Архівне законодавство незалежної України розпочало і продовжує процес реформування архівної справи, основними рисами якого є демократизація, інформатизація, відкритість, розширення доступу до ретроспективної інформації та правове регулювання всіх складових системи архівних установ. Сучасні законодавчі акти сприяють підвищенню ефективності інформаційної діяльності державних архівів. Архіви мають велику значущість як, насамперед, інформаційна установа, вони відіграють вагомий роль у суспільному інформаційному просторі.

Перцов А.А., студ., гр. АТ-31, ФКІТМР
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ТВОРЧИСТЬ ЗДІСЛАВА БЕКСІНСЬКОГО ЯК КЛАСИКА СЮРРЕАЛІСТИЧНОГО ХОРОРУ XX СТОЛІТТЯ

Здзіслав Бексінський народився 24 лютого 1929 року. У 1947 році завершив навчання за спеціальністю «фізико-математичні науки» і вступив на спеціальність інженера-архітектора до Краківської Політехніки. 30 квітня 1951 року одружився із Софією Геленою Станкевич. А 31 травня наступного року завершив навчання і отримав диплом.

На початку своєї творчої кар'єри захоплювався фотографією і досяг успіху в цій ніші мистецтва, займаючи призові місця на міжнародних конкурсах. Зміст знімків був схожий на його майбутні роботи в живописі. На чорно-білих зображеннях можна побачити зморшкуваті обличчя, бугристі поверхні. Нерідко у своїй творчості зображував людей у незвичних позах, ефект від яких посилювався грою тіней. Пізніше спробував себе у скульптурі, виконуючи роботи з металу, гіпсу та дроту. Рельєфи та маски, виконані ним, можна побачити у Вроцлавському музеї.

Однак згодом Бексінський захопився живописом. На початку творчості демонстрував свої роботи на закритих виставках, через переконання тогочасної влади. Але став відомим як художник в 1964 році, розпродавши всі свої картини під час виставки, організованої Янушем Богуцьким, в столичній Старій Оранжеї.

У 1970-х рр. відомий швейцарський майстер пензля і фарб Ханс-Руді Гігер назвав Бексінського найкращим живописцем того часу, і багато хто погодився з його словами. А у 1980-х Здзіслав став відомим у таких країнах, як: Франція, США та Японія. В останній досі знаходиться понад сімдесят його дивовижних картин. Свої роботи виконував олійними фарбами на полотні, виготовленому власноруч.

Шедеври цього майстра фарб лякають та змушують замислитись одночасно. Всі його картини не мають назв, адже їх автор вважав, що через неоднозначний зміст кожен може знайти в них щось своє. Роботи автор описував як барокові та готичні. Основною їх відмінністю є те, що в готичних митець замислювався над доцільним використанням простору на полотні, беручи за еталон роботи Казимира Малевича. Працюючи над незвичними формами, Бексінський створював щось нове, що й стало його візитівкою у світі мистецтва. Зображені на полотнах постапокаліптичні сцени вражають точністю деталей жаклих образів на передньому плані, що й створює свою неповторну атмосферу хорору. Нерівність, аморфність та зморшкуватість поверхонь також є основною рисою робіт цього художника. Він часто зображував частини людського тіла або їх переплетіння, що викликає неприємні відчуття, але й несе в собі зміст, який кожен глядач-цінитель повинен трактувати по-своєму. Автор поєднує психічний і фізичний світи і реалізує все в роботах. Будучи за професією архітектором та працюючи в певний період життя в ролі прораба, він знав всі нюанси будівництва і в картинах представляв людському оку образи чудернацьких споруд, які навіть важко уявити, не побачивши їх на полотні. А антиутопічні пейзажі дивують гротескними образами. На багатьох об'єктах мистецтва, створених цією людиною, зображені спотворені жіночі тіла і сюрреалістичні, огидні сцени інтимного характеру. Жакливі гуманодні істоти, які, здається, вийшли з ваших кошмарів, оживають у роботах Бексінського, хоча сам він стверджував, що його картини досить оптимістичні і навіть кумедні. Вся його творчість пронизана загрозою та містичними мотивами. Можливо, майстер фарб зображував у своїй творчості суспільство, гіперболізуючи виділені ним проблеми. Про це можна тільки здогадуватись.

На жаль, письменник перед від'їздом до Варшави спалив багато робіт на задньому дворі свого дому, адже вважав деякі з них недопустимими. Він не хотів, щоб їх бачили, а деякі картини були дуже особистими. Залишається тільки здогадуватись, що було зображене на полотнах, адже важко уявити, що міг створити цей неординарний митець.

Нестандартні, трагічні події спіткали автора перед смертю. В 1998 році померла його дружина. Через рік покінчив життям син митця Томаш, в той час популярний ведучий на радіо, музичний журналіст і кіноперекладач. А 22 лютого 2005 року митець був знайдений мертвим у своїй квартирі у Варшаві. На його тілі експерти виявили сімнадцять ножових поранень. У вбивстві був звинувачений неповнолітній син коменданта будинку, де жив художник. Начебто напередодні трагедії Бексінський відмовився дати йому гроші в борг. Але неофіційною причиною його смерті є вбивство фанатом чи ненависником творчості відомого поляка.

Не кожен зможе об'єктивно оцінити творчість цієї людини через своєрідність робіт, які важко сприймати через складний, химерний зміст, але безсумнівно, що його творчість вплинула на культуру сьогодення.

Пилипчук О.А., студ., гр. ОО-4, ФБСО
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ІДЕАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО – УТОПІЯ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ? ПОНЯТТЯ ТА ЙОГО РОЗВИТОК, ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ

З початком виникнення свідомого суспільства з'являлися групи людей, які мріяли про створення такої системи устрою держави та світу, яка б змогла задовольнити всіх, гарантуючи рівноправ'я кожного перед кожним, абсолютну справедливість у суспільстві. Ці «мрії» отримали назву ідеальної держави, або ж ідеального суспільства, проте такий задум почали називати «утопією» (від грецького ου τοπος – «місце, якого немає»), а таких людей, відповідно, – утопістами. Чому ж так вийшло? Все через те, що саме бачення ідеального суспільства розвивалося із самим розвитком суспільства. Наприклад, за первісно-общинного ладу такі думки якщо й були, то обмежувалися чимось на кшталт «ідеально буде, якщо в кожного з нашого племені буде достатньо їжі і ми зможемо вижити та розмножуватися». Проте згодом цей перелік ідеальності поповнився також наявністю власного житла, певних знарядь праці; з появою перших держав сюди додалися певні права, а одночасно із зародженням філософії ще й різні моральні потреби (поява певних протопонять рівності та справедливості). Із виникненням капіталізму відбулася сильна диференціація поняття ідеального суспільства в населення через те, що на перший план почали виходити різні матеріальні цінності (і кожен хотів володіти певними з них), з того часу така диференціація все ускладнювалася, віддаляючи нас від бажаної ідеальності.

Пошуки шляхів досягнення такої ідеальності (та визначення, що для того часу вона собою представляла) займалися переважно філософи. Так, перший детальний опис цього вперше здійснив Платон у своїй книзі «Держава». В ній міститься детальний переказ діалогів його вчителя, Сократа, із можновладцями того часу – фактично обговорення «ідеальної держави» і того, що в ній повинно бути (верховенство розуму та начал душі (чесність, мужність, розсудливість і справедливість); поділ людей на верстви, кожна з яких буде займатися лише своєю справою, але в той же час вони будуть рівні між собою; розвиток спільної власності та унеможливлення розкоші в такій державі). Нічого з цього у повній мірі втілити так і не вдалося через те, що як, власне, написано в цій же книзі, «несправедливість є більш вигідною», а окрім цього, варто врахувати, що й в образі «ідеальної держави» Сократа лежали принципи, які зараз є неприйнятними (наприклад, допускати до розмноження лише найкращих, а дітей інших знищувати тощо). Проте варто засвідчити, що саме ця праця лягла в основу всіх подальших спроб досягнення ідеального суспільства.

Тут знову підійшли до проблеми розвитку людства та поняття ідеальності разом з ним – з часом деякі з ідей Сократа-Платона були відкинуті як негуманні і почався новий етап у розвитку даної доктрини. Між цими етапами був і простий – фактично вся епоха Середньовіччя, коли думки про становлення такого ідеального світу були відкинуті на задній план, адже існували проблеми більш нагальні (повертаємося до бажання вижити, не потрапити в рабство та продовжити рід). Новий внесок у цю справу зробив Томас Мор – англійський письменник та філософ кінця XV – початку XVI століття. Саме він написав соціально-політичний трактат «Утопія». У своїй праці він широко використовував напрацювання Платона, але й змінив їх у відповідності до свого часу – додав до загального переліку «ідеальності» єдину віру, щоб не було різногосся між населенням (тоді були сильні переслідування церквою інакомислячих); акцентував увагу на поділі праці, відмові від особистісного майна (повинна існувати лише суспільна власність). Якщо звертатися саме до першоджерела, то чітко відслідковується, що до поглядів Платона додалися ідеї тогочасного гуманізму, такі як: свобода волі та слова, взаємодопомога і співробітництво, повага до прав і гідності особистості, але з акцентом на їх досягнення через силу (наслідки інквізиції Середньовіччя) – так, війна вважалася брідкою, але її можна було застосовувати проти тиранії або для самозахисту (при цьому до війни залучалися найманці з інших держав, адже «людство буде дякувати, якщо всі покидьки винищать одне одного»).

У той же час сам Мор водночас критикував таку систему (мабуть, з огляду на те, що в іншому разі церква не допустила б його роботу до друку) і не давав можливих шляхів до її досягнення (власне, з назви роботи «Утопія» і пішли подальші асоціації «бажане, але не здійсненне»). Аналогічно можна сказати і про працю «Місто Сонця» Томмазо Кампанелли, в якій ці ж проблеми висвітлені з іншого погляду (хоча й дуже подібного). Це можна пояснити тим, що якою б освіченою не була людина і як би сильно вона не пропагувала ідеї на благо всього суспільства, проте в той же час вона не може відмовитися від особистого бачення різновиду цього ідеалу та шляху його досягнення.

Таких робіт чимало – наведені вище праці стали підґрунтям для подальших соціалістів-утопістів, які додавали до переліку проблем все нові й нові (ближче до сьогодення в цей список ввійшли расові

проблеми, гендерні, професійні, все більше й більше уваги приділялося потребам кожного індивіда (з урахування потреб суспільства в цілому), але варто перейти до практики – ці ж роботи (під збоченим баченням основоположників окремих рухів) були використані для побудування ідей Третього Рейху, комуністичної «зрівнялівки», Червоних Кхмерів тощо. Як бачимо, сама ідея «ідеального суспільства» є похвальною, але в кожного є й свої мікропогляди на окремі аспекти та способи досягнення цих ідеалів, що, врешті-решт, може призвести до фатальних для людства наслідків.

При спробах досягти ідеального суспільства є дві основні проблеми: зміна (а якщо бути точнішим, то диференціація) ідеального образу суспільства з часом та різнобічні погляди на одні й ті ж проблеми та способи її вирішення (певна група людей може вважати певний спосіб найкращим, але для решти він є неприйнятним, а це вже частково суперечить «ідеальності»). Взагалі ця тема дуже складна для розуміння: одна помилка в роздумах – і замість «героя» може народитися новий тиран. Через це в сучасному світі дані проблемні питання варто вирішувати колективно і поступово, проте ми знову повернулися до проблеми розвитку людства та зміни ідеалів – на сьогодні більшість ідей «ідеального суспільства» минулих століть більш-менш втілена (є свобода, їжа, рівність, поділ праці тощо, хоча чимало питань так і залишилися не вирішеними), і, здавалося б, ми наблизилися до ідеалів, але в той же час з'явилися потреби самовираження, акцентується увага на рівності окремих верств населення (афроамериканці, жінки, ЛГБТ та інші), тобто в той же час ми віддалилися від ідеалів ще на декілька років/десятиліть. Така диференціація ідеалів з часом і є первинною проблемою неможливості «ідеального суспільства», а проблема поглядів вже похідною, але більш жакливою в разі допущення помилок. Як би не хотілося досягти ідеального суспільства, проте варто визнати, що дане вчення так і залишається утопічним і буде таким завжди, але це ще не означає, що варто покидати спроби – можна змінити формат бажаного!

Якщо не вдається досягти ідеального суспільства прямим шляхом, тоді можна досягти, «непрямого ідеального суспільства». Для цього варто розуміти, що з часом деякі вже раніше виправлені елементи знову потребуватимуть змін, а також, що потрібно змінювати світ потрохи, а не революційно. В цілому для цього можна було б користуватися наступним алгоритмом:

1. Дати визначенню поняттю «ідеального суспільства» на певний момент часу з урахуванням потреб абсолютної більшості.
2. Провести аналіз різних елементів ідеальності, тобто в розрізі економічних, політичних та соціальних систем.
3. Спробувати спрогнозувати можливі наслідки від змін певних елементів та знайти оптимальний маршрут між різними «ідеальностями».
4. Розробити теоретичну базу досягнення такої ідеальності.
5. Вивчити проблеми, які на певний момент часу не дають змогу зробити певні зміни, та почати їх усувати.
6. По завершенню даних змін провести аналіз зробленого на предмет відхилень та за змоги усунути такі відхилення.
7. Розпочати даний цикл дій заново.

Для наочності наведу короткий приклад. Зараз під «ідеальним суспільством» розуміється така організація людей, в якій вирішена задача гармонізації інтересів соціуму в цілому та індивідуальних потреб його членів в усіх сферах життя. Серед першочергових змін в економічній системі більшість вважає за необхідне забезпечення такого рівня заробітної плати, який дозволив би задовольнити принаймні три рівні піраміди Маслоу (фізіологічні потреби, потреби безпеки та основні соціальні (освіта, забезпечення родини тощо) – для цього варто стимулювати економіку до розширення (створення нових підприємств та розширення старих, створити нові робочі місця, що задовольнить потреби населення, а окрім цього від прибутків підприємств будуть йти податки до бюджету. В політичній системі основним недоліком вважають непрозорість виборчого процесу, відособленість влади від населення та корупцію, що можна змінити через законодавство. Соціальна система на тлі інших факторів наразі не потребує сильних змін. При досягненні цих цілей можуть виникнути такі проблеми, як: інфляція, вхід бізнесу в тінь, неможливість досягнення політичних змін через наявність корумпованих представників. Після виконання даних цілей можна переходити до проблем маргіналізації, реформування якостей медицини та освіти. Приклад є дуже стислим та з акцентом на моє бачення ідеальності, а тому, щоб не допустити чергової катастрофи тиранії, необхідно, аби експерти визначили всі фактори, що можуть вплинути на кінцевий результат, та провели більш детальний аналіз різних сфер життя перед тим, як просувати зміни.

Отже, основними проблемами при досягненні ідеального суспільства є диференціація ідеалів з часом та різнобічність поглядів на їх досягнення (фактично моделей такого суспільства може бути стільки, скільки проживає людей на нашій планеті). При спробах досягти такого суспільства однією особою або ж їх групою є дуже високі ризики спричинити катастрофу світового рівня, проте якщо проводити ґрунтовний аналіз поглядів та втілювати зміни поступово (за пріоритетністю), то навіть Утопія може стати реальністю, якщо змінити її визначення, підхід до неї та чітко зважувати ризики при її досягненні.

Погосьян Д.Р., здобувач, 36 Бд-ПОдиз
Науковий керівник: Стародубець Г.М., д.і.н., проф.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПОЛІТИЧНІ ПРАВА ГРОМАДЯН У КОНСТИТУЦІЇ 1936 РОКУ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ НА ПРАКТИЦІ

Закріплення та гарантування важливих прав людини та громадянина, впорядкування і організація державної влади, утвердження загальнолюдських цінностей та дотримання зазначених демократичних засад не тільки у письмовій формі, але й на практиці є головним призначенням Конституції. Але, на жаль, Конституція СРСР 1936 року виявляла значні протиріччя стосовно цього.

Історичний досвід реалізації політичних прав громадян у Конституції СРСР 1936 року, а згодом і в Конституції УРСР 1937 року є важливим у наш час, коли відбувається активний процес підготовки нової Конституції України.

Багато праць російських, а також вітчизняних авторів присвячені дослідженню сутності та виконанню на практиці Конституції СРСР 1936 року (прийняття на її основі Конституції УРСР 1937 року), а саме: Б. М. Топорніна, І. М. Степанова, Л. П. Юзькова, О. М. Мироненка, В. С. Кульчицького, І. Й. Бойка, О. Й. Стасюка та багатьох інших.

Мета статті полягає у дослідженні політичних прав громадян відповідно до Конституції СРСР 1936 року (прийняття на її основі Конституції УРСР 1937 року) та перевірки їхньої реалізації на практиці.

Конституція СРСР була прийнята 5 грудня 1936 року, після чого постало питання про прийняття конституцій союзних республік. Конституція УРСР була затверджена 30 січня 1937 року, вона повністю повторювала її основні положення і складалась з 13 розділів і 146 статей. Конституція сприяла фіксуванню суспільного ладу, державного устрою, визначала систему вищих органів державної влади УРСР та Молдавської АРСР (яка входила до складу УРСР), бюджет, організацію суду та прокуратури, права та обов'язки громадян, герб, прапор, столицю та виборчу систему. З нових положень вона містила змінену систему органів влади і управління як в центрі, так і на місцях, виборчу систему тощо.

Конституція УРСР 1937 року закріплювала, що Українська Радянська Соціалістична Республіка є соціалістичною державою селян та робітників. Стосовно політичних прав, то за розділом 9, статтею 133: «Вибори депутатів до всіх Рад депутатів трудящих: Верховної Ради УРСР, Верховної Ради Молдавської АРСР, обласних Рад депутатів трудящих, Рад депутатів трудящих адміністративних округ, районних, міських, селищних, станичних і сільських Рад депутатів трудящих, мають проводитися виборцями на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні». Таким чином, було започатковано дійсно демократичні засади виборчого права, на першому місці яких була саме загальність. Цій рисі були присвячені статті 134, 136 та 137 Конституції УРСР 1937 року. У статті 134 увага акцентувалася на тому, що «Вибори депутатів є загальними: всі громадяни УРСР, які досягли 18 років, незалежно від расової і національної приналежності, віросповідання, освітнього цензу, осілості, соціального походження, майнового стану та минулої діяльності, мають право брати участь у виборах депутатів і бути обраними, за винятком божевільних і осіб, засуджених судом з позбавленням виборчих прав». У статті ж 136 наголошувалося: «Жінки користуються правом обирати і бути обраними нарівні з чоловіками». Стаття 137 говорила, що «Громадяни, які перебувають у лавах Червоної Армії, користуються правом обирати і бути обраними нарівні з усіма громадянами». Тому ми з впевненістю можемо сказати, що союзна конституція, а на її основі і прийнята Конституція УРСР 1937 р., закріплювала принцип загальності у найширшому розумінні цього слова.

За Конституцією УРСР 1937 р. зазначалося також, що виборче право є рівним. Стаття 135 наголошує, що «вибори депутатів є рівними: кожний громадянин має один голос; всі громадяни беруть участь у виборах на рівних засадах».

Конституція УРСР 1937 р. також встановила пряме виборче право. Стаття 138 говорить про те, що «вибори депутатів є прямими: вибори до всіх Рад депутатів трудящих, починаючи від сільської та міської Ради депутатів трудящих аж до Верховної Ради УРСР, провадяться громадянами безпосередньо шляхом прямих виборів». У статті ж 139 Конституції таємне голосування покликане забезпечити свободу і незалежність волевиявлення виборця.

Незважаючи на те, що норми виборчого права були демократичними, вони застосовувались в умовах специфічного становища в СРСР Комуністичної партії, закріпленого на конституційному рівні. З одного боку, відбувалось встановлення СРСР як «найдемократичнішої держави у світі», а з іншого – сакралізація фігури вождя Сталіна. Так, у статті 126 Конституції СРСР 1936 р., а згодом і у статті 125 Конституції УРСР 1937 р., визначалось, що Всесоюзна комуністична партія (більшовиків) «є передовим загоном трудящих в їх боротьбі за зміцнення і розвиток соціалістичного ладу і являє собою керівне ядро

всіх організацій трудящих, як громадських, так і державних». У статті ж 141 Конституції УРСР 1937 р. зазначалося, що «право виставлення кандидатів забезпечується за громадськими організаціями й товариствами трудящих; комуністичними партійними організаціями, професійними спілками, кооперативами, організаціями молоді, культурними товариствами». Враховуючи те, що керівним органом була ВКП(б), кандидати в депутати Рад усіх рівнів підбирались лише партійними органами та виключалась будь-яка альтернативність на стадії підбору в кандидати. Склад депутатів Верховної Ради УРСР першого скликання партапаратом визначався заздалегідь, а в умовах тоталітарного контролю за проведенням виборів і масового терору в країні 1937–1938 рр. і обраний виборцями. О. Й. Стасюк зазначає, що «партійні органи пронизували всю владну вертикаль, весь державний апарат від міністерств, армії і спецслужб – до установ освіти, культури, колгоспів і радгоспів, промислових підприємств. «Блок комуністів і безпартійних» став ще однією ідеологемою для означення беззаперечних лідерських позицій більшовицької партії, її провідної ролі в суспільстві, єдиного орієнтиру та можливого вибору для електоральних мас».

Отже, закріплені Конституцією СРСР 1936 року, а згодом і Конституцією УРСР 1937 року, конституційні норми про загальне, пряме та рівне виборче право не могли діяти в повному обсязі. Створюючи певну ілюзію демократизму радянського суспільства, за їх фасадом ховався сталінський тоталітарний режим.

Примаченко А.В., студ., гр. АТ-30, ФКІТМР
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ВПЛИВ COVID-19 НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

Наразі існує актуальна проблема для всього світу – пандемія. Взагалі, чому саме ця проблема? Відповідь проста: людство просто не готове до подібних ситуацій у гонитві за стабільністю. Проте на тлі всіх проблем від цієї катастрофи основною проблемою, яка себе ще не виявила, можна вважати відсутність можливості повною мірою навчатися у школах та університетах. Вплив пандемії на освітній сектор безпрецедентний – 1,6 млрд студентів у понад 190 країнах постраждали від закриття навчальних закладів. Криза такого масштабу вимагає пропорційної реакції, проте освіта отримала мінімальну підтримку від впровадження заходів для стимулювання економіки, – йдеться у Зверненні Генерального секретаря Інтернаціоналу освіти Девіда Едвардса.

11 березня 2020 р. ВООЗ визначила поширення COVID-19, викликане SARS-CoV-2, пандемією, після того, як дана хвороба стала неконтрольованою і була поширена за межі Китаю, зокрема міста Ухань. Відповідно до цього були розроблені цією ж організацією протиепідеміологічні заходи, рекомендовані для прийняття у всіх країнах світу. Тому в Україні був запроваджений карантин з 12 березня 2020 р. Він забороняв, зокрема, навчання у школах та в університетах. Так, зокрема, як зазначають українські науковці Іван Прокопенко та Світлана Бережна, COVID-19 заохочує заклади вищої освіти здійснювати інноваційні рішення за порівняно короткий проміжок часу та запроваджувати дистанційне навчання з використанням різних веб-серверів, платформ, ресурсів та соціальних мереж. Було запроваджено дистанційну форму. Переваги дистанційного навчання: продовження навчання; зниження небезпеки на період пандемії; можливість навчатися будь-де та будь-коли.

На цьому переваги закінчуються, оскільки є велика кількість недоліків. Відповідно до численних соціальних опитувань і тестувань дана форма навчання спричинила зниження рівня знань учнів та студентів. Це викликано тим, що відсутня наочність матеріалу, який викладається, і живого контакту між викладачем (учителем) та здобувачем знань. При цьому важливим фактором можна вважати також те, що немає контролю над тим самим учасником навчального процесу. Наприклад, дуже багато студентів та учнів не вивчають матеріал, а просто його копіюють і відсилають або читають при усній відповіді.

Нещодавно Організація економічного співробітництва та розвитку опублікувала статтю «Стан шкільної освіти: один рік пандемії COVID-19». Під час пандемії у багатьох країнах світу, зокрема Європи, було скасовано іспити у школярів задля отримання освіти, або ж як у Франції частково. І Україна не виняток. Відповідно до наказу МОН від 03.03.2021 р., було скасовано ДПА для учнів 4 та 9 класів, а минулого року його було скасовано й для випускників. При цьому у 17 країнах іспити було перенесено або відкладено (країни Балтії, Німеччина, Естонія, Фінляндія, деякі країни Південної Америки). Скасування іспитів призводить до зниження мотивації до навчання.

Проте найбільшим фактором впливу можна вважати відсутність можливості проводити лабораторні та практичні роботи. Це більшою мірою стосується студентів, тому що саме практика є найбільш важливою в досяганні професіоналізму в майбутньому. Як казав німецький вчений-фізик Георг Крістоф Ліхтенберг: «Вивчай все не з марнославства, а задля практичної користі». Це стосується особливо технічних спеціальностей. Якщо розглядати, наприклад, програмування, то насправді все здається можливим. Однак комп'ютер є далеко не в кожного, бо для того, щоб зайти на зустріч-конференцію, достатньо одного лиш тільки телефона. А якщо комп'ютер і є, то він може просто не підтримувати програмне забезпечення. Якщо розглядати саме студентів, то іще не все втрачено, позаяк вони більш свідомі в плані навчання, оскільки знають, саме чому вони навчаються, у порівнянні зі школярами.

Згідно із соціологічним онлайн-опитуванням, яке проходило в Україні (2020), було визначено, що майже 40 % усіх опитаних школярів не має бажання навчатися, ще понад 30 % вагаються з відповіддю. Тобто, 70 % дітей не можуть сказати, що вони хочуть вчитися. Також було з'ясовано проблеми, які виникають під час дистанційного навчання: відсутність мотивації до навчання і технічних можливостей, велике навантаження через малу кількість правильного та зрозумілого викладу матеріалу.

Яка ж все-таки прихована проблема у відсутності можливості навчатися очно? Основна біда при цьому полягає в тому, що саме ці школярі та студенти, які навчаються дистанційно, будуть у майбутньому непрофесіоналами. Тобто студенти, які на практиці не застосовують теоретичні знання, не зможуть потім ними користуватись, бо вони навіть і не бачили тих засобів та пристроїв, а в першу чергу, просто ці знання забудуть. І школярі, які не бачать потреби, не хочуть навчатися, не зможуть надалі вступити в заклади вищої освіти, а відповідно країна матиме сумнівне майбутнє. Однак, як перефразовував вислів Вінстона Черчилля вчитель історії, Володимир Присяжний, про демократію: «Демократія – це найгірше, що було придумане людством, проте кращого іще не придумали». У даному вислові можна просто замінити слово «демократія» на «дистанційна форма навчання».

Прут А.О., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПРОБЛЕМА ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ

Споконвіку відносини між людьми та тваринами склалися неоднозначно. З одного боку, люди піклуються та приручають, заслуговують на довіру та любов братів наших менших. З іншого ж боку, тварини стали для нас джерелом їжі, об'єктом полювання, їх хутро використовується для пошиття одягу та взуття, а вчені в лабораторіях випробовують ліки та тестують косметичні засоби на щурах, шимпанзе, котах та інших безпомічних тваринках. Прикро та образливо дивитися на муки тварин, які їм доводиться переносити заради розваги та потіхи відвідувачів у зоопарках, цирках, дельфінаріях та океанаріумах. Психологи стверджують, що людяність проявляється у ставленні до тварин. Але, схоже, цю перевірку суспільство давно провалило. Приклади жорстокого поводження з братами нашими меншими все частіше з'являються в мережі, причому герої на цих сценах насильства пишаються своєю поведінкою.

Велика кількість людей, заводячи домашню тваринку – від хом'ячків та черепашок до папуг із собачками – навіть не уявляє тієї відповідальності, що лягає на їх плечі в момент прийняття рішення прийняти у сім'ю домашнього улюбленця. Більшість котиків та собачок вже через короткий проміжок часу опиняється на вулиці лише через те, що просто наскучила господарям. В результаті 90 % з них або помирають, тому що вони не пристосовані до життя в таких умовах, або присипляються, або (ще гірше) стають жертвами жорстокого поводження з ними людей, які чомусь вважають, що можна вимістити злість, емоції, весь свій гнів на беззахисне створіння, яке не здатне звернутися по допомогу та захистити себе самостійно. Також варто відзначити, що тисячі тварин ніколи навіть не відчували гуманного ставлення до себе з боку господарів. Так, наприклад, пташок замикають у тісних клітках, роблячи їх просто цікавим предметом інтер'єру. Тварини просто вимушені існувати в умовах обмеженого пересування, замкнуті у клітку або прикуті цепом, голоду та бруду. Страшно уявити кількість тварин, які зазнали знущання з боку людей. Такі дії розглядаються в зарубіжних країнах як кримінальний злочин і тягнуть за собою відповідне покарання. Для попередження жорстокого поводження з тваринами існує закон про тварин. В Україні ж, згідно із статтею 22 Закону «Про захист тварин від жорстокого поводження» господарі зобов'язані дбати про улюбленця, забезпечувати його їжею та постійним доступом до води, не обмежувати свободу рухів тварини, надавати їй можливість контактувати з собі подібними. Крім того, власник має забезпечувати своєчасне надання ветеринарної допомоги та послуг (лікування, обстеження або щеплення), а також негайно повідомляти ветеринарну або медичну установу про випадки заподіяння домашньою твариною шкоди здоров'ю людині або іншим тваринам. Порушення цих обов'язків, а також використання інвентарю, що травмує тварину, примушування тварини до виконання неприродних для неї дій, що призводять до травмувань, нанесення побоїв тварині або використання її в умовах надмірних фізіологічних навантажень відносять до жорстокого поводження з тваринами. Адміністративна відповідальність за такі дії над тваринами, а саме: знущання, цькування або вчинення інших насильницьких дій, що завдають шкоди або фізичного болю тварині, застосовується у вигляді штрафу від 200 до 300 неоподаткованих мінімумів доходів громадян з конфіскацією тварини. Ті самі дії, вчинені стосовно групи тварин, особою або групою осіб, яких протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме порушення, тягнуть за собою штраф у розмірі 300-500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб з конфіскацією тварини. Якщо в разі умисного жорстокого поводження з твариною вона загинула або залишилася покаліченою, а також у разі цькування тварин одна на іншу, вчинене з корисливих мотивів, застосовується у виді штрафу у розмірі 3 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до 6 місяців або обмеженням волі на строк до 3 років. Ті самі дії, вчинені у присутності малолітнього чи неповнолітнього, караються обмеженням або позбавленням волі на строк від 3 до 5 років. У випадках виявлення жорстокого поводження з тваринами громадянам необхідно викликати представників Національної поліції для з'ясування всіх обставин справи та притягнення винної особи до відповідальності. Важливо, щоб разом із правоохоронними органами в ситуації з катуванням тварин розбирався психіатр. Тоді вдасться вибрати таке покарання, після якого людина не відновить свої діяння і не стане більш хитрою і жорстокою.

На жаль, далеко не завжди вдається вчасно помітити та запобігти випадкам насильства над тваринами, тому що інші громадяни можуть навіть і не замислюватися, що роблять бездушні господарі зі своїми улюбленицями за зачиненими дверима. Навіть діти можуть бути жорстокі до тварин. І це зовсім не малюки, які смикають кота за хвіст із цікавості, що теж неприпустимо, а цілком дорослі свідомі діти, які стріляють у птахів з рогаток або пістолетів з пластмасовими кулями, мучать жаб, мишок або домашніх черепах. Відбувається це через те, що ніхто із дорослих не пояснив дітям, чому не можна так поводитися

з братами нашими меншими. І з часом такі діти виростають у дорослих людей, здатних завдати шкоди не тільки тварині, але й іншим людям. Говорячи про причини знущання з тварин, психолог Олена Белокурова зазначає, що в підлітків така поведінка може бути пов'язаною з активною виробленням гормону тестостерону. Саме він сприяє агресії. Підлітки перебувають у тому періоді, коли тільки вчать контролювати свою агресію. Їм необхідно допомагати, прищеплюючи морально-етичні норми. Ще одна причина – бажання виділитися. Зробити це на тлі рівного і, тим більше, сильного складно. А ось виділитися на тлі слабкого легше. Тому дітям потрібно пояснювати, що самостверджуватися на тлі слабкого – це і є слабкість. Ще одна можлива причина – це відеоігри і фільми зі сценами насильства, вважає психолог. Останнім часом почастишали випадки жорстокого поводження з тваринами в особливо цинічній формі, аж до вбивства. Як правило, в більшості випадків «героями» цих випадків є підлітки. Жорстокість по відношенню до беззахисних істот з подальшим викладанням в мережу відео своїх «подвигів» у нормальної людини викликає шок. Можливо, хтось із цих «діточок» і їх батьків не знає або недостатньо розуміє всю серйозність своїх дій і подальші наслідки цих «безневинних витівок». Що стосується дорослих, то прищеплювати їм моральні якості вже пізно. Зазвичай шкуродерами є люди з дуже низькою самооцінкою, які аналогічно підліткам намагаються утвердитися на тлі слабкого.

Ми користуємося багатьма продуктами, які фактично створені на стражданнях тварин, і часто використання цих продуктів навіть у мінімальному обсязі не виправдовує пережиті муки. Всі люди знають, що в медичних інститутах і наукових лабораторіях ставлять досліди над тваринами. Але не кожен замислюється, навіщо це роблять і до чого це призводить. Поширеними експериментами є випробування на токсичність сполук, перевірка препаратів, навмисне зараження захворюваннями, військові та космічні випробування, тести косметичних препаратів, а також банальні лабораторні заняття із розкриття тварин в навчальних цілях і для тренування практичних навичок. У 1959 році Вільям Расселл і Рекс Берч, що виступають за більш гуманний підхід до використання тварин у наукових дослідженнях, розробили правило «трьох О»: 1) обмежити використання тварин; 2) оптимізувати експерименти, щоб звести до мінімуму страждання тварин; 3) відмовитися від тих випробувань, які можна замінити альтернативними методиками. За минулі п'ять десятиліть правило «трьох О» стало загальноприйнятим, і хоча достовірність опублікованої статистики за кількістю задіяних в експериментах тварин різниться, уявлення про тенденції вона дає. В даний час приблизно 29 млн тварин на рік піддаються експериментам у США і країнах Євросоюзу (з них 80 % – щури і миші). Це менше половини того, що було в середині 1970-х.

Альтернативи тестів на тварин все ж існують. Наприклад, в експериментах можуть використовуватися одноклітинні організми і бактерії. Проведення випробувань на тваринах – дуже дорогий і трудомісткий процес. Так, може, тоді вже час звернути всі сили і ресурси на розвиток більш гуманних методів? А для цього споживачі, в особі кожного з нас, перш за все, повинні змінити свою поведінку і припинити заохочувати та інвестувати в лабораторні дослідження.

Слід згадати й про індустрію розваг, наприклад цирки і зоопарки, де люди для власної втіхи виставляють різних звірят у досить незручних для них умовах. Всесвітня організація захисту тварин (WAP) закликала Всесвітню асоціацію зоопарків і акваріумів (WAZA) звертати увагу на неналежне поводження із тваринами в установах щодо утримання диких тварин по всьому світу. Під час досліджень вчені спостерігали, як великих кішок змушували виконувати трюки з гучною музикою, дельфінів використовували в якості дошок для серфінгу, а приматів – як фотореквізит. У зоопарках тварини позбавлені природного місця існування, знаходяться в клітках, до того ж, у деяких зоопарках не зовсім просторі вольєри, тварини можуть рухатися тільки на невеликій ділянці огороженого простору, через що в них можуть розвиватися розлади психіки. Просто уявіть вовка, який бігає у вольєрі по колу, не складно здогадатися, що відбувається в голові у тварини.

Отже, жорстоке поводження з нашими братами меншими – це не просто незначний недолік самої людини, це ознака глибокого психічного розладу. Відповідальність за жорстоке поводження з тваринами не тільки передбачена законом, але і встановлюється судами. Тюремний строк може отримати будь-хто, якщо він мучить тварин, навіть бездомних, особливо на очах у дітей. Злочинцям, що розкалися, обмеження свободи замінюють випробувальним терміном. Головне в цій категорії справ – пред'явити правильне звинувачення, оскільки навіть пропаганда жорстокого поводження з тваринами є злочином. Тварини безпорадні і не завжди можуть протистояти людській жорстокості, часто страждають від безсердечності людей. Ми повинні бути добрими до братів наших менших, адже вони цього заслуговують. Іноді для людини кіт або собака – не просто тварина, а справжній друг, можливо, єдиний. Дбайливе ставлення до тварин – навичка, над якою, як і над міжособистісними відносинами, нерідко доводиться працювати. Тому завжди дбайливо і з турботою ставтеся до тварин, адже вони такі ж живі істоти, як і люди. У тварин теж є почуття!

Райковський В.А., студ., гр. ІСТ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

МІСЦЕ КАР'ЄРИ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

У наш час в суспільстві ми досить часто чуємо слово «кар'єра», яке підсвідомо асоціюється у нас з такими поняттями, як успіх, робота, важка праця, гроші та постійне самовдосконалення. Всі ці асоціації не дарма виникають, адже всі вони є повноцінними складовими поняття «кар'єра» та, так чи інакше, доповнюють й збагачують цей термін. Наразі він має досить позитивне значення та показує ріст, тобто зміну службового становища в кращий бік, підйом на нову сходинку розвитку та просування по службі, – саме до цього значення всі ми звикли. Проте ще у XIX столітті термін «кар'єра» ніс у собі негативне значення та означав жаждою до влади, спокусу перед грошима, бажання переступити через будь-які моральні цінності на шляху до збагачення. Вже у XX столітті слово «кар'єра» отримало значення, яке ми звикли чути. Насправді згідно з визначеннями вчених цей термін має ширше значення та розглядається як соціально-психологічне явище, яке охоплює всі сфери життєдіяльності людини та має значний вплив на життя.

У різних країнах та культурах суспільство по-різному розуміє значення слова «кар'єра», тим самим обмежуючи цей широкий термін. Для прикладу, в США воно має значення підняття рівня майнового становища, збільшення матеріальних доходів, новий крок у розвитку та становленні особистості в суспільстві. Для порівняння: в країнах пострадянського простору, наприклад в Україні, кар'єра має деякий негативний відтінок та трохи зачіпає такий термін, як «кар'єризм». Переважна більшість представників нашого суспільства трактує слово «кар'єра» як просування по роботі, зміцнення майнового становища, – ці пункти є тільки маленькими частинками в широкій площині цього складного терміну. Насправді, є досить неправильним асоціювати слово «кар'єра» тільки з роботою, адже місце людини в суспільстві, її життя поза роботою не тільки впливає на кар'єру, а є її невід'ємною складовою.

Розглянемо, чому саме кар'єра є важливою частиною нашого життя. Існування в сучасному світі важко уявити без хорошої матеріальної бази та становлення людини як особистості в суспільстві. Кар'єра є однією з потреб сучасної людини, вона дає можливість реалізувати себе та визначає рівень задоволення своїм життям. Саме вона надає людині можливість побудови власного образу в суспільстві та підкріплення його майновими цінностями. Наявність кар'єри надає людині впевненість у собі та в майбутньому, забезпечує відчуття психологічної безпеки в соціумі. Вона наділяє нас свободою самовираження, дає змогу подальшого розвитку та зміцнення становища в суспільстві.

Нині більшість людей ще в період закінчення школи та вибору професії починає задумуватися про майбутню кар'єру в обраній сфері. Підсвідомо розуміючи важливість побудови успішної кар'єри в майбутньому, особистість завжди прагне реалізувати себе та зайняти своє місце в соціумі, а тому заздалегідь передбачає кожен маленький крок на шляху до побудови успішної кар'єри та детально продумує свій шлях. Питання кар'єри супроводжує нас усе життя, адже щодня ми самоудосконалюємося, тим самим постійно наближаючись до нової кар'єрної сходинки.

Кар'єра є однією з потреб людини. Її побудова являє собою природне бажання, шлях до самореалізації. Важливою передумовою побудови кар'єри є становлення людини як професійно-розвиненої і цілеспрямованої особистості з визначеними цілями та поставленими пріоритетами для подальшого життя. Природне бажання до самовираження та ідентифікації в соціумі є важливою рушійною силою для побудови кар'єри. Людина починає процес побудови кар'єри з набуття необхідних навичок та компетентностей для професійного розвитку. Разом з тим, вона постійно самоудосконалюється та духовно розвивається, тим самим збільшуючи свій кругозір. У процесі професійного зростання ми прагнемо до самовираження та забезпечення своїх потреб, які також є невеличким кроком до побудови кар'єри. Важливою запорукою успішної кар'єри є об'єктивна оцінка власних вмінь, а також залучення всіх своїх здібностей, використання технологій для професійного удосконалення, розуміння концепцій становлення кар'єри, застосування власних методів і підходів для самодисципліни та духовного розвитку. Варто наголосити, що успішна кар'єра також залежить від обраної сфери діяльності, оскільки процес побудови кар'єри є індивідуальним, людина справді повинна хотіти реалізувати себе в цій галузі та прагнути досягти вершин.

Отже, слово «кар'єра» є досить складним поняттям, яке виникло достатньо давно й досі широко використовується. Кар'єра є однією з потреб людини, саме тому вона відіграє значну роль у нашому житті, забезпечуючи нам постійний рух та самовдосконалення на шляху до бажаної вершини. Нині важко уявити життя людини без побудови кар'єри, тому що всі ми незалежно від статі, релігії та політичних переконань у досить ранньому віці починаємо турбуватися про самореалізацію та забезпечення собі гарного майбутнього.

Самолук А.О., студ., гр. 42Бд-Істар
Науковий керівник: Хададова М.В., ст. викл.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ Я.В. ЯРОЦЬКОГО – ГОЛОВИ ІСТОРИЧНОЇ СЕКЦІЇ ТОВАРИСТВА ДОСЛІДНИКІВ ВОЛИНИ

У першій чверті ХХ ст. важливу роль в археологічному вивченні території Східної Волині відіграло Товариство дослідників Волині (ТДВ). Вагомий внесок в археологічну діяльність історичної секції даного товариства зробив Яків Яроцький – український історик та археолог, родом з Житомира. Саме його період керування історичним відділом був одним з найактивніших, досліджуючи давнину Волині поряд з такими відомими археологами як С.Гамченко та ін.

Метою дослідження є аналіз основних напрямів роботи Я.Яроцького в Товаристві дослідників Волині та його археологічні дослідження в ньому на початку ХХ ст.

На початковому етапі діяльність історичної секції ТДВ не відзначалася особливою активністю, але ситуація згодом змінилася на краще. На першому засіданні секції (15 лютого 1901 р.) її особовий склад дещо змінився. Сталося це через те, що М.М. Трипольський відмовився прийняти на себе обов'язки голови. Замість нього більшістю голосів було обрано Я.В. Яроцького, а секретарем – О.А. Фотинського.

На початку своєї діяльності Я.Яроцький зосередив основну увагу на найменш вивчені північні регіони Східної Волині, які в той час знаходилися в адміністративних межах Овруцького повіту Волинської губернії. Як зазначає І.І. Ярмошик, перші самостійні дослідження старожитностей краю Я.В. Яроцький розпочав влітку 1901 р.

З друкованих матеріалів дізнаємося, що в першу чергу він відвідав м. Овруч. Особливо зацікавила дослідника Замкова гора, де ним було констатовано наявність культурних нашарувань доісторичного та історичного періодів. Наступним пунктом досліджень було с. Товкачі. Я. В. Яроцький також здійснив дослідження курганного могильника поблизу с. Речиця.

У 1902 р. основну увагу дослідника було прикуто до місцевостей, розташованих в басейні середньої течії р. Уборть. Головною метою було ознайомлення з курганними некрополями, паралельно здійснювалися розвідки. Археологічні дослідження проводилися у період з 14 червня по 10 липня.

У роботі експедиції брали участь й інші члени історичної секції, зокрема вчителі Житомирської жіночої гімназії М.К. Дунаєвський і А.М. Михайлова. Розвідками було охоплено території і околиці 5 населених пунктів, розташованих по берегах Уборті, на ділянці від с. Суцани на півночі до с. Лопатичі на півдні. В результаті обстежено 14 археологічних об'єктів, у т. ч. 2 городища (Олевськ, Суцани), стоянку або майстерню кам'яного віку (Зубковичі), 1 окремих курган та 10 могильників, у межах яких зафіксовано понад 90 курганів. На площі шести з них було розкопано 25 насипів (с. Підлуби, ур. «Під Громушем»; с. Зубковичі, ур. «Вишеньки» та «Крушники»; с. Лопатичі, ур. «Кургани»; урочища «Під Одрами», «Довга Нива» і «Новина» під Олевськом). Під час досліджень складено плани могильників і стародавніх укріплень, у т. ч. городищ, розташованих поблизу Олевська і Суцан (О. О. Тарабукін).

У 1903 р. Я.В. Яроцького зацікавила територія, розташована на межі Житомирського і Новоград-Волинського повітів Волинської губернії (нині Ємільчинський р-н Житомирської обл.), у межиріччі річок Ужа та Уборті, що охоплювала місцевості в околицях сіл Андріївчів та Симони. На зазначеній території, вже на той час, було відомо ряд археологічних об'єктів. Зокрема, в с. Андріївчів зафіксовані сліди стоянки кам'яного віку, в с. Симони – просторе городище із складною системою укріплень, між селами Симони – Андріївчів і Клярою (нині Бродок) сліди курганного могильника, біля дороги з с. Андріївчів до с. Бараші – декілька курганів, а північніше с. Андріївчів у верхів'ях Уборті, у двох пунктах, курганні могильники.

Один з них знаходився в урочищі «Оболонь», сильно пошкоджений, від якого вціліло лише два порослих деревами насипи. Наприкінці червня Я.В. Яроцький спільно з дійсним членом товариства М.І. Коробкою здійснили обстеження зазначеної території і розташованих на ній пам'яток давнини. Під час робіт на площі трьох курганних могильників в урочищах «Сербинівка», «Чахлеб» і «Дерев'янка» були проведені розвідувальні розкопки, досліджено 8 курганів, в яких виявлені поховання за обрядом трупопокладення слов'яно-руського часу, в шести зафіксовано наявність супроводжуючого інвентарю.

Після подій 1905 р., як зазначали окремі дослідники, Я.В. Яроцький змушений був виїхати з Житомира до Крем'янця, де його призначають директором комерційного училища. На цьому завершується діяльність відомого вченого у Житомирі.

Отже, Я.В. Яроцький, хоч і був керівником історичної секції лише чотири роки, за цей короткий період здійснив чимало археологічних досліджень, зокрема в Овруцькому та Житомирському районах. Його заслугою є й те, що він звернув увагу і запропонував нові методи і критерії проведення розкопок та вивчення матеріалів, вказуючи на те, що знахідки слід досліджувати глибоко й комплексно.

Санак А.П., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ НА ДАНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Усе більше сфер нашого життя переходить у «цифровий світ». Для молоді це, навпаки, краще: все більше можливостей надають нам смартфон чи домашній комп'ютер. Але для людей старшого покоління це нова ера, яку їм дуже важко зрозуміти та навчитися взаємодіяти з нею. Дана тема досить актуальна, адже інформаційно-комунікаційні технології досить швидко поширюються по всьому світі, а таке визначення, як «діджиталізація», стало одним з ключових слів у розвитку кожної країни без винятку.

Діджиталізація – термін для цифрової трансформації суспільства та всіх сфер його діяльності в цілому. Він описує перехід від індустріальної епохи й аналогових технологій до епохи знань і творчості, що характеризується цифровими технологіями та інноваціями в цифровому світі. Сфери діджиталізації: медицина, економіка, торгівля, банківський сектор, сфера обслуговування, освіти, страхування.

Експертні дослідження показують, що за останні 10 років кількість користувачів збільшилась майже в 7 разів. Ці цифри приголомшують, адже це неабиякий крок для всього суспільства. Порівнюючи технології теперішнього часу та недалекого минулого (7-12 років тому), помічаємо динаміку їх швидкого розвитку. Все більше можливостей надає користувачам звичайний смартфон чи персональний комп'ютер. 10 років тому мало хто використовував цифрові гаджети в такому обсязі, як зараз це робить людство; на ринку гаджетів не було такого великого вибору товарів, які надавали змогу користуватися цими технологіями. Діджиталізація бізнесу в реаліях нашого часу – це рушійна сила, яка сприяє просуванню компанії. Спеціалісти у сфері бізнесу виділяють основні її переваги в даній сфері: 1) не витрачається зайвий час та підвищується загальна продуктивність; 2) покращується внутрішня та зовнішня комунікація компанії; 3) з'являється можливість upsell-продажів; 4) підвищення рівня обслуговування клієнтів; 5) просування компанії на ринку.

За опублікованими прогнозами (2019), інвестиції в дану сферу до 2023 року мали скласти близько 2,6 трлн дол. Але пандемія змінила всі прогнози. В наш час компанії змушені переходити на нові технології. «Ставай digital або помри», – сказав про дану ситуацію у світі Василь Хмельницький (провідний інвестор та підприємець України). Експерти наголошують на тому, що основні проблеми, з якими зіткнувся весь світ, можна вирішити шляхом діджиталізації: 1. У власників виникає потреба в захисті співробітників: епідемія є переломним моментом у сфері бізнесу, після якого віддалена робота стане на рівні із звичайною. Але для цього потрібно змінити підхід до персоналу та навчити лідерів взаємодіяти з командою. 2. Нетворкінг і комунікації: через карантинні обмеження були скасовані всі головні зустрічі, припинено авіасполучення та поїздки. Через це компанії змушені були перейти на відеоконференції, щоб спілкуватися в доступному форматі. Також з'явилося багато можливостей для нетворкінгу, що значно полегшує взаємодію в команді. 3. Безперервне навчання: створення віртуальних класів для студентів та школярів, онлайн-курси для самостійної освіти. Онлайн-заняття – приклад того, як цифрова трансформація системи освіти може допомогти педагогам та учням під час вимушеного закриття навчальних закладів. 4. Проблеми, пов'язані з порушенням роботи процесів, де більшість обов'язків виконували люди, дають поштовх для розвитку автоматизації та роботизації в цілому. 5. Перегляд стратегій та планів компанії для пристосування до складних економічних ситуацій у світі, а головне – збереження життєдіяльності компанії.

«Компанії, що виживуть у довгостроковій перспективі, – це компанії, які найкраще володіють інструментами, що надають змогу бути гнучким, моторним, рухливим. Ті, хто краще за інших зможе реагувати на зміни ситуацій у світі, контролювати та переформовувати свої підприємства, підлаштовувати робочі процеси, і будуть в змозі спрямовувати свої сили в різні русла. І тільки повна діджиталізація дозволяє втілити це у життя», – говорить Крейг Резник, віце-президент з колсалтингу ARC Advisory Group. На думку аналітиків Forbes, під час карантину тисячі дрібних підприємств закриються, близько 36 % з них – це ресторани. Проте створення можливості доставки замовлення зможе врятувати більшість цих компаній. Навіть тих, хто раніше не працював із сервісами доставки, такими як: Uber Eats, Glovo, Deliveroo та ін. Також у них є можливість одними з перших перейти на модель хмарного ресторану (Ghost Kitchen). Це допоможе не тільки пережити ситуацію, яка зараз виникла, але й в майбутньому мати додаткові можливості для свого бізнесу. За статистикою компанії Google, у США кількість запитів для пошуку сервісів доставок за період карантину збільшилась на 61 %. Кількість клієнтів, які використовують Uber Eats, зросла на 70 %, а DoorDash – на 55 %.

Усі сфери сучасного життя стрімко переходять у цифровий простір. Саме це вказує на розвиток країни та громадян. Діджиталізація послуг та підприємств, як і діджиталізація технологій та країни в цілому, вже врятувала багато робочих місць та дала величезний поштовх для розвитку цього напрямку.

Сергієнко А.О., студ., гр. 11Мд-СОіст
Науковий керівник: Буравський О.А., д.і.н., проф.
Житомирський державний університет ім. І.Франка

ОЦІНКИ ПРАВЛІННЯ ОЛЕКСАНДРА II ТА ОЛЕКСАНДРА III В ІСТОРИЧНІЙ НАУЦІ

Великі реформи Олександра II – одна з найбільш розроблених в історіографії тем, дослідники єдині у визнанні їх значення як поворотного пункту в історії Росії, але ракурси їх розгляду постійно змінюються.

Перші роботи, присвячені царюванню Олександра II, з'явилися ще в дореволюційній Росії. Його образ довгий час зводився до зображення ліберального монарха, що після ганебної поразки Росії в Кримській війні приступив до реформування країни за підтримки своїх прихильників (Татищев С. С. Император Александр II. Его жизнь и царствование. Санкт-Петербург, 1903)

У радянській історіографії Олександр II також привертав увагу дослідників насамперед як монарх, з ім'ям якого були пов'язані Великі реформи. Перетворення Олександра II оцінювалися з точки зору комуністичної ідеології, робився акцент на викритті буржуазного, антидемократичного характеру реформ і спробах упорядкувати політичну систему царизму. В оцінці перетворень Олександра II переважала думка про обмеженість і незавершеність реформ. Однією з причин земської реформи називалося бажання уряду відшкодувати дворянству втрату влади над селянами. Цим прагненням зазвичай пояснювали відмову від введення земств на околицях Росії – там, де було відсутнє або було незначним дворянське землеволодіння. Ця теза, безумовно, застаріла, і повільне поширення реформи на околицях зараз пояснюється збереженням традиційної структури управління.

В історіографії періоду перебудови переважала думка, що нововведення, на які пішло самодержавство, були «визначною віхою» в історії Росії. Ч. Ейдельман називав їх «революцією згори».

Науковці 1990-х рр. розглядають ці реформи як важливий фактор розвитку російської держави, виявляючи як недоліки, так і їх позитивні сторони. В політичному плані історики оцінюють реформи як побічний продукт революційної боротьби. Серед наслідків реформ виділяють такі, як занепад дворянства, демократизацію і радикалізацію суспільно-політичної думки та ін.

У сучасних дослідженнях ставиться під сумнів значення ролі селянського руху як основної політичної причини здійснення реформ, більш повно і об'єктивно розкривається роль у перетвореннях різних угруповань правлячої еліти. Крім того, деякі автори простежують зв'язок між реформами Олександра II і сьогодинішніми проблемами, що стоять перед російським суспільством.

Царювання Олександра III до недавнього часу мало привертало увагу дослідників. Час перемоги «реакції», занепаду революційного і громадського руху не був популярний ні в ліберальній, ні в радянській історіографії. В підручниках історії при викладі фактів позитивні результати царювання Олександра III ніяк не співвідносилися ні з його реформами, що оцінювалися негативно, ні з особистістю імператора, яка, якщо і згадувалася (що було не завжди), то зображувалася виключно чорними фарбами.

На сучасному етапі розвитку історичної науки відсутня єдина оцінка реформ Олександра III. Одні автори дотримуються старих радянських формулювань про «тупу реакцію», що прагне до повернення дореформеної епохи, «катівські способи правління» (Троицкий Н. А. Курс истории России XIX века. Москва, 1997). Поширеною є думка, що царювання Олександра III було для Росії «втраченим» десятиліттям, під час якого, незважаючи на зовнішнє заспокоєння, країна тільки наблизилася до революції (Твардовская В. А. Александр III. Москва, 1994). А. Ю. Полунов (Контрреформы. Сборник Отечественная история. Энциклопедия. Москва, 2000) і А. П. Корелін (Власть и общество в России. Век XIX: время ожиданий и перемен. Москва, 2013) звертають увагу на «різноспрямованість» перетворень, одні з яких були націлені на перегляд законів 1860–1870-х рр., а інші були їх продовженням. Саме ця суперечливість, стверджують дослідники, незважаючи на спад громадського руху, призвела врешті-решт до революційних подій XX ст. Причини «реакційності» Олександра III зводять до його неготовності до престолу (Чернуха В. Г. Александр III: Воспоминания. Санкт-Петербург, 2001).

Нарешті, існує чимало апологетів політики Олександра III (Боханов А. Н. Император Александр III. Москва, 2001), які вважають, що в часи його правління основні досягнення Великих реформ були не тільки збережені, а й вкорінені на російському ґрунті, оскільки їх коригування було спрямоване виключно проти положень, чужих російській дійсності.

Останнім часом відбулися і деякі переоцінки сенсу реформ. Так, властивий радянській історіографії класовий підхід призвів до того, що введення інституту земських начальників (1889) і земська реформа (1890) розглядалися як свідчення підтримки урядом дворянського стану і спроба компенсувати їм втрату влади над селянами. Сучасна історіографія відмовилася від цього кліше. Введення посади земського начальника тепер розглядається в рамках опікунської політики уряду над селянами.

Отже, в історіографії правління Олександра II (1855–1881) та Олександра III (1881–1894) висвітлено нерівномірно, а серед сучасних авторів немає одноставної думки оцінки їхньої діяльності.

Смоляр Д.І., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ВПЛИВ АНІМЕ НА СУЧАСНУ МОЛОДЬ

Багато хто знає, що таке аніме. Хтось каже, що це звичайні мультики. Інші ж заглиблені в цю культуру і не можуть без неї. Але так чи інакше дуже багато молоді дивиться аніме. Тож як впливають ці мультики на сучасну молодь?

То що ж це таке? Аніме – це японська мультиплікація, яка, на відміну від мультиплікацій інших країн, розрахована не лише на дитячу, а й на підліткову та дорослу аудиторію. Це добре розвинений вид мистецтва, і тому він користується популярністю не лише в Японії, але й у світі. Як ви вже зрозуміли, це мультики для різних вікових категорій. Але чому молодь так сильно захоплюється ними і чи не призведе це до чогось поганого?

На думку багатьох незадоволених, в аніме забагато насильства й еротики. Неадекватна поведінка людей, що захоплюються переглядом і колекціонуванням аніме, інколи виливається в патологічні форми, такі як відхід від реальності, агресивність, близька до наркотичної залежність. У країнах Європи та США японська анімаційна продукція проходить попередню оцінку з визначенням вікової аудиторії. Іноді, з метою зменшити вікову планку, видавець вирізає з твору дуже відверті або жорстокі сцени. Але ці ж самі люди дивляться фільми, де трапляються набагато жорстокіші сцени та події.

Багатьом не подобається аніме на емоційному рівні: якщо глядач вважає, що мультфільми створюють тільки для дитячої аудиторії, то він очікує й відповідного розвитку сюжету, а тому відчуває дискомфорт від перегляду аніме, розрахованого на юнацьку чи дорослу аудиторію, або відмовляється від перегляду, даючи заочно негативну думку про твір. Тому багато хто, не знаючи, що таке аніме, хейтить його. Також часто глядачам не подобається графічне рішення в аніме – горезвісні «великі очі», або голоси персонажів, або незвичне для європейця звучання слів і вираз емоцій в японській мові.

Як впливає аніме на молодь? Чи це просто тупі мультики, після яких люди деградують? Секрет впливу аніме – у сильних емоціях, які передаються графічно: великі очі, контрастні яскраві картинки, швидка зміна кадрів. Наприклад, сцени насилля в аніме промальовані графічно більш чітко, ніж у бойовиках. Ці сильні емоції – фантазійний світ суперможливостей, суперідеї спасіння людства, – так захоплюють молодь, що реальний світ виглядає у їх сприйнятті нецікавим, нудним, сірим. Не забуваймо й про гормони дофамін та кортизол, які великими порціями передаються через ці картинки. В реальному житті, щоб мати такий гормональний сплеск, потрібно жити у спортзалі.

Інтенсивність та зрозумілість почуттів гарантує аніме широку популярність серед підлітків. Якщо аніме мотивує на спорт, навчання, розвиток своїх реальних комунікативних можливостей, це прекрасно. Якщо в аніме стерті чоловічі і жіночі ролі, є насилля, сексуальна розкутість, то це ми побачимо згодом й у поведінці людини, що сидить на аніме.

Негативний вплив аніме буде мати місце, коли людина не має інших захоплень, її психіка перебуває у стресі та у важких емоційних переживаннях. Як сказав Олександр Гордон у телепрограмі «Чоловіче/Жіноче»: «Через це діти під потяг не кидаються».

Чому ж воно нас може навчити? Багато різних аніме розкривають проблеми суспільства – такі як булінг, тролінг, несправедливість, любов, відносини з однолітками та родичами. Аніме може навчити, як боротися з проблемами і як змінювати своє життя. Наприклад, в аніме «Наруто» нам показують, як треба цінувати те, що ти маєш батьків, дім, друзів; якщо в тебе є мрія, йди до неї, незважаючи ні на що. В аніме під назвою «Як я і очікував, моя молодіжна романтична комедія неправильна» показують сутність багатьох людей та проблеми самотності та як їх розв'язувати. Також там є багато філософських думок, над якими можна замислитися:

«Люди вже своїм існуванням завдають іншим біль. Будуть вони жити або помруть – це завдає комусь болю. Будеш мати з кимось справу – завдаш болю. А спробуєш справи не мати – зробиш це болючіше. Але якщо людина тобі байдужа, то навіть не розумієш, що зробив їй боляче. Потрібно лише усвідомити це. Коли людина тобі дорога, ти розумієш, що зробив їй боляче. І дорожити кимось – це значить бути готовим завдати йому болю».

Або: *«Сильні думають, що тікати не можна, але людина не завжди в цьому винна. Твоє оточення, суспільство, світ помиляються вже давно, кажучи, що ти можеш себе змінити. І ти лише підлаштовуєшся під цей паскудно-холодний і байдужий світ. Прогинаєшся під систему і стаєш її рабом, прикрашаючи правду красивими словами, намагаєшся обдурити оточуючих і самого себе».*

Отож, аніме – це велика культура, яка може тебе багато в чому навчити та дати мотивацію, наштовхнути на правильний шлях. Але не треба занадто захоплюватися і забувати про реальний світ. Живи у реальному світі, а не вигаданому. Будь собою і не забувай про інших.

Супруненко К.О. студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

АДИКЦІЯ У ХХІ СТОЛІТТІ

Залежність – гостра потреба в чомусь, яка має негативні наслідки для здоров'я. Адикція (інша назва залежності) є досить поширеною проблемою в сучасному світі. ВООЗ віднесла синдром залежності до списку хвороб. Відкрито досить велику різноманітність залежностей, але найвідоміші (і найбільш розповсюджені) з них – алкогольна, наркотична, ігрова, інтернет-залежність та тютюнопаління.

Згідно зі статистикою ВООЗ, щороку від алкогольної залежності у світі помирає приблизно 3 млн осіб, а згідно із доповідями Управління ООН, у 2014 році зафіксовано більше ніж 200 тисяч смертельних випадків, спричинених вживанням наркотиків. Щорічно помирає приблизно 6 млн людей від хвороб, які з'являються внаслідок тютюнопаління (це означає, що 1 з 10 смертей у світі спричинена вживанням тютюнових виробів). Смертей від лудоманії (залежність від азартних ігор) чи інтернет-залежності не виявлено, але це не означає, що вони не несуть небезпеки.

Найрозповсюдженішим видом залежності прийнято вважати алкогольну. За підсумками 2012 року, Україна посіла 3 місце у світі за середнім споживанням алкоголю із рекордними 20 літрами спирту на душу населення за рік, а в 2018 році Україна стала першою у світі за рівнем дитячого алкоголізму. Причини і фактори, які впливають на бажання випити, варіюються – від проблем у школі (дитячий алкоголізм) до життєвих труднощів у дорослому житті (кредити, борги, безвихідні ситуації, смерть близької людини). У зв'язку з пандемією коронавірусу багато людей почали відчувати сильний страх, самотність та нудьгу, і через це вони вживають спиртні напої у великій кількості. Визнано, що алкоголізм – одна з найпоширеніших причин руйнування сім'ї через постійне перебування членів родини у стані тривоги та нестабільності; це причина дисбалансу між поколіннями (батьків, друзів, дітей).

Тютюнопаління. Україна посідає 2 місце у світі за кількістю викурених сигарет на одну людину (понад 2 500 сигарет на 1 людину за рік, або ж майже 7 сигар на 1 душу населення щоденно) та за кількістю «малолітніх» курців (більше ніж 30 % юнаків і дівчат у віці 13-15 років вже мають певний стаж курця). Тютюнопаління є головною причиною таких захворювань, як рак легень, безпліддя, сліпоти, хвороби серцево-судинної системи. Люди часто курять задля «погашення» стресу. Через часте споживання нікотину може виникнути тютюнова залежність, що також вважається хворобою. Але головною ознакою тютюнопаління є те, що курці, окрім шкоди для самих себе, наражають на небезпеку оточуючих і знищують навколишнє середовище. Визнано, що тютюнопаління – найтоксичніший вид забруднення повітря (через вміст різноманітних токсичних речовин). Сьогодні доведено, що куріння – «бомба» масової і повільної дії, але так було не завжди. У різних країнах XIV–XVI століть тютюнопалінню надавали різноманітних цілющих властивостей (наприклад, у 1571 році іспанський лікар Ніколас Мондарес написав книгу про лікувальні властивості тютюну; французький посол Жан Ніко прописав французькій королеві нюхання тютюну як засіб від головного болю, а в Англії під час епідемії чуми тютюнопаління вважалось профілактикою хвороби). Попри це, навіть у ті часи люди помічали негативні наслідки цієї шкідливої звички і в різний спосіб намагались «відучити» людей палити (у 1680 році Туреччина прийняла закон про смертну кару за тютюнопаління, а в Англії у XVI столітті курцям відрубували голови та виставляли їх на площі із люлькою в роті). Не менше загрози несе й куріння канабісу (психотропних речовин, отриманих у ході обробки квіткових рослин роду коноплі), проте в таких країнах, як Росія, Польща, Італія, Україна, медичний канабіс легалізовано і використовується в медичних цілях.

Наркотична залежність є досить розповсюдженою у країнах з низьким рівнем життя. Станом на 2021 рік, в Україні загальна кількість наркоманів становить приблизно 1 млн осіб. Нерідко причиною появи наркотичної залежності є вживання наркотиків у медичних цілях, адже відомо, що досить багато лікарських засобів (в основному снодійні та заспокійливі засоби) містять в собі наркотичні речовини.

Комп'ютерна адикція виникає здебільшого в підлітків, які надають перевагу життю у віртуальному світі. Постійне перебування на одному місці, опромінення із гаджету, малорухливий спосіб життя досить сильно впливають на фізичне здоров'я (можуть призвести до втрати зору, сколіозу, ожиріння), а відсутність реальних друзів та постійний вплив «комп'ютерних проблем» (програш у грі, віруси, поломка гаджету) призводять до психічних розладів. Основним підвидом кіберзалежності є відеоігрова.

Лудоманія – залежність від азартних ігор; зародилася приблизно в 1970-х рр. Здебільшого впливає на психічний стан, призводить до втрати контролю над собою, зміни інтересів у сторону думок про ігри, постійного роздратування та напруги. Основними факторами для появи лудоманії є прагнення заробити гроші, майно тощо (в казино, на спір і т. д.), участь у грі когось із знайомих або сім'ї і навіть неправильне виховання, постійні стреси. За даними статистики, під час пандемії коронавірусу випадки вище згаданих залежностей набули більшого поширення.

Тихонова Ю.В., студ., гр. ПУА-5, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

РЕЙ ДУГЛАС БРЕДБЕРІ ТА ЗНАЧЕННЯ ЙОГО ТВОРІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Рей Бредбері (повне ім'я – Реймонд Дуглас) народився 22 серпня 1920 р. у місті Уокіган, штат Іллінойс, США. Це американський письменник, чий твори відомі на весь світ. Його батько, Леонард Сполдінг Бредбері, був нащадком англійців-першопоселенців, а мати, Марі Естер Моберг, була шведкою. Також Рей є нащадком Марі Бредбері, яка була повішена у процесі над салеємськими відьмами. Хоч це була ніби легенда в їхній сім'ї і достеменно ця інформація не була підтверджена, сам Бредбері в це вірив. Писати він розпочав ще в дванадцятирічному віці. В дитячі роки захоплювався творчістю Едгара Райза Берроуза, а оскільки його сім'я жила досить бідно, в нього не було грошей на те, щоб купити собі книгу. Тому він сам придумав продовження до книги Е. Р. Берроуза «Великий воїн Марса». З того моменту Бредбері твердо вирішив стати письменником.

Твори, написані Реєм Бредбері, надзвичайно актуальні сьогодні. Він ніби передбачив ще давно ті події, які відбуваються сьогодні. У своїй фантастиці він досить часто описував сучасні технічні новинки. В деяких творах засуджував прогрес людства у напрямку створення нових технологій, натякаючи на те, що технології в не такому вже й далекому майбутньому можуть обернутися проти нас самих. Так, наприклад, у своїй новелі «Буде ласкавий дощ» автор змалював сучасно обладнаний будинок. Як стало зрозуміло з твору, стався якийсь вибух чи катастрофа, в результаті від всієї Землі залишився лише попіл і тільки цей будинок вистояв. Автор не вказує на причину катастрофи, але можна зрозуміти, що, скоріше за все, причиною став саме технологічний прогрес. Адже нові технології не тільки покращують життя, але й завдають невідправної шкоди природі. Тому автор ніби закликає берегти та цінувати природу та не допустити знищення того, що ми сьогодні маємо. І сьогоднішні глобальні проблеми у природному світі, які ми маємо, повинні спонукати нас до рішучих дій та переосмислення нашого способу життя.

Ще однією актуальною проблемою, описаною у творах Рея Бредбері, є те, що людина сама є причиною тих бід та проблем, які є у її житті та навіть у житті інших. Людство самотійно знищує те, що має цінувати понад усе. Гарним прикладом цьому є роман «Марсіанські хроніки». В ньому розповідається про колонізацію Марса землянами, через те, що на Землі вже декілька десятиків років точиться кривава війна. Люди створили надсучасні ракети та космічні кораблі і почали відправляти експедиції на Марс, але науковці з експедицій не поверталися. Як виявилось, там живуть марсіани. Автор наділив їх магічними здібностями, вони могли перетворюватися на померлих родичів землян, а потім позбувалися науковців. Але прагнення марсіан захистити свою планету від чужоземців були марними, адже земляни заразили їх звичайною вітряною, і цивілізація марсіан вимерла. Таким чином, люди змогли повністю колонізувати Марс і з кожним днем туди доставляли все більше і більше людей. Це говорить про байдужість людей до інших народів, цивілізацій, їх традицій. Бредбері не бачить в людях нічого позитивного. По-перше, вони ж і розв'язали війну, яка змусила їх тікати. А по-друге, знищили іншу цивілізацію задля реалізації своїх цілей.

В оповіданні «Усмішка» також піднімається питання сутності людини. Тут уже автор описує людей, які прилюдно зневажають науку, культуру власного народу та мистецтво. З самого ранку люди стоять у черзі, щоб плюнути в картину Леонардо да Вінчі «Джоконда». Охоронець замість того, щоб завадити людям, навпаки, слідкує за тим, щоб її не розірвали та не закидали камінням і кожен зміг у неї плюнути. На сірому тлі цих людей автор показує хлопчика Тома, якому було шкода картину. Коли її розірвали, він зміг забрати із собою клаптик цієї картини, де була зображена усмішка Мона Лізи. Автор не дарма показує Тома дитиною, адже діти здатні відчувати і побачити те, чого не можуть дорослі. На мою думку, майбутнє покоління зможе змінити наш світ на краще та запобігти руйнуванню того прекрасного, що нас оточує.

Начитані люди дуже цінуються в суспільстві. Але зараз, з появою телевізорів, комп'ютерів, телефонів та іншої техніки, ми все менше і менше беремо до рук книжки. Цю проблему чітко описує роман-антиутопія Бредбері «451 градус за Фаренгейтом». Головний герой Гай Монтег – пожежний. Але ось в чому особливість: пожежні не гасять пожежі. Вони, навпаки, спалюють ті будинки, де є хоча б одна книжка. Але знайомство головного героя з Кларісою – старенькою, у якої знайшли книги та мали спалити її будинок, змінює його думку про книги. Він залишає свою дружину і приєднується до тих людей, які будь-якою ціною хочуть зберегти книги та передати їх наступному поколінню.

Проаналізувавши твори Рея Бредбері, можна сказати, що він є надзвичайно досвідченою людиною, яка могла, навіть не знаючи точно, що буде у майбутньому, попередити нас через свої твори про можливі проблеми. На мою думку, його твори варто прочитати всім. Вони змушують переосмислити наш спосіб життя та замислитись над сутністю людини. Прочитавши їх, починаєш розуміти справжні цінності в житті і поважати себе та інших.

ВТІЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ КОМПАНІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕФЕКТИВНОГО ОБРОБЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ

У сучасних умовах функціонування та розвитку української економіки, одним із життєво важливих факторів є знання та застосування інформаційних систем у поєднанні із маркетинговою стратегією компанії, що дає змогу зайняти та утримати достатню частку ринку і отримати головний результат діяльності – високий рівень прибутку.

Ефективне управління маркетинговою діяльністю може відбуватися за допомогою раціонального використання інформаційних потоків. Зокрема, необхідно знати, як аналізувати ринкові можливості, відбирати відповідні цільові ринки, розробляти ефективний комплекс маркетингової стратегії і успішно втілювати у життя марко/мікроплани.

Суть маркетингу полягає в пошуку рішень, спрямованих на задоволення потреб споживачів і на отримання у них переваг в порівнянні з конкурентами за допомогою спеціальних ринкових заходів. Засобом досягнення цілей компанії є розробка стратегії. Стратегія маркетингу є однією з основних складників розвитку компанії і розглядає такі питання, як політика ціноутворення, охоплення ринку, розробка нових продуктів/послуг та вдосконалення існуючих, вибір ресурсних стратегій, вибір методів та способів просування на ринку, розробка рекламних компаній, визначення нових можливостей, постановка амбіційних цілей.

У процесі розробки маркетингової стратегії компанії фахівці компанії – маркетологи зобов'язані об'єктивно оцінити результати поточної діяльності, визначити напрямки розвитку, відчувати та передбачати зміни ринку та споживчих потреб. Задля виконання поставлених цілей та своїх професійних обов'язків маркетологи виконують збір, обробку, аналіз інформаційних потоків. Для цього необхідно мати програмне забезпечення, що дозволить швидко та якісно опрацьовувати інформацію та ефективно керувати запланованими заходами.

Для більш ефективного управління маркетинговою діяльністю використовуються сучасні пакети програмного забезпечення. Ринок програмного забезпечення насичений достатньою кількістю програмних продуктів, а тому розглянемо лише деякі з них, а саме: ті програми, які найбільш популярно використовуються у сьогоденні – Marketing Expert; Best-marketing; Customer Relationship Management System.

Marketing Expert. Пакет Marketing Expert задуманий як система, що описує динамічну ринкову модель, простіше кажучи, систему оцінки якісних і кількісних параметрів ринку в їх взаємозв'язку. Такі моделі мають на увазі наявність ряду параметрів, що зв'язують окремі складові ринку в єдину схему аналізу, а також описує часовий ряд. Серед заявлених маркетингових функцій пакета розробники виділили: сегментний аналіз прибутковості та збитковості; SWOT – аналіз (аналіз конкурентоспроможності); Portfolio – аналіз; GAP – аналіз; стратегічний аналіз Анзоффа. *Переваги системи:* користувачеві-початківцю програмного забезпечення допомагає організовуватися в плані збору маркетингових даних, їх послідовності та обсягу, тобто досить зручна форма планування і аудиту маркетингу для фахівців, повністю не знайомих з маркетингом. У той же час служить і як доповнення до Project Expert в якості засобу детального опрацювання плану маркетингу для інвестиційних проєктів. *Недоліки системи:* складний у використанні файл програмного забезпечення довідки («Help»); складна система управління пакетом («не інтуїтивний інтерфейс»).

Best-marketing. Програмна система являє собою зручний та ефективний інструментарій, що дозволяє оцінити ринкові позиції компанії в умовах конкуренції. Система може використовуватися на підприємствах виробничої сфери, торгівлі та сфери послуг. Серед заявлених маркетингових функцій пакета розробники виділили: SWOT – аналіз; модель Розенберга; метод 8P; матриця Анзоффа. *Переваги системи:* гранична простота термінології інтерфейсу, яка розрахована на звичайного користувача; введення інформації здійснюється у вигляді природних самоочевидних оцінок за принципом «гірше/краще», «важливо/другорядне»; якісні дані перетворюються системою в кількісні, що дозволяє проводити відповідні розрахунки. *Недоліки системи:* структура прикладів, що додається до програмного забезпечення, не досконала.

Таким чином, задля успішної реалізації маркетингової стратегії компанії необхідно вчасно обробляти інформаційні потоки. До вибору систем підходити з достатньою увагою, проаналізувавши всі переваги та недоліки, вибрати саме той продукт, який дозволить отримати ефект в умовах ринкових обставин та відповідно до сфери діяльності компанії.

Хімичук О.В., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЯК ЦІННІСТЬ

Ми живемо в нові часи – часи пошуків та експериментів, часи змін і творчих відкриттів, але найціннішим для кожної людини було і залишається її здоров'я. Під терміном «здоров'я» розуміють природний стан організму, що характеризується його самоврівноваженістю з навколишнім середовищем у духовному, фізичному, а також соціальному плані й який ефективно протидіє захворюванням. Коли ви веселі, їсте з апетитом, міцно спите, вдень рухливі і спритні – ви щасливі, легко впораєтесь з будь-якою справою. Купити здоров'я неможливо, про нього потрібно дбати.

Людина створена настільки досконалою, що необхідно трішки докласти зусиль, щоб бути здоровим. На здоров'я людини мають вплив різні чинники: генетика; медицина; екологія: клімат, флора, ландшафт; спосіб життя; фізичні; біологічні; хімічні. За даними ВООЗ, не менше 50 % здоров'я людини залежить від способу життя; 20 % припадає на спадковість; 20 % – на вплив зовнішнього середовища; 10 % – на чинники, які залежать від охорони здоров'я.

На жаль, населення України все гостріше відчуває на собі негативний вплив економічного та екологічного становища, які не відповідають його очікуванням щодо поліпшення якості життя і сталого соціально-економічного розвитку. Ще більшого загострення набула низка проблем, які потребують нових наукових підходів до розв'язання та прийняття принципових рішень на рівні як держави, так і регіонів. Наслідками цих проблем є погіршення демографічної ситуації, зростання захворюваності населення та збільшення питомої ваги важких хвороб, лікування яких вимагає значних витрат. Ще Парацельс підмітив, що люди хворіють через те, що відчувають імунодефіцит організму, «гноблення духу життя». Багато чого в лікувальній науці змінилося з часів Парацельса, але незмінним лишається наказ великого лікаря: «Вмій залишатися самим собою, і ти ніколи не станеш іграшкою в руках долі».

У 2009 р. вчені спробували вивчити соціально-демографічні, клінічні, психологічні чинники та життєві звички мешканців грецького острова Ікарія. Це місце належить до так званих синіх зон – як і острів Сардинія (Італія), острів Окінава (Японія), містечко Лома-Лінда (США), півострів Нікоя (Коста-Рика). Тамешні жителі менше хворіють, залишаються активними навіть у літньому віці й живуть до 100 років і більше. Науковці дослідили 1 420 острів'ян (віком 30+) за допомогою стандартних анкет і процедур. Значна частка вибірки була старшою від 80 років, причому відсоток людей віком 90+ істотно перевищував середньоєвропейські показники. Більшість літніх респондентів повідомила про щоденні фізичні навантаження, здорові харчові звички, уникнення куріння, часте спілкування, полудневий сон і виявила надзвичайно низькі ознаки депресії. Припускаємо, що взаємодія навколишнього середовища, здорових поведінкових факторів і клінічних характеристик позитивно впливає на довголіття.

Вибір поведінки, котру можна охарактеризувати як здоровий спосіб життя, має вирішальне значення для запобігання психічним розладам. Такого висновку дійшли вчені, дослідивши індивідуальні та комбіновані зв'язки між різними аспектами повсякденного життя і психічного здоров'я репрезентативного зразка громади в Німеччині. Дослідження відбувалося в 2012–2013 рр. за участі 7 937 респондентів, котрі самостійно оцінювали такі фактори, як частота фізичної та розумової діяльності, споживання алкоголю, куріння, індекс маси тіла, циркадна та соціальна активність. Вихідними змінними були депресія, тривога, стрес і задоволеність життям.

Науковці виявили, що краще психічне здоров'я було пов'язане з частішою фізичною та розумовою діяльністю, помірним або нульовим уживанням алкоголю, відмовою від куріння, індексом маси тіла в межах норми (без істотних відхилень униз чи вгору) і сталим ритмом життя. Отже, що здоровішу поведінку обирає людина, то більше вона задоволена життям і менше схильна до психологічного дистресу. ВООЗ дала чітке визначення поняття, а академік І.Павлов підтвердив: «Здоров'я – це неоціненний дарунок природи, воно дається не навечно, його треба берегти. Але здоров'я людини багато в чому залежить від неї самої, від її способу життя, умов праці, харчування, її навичок...». Здоровий спосіб життя – це спосіб життєдіяльності, спрямований на збереження та покращання здоров'я людини.

Учені запровадили новий термін «health promotion». Дослівний переклад цього словосполучення припускає кілька тлумачень (просування, заохочення до здоров'я, сприяння здоров'ю, стимулювання, підтримка здоров'я тощо), що неповно відповідають змісту цієї системи заходів, про яку йдеться. Тому професійні перекладачі вживають досить різноманітні варіанти як лексичний аналог, наприклад, «пропаганда здоров'я», «пропагування здоров'я», «пропаганда здорового способу життя» тощо.

Отож, усі складові способу життя – психічний стан, фізична активність, якість харчування, режим тощо, безпосередньо впливають на адаптивний імунітет людини. А як відомо, здоров'я починається з імунної системи.

Хімчик А.О., студ., гр. П-4, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ

Завдяки появі феміністського руху на Заході, концепція гендеру виникла в 1960–1970-х роках. Цей рух змінив розуміння людьми гендерних відносин і цілей жінок та просунув модель пошуку рівних можливостей для чоловіків та жінок.

Гендерна рівність – одне з найважливіших прав людини, воно відіграє ключову роль у забезпеченні соціального миру та злагоди та реалізації всього потенціалу людства шляхом сталого розвитку. Доведено, що участь жінок у суспільстві збільшує продуктивність та економічне зростання.

Не можна заперечувати, що гендерна рівність – це не лише соціальна справедливість, вона сприяє розвитку. Однак важливість досягнення гендерної рівності як соціально-правової цінності ще не стала головним пріоритетом вітчизняної політико-правової думки, а також не знайшла широкого відображення в сучасному українському науковому дискурсі. В той же час для певного кола науковців, державних службовців та активістів громадських організацій це поняття є не лише науковою категорією, а й сенсом діяльності та існування. На думку американських експертів, за ситуації з правами людини в Україні повага до прав жінок досі не вирішена. Українські жінки піддаються дискримінації в багатьох сферах соціального життя, їх заробіток занижений, а шанси отримати професійне визнання та підвищення не такі хороші, як у чоловіків. Насильство проти жінок, включаючи домашнє насильство, є гострою темою. У рейтингу гендерної рівності, опублікованому Світовим економічним форумом, Україна посідає 64 місце із 135 можливих рейтингів. Індекс розраховується шляхом порівняння можливостей чоловіків та жінок у чотирьох сферах: політика, зайнятість та професійний розвиток, освіта та охорона здоров'я.

Конституція визначає основні принципи гендерної рівності. Третя частина ст. 24 Конституції України безпосередньо спрямована на подолання дискримінації жінок в Україні та наголошує на забезпеченні рівних прав чоловіків та жінок. Йдеться про правовий захист, матеріальну та духовну підтримку матерів та дітей, включаючи оплачувану відпустку та інші пільги для вагітних жінок та матерів. У законодавстві чоловікам відмовляють у цій можливості.

Принципи рівного ставлення до чоловіків і жінок та особливого захисту працюючих жінок містяться також в українському Законі про працю, який був прийнятий в 1971 р. і діє донині. Трудове законодавство реформується, і це гарна можливість змінити деякі аспекти гендерної рівності. На міжнародному рівні Україна підписала важливі міжнародні документи з питань гендерної рівності. Зокрема, держава ратифікувала Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Факультативний протокол до неї, Конвенцію МОП про рівну оплату праці (№ 100) у 1951 р. Україна прагне гарантувати розвиток та справедливість країни під керівництвом соціальної та гендерної рівності. Україна також підписала Пекінську декларацію та Платформу дій щодо гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (1995) та Декларацію тисячоліття ООН (2000). У вересні 2005 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок». Цей закон спрямований на досягнення рівності між чоловіками та жінками в усіх сферах життя суспільства та вживає заходів для надання їм рівних прав згідно з Конституцією та законами України. Стаття 3: державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на: утвердження гендерної рівності; недопущення дискримінації за ознакою статі; застосування позитивних дій; забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільне важливих рішень; забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків; підтримку сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства; виховання і пропаганду серед населення України культури гендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері; захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі. Стаття 6: «Дискримінація за ознакою статі забороняється». Стаття 7: «Органами, установами та організаціями, наділеними повноваженнями у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, є: Верховна Рада України; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; Кабінет Міністрів України; спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, визначені в їх складі уповноважені особи (координатори) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; об'єднання громадян».

Отже, існує безліч способів досягнення гендерної рівності. В сучасному суспільстві наївно зводити гендерну рівність до рівних прав чоловіків і жінок (хоча деяким країнам все ще потрібно досягти цієї мети). Гендерна нерівність корениться в соціальній структурі і виражається мовою нашої сім'ї, роботи, політики та мистецтва. У цьому сенсі усунення гендерної нерівності є нашою спільною метою.

Чернова І.А., студ., гр. ПЗ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Литвинчук О.В., к.філос.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПРОБЛЕМА КІБЕРБУЛІНГУ

Сучасне суспільство неможливо уявити без інтернету. Люди навчаються, працюють та розважаються, використовуючи гаджети, що під'єднані до «всесвітнього павутиння». Крім того, більшість комунікацій відбувається через соціальні мережі, де існує можливість повної анонімності. Завдяки такій можливості – бути інкогніто, з'явилась нова форма булінгу – кібербулінг, що потребує уваги кожного. Дане питання набуло неабиякої актуальності. У вересні 2019 року ЮНІСЕФ провів дослідження у 30-ти країнах світу та виявив, що кожна третя опитана людина була жертвою кібербулінгу. Також за допомогою інструменту залучення молоді U-Report майже три чверті молоді анонімно зазначили, що соціальні мережі, включаючи Facebook, Instagram, Snapchat та Twitter, є найпоширенішим місцем для знущань в інтернеті.

Дослідження британської організації з питань булінгу Ditch the Label показало, що 42 % опитаних молодих людей стикалися з кіберзнущаннями в Instagram. Це було порівняно з 37 % у Facebook та 31 % у Snapchat. І як не дивно, лише 9 % повідомили, що отримали образи в мережі Twitter. Також дане опитування показало, що 77 % не вважають булінг «частиною дорослішання». Більшість (62 %) вважають, що принизливі коментарі в інтернеті настільки ж погані, як такі ж слова в реальному житті. Соцмережі, як правило, поглинають більшу кількість уваги, але кібербулінг може відбуватись й у інших інтернет-середовищах таких, як, наприклад, онлайн-ігри. В одному з опитувань 79 % геймерів повідомили, що під час гри в інтернеті вони відчули на собі булінг у мережі.

Восени 2020 року було проведено нове аналітичне дослідження «Попередження та протидія кібербулінгу в дитячому середовищі України», в межах Всеукраїнської кампанії проти кібербулінгу «Докудейз». Відповідно до його результатів, в Україні понад 18 % рішень щодо булінгу, за даними Єдиного реєстру судових рішень, стосуються випадків використання засобів електронних комунікацій, тобто дій, які завдали психологічних страждань і були вчинені в інтернеті за допомогою гаджетів. Найбільше протоколів стосовно онлайн-цькування, або ж кібербулінгу, складено в Київській області. Страждають від знущань в інтернеті частіше дівчата – 80 %, а ображають хлопці – 70 %. В українському законодавстві це питання врегульовано недостатньо. З іншого боку, є позитивні зміни.

Найчастіше зустрічаються такі види кібербулінгу, як поширення інтимних фото, тролінг та поширення відеозаписів бійок. Також у рейтингу форм кіберзнущань першу позицію має розповсюдження неправдивої інформації, з чим стикався кожен п'ятий підліток. З викраданням персональних даних і використанням іншими акаунтів від імені опитаних (самозванство) зіштовхувався майже кожен п'ятий підліток. Дорослі говорять про необхідність батьківського контролю, фільтрування інформації.

Анонімність кібербулерів надає їм велику перевагу над жертвою. Об'єкт звичайного булінгу може дати відсіч агресору, а онлайн це вже складніше зробити. Навіть якщо жертва буде ігнорувати образи та не звертати на них увагу, інтернет-цькування може завдати шкоди. В сучасності інформація в інтернеті має вплив на різні сфери життя, тож образливі коментарі можуть вплинути на репутацію людини, видавання їй банківського кредиту та навіть прийняття на роботу. Але доросла сформована особистість має стійкішу психіку і зреагує спокійніше, ніж дитина. Підлітки зазнають більшого впливу на соціальний статус, зважаючи на їх залежність від соціальних мереж.

Основна проблема в боротьбі з кібербулінгом – складність правового захисту жертви. Такі труднощі з'являються через те, що в інтернеті існує можливість швидкої зміни або видалення будь-якого контенту. В поле українського законодавства поняття кібербулінгу введено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 року. Для дорослих осіб чинне законодавство України не містить прямих норм, які передбачали б реагування держави на кібербулінг. Тож це викличе складнощі при захисті дорослого потерпілого від інтернет-знущань. Саме тому найефективнішими способами реагування залишаються внутрішні практики й правила адміністрування з боку власників сайтів, соціальних мереж тощо.

Отже, боротися з кібербулінгом, як новим явищем, з боку держави доволі складно. Проте ми маємо змогу разом протидіяти будь-яким знущанням в інтернет-просторі, повідомляючи про це модераторів сайтів. Батьки ж мають вчити дітей правильно спілкуватися в інтернеті, менш бурхливо реагувати на будь-які негативні коментарі та як діяти, коли вони опинились на місці жертви кібербулінгу. Адміністрації ж сайтів, соціальних мереж мають допомогти в цій «війні», встановивши правила, виконання яких буде перевірятись модератором чи програмою. Тільки зібравши всі сили, можна досягти успіху в боротьбі з цим прикрим явищем.

Чиркова О.С., студ., гр. П-6, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

БУЛІНГ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В ХХІ СТОЛІТТІ

Що ми можемо знати про булінг на сьогоднішній день? Банальна та зовсім коротка відповідь – все. Якщо вдаватися в дрібниці і намагатися зрозуміти, коли саме почало розвиватися це поняття, то точно визначити дату або приблизне століття не можна. Адже цькування було, є і буде завжди! Існують різні підходи до визначення поняття «булінг». Деякі дослідники вважають, що це жорстоке поводження з боку індивіда до оточуючих. Інші – що це умисна агресивна поведінка, яка включає в себе нерівність в будь-яких аспектах.

Багато хто це робить через заздрість, непорозуміння. Комуś важче розвиватися в певній сфері, і, аби потішити себе та своє «Я», люди починають принижувати словами інших, тих, хто є кращим від них у конкретній сфері діяльності. Якщо замислюватись над самим визначенням, то зрозуміло, що це приниження інших заради себе не тільки у вигляді психологічного тиску, але й фізичного. Це може проявлятися в нанесенні тілесних ушкоджень та багато чого іншого. Особи, які залучені у булінг, виконують різні ролі: булери – це учні, які наділені більшою фізичною силою, агресивністю, що спрямована на оточуючих; жертви – учні, які є об'єктами знущань, вони поділяються на покірних і агресивних жертв; спостерігачі або свідки – це учні, які спостерігають за булінгом. Здебільшого вони надають допомогу або насміхаються з жертв і впливають на них психологічно.

У наш час підлітки стали дуже агресивними, невихованими. Саме такі діти не поважають нікого, окрім себе. Можливо, їм не вистачало батьківської турботи, любові, і саме всі ці аспекти так впливають на них. Тому через булінг, цькування інших вони самостверджуються і отримують від цього задоволення. Батьки дітей на сьогодні вважають, що булінг не дуже актуальна тема, і не звертають уваги на те, що в дітей існують певні проблеми в спілкуванні з однолітками. Вони вважають, що це поверхові сварки, які зникнуть через певний проміжок часу. Саме в цьому лежить певна відповідальність батьків за своїх дітей, і через те, що вони не акцентують уваги на цьому, підлітки вважають, що булінг – це звичайна справа, яка допоможе їм вирішити будь-які проблеми зі своїми ворогами або просто невинними людьми. Близько 60 % підлітків стикалися з булінгом за останні 2-3 місяці. Згідно з цією статистикою, можна відверто сказати, що це не норма. І приділяти цій темі потрібно набагато більше уваги. Невпевнені, закриті діти найчастіше перебувають у центрі уваги. Саме з них знущаються та їх доводять до сліз, а це, зрештою, спричиняє академічну неуспішність, шкільну дезадаптацію, нервові зриви, і найстрашніше – самогубство. Батьки просто в один момент можуть втратити свою дитину через її проблеми з однолітками.

Опитування стосовно булінгу проводяться доволі часто. Наприклад, в останньому опитуванні взяли участь понад 100 тисяч осіб віком від 13 до 30 років. Більше ніж 90 % молодих людей переконані, що булінг є розповсюдженою проблемою в їхніх громадах, приблизно дві третини учасників опитування безпосередньо стикалися з ним. Вірогідність постраждати від булінгу в Україні є приблизно однаковою для всіх вікових груп, серед 15–19-річних вона трохи знижується, а серед молоді старшої від 20 років знову зростає. Крім того, у хлопців та чоловіків ця вірогідність приблизно на 10 % є вищою, ніж у дівчат і жінок. Майже 40 % опитаних молодих українців, які зазнають булінгу, нікому про це не розповідають.

Якщо ми акцентуємо увагу саме на булінгу в ХХІ столітті, то це найчастіше відбувається в школах, можливо, навіть в університетах, гуртках, в інших закладах освіти. Щоб діти відчували себе в комфортних умовах, не піддавалися знущанням з боку інших, кожен заклад має кваліфікованого спеціаліста з питань дитячої психології, який завжди зможе допомогти, вислухати, дати розумну пораду і при можливості вирішити проблеми, які має дитина. А також у критичній ситуації зможе повідомити батьків та педагога про наявні проблеми у спілкуванні з однолітками.

Кримінальній відповідальності можуть підлягати особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років. Варто зазначити, що більшість дій, які є булінгом і які вчиняють підлітки, можна оцінювати як катування. Тому, аби призупинити активне приниження один одного, слід привернути більше уваги правоохоронних органів України. Завдяки цьому підлітки будуть поводити себе більш стримано і поважати оточуючих.

Булінг ми будемо зустрічати завжди і всюди, а враховуючи те, що відбувається зараз у світі, без цього ніяк не обійтись. Саме в таких ситуаціях ми повинні показати всім свою стійкість, свій характер, свою самовпевненість та не дати іншим зламати себе. Завдяки цьому ми зможемо самоствердитись та довести, в першу чергу собі, що ми зможемо подолати булінг. Маючи проблеми з оточуючими або певні конфлікти, ми не повинні це все тримати в собі. Найкращим та вірним вчинком буде те, що ми поділимось цим зі своїми рідними, які зможуть нам допомогти, дати пораду та захистити нас від булінгу.

ДИСКРИМІНАЦІЯ В СУСПІЛЬСТВІ

Дискримінація – це нерівне ставлення до людей на основі фактичних чи атрибутивних характеристик без будь-яких причин. Коли з людиною поводяться несправедливо з об'єктивних причин або коли відсутні об'єктивні причини, розглядаються дискримінаційні ситуації. Дискримінація виникає тоді, коли люди не оцінюють навички, вміння та обставини конкретної людини, а керуються негативними установками та стереотипами на основі особистих особливостей. Наприклад, раса, релігійні переконання, стать, мова, сексуальна орієнтація, інвалідність, вік чи інші характеристики. Дискримінація також є стимулом для підбурювання до погроз, ворожості, образ або принизливої атмосфери. Дискримінація також змушує іншу особу здійснювати дискримінацію.

Дискримінація може відбуватися прямо або опосередковано. Пряма дискримінація характеризується наміром дискримінації окремих осіб або груп, наприклад, коли Служба зайнятості відхиляє заявників ромів або житлові компанії не здають квартири іммігрантам. Непряма дискримінація виникає тоді, коли нейтральні ззовні позиції, норми чи практика фактично ставлять членів певної групи у невідвигідне становище. Наприклад, від мінімальних вимог до зростання пожежників (що може виключити набагато більше жінок-кандидатів, ніж чоловіків) до магазинів, які не наймають людей, які носять хіджаби. Ці екстравертні та нейтральні правила можуть фактично поставити членів певних соціальних груп у пропорційне невідвигідне становище. Згідно з документами з прав людини, пряма та непряма дискримінація заборонена; непряма дискримінація зустрічається частіше, ніж пряма дискримінація, і її важче довести.

Форми нетерпимості та дискримінації:

1. Ксенофобія – різке несприйняття особою чи національною лінгвокультурною спільнотою чужої культури, мови, поведінки, манери спілкування тощо. На рівні державної політики може виявлятися як дискримінація за національно-культурними ознаками; тісно пов'язана з расизмом: чим більшою є «інша» людина, тим сильнішими є страх і негативні емоції. Існує дві основні форми ксенофобії:

а) спрямована на групу всередині суспільства, що вважається чужою та шкідливою для нього (нові іммігранти, біженці, трудові мігранти, євреї, цигани, квір-спільнота); б) спрямована на культурні елементи, що вважаються чужими (поширення нетрадиційної для даної країни релігії).

Ксенофобія є однією з найпоширеніших форм та підстав дискримінації, а отже, викликом правам людини.

2. Расизм – це переконання, що певні групи мають особливі (як правило, фізичні) характеристики, які ставлять їх у вищий чи нижчий стан, ніж інші. Прояви расизму не завжди очевидні, наприклад, ставлення до людей на основі раси чи кольору шкіри. Часто суспільство систематично керується будь-якими дискримінаційними уявленнями щодо будь-якої групи. Расистська поведінка породжує расову дискримінацію з її очевидними негативними наслідками – від простого ігнорування тих, хто вважається чужим або поступається більш очевидним формам переслідування, експлуатації чи ізоляції.

3. Антисемітизм – одна з форм національної та релігійної нетолерантності та дискримінації, що виражається у неприязному або ворожому ставленні до євреїв як представників уособленої етнічної та релігійної групи; суспільна або державна ідеологія, або державна політика, спрямована на обмеження політичних та громадських прав євреїв. Типи антисемітизму: побутовий, державний, расовий. Антисемітизм був широко поширений в європейській історії.

Людина має право на рівність та недискримінацію. У деяких законах заборона дискримінації не є самостійним правом, а стосується лише інших прав і свобод, що захищаються цими законами. Так, держава повинна поважати ваше приватне життя, сімейне життя та права на справедливий судовий розгляд без дискримінації. Тому важливо навчитися розпізнавати дискримінацію та знати, чи маєте ви право подавати скаргу та куди можна і потрібно їхати.

Способи проведення антидискримінаційних та антирасистських заходів:

- посилити легальну діяльність щодо права на недискримінацію;
- освітні програми з питань підвищення обізнаності щодо заборон та нетерпимості, які сприяють дискримінації та придушенню, сприяють різноманіттю та толерантності;
- громадські активісти засуджують дискримінацію та упередження, борються зі злочинами на ґрунті ненависті та підбурювання до ненависті, підтримують жертв дискримінації та сприяють відповідним змінам законодавства.

Отже, дискримінація у всіх можливих формах та проявах є однією з найпоширеніших форм порушення прав людини та зловживання правами. Вона впливає на повсякденне життя мільйонів людей і є одним із найскладніших явищ, які можна виявити. Дискримінація та нетерпимість – це два взаємопов'язані поняття.

Швець А.А., студ., гр. П-4, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ФЕМІНІСТИЧНИЙ РУХ В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛІТЕРАТУРИ

Кінець ХХ століття мав сприятливі умови для розвитку української жіночої прози й поживлення феміністичного спрямування в літературі. Феміністична ідея виражена в багатьох літературних творах різних жанрів і стилів, особливо постмодерного напрямку.

Історія фемінізму має давнє коріння. Зародження феміністичних ідей відбулося в епоху Відродження. В цей час з'являються перші праці Кристини де Лізан і Корнеліуса Агріппи, у яких йдеться про несправедливе ставлення до жінки як до особистості. Розвиток феміністичних ідей в кінці 60–70-х рр. ХХ ст. означав початок другої хвилі фемінізму. Саме з цього часу спостерігаємо вихід більшості наукових досліджень з цієї теми, а також зародження феміністичної публіцистики.

Історія сучасного фемінізму розпочалася з твору Мері Волстонкрафт «Захист прав жінок» (1792), в якому авторка критикує стереотипи про жінок як емоційних та інстинктивних та переконує, що жінки повинні прагнути до такої саме раціональності, як і чоловіки. Жінки повинні користуватися соціальною, правовою та інтелектуальною рівністю з чоловіками.

Поняття «фемінізм» є неоднозначним та має декілька визначень: 1. Соціально-політична теорія, яка розглядає процес приниження жінки в суспільстві, а також способи подолання чоловічої переваги над жінками. 2. Широкий соціальний рух за рівність прав для жінок, що протистоїть соціальній системі, у якій положення людей різних статей нерівноправне. 3. Філософська концепція соціокультурного розвитку, яка виявляє зверхність до жіночого соціального досвіду в уявленнях про світ і суспільство.

Географічно фемінізм можна поділити на феміністичні течії американського та європейського континенту. Для феміністок США характерним є прагматичний фемінізм, а для жінок європейського континенту – світоглядний.

Перша хвиля сучасного фемінізму була спрямована на те, щоб надати жінці право голосу (виборче право). Домінуючими фігурами жіночого руху в середині ХІХ ст. в США були Елізабет Каді Стентон і Сьюзен В. Ентоні. Стентон створила «Декларацію почуттів» для Конвенції про права жінок у 1848 р. в Seneca Falls. Основана на американській конституції, ця Декларація визначає, «що всі чоловіки і жінки створені в рівності», і звинувачує патріархальну культуру в придушенні прав жінок.

Друга хвиля фемінізму (1960-ті рр.) зосередилася на цивільних правах, особливо на соціальній і економічній рівності. Основоположним текстом був твір Сімони де Бовуар «Друга стаття» («The Second Sex»), написаний у 1949 р. Де Бовуар вважає що, в соціокультурному плані жінка абсолютно тотожна чоловікові, а розрізняє їх лише анатомія.

Третя хвиля феміністичного руху почала формуватися в кінці 1970-х та у 1980-х рр., його складали феміністки – білі жінки середнього класу, які працювали в західних університетах та ігнорували жінок іншого кольору. Белл Хукс та інші жінки стверджують, що расизм є основним конфліктом, з яким повинні боротися всі феміністки, щоб покласти край дискримінації за ознакою статі.

В Україні поняття «фемінізм» виникає 1990 року. Це слово викликає неоднозначну реакцію у літературознавців і науковців. Проте як літературна і політична течія український фемінізм з'явився ще в 80-х рр. ХІХ ст. Найяскравішими представницями фемінізму в українській літературі були Олена Пчілка, Н. Кобринська, С. Русова, Леся Українка, О. Кобилянська, С. Крушельницька, С. Окуневська. Під впливом феміністичних теорій європейських країн сформувався український жіночий рух. Його особливістю є тісний зв'язок із національно-визвольною боротьбою.

У Наддніпрянській Україні основні зусилля феміністичного руху були зосереджені на боротьбі за право жінки на вищу освіту. У 1884 р. в Києві було створено український жіночий гурток, який очолила О. Доброграєва. Жінки брали активну участь у культурно-освітньому русі, а також у суспільно-політичному житті (Х. Алчевська, О. Кобилянська, Олена Пчілка та ін.). У 1884 р. Н. Кобринська ініціювала створення «Товариства руських жінок» на Буковині. Через певний час виникли «Клуб русинок», «Жіноча громада», «Кружок українських дівчат» тощо. Основною ідеєю цих товариств було поєднання фемінізму з національною ідеєю.

Представницею «світоглядного фемінізму» в Україні була Леся Українка – інтелектуальна феміністка, яка переймалася становищем жінок у суспільстві, прагнучи, щоб жінка могла вільно й самостійно обирати свій шлях. У незалежній Україні відроджуються давні та створюються нові жіночі організації, зокрема «Союз українок» (1917), «Femen» (2008), посилюються зв'язки національних жіночих організацій з міжнародними жіночими об'єднаннями. Велика кількість українських жіночих організацій продовжує ефективно діяти в діаспорі. Після здобуття Україною незалежності феміністичні ідеї в українському суспільстві отримали нові можливості для подальшого розвитку.

Шкапо С.В., студ., гр. ПД-6, ФПУП
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

РОЗКВІТ ІМПЕРІЇ АЦТЕКІВ

Походження ацтеків досі не встановлено, але за деякими елементами їх традицій можна зробити висновок, що до появи в Мезоамериці у XII столітті вони були племенем мисливців-збирачів з півночі Мексиканського нагір'я. Ацтеки отримали свою назву від слова «Астлан», що дослівно перекладається як «Біла земля», що також вказує нам на їх північне походження. Можливо, їхня поява на півдні була частиною або навіть однією з причин Великого переселення народів, через яке пала цивілізація тольтеків. Ацтеки поселилися на островах на озері Текскоко і в 1325 р. заснували місто Теночтітлан, яке згодом стало столицею їхньої імперії.

В основі великої держави ацтеків, яка згодом стала імперією, була особлива система землеробства, в яку входило інтенсивне використання всієї придатної землі, а також продумані системи зрошення і осушення боліт. Ці методи давали ацтекам високий рівень виробництва, що, в свою чергу, дозволило створити багату і густонаселену державу. Цілий ряд честолюбних правителів дав змогу ацтекам встановити владу над великою частиною сучасної Мексики. Завоювання і торгові договори зробили Теночтітлан столицею імперії із 400–500 міст-держав – до 1519 року населення держави ацтеків складало п'ять-шість мільйонів осіб, а територія – понад 2 000 000 кв км. В імперії ацтеків був сформований поділ на класи і касты, але він не був абсолютним. Жерці і чиновники правили державою, воїни розширювали територію, вони становили вищий клас, а нижчий клас складався з селян, слуг та власне рабів.

Розквіту імперії ацтеків сприяли три основні фактори:

- 1) релігія;
- 2) торгові шляхи, які вели в Теночтітлан;
- 3) військова організація ацтеків.

У 1502 р. на престол зійшов Монтесума Другий (роки правління 1502–1520). Йому дісталася імперія, яка досягла своїх найбільших розмірів і простяглася від Північної Мексики до Гондурасу і Нікарагуа. Імперія продовжувала розширюватися, а її суспільство розвиватися, але 1519 року прогресу поклали кінець іспанські завойовники, на чолі яких стояв Ернан Кортес.

Культура ацтеків в основному була запозичена в племен, які населяли територію їхньої імперії, самі ж ацтеки внесли невеликі зміни. Особливою частиною культури ацтеків була релігія.

В ацтеків релігія була частиною повсякденного життя. Правитель виконував обов'язки верховного жерця. Міфи ацтеків вчили, що людська кров напуває сонце, яке, в свою чергу, щодня напуває посіви.

Людські жертви були численними, декілька тисяч за день було цілком звичним явищем для ацтеків. Жертвам зазвичай відрубували голову або здирали шкіру, а також вирізали серце з ще живої людини. Жертвоприношення робилися на вершинах високих пірамід, щоб бути ближче до сонця, а кров стікала по сходах. Релігія ацтеків була присутня й у судочинстві: засуджених злочинців страчували на тих самих пірамідах, на яких страчували полонених під час релігійних обрядів.

Хоч ацтеки і мають репутацію кровожерливого народу, в них існувала розвинута система правосуддя, яка захищала особистість і власність. У кожному місті був верховний суддя, який вершив правосуддя незалежно від глави держави, йому підпорядковувалися три рядових суди, а їм, в свою чергу, – група міських чиновників.

Незважаючи на всю міць Ацтекської імперії, в неї була велика кількість слабкостей, якими з радістю скористалися іспанські завойовники. Головна слабкість ацтеків – це їхня влада над сусідніми народами. Ця влада була основана на покірності і страху: поневолені народи були змушені сплачувати ацтекам данину, яка складалася не тільки з грошей і товарів, а й із полонених, яких доставляли для жертвоприношень. Малій кількості іспанців вдалося зібрати тридцятитисячну армію. Правитель ацтеків Монтесума Другий сприйняв іспанців за богів і впустив в Теночтітлан, але спрага іспанців до золота видала їх. Однак було вже надто пізно, Монтесума був узятий у полон і згодом убитий. Теночтітлан в 1521 р. був розграбований і спалений, саме падіння Теночтітлану поклало кінець імперії ацтеків, тепер хазяями цієї території стали іспанці, вони почали знищувати культуру ацтеків, а на руїнах ацтекських храмів будувати християнські церкви. В природі було так завжди: сильний, розвинутий підкорює слабого і відсталого і робить все, щоб той не відродився.

Отже, можна сказати, що ацтеки збудували імперію, яку можна порівняти тільки в Новому світі з Імперією інків, а по величності їх цивілізація нічим не поступається древнім культурам як Нового, так і Старого світу. Хоч за сучасними мірками варто було б вважати ацтеків варварами, однак їхня система правосуддя ефективно заважала здійсненню злочинів і допомагала підтримувати порядок. Наприклад, у містах майже не було пограбувань, а в ацтекських будинках не було ні замків, ні дверних засувов.

Шмиріна Т.С., студ., гр. КІ-20-1, ФІКТ
Науковий керівник: Кругляк М.Е., к.і.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПАМ'ЯТЬ ЛЮДЕЙ НАШОГО ЧАСУ

У сучасному світі є безліч необхідних речей, вигаданих науковцями і технологіями, без яких існування було б складнішим, викликало б труднощі. Але чим зручнішими є пристрої, без яких нам не обійтися, тим швидше ми їх використовуємо і тим більше справ ми встигаємо. Як-то кажуть: «Лінь – двигун прогресу». Сьогодні в кожного з нас у кишені зберігається безмежна база даних з усього світу. Ми користуємося інтернетом усюди – у навчанні, в роботі, у хобі, на відпочинку, в хатніх справах. Проте мало хто звертає увагу на те, що в кількості спожитої інформації є й темна сторона.

Щодня бачимо сотні фото, тисячі коментарів, реклам, відео, новин, все більше і більше інформації займає наш мозок. Чи ви звертали увагу на те, що все частіше не виходить згадати те, що завжди пам'ятали? Або довго вивчаєте інформацію, на яку могли витратити менше часу? І хоча пам'ять – справа індивідуальна, її нестача є проблемою більшості. І всі проблеми повинні мати рішення. Кожен хоч раз наштовхувався на сторінки «Як покращити пам'ять?» або «Методики запам'ятовування інформації», і лише одиниці затримали свій погляд на окреслених там порадах.

Завдяки дослідженням Германа Ебінгауза було виокремлено чотири методи вивчення роботи пам'яті людини: метод заучування, впізнавання, антиципації та збереження. Закони, які сформулював Ебінгауз на основі своїх експериментів, мали величезне значення для розвитку багатьох прикладних галузей психології, особливо педагогічної. Так, наприклад, метод заучування став основним методом запам'ятовування великого обсягу інформації в школах. Та хіба хтось хоче сидіти і безліч разів повторювати одне й те саме?

Артур Конан Дойл у своїх книгах про всесвітньо відомих детектива Шерлока Холмса і його друга Джона Ватсона більше описував дедуктивний (а може, й індуктивний) метод розслідування кримінальних злочинів, ніж спосіб запам'ятовування інформації, проте Стівен Моффат і Марк Гейтіс приділили цьому багато уваги у своєму серіалі про детектива в сучасному світі. Тут Шерлок називає свій мозок «палацом», в якому не зберігає нічого зайвого, Ватсон насміхається з його незнання, що Сонце не обертається навколо Землі, а Чарльз Магнуссен, один зі злодіїв, у своєму «палаці» зберігає компромат на минуле дружини Ватсона – Мері.

Кореспондентка BBC Future Хелен Томпсон у травні 2016 року написала статтю «Людина, що думає як Шерлок Холмс». Їй вдалося взяти інтерв'ю в людини з найкращою у світі пам'яттю на ім'я Алекс Маллен. Він – студент медичного факультету в університеті Міссісіпі, який ніколи не вірив, що зможе запам'ятати послідовність карт в колоді за 21,5 секунди. Виявилось, що на розвиток здібностей його надихнула книга Джошуа Фоеера «Ейнштейн гуляє по Місяцю». Її автор працює журналістом і приходить на чемпіонат США із запам'ятовування, щоб написати статтю про цю подію. Очікуючи чогось на кшталт «суперкубка геніїв», він насправді побачив лише людей, які натренували свою пам'ять, і наступного року виграв ці змагання, перевіривши методики власноруч. Ця історія надихнула студента, і він також вирішив покращити свою пам'ять. Через рік він посів друге місце на чемпіонаті США. Через два роки опинився на чемпіонаті світу, що відбувся в грудні в Гуанчжоу (Китай). У фінальному, десятому, випробуванні учасники мали якомога швидше запам'ятати послідовність карт у колоді. І Алексу Маллену вдалося запам'ятати її на одну секунду швидше за лідера змагань Яна Янга.

Сьогодні Маллену належить світовий рекорд із запам'ятовування в дисципліні «Цифри за годину»: йому вдалося втримати в пам'яті 3 029 цифр. Про що сам геній каже: «Декілька років тому я б подумав, що це неможливо». Також на його рахунок ще півдесятка рекордів Америки. Якщо ви не можете втримати в голові список покупок, не кажучи вже про послідовність гральних карт у колоді, ці рекорди здаватимуться вам неможливими, вам необхідно просто створити «палац пам'яті». Але що ж то таке?

У короткому підручнику часів античності «Риторика для Гереннія» були описані всі відомі нам нюанси запам'ятовування ще в далекі 86–82 рр. до н. е. Метод локусів, метод місць, чортоги розуму, палац пам'яті, просторова мнемоніка, – метод, що заснований на мисленнєво-просторових асоціаціях, метою яких є створення, впорядкування і подальше використання всього вмісту людської пам'яті. В дійсності метод схожий на «уявну прогулянку». Ми уявляємо, наприклад, план якоїсь будівлі або розташування магазинів на певній вулиці, і коли необхідно запам'ятати будь-які факти, вирушаємо у прогулянку уявними локаціями, пов'язуючи факти із об'єктами нашого «палацу».

Створюйте нові спогади, розкладайте їх на полицях, переглядайте і відвідуйте свій «палац» якомога частіше. Тоді і ви зможете, шукаючи відповіді на складні питання, як «високорозвинений соціопат» Шерлок Холмс, сказати: «Йдіть всі звідси. Я вирушаю у Палац Пам'яті».

Яровенко А.О., здобувач, гр.11 Мд-СОіст
Науковий керівник: Гуцало Л.В., к.і.н., доц.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЗАКОНИ ДРАКОНТА ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ АФІНСЬКОГО ПОЛІСУ

Після провалу Кілонової змови ситуація в афінському полісі почала знову загострюватися із ще більшим розмахом. Під тиском демосу правлячі кола полісу змушені були піти на поступки. Почали висуватися гасла: переділу землі, скасування боргів, рівності всіх жителів полісу перед законом, передачі влади народові тощо. Рух за впровадження змін був соціально неоднорідним, у ньому брали участь ремісники, купці, селяни, а також сільська та міська біднота. Всі вони добивалися певних прав: якщо брати багатих купців та ремісників, то вони домагалися політичної рівності зі старою знаттю, що ж до простих селян та бідноти, то вони боролися за майнову рівність, тобто за регулярні переділи землі.

Метою даної статті є проаналізувати закони Драконта та їхнє значення для громадян полісу.

Історіографічну базу окресленої теми складають праці О. Фролової, В. Ярхо, В. Яйленко, В. Ставнюка.

Зрозумівши серйозність тієї ситуації, яка склалася в полісі, аристократія зробила крок назустріч демосу, налякана загрозою тиранії, вона добровільно відмовилася від привілеїв: на збереження та укладання права. Саме тому афінське право було вирішено вдосконалити. Вибір припав на Драконта, всю необхідну роботу він виконав протягом 621 р. до н. е.

Якщо брати в цілому закони Драконта, то вони були компромісними, базувалися на старій традиції, містили загалом чимало пережитків, архаїчних норм та були надзвичайно жорстокими. В їх основі була письмова фіксація норм діючого звичаєвого права, яка дещо доповнювалася певними нововведеннями. Головна увага приділялася злочинам, а саме: різноманітним убивствам і крадіжкам, а також покаранням, які накладалися в разі їх скоєння, надзвичайно суворо каралось злодійство, будь-яка крадіжка каралася смертю. Новим, якщо порівнювати із минулими законами, було обмеження кровної помсти. Ця практика коренилася в самому менталітеті родового суспільства і була найважливішою нормою, саме помста вбивці та його родичам вважалася священним обов'язком усіх членів роду. Драконт спробував подолати цю практику тому, що за умов кризи це загрожувало суспільству постійним кровопролиттям. За новим законодавством кровна помста оголошувалася необов'язковою, але, як і раніше, вбивцю можна було вбити безкарно, а також він міг за погодженням родича вбитого відкупитися або сплатити штраф на користь общини або застосовувалося найсуворіше покарання – довічне вигнання. Про пережитки певних архаїчних рис права свідчило і те, що суду підлягали також тварини та предмети, які були звинувачені у смерті людини. Як відомо, закони Драконта стали відображенням прогресу в розвитку, який відбувався в той час в афінському суспільстві. Вперше з'явилося чітке розділення вбивств на ненавмисні, навмисні і вчинені в процесі оборони. Дещо окремо розглядалися злочини, які стосувалися позбавлення життя спокусників сестер, дружин, дочок та матерів, також у цю ж категорію потрапляли злочини, які були скоєні під час спортивних змагань, а також в результаті нещасних випадків. Іншою новизною був захист приватної власності всіх общинників. Це узаконювало накопичення багатства та нові відносини в суспільстві, які розвивалися в афінському демосі. Ці закріплені норми в законах означали відступ від деяких патріархальних пережитків права, а також це був крок до здобуття афінською общиною нових ознак, а саме: перетворення її на общину громадян, поліс. До того ж були більш чітко сформульовані обов'язки, принципи, порядок обрання на посаду чиновників. Проте слід зазначити і те, що закони Драконта не досягли якогось великого компромісу. Вони не зачепили певних основ існуючого ладу, не розв'язали стрижневих проблем, які накопичилися в афінській общині. Селяни так і залишалися обезземеленими та зневоленими. Значно збагатіла верхівка, торговці та ремісники все ж залишалися позбавленими доступу до влади, а знать зберегла свій привілейований статус та продовжувала боротися за владу та перевагу в общині. Закони Драконта стали лише певним кроком у пошуках досягнення суспільно-політичного компромісу та подолання кризи, яка виникла в афінському полісі дуже давно, і зуміли лише її відстрочити не на довгий час.

Отже, якщо говорити про закони Драконта в цілому, то вони стали першим кодифікованим зводом звичаєвого права в Стародавній Греції, це дозволило певним чином обмежити судові свавілля знаті. Також було обмежено кровну помсту, почався захист приватної власності всіх без винятку общинників, уточнювалася судова процедура. Все це створювало умови для подальшої боротьби та розвитку законодавства, з критикою деяких норм цих законів, що дало поштовх для розвитку общини, полісу і зрештою всієї афінської демократії.

EFFECTIVE ASSIGNMENTS FOR IMPROVING SPEAKING SKILLS ON TOPIC «MONEY»

The knowledge of English for Specific Purposes is the valuable advantage that makes a graduate of Zhytomyr Polytechnic State University competitive at the present labor market. My personal experience of teaching English at different faculties shows that students learning any specialty should possess a bit of English for Economic Purposes, namely, on the topic "Money". Modern life is rather mobile and multitasking. Thus, every educated person should obtain good speaking skills about money to feel free and confident in the current flow of events and challenges.

This article suggests some effective assignments that work well in my teaching practice so that learners could enrich their speaking level fast, easily, and in a catching way.

Task 1. There are a lot of proverbs and sayings about money. Read and complete the following proverbs by choosing a right ending. Then try to explain what each proverb means.

1. Neither a borrower...
2. Look after the pennies ...
3. A fool and his money are...
4. Live now – ...
5. The customer is...
6. Annual income twenty pounds, annual expenditure nineteen and six, result happiness. Annual income...
 - a) soon parted.
 - b) nor a lender be.
 - c) pay later.
 - d) and the pounds will look after themselves.
 - e) twenty pounds, annual expenditure twenty pounds ought and six, result misery.
 - f) always right.

Keys: 1 – b), 2. – d), 3. – a), 4. – c), 5. – f), 6. – e).

Task 2. Work in groups of two and dramatize mini dialogues according to the situations suggested below. Then say which of the proverbs from Task 1 you were talking about.

Situation 1. Have you ever borrowed money from anyone? Who from? How much?

Have you ever lent money to anyone? Who to? How much?

Do you owe anyone any money?

Does anyone owe you any money? Who? How much?

Situation 2. Do you save money? Are you saving for anything now? What?

Do you keep your money: a) in the bank? b) in a safe? c) in a money box? d) under the bed?

Have you got a bank account? Do you get any interest? What's the rate of interest?

If you had a bank overdraft, how much interest would you have to pay?

Situation 3. Have you bought anything on hire purchase? What? Did you pay a deposit? Do you think it's a good idea?

Have you got a credit card? Which one? (Visa? American Express? Diner's Club? Access? MasterCard?)

When you pay cash, do you ask for a discount? Do you usually get it?

Situation 4. Do you spend more than you earn, or less than you earn?

Do you have a budget for your money?

Do you keep a record of your expenses?

Situation 5. Where do you keep your money? a) in a purse; b) in a wallet; c) in a handbag; d) in a pocket.

If you keep it in a pocket, which pocket do you keep it in: a) inside jacket pocket; b) back trouser pocket; c) side trouser pocket; d) top front jacket pocket? Have you ever had your pocket picked?

When you stay in a hotel, do you hide your money? Where? a) in your suitcase; b) under the mattress; c) in the pillow; d) in a book; e) somewhere else?

Is gambling legal or illegal in your country? Do people bet? What do they bet on? a) cards; b) horses; c) dogs; d) football; e) boxing; f) national lottery; g) something else.

Situation 6. Have you bought anything this week? What?

What did it cost? Was it worth it?

Was it new or second hand?

Was it a bargain? Did you get a receipt?

Keys: 1. Neither a borrower... 2. Look after the pennies ...3. Live now – ...4. Annual income twenty pounds, annual expenditure nineteen and six, result happiness. Annual income...5. A fool and his money are...6. The customer is...

Task 3. Read the poem and fill in the missing verbs according to your understanding. Compare it with the original poem. Comment on it.

MONEY Workers ... it, Spendthrifts ... it, Bankers ... it, Women ... it, Forgers ... it, Taxes ... it, Dying ... it, Heirs ... it, Thrifty ... it, Misers ... it, Robbers ... it, Rich ... it, Gamblers ... it, I could ... it.	MONEY <i>By Richard Armour</i> Workers earn it, Spendthrifts burn it, Bankers lend it, Women spent it, Forgers fake it, Taxes take it, Dying leave it, Heirs receive it, Thrifty save it, Misers crave it, Robbers seize it, Rich increase it, Gamblers lose it, I could use it.
--	---

Task 4. It goes without saying that money plays a great role in our life.

Now you are going to work in groups of three to write as many words as possible to complete the mind map.

To answer the question – **What types of money do you know?** Group 1 is writing nouns to complete the mind map “Types of money”. To answer the question – **What do you do with money?** Group 2 is writing verbs to complete the mind map “Money operations”. To answer the question – **How does money influence people?** Group 3 is writing adjectives to complete the mind map “Money makes us”.

Possible ideas: Group 1: **Types of money** – a coin / a note/ a foreign currency / a credit card / a cheque book.

Group 2: **Money operations** – to earn / to waste / to spend on / to give away / to inherit / to lose / to lend / to borrow / to win / to bet / to donate.

Group 3: **Money makes us** – powerful / wealthy / well-off / happy / independent / bankrupt / penniless / greedy / safe / unhappy.

Task 5. Many people dream of becoming millionaires. There are different reasons for it. But it is not easy because you know that money doesn't grow in trees, you have to earn it. **How do people become millionaires?**

Possible answers: **Student 1:** Some people earn money and they work hard. **Student 2:** Some people inherit money from their rich relatives. **Student 3:** Some people find money or treasures. **Student 4:** Some people win money in a lottery. **Student 5:** Some people gamble and win a lot of money. **Student 6:** There are people who steal money from others or even rob the rich or banks.

Task 6. Many people hope to win huge amounts of money one day, in other words to become a millionaire. Work in groups of two to ask and answer the questions:

1. What is the best way to become a millionaire in Ukraine?
2. Is there a national lottery in our country?
3. Do many people play lotteries?
4. How much can you win?
5. What would you do if you won one million hryvnias?